

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG HÍRKÖZLÉSÉNEK TÖRTÉNETE

Postás őseim emlékére,
unokáim buzdítására

Kamody Miklós

**ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
HÍRKÖZLÉSÉNEK TÖRTÉNETE**

**Herman Ottó Múzeum
Miskolc, 1985**

Lektorok: Heckenast Gusztáv

Dobrossy István

Németh József

Szerkesztő: Szabadfalvi József

Technikai szerkesztő: Veres László

Borító: Kamarás Jenő

ISSN 0324 4563

ISBN 963 01 6902 9

Felelős kiadó: dr. Szabadfalvi József

Borsodi Nyomda, Miskolc, 1985 – Felelős vezető: Wirth Lajos

ELŐSZÓ

A Borsodi Kismonográfiák 22. kötete Észak-Magyarország hírközlésének múltját mutatja be. Annak az országrésznek a történetét, amely a legfiatalabb postaigazgatósággal működik, ugyanakkor területén jónéhány többszáz éves múlttal rendelkező posta van. Ezek a postaszervek a 16. században Felső-Magyarország északi részén Pozsonytól Szatmárig húzódó, elsők közt létrehozott postavonalhoz csatlakoztak.

A Posta mint kormányzati-kincstári jellegű szolgáltató intézmény a történelem minden korszakát szolgálta. Ha az ország történelmét kutatjuk, lépten-nyomon hírközlési vonatkozású adatokkal találkozunk és megfordítva, a hírközlés fejlettségéből az ország gazdasági és társadalmi helyzetére következtetünk.

A múlt emlékét nemcsak várromok, művészeti, irodalmi alkotások őrzik, hanem irattárak mélyén századok óta fekvő postai működést tanúsító iratok, adatok is. A Posta a közérdekű szolgáltatásával együtt élt a társadalommal, magán viselte annak előnyös és hátrányos vonásait. Ettől függött minden időben hitele, becsülete, ez befolyásolta az általa lebonyolított forgalom nagyságát. Ezekről tanúskodnak az Országos Levéltár, az Országos Széchényi Könyvtár, a Református Ráday Levéltár és a megyei levéltárak iratai, melyek feltárásáért és e tanulmányban való közreadásáért a szerző fáradságot nem ismerve munkálkodott és alkotott maradandót a ma és a jövő nemzedéke számára.

A Magyar Posta 1985. január 1-én életbe lépett korszerűsítése során új középfokú postaszervként létesült a Posta Oktatási és Kulturális Intézet a szakmai oktatás, képzés országos bázisa, mely ezentúl a Magyar Posta kulturális intézményeinek; a Posta- és Bélyegmúzeumnak, valamint a közel 90 éves múltra tekintő Magyar Posta Szimfonikus Zenekarának irányítója.

A Posta Oktatási és Kulturális Intézet nagyra értékeli azt a kapcsolatot, amely a Posta és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumok Igazgatósága közt már korábban kialakult és most ezen postatörténeti tanulmányban a Borsodi Kismonográfiák sorozat egyik számakénti közös kiadványban is kifejezésre jut.

Budapest, 1985. július

Szomolányi Tibor
a Posta Oktatási és Kulturális
Intézet igazgatója

BEVEZETÉS

Iskolás koromtól kezdve érdekelt a történelem. Indítást az Aszódi Petőfi Gimnázium történelemtanárától dr. Czirbusz Endre, az akkori ifjúsági mozgalom iskolai vezetőjétől kaptam az 1930-as években. A miskolci postánál történt alkalmazásom után kerültem közel tájunk történetéhez, azon keresztül a posta történetéhez. A kezdeti érdeklődést huszonöt éves tudatos gyűjtés, kutatás váltotta fel.

Az észak-magyarországi hírközlés múltjának, mint üzem-, intézménytörténetnek megírásánál nem törekedtem sem tudományos igényességre, sem történelmi teljességre, csupán a fontosabb történelmi időszakok körülményei között kívántam a hírközlési szervek működését bemutatni.

A miskolci igazgatósági kerület postai múltja igen gazdag. A levéltárak sok feldolgozást igénylő, érdeklődésre számítható postai vonatkozású iratot őriznek. (Amint ezt az 1984-ben Miskolcon rendezett postatörténeti időszaki kiállítás 7000 látogatója bizonyította.)

Nagyhirű postatörténész elődeink *Hennyey Vilmos*, *Hencz Lajos*, aki közel ötven évvel ezelőtt tanárom volt a postatiszti tanfolyamon, majd *Vajda Endre* értékes munkáikban országos méretben foglalkoztak a Magyar Posta múltjával. Tanulmányomban Borsod, Heves, Zemplén megyei levéltárak XVII–XIX. századbeli postai vonatkozású anyagából területi, helyi jelleggel kívánok képet adni a posták, postások életéből, természetesen a teljesség igénye nélkül. A rendelkezésre álló bő anyagból a forrásértékűek előnybe helyezésével válogatnom kellett. Több témával – postatörténeti részlettel, epizóddal – a postai szaksajtóban, folyóiratokban, két könyvben már korábban foglalkoztam, azokat csak röviden említem.

A tanulmányban igyekeztem időrendet tartani, a témák összefüggése olykor túlléptették velem az időrendiséget, ezért az olvasótól elnézést kérek. A történelmi háttér hiánya miatt az 1953–1956-os eseményeket tudatosan kihagytam.

Az ezer év magyar hírközlésének történetét tizenkilenc fejezetre osztva írtam meg. Minden fejezet elején röviden jellemeztem a kort, amelyben a hírközlés működött, ismétlem nem a történetiszemlélet leegyszerűsítése szándékával. A tanulmány végén felsorolom a postaforgalmi szervek megnyitására, működésére és történetére vonatkozó adatokat.

Megköszönöm azoknak a segítségét, akik buzdításukkal, adatközléssel segítettek munkámat. Elsősorban a szigorú mércéjű lektoromnak, Heckenast Gusztávnak, a Történettudományi Intézet tudományos főmunkatársának, a Magyar Posta Központja illetékes vezetőinek, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves Megyei Múzeumok és Levéltárak vezetőinek, a Postai Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központ és utódja a Posta Oktatási és Kulturális Intézet igazgatójának, a Posta- és Bélyegmúzeum, valamint a Miskolci Postaigazgatóság nyugdíjas és tényleges dolgozóinak.

Miskolc, 1985. július

Kamody Miklós

A magyar hírközlés múltja a törzsi társadalomig, a honfoglalás koráig vezethető vissza. Az üzenet közvetítésének módja nem sokban térhetett el a korabeli nomád népek hírvívő szolgálatától. A tatárok ősi hírközlése az 1241–1242. évi magyarországi betörésük idejében is még működött. Amit a régi feljegyzések, kódexek, a hun, avar, bolgár, türk népek hírközléséről mondanak, a magyar hírközlésre is vonatkoztatható. E lovas népek törzseikkel, csapategységeikkel a kapcsolatot igen gyors lovasfutár-szolgálattal tartották fenn. *Batu kán* mongol-tatár lovassága 1241 tavaszán három nap alatt vágta át le Vereckéről Pest városáig, ami napi 160 kilométeres teljesítménynek felel meg. A veszített Muhi csata után (1241. április 11.) *IV. Béla király* alig száz fős kis seregével Forrón át Gömör, Nógrád, Hont megyéken keresztül sebes vágásban ment Pozsonyba, megmenekülése gyors lovainak volt köszönhető.¹

A hírvívésnek, utazásnak ez a módja jellemezte a középkori Magyarországot. Az Árpád-házi királyaink idejében az ispánságok (vármegyék) területén királyi hírvívők, cursorok, praecok, korabeli magyar szóval „folyók” közlekedtek. E kifejezést máig a folyamat, folytonosság szavaink őrizték meg nyelvünkben. A XII. század végéig a királyi udvar – a magyar államapparátus – állandóan vándorolt. A király vármegyéről vármegyére ment kíséretével, udvartartásával és így élte fel a vármegye terményadóját, miközben bíráskodott, gyűléseket tartott és ott törvényt hozott. Az udvar rendszeres vándorlása miatt igen fontos volt, hogy a királyi hírvívők, a cursorok, folyók szabadon és minél gyorsabban hordozhassák a királyi rendeleteket, üzeneteket. Az üzenet-, a parancsvitel államigazgatási rangot nyert. A gyors járású hírvívők voltak a középkor kezdetleges útjainak urai és sokszor rémei is. A harcba hívás ősi szokás szerint véres kardok országos körbehordozásával történt. A királyi gyermek születéséről vágató hírvívő (praeco) értesítette a királyt, bárhol tartózkodott is. A folyóknak az egész országot behálózó szervezete a király színe elé való idézést is végezte. Hivatalos ténykedésük igazolásul nyakukban ércből készült címeres jelvényt hordtak. A folyók, futó követek ellátása szállással, élelemmel, lóval a szokásjogon alapuló közteherként nehezedett a lakosságra, amivel gyakran vissza is éltek az arra illetéktelenek, vagy mértéket nem ismerők.

1. Zsolnai L. 1979., 377.

A folyók, futókövetek működésének első szabályozása a 11. századtól ismert. *I. László* királyt megelőző időből származó III. decretum 14. pontja rendelkezik:

„Azokról, akik a futárok által elengedett lovakat tartanak maguknál. Ha valaki olyan lovakat tart magánál, melyeket a futárok engedtek el, három héten át bemutatás végett vezesse a templom elé, vagy a vásárba. És ha a tulajdonosa nem jön, adja azt a király gyűjtőgetőjének . . .”

Az 1077 körül kiadott II. törvénykönyvének 13. cikke:

„A futárokról, akik a lovakat a harmadik falun túl viszik – címet viseli – A futárok közül senki se merjen egy lovat a harmadik határon túl vinni, vagy pedig elvenni azoktól, akik a templomba mennek, vagy onnan jönnek . . . Egyébként azonban vegyen el bármilyen lovat, amit talál, hogy a király követségét hamarabb elintézhesse . . .”²

Kálmán király 1100. körül Tarcalon tartott királyi tanácskozáson hozott I. törvénykönyvének 36. cikke:

„A király utazásáról a megyékben és a határőrök feladatairól; a./ Amikor a király vagy a herceg valamelyik megyébe megy, egy megyebeli harci mént vezessenek elő, s ha ez valamely okból elpusztul, a ló tulajdonosának tizenöt penzát adjanak . . . b./ Ha valami fontos hír jut a határvidékre a határőrséghez, az ispán két követet küldjön az ispánhoz négy tábori lóval: ezek saját élelmükkel menjenek, s ott megérkezvén, útjuk költségét a nádorispántól kérjék meg, és ugyanannyit kérjenek a visszatérésre. Ha pedig lovaik elpusztulnak vagy megsérülnek, annyi penzát kell a lovakért adni, amennyit fentebb mondtunk; ha azonban épségben hazatérnek, ezt egy hadjáratban való részvételnek számítsák be.”³

A királyi követek irányítói sokszor magas udvari méltóságot viseltek. Feljegyezték, hogy 1165-ben *III. István* futóköveteinek ispánja Mihud volt, aki állandóan a király közelében tartózkodott és a futókövetek felett az udvarbíró segítségével bíraskodott. 1245-ben *IV. Béla* felesége *Laszkárisz Mária* királynő – aki a nikaiai görög császár leánya volt –, nagy bizalommal volt Miklós ispán iránt, aki a futóköveteket irányította.⁴

Különös tisztességgel járt hírt vinni a távollevő királynak gyermeke születéséről. Ilyen érte *Csák Domokost*, aki később nádori tisztséget töltött be, hogy 1240-ben ő vitte meg *IV. Bélának* fia, a későbbi *V. István* születésének a hírét. Ugyanaz a *Csák Domokos* huszonhárom év múlva *V. István* ifjabb királynak visz hírt Brassó mellé fia, a későbbi *Kun László* születéséről Sárospatak várából, amit éppen a nagyapa *IV. Béla* ostromol.

III. Béla 1181-ben elrendelte a kormányzati és törvénykezési ügyekben a kötelező írásbeliséget. A királyi udvarnál kancelláriát állított fel, melynek

2. *Léderer E.* 1964. I. c. 54., 31.

3. *Léderer E.* 1964. I. c. 52.

4. *Hencz L.* 1930. 297., 298.

élén valamelyik érsek vagy püspök állt. Egyes egyházi szervezeteket felhatalmazott magánokiratok készítésére, azaz hiteles helyé tette. Mindkét rendelkezés elősegítette az írástanulást, az írásos üzenetközlést, a levelezést. Jegyzője, a P.-nek nevezett mester, a máig is *Anonymus*, akit a kutatók az *Aba nemzetség* bodrogkeresztúri ágából származtatnak – megírja híres könyvét a magyarok cselekedeteiről (*Gesta Hungarorum*).

A descensus, a király kíséretének, megbízottainak, udvari népének, futóköveteinek joga az ingyenes szállásra, ellátásra *II. Endre* alatt további szigorításra került, mikor a társadalom új megyei rendi szervezete kezdett kialakulni. A nemesség és a papság az 1222-ben kiadott Aranybullában mentesítette magát a descensus alól, annak a terhét a köznépre hárította. E törvény 3. cikke szerint: „... sem az ő házaikra vagy falvaikba nem szállunk, hacsak nem hívnak bennünket.” A 15. cikk: „Lovászok, pecérek és solymárok ne merészeljenek megszállni a szerviensek falvaiban.”⁵

Az *Árpád-házi* királyokat követő *Anjou-királyok* műveltségüknek, nemzetközi kapcsolataiknak megfelelően központi kormányzásra törekedve, a

1. kép. Bazarád vajda követe levelet ad át
Róbert Károlynak 1324. Kiss L. felv. 1983.

5. *Léderer E.* 1964. I. c. 68., 70.

hírközlés központi intézését igyekeztek megvalósítani. A csupán közterhen alapuló futárszolgálat háttérbe szorult, helyette jól szervezett központból kiinduló (végelegesült királyi székhely) futárhálózat kezdett kialakulni, melynek tagjai ellenszolgáltatásként kiváltságokban, kedvezményekben részesültek. A folyó elnevezés mellett a *posta* elnevezés is meghonosult a latin posita szó nyelvi alkalmazkodása révén.

Az *Anjou-kor* hírvivői már társadalmilag a köznemesi szinten, valamelyik főúri családdal (*dominus*) familiáris kötelékben álltak, ugyanakkor nekik is voltak familiáriusaik, ahogy azt a hűbéri társadalom megkívánta. Személyük szerint szabadok és adózástól mentesek voltak (1. kép).

E kor folyói a kereskedelmi útvonalak, közutak (*publica strada*) mellett laktak egymástól bizonyos távolságra.

Egy 1345-ből származó oklevél „Thomas dictus foyos”-t *Tamásnak nevezett folyót* említ, aki Eger melletti Szalókon élt (ma Egerszalók) és több társával egyetemben tiltakozott a király jegyzőjének az ő birtokába való beiktatása ellen.⁶

A folyóknak az ország távoli részein való elhelyezése célszerűségi okokból történt, feladatuk volt az utazást, a levélvitelt folyamatossá tenni, a fáradt folyót frissel felváltani. Ez a módszer egy ún. váltó állomásrendszer fennállására utal, amit a *Bécsi Kódex* egyik szerzetes írója tapasztalata alapján művében így idéz:

„Es elereztec / a leveleket / a foloctol kic minden videc zarent folosuaz az ó leveleket uj koetségecel elől kelnek.” (A leveleket elküldték a folyókkal, akik minden vidéken közlekedvén az ó leveleket új követségekkel, futókövetekkel előre juttatják.)

A folyók elhelyezkedése a lakott helyeken tapasztalat útján alakult ki, tudták, hogy egy átlagos teljesítményű ló, lépésnél szaporább járással, ügetést poroszkálással felváltva haladva pihenő nélkül 15–20, átlagban 16 kilométert tesz meg. Itt tartották indokoltnak a lóváltó-cserélő állomást felállítani. Ez a távolság lett az ún. postatávolság, vagy postamérföld.

Észak-Magyarország területén különösen fontos helyet foglalt el Diósgyőr vára, melyet 1320-ban foglalt el *Róbert Károly* király az ellene támadó Ákos nembeli *István nádor* fiaitól. Diósgyőr Visegrád mellett a második királyi udvar. Szívesen tartózkodott itt *Róbert Károly* harmadik felesége *Erzsébet, Lokietek Ulászló* lengyel király leánya (IV. Béla királyunk dédunokája) élvezve a vadban, halban gazdag vidék szépségét, ahol közel volt lengyel rokonaihoz. Nem kevésbé szerette Diósgyőrt fia (Nagy) *I. Lajos*, aki folytatta apja sikeres politikáját, megszilárdította központi hatalmát és az országot naggyá

tette. Sokat időzött Diósgyőrben különösen 1370. után, mikor lengyel királylyá koronázták és a vár a magyar–lengyel kapcsolatok fontos politikai bázisa lett. A két velencei hadjárat után 1381-ben itt gyűltek össze a *torinói béketárgyalást* előkészítő értekezlet küldöttei; magyar főurak és a velencei köztársaság megbízottai (2. kép).

2. kép. A diósgyőri vár

A sok hadjárat, diplomáciai üzenet, követjárás gyakori levelezést kívánt, ezek végrehajtását folyókon kívül, főúri megbízottak is végezték.

Maga *Nagy Lajos* is sokat utazott, tartózkodási helyeinek utólagos összeállítása olykor megdöbbentően gyors utazásról számol be; a király 1366. július 9-én *Csanádon* van, 13-án már *Gyulafehérváron*. A háromszáz kilométer utat lovas kíséretével – váltott lovakkal három–négy nap alatt vágta át. 1380-ban a beteg és sebesült ötvenöt éves uralkodó *Diósgyőr* várából a horvátországi *Verőceig* öt nap alatt tette meg a közel ötszáz kilométernyi utat.⁷

E kor postájára vonatkozó emlékeket oklevelek, kódexek, számadáskönyvek őrizték meg számunkra. *Nagy Lajos* udvari festője *Meggyesi Miklós* 1374–1376 közt 147 színes iniciáléval festi meg az ismeretlen szerző (korábban *Kálti Márknak* tulajdonított) *Képes Krónikáját*, amelyben négy képben is megörökítette számunkra a korabeli levélkézbesítés jelenetét.

Nagy haladást jelentett az utazás, levél-, csomagszállítás terén a kocsiszekér megjelenése *Mátyás király* idejében. A Buda–Bécs útvonalon fekvő

7. Zsolnai L. 1979. 378.

Kocs községben készített könnyű utazókocsi – melynek nemcsak használatát, hanem elnevezését is a XV. század második felében Európa-szerte átvették –, a kortárs *Liszi János* veszprémi püspök szerint – *Mátyás király* ötlete volt. Mátyás uralkodásának végén 1485–1490 közt indult meg az első magyar szervezett és rendszeres kormányzati célú kocsipostajarat Buda–Bécs között Barok, Kocs, Győr, Óvár, Bruck pihenő- és étetőállomások érintésével.⁸ E könnyű, gyors közlekedésre alkalmas járművet a király szívesen használta. *Heltai Gáspár* 1575-ben megjelent Magyar Krónikájában így ír:

„Mátyás király ahova megyen vala, úgy megyen vala mintha repülne. Kocsipostán egynéhány száz mérföldig elment csak kevés nap alatt” (3. kép).⁹

Estei Hippolit, *Beatrix királynő* unokaöccse, az esztergomi gyermek-érsek 1486–1489 közt négy állandó futárt tartott szolgálatában, azok egyszerű vörös vagy zöld ruhában vágdtak a hírekkel. Udvartartásának számadáskönyvében többször található a „carete de kozo, kozy” elnevezés.¹⁰

3. kép. Mátyás király kocsiszekere 1485. Kiss L. felv. 1984.

8. *Hennyey V.* 1926. 27., 30.

9. *Hencz L.* 1931. 107.

10. *Nyáry A.* 1867. I. 378.

Mátyás halála után a Bécs–Buda közti rendszeres kocsiposta-összekötés megszűnt, a könnyű utazókocsit tovább használták. Utódai *II. Ulászló és II. Lajos alatt alkalmi* futárok, udvari személyzet látta el a hírvivést, annak költségeit a kincstartó esetenként fizette.

Bakócz Tamás érsek számadáskönyvéből (1494) tudjuk, hogy *Eger „Zabadhely”* nevű városrészének lakói a rájuk rótt 60 ft. adóba semmit sem fizettek, mert a postaszolgálat ellátásáért az adózás alól fel voltak mentve.

„... taxa regiát nem fizettek de főtisztelendő úr leveleit tartoznak, bárhol legyen is a munka, 12 mérföld távolságra bármilyen időben saját költségükön szállítani.”

Még 1551-ben is a Szabadhely lakói továbbították a vár levelezését e területen belül adómentességük fejében.¹¹

A XIV–XVI. század jellegzetes *testületi hírvivői* a mészárosok, tőzsérek, akik nagy marhanyájukat terelték külföldre fegyveres kísérettel. Leghíresebb hírvivők a szegedi, de főleg a debreceni mészárosok voltak, akik e tevékenységet díjazás mellett önként végezték. Hasznos tevékenységüket a főurak felismerték és 1512-ben *Zapolyai János*, 1538-ban *Török Bálint* biztosítottak különböző kiváltságot részükre, melynek ellenében a belföldi postaszállítást városok-várak között fizetés nélkül voltak kénytelenek pontosan ellátni a mészáros céh szabályzatának megfelelően. *I. Ferdinánd* király az élőállat Ausztrián túlra való szállítását megtiltotta ugyan, a debreceniek postai tevékenységét belföldön azonban engedélyezte. A mészáros céh a fizetés nélküli szolgálattól csak 1720-tól lett mentesítve. A borsodi, hevesi és hegyaljai nemes családok, vármegyék szívesen vették igénybe a mészárosok szolgálatát, hiszen működésüket a törökök még az általuk megszállt területen is engedélyezték, sőt igénybe vették, segítették. A mészáros posták jellegzetes eszköze a szarukürt, mely a postakürt elődjének tekinthető¹² (4. kép).

A HABSBURG-POSTA MEGJELENÉSE MAGYARORSZÁGON

A Habsburg-család, hatalmának kiterjesztése során 1490 körül kezdte meg kormányzati postájának kiépítését. Ebben nagy érdeme volt a Taxis-családnak, melynek tagjai: *Taxis Roger*, III. *Frigyesnek* 1452-ben Bécstől Rómáig, *Taxis János* 1493-ban *I. Miksának* Wormstól a Németalföldre és Milánóig szervezett postát. A XVI. század első évtizedeiben *Taxis Ferenc*, *Szép Fülöp* spanyol király főpostamestere összeköttetést teremt a spanyol, német, francia

11. *Nyáry A.* 1870. III. 677.; *Borovszky S.* 1910. 521.

12. *Mónus F.* 1929. 46.

4. kép. Szarukürt és a múlt századi postakürt
Kiss L. felv. 1984.

udvarokkal. Ferdinánd ausztriai főherceg még *II. Lajos* életében 1523-ban Bécs–Buda között létesített heti egyszer közlekedő postajáratot saját költségén, hogy a törökök előnyomulására tekintettel sógorával közvetlen összeköttetése legyen. A Taxis-család a Habsburg örökös tartományokban hűbérként irányította a postát, Magyarországra hűbérjoggal nem rendelkezett.

Az ország sorsát eldöntő mohácsi csatavesztés után az ország három részre szakadt. A királyi Magyarországon trónra lépő *I. Ferdinánd*, nagyapja *Miksa* és testvére *V. Károly* német-római császár példáját követve *Taxis Antal* bécsi főpostamester fiával *Taxis Mátyással* jól működő postahálózatot szerveztetett és ezzel bekapcsolódott a Habsburgok német, spanyol, itáliai és németalföldi postahálózatába. *Taxis Mátyás* mint Magyarország postamestere 1527-ben Bécs–Pozsony, 1540-ben Bécs–Óbuda közt szervezett postajáratot.

Az utóbbi a török előrenyomulása miatt nem sokáig működött, csakúgy mint a Pozsony–Eger közt létesített hadiposta (5. kép).¹³

*Agria ad Betervásár milliaris 3. ex
Betervásár ad Lőbörst milliaris 5.
ex Lőbörst ad Lám milliaris 4. Ex
Lám ad Frauenmark 4. Ex Frauen
mark ad St. Benedek 3. ex St.
Benedek Nitram 4. Nitra ad
Schinwa 3. ex Schinwa Wágony
3. ex Wágony Bosonium 3.*

5. kép. Az egri postajárat felállítására vonatkozó irat
1550. dec. 19. Kiss L. repr.

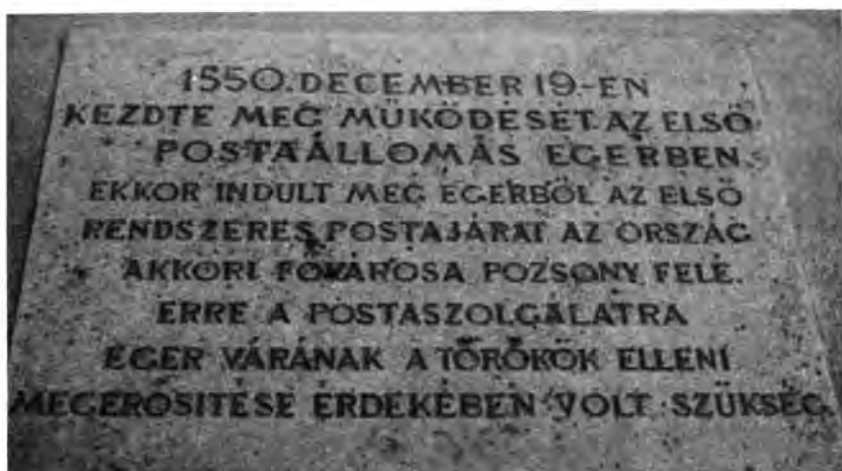
Az egri postaállomás 1550. december 19-én kezdte meg működését, melynek létesítésében Oláh Miklós érsek-kancellár is közreműködött. A létesített postavonal Pozsonytól a nyitrai, füleki vár védelme alatt Pozsony, Szenc, Sempete, Nyitra, Garamszentbenedek, Báth, Dacsó-Lám, Losonc, Pétervására útvonalon haladt Eger felé, mintegy 32 mérföldet megtéve. Működését a vár 1552. szeptember közepén történő török ostrom során szüntették meg. E posta emlékét a 400 éves évfordulón a mai postaépület falán elhelyezett emlékmű őrzi (6. kép).

Paar Péter, aki Taxis Mátyás után 1550-ben átvette a magyarországi posták irányítását 1554. július 24-én kelt folyamodványában előadja, hogy Eger ostroma alkalmával lovait, összes felszerelését és mindenét ami a postaszolgálat fenntartásához szükséges a törökök elvitték, Paar Pál postást a törökök elfogták, teljesen meztelenre vetkőztették és csak úgy menekült kezeik közül, hogy az Eger folyóba ugorva víz alá bukkott és úszva érte el a túlsó partot. Megemlíti, hogy Kristóf testvérét a hajdúk megölték és annak gyermekeit is neki kell eltartani. A fentiekért 400 forint segélyt kért, a király csak 200 forintot utaltatott ki részére.¹⁴

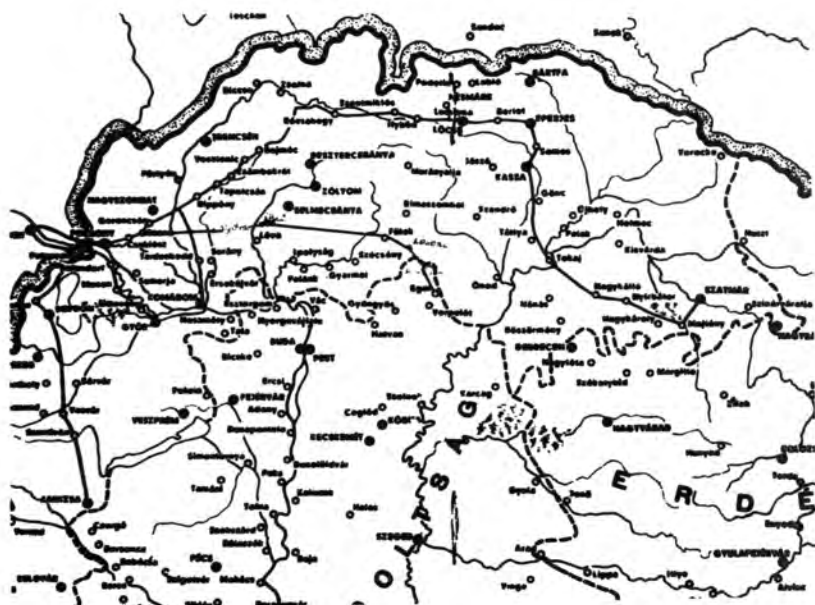
A vár sikeres megvédése után a postavonalat már nem állították helyre, helyette 1552-ben a védettebbnek tartott Nyitra, Vág völgyén vezető útvonalon Rózsahegy, Lőcse, Eperjes érintésével létesítettek Kassához hadiposta-ösz-

13. Hennyey V. 1926. 72., 73.

14. Sugár I. 1982. 210., 213.

6. kép. Emléktábla az egeri posta falán

7. kép. A magyarországi első postavonalak az 1500-as évek végén

szeköttetést, melynek állomásai; Pozsony, Cseklész, Szenc, Farkashíd, Galgóc, Nagyrippen, Nagytapolcsány, Privigye, Nyitra–Zsámbokrét, Túróc–Zsámbokrét, Rózsahegy, Liptó-Szentmiklós, Kisóc, Lőcse, Siroka, Bertót, Eperjes, Somos, Kassa volt. E vonal 1558 októberétől kezdve már kereskedelmi forgalmat bonyolított le (7. kép).

1554-ben *Bornemisza Gergely* az új egri várkapitány a vár megerősítése érdekében benyújtott előterjesztésében kérte és indokolta a várnak a posta-hálózatba való bekapcsolását:

„... végül kérem alázatosan felségedet is, hogy amiként egykor a főtisztelendő érsek úr idejében, úgy most is egészen Egerig méltóztassék felállítani rendelni a postákat... mivel azon részéről különböző állandó újságokat és híreket úgy az ellenségről, mint más pártoskodó csoportokról megtudhatunk, de ha a posta nincs felállítva, hiányzik, csak túlságosan későn tudok én is jelezni felségednek bármilyen hírt.”¹⁵

Az egri vár (8. kép) ostromával kapcsolatos irodalom bőven foglalkozik a vár postásaival, név szerint említve azok tevékenységét, bérét. Azokról is említést tesz, akik a környező városokból, várakból fordultak meg Egerben levél-, üzenetközvetítés céljából. Az egri vár még negyvennégy évig dacolt a

8. kép. Eger városa és a vár képe az 1595. évi feladás után

15. Sugár I. 1982. 213.

törökkel, kapcsolatát a királyi haditanáccsal Kassán keresztül tartotta fenn, ahová lovas futár vitte a vár, a város postáját. *I. Miksának János Zsigmond* ellen viselt 1565–67-es hadjárata során a királyi csapatok parancsnoka *Schwendi Lázár* Kassáról hét állomáson keresztül hadipostát szervezett, melynek irányítója *Pethauer Mátyás* lett. E postavonalat 1567-től kezdve rendes postavonallá minősítették, állomásai; Szina, Vilmány, Tállya, Tokaj, Bodrogkeresztúr, Nyírbátor, Szatmár. A posták irányítását 1670-ig *Paar Mundin* látta el, aki Kassa postamestere volt és „magister postarum a Cassovia ad Zatmar et Tokaj” címet viselte. Fizetésükről – állomásonként 2–3 lótartás, lovanként 8 rénes forint – az Udvari Kamara gondoskodott.¹⁶

Az első postai rendtartást *I. Ferdinánd király* 1535-ben adta ki. Ennek alapján szervezték a postavonalakat, így a Kassa–Szatmár postavonalat is, mely a mai értelemben vett Észak-Magyarországon keresztülhaladt. A rendtartás szerint a postaállomások egymástól legalább három, legfeljebb öt német mértföldnyi távolságra estek. Mindegyik állomáson 2–3 lovas futár szolgált. Egy postamester több postaállomást is bírhatott, egy-egy lovas futár után havonként 8 rénes forintot kapott. A rendes postáját hetenként kétszer közlekedett éspedig lovas futárral, akik egymást útközben felváltották. A posta főútvonalából kiágazó helyekre szóló leveleket csak a rendeltetési helyhez legközelebb eső postaállomásig szállították, onnan már a postamester gyalogos vagy lovas postalegénnyel küldte tovább aszerint, hogy lovas, vagy gyalogos futár útján kívánja-e tovább küldeni a feladó, illetve a címzett. A rendes postával, melyet „ordináriá”-nak neveztek, a hivatalos leveleket ingyen szállították, a magánleveleket pedig postaállomásonként fél latig (8,7 g) 6 krajcárért, egész latig 8 krajcárért. A viteldíj felét a feladónak, másik felét a címzettnek kellett fizetnie. A postamester gyalogküldönce mérföldenként 4–5, lovas küldönce napi járóföldre 26 krajcárt kapott. Ha valaki levelét saját futárjával postalovon küldötte, akkor éjjel-nappal váltott lovakért állomásonként egy tallért (90 krajcár), a lovat visszavívó szolgának, aki a futárt lóháton a legközelebbi állomásig kísérte 6–6 krajcárt fizetett. A postamesterek fizetésüket, amelyért a hetenként kétszer közlekedő rendes postájátartot tartoztak fenntartani, a pozsonyi kamarától negyedévenként *Paar Péter* pozsonyi főpostamester közvetítésével kapták.

1603-ban *Ferdinánd* főherceg, a későbbi *II. Ferdinánd* felmentette a postaállomásokat a katonai beszállás, más katonai és személyi, valamint pénzbeli szolgáltatások alól. A hatóságokat utasították, hogy a posta közegeit védelemben és támogatásban részesítsék, nehogy sérelemnek és erőszaknak legyenek kitéve.

¹⁶ *Hennyey V.* 1926. 73., 78.

Bornemisza István főpostamester II. Ferdinándnál kieszközölte, hogy Magyarország részére 1626-ban külön Postai Rendtartást tartalmazó pátenst adjon ki. Ez így rendelkezik:

„A postamester a királyi udvar, vagy az indulás helyének főkapitánya által kiállított útlevél nélkül utast el nem fogadhat. Ha bárki a postát elfogná, újtától eltértené, vagy maga céljára egyébként felhasználná, a helyi hatóságok útján e külön teljesítmények megfizetésére szorítandó. Minden hatóság a posta megkeresésére azt védeni, működését elősegíteni és biztosítani tartozik. A viteldíj a felszálláskor előre fizetendő. Ha a lóban gyorsajtás miatt kár esik, azt meg kell téríteni. A postamester podgyásként nem köteles 40–50 fontnál súlyosabb terhet szállítani. A felkelés (Bethlen Gáborra utal) idején elvett házakat a postamesternek vissza kell adni. A postamester nem köteles a főpostamester, vagy a neki alárendelt pozsonyi postamester cédulája nélkül bárkinek is lovat rendelkezésre bocsátani, vagy stafétát indítani. A posták élelmezéséről és a postalovak takarmányáról méltányos áron gondoskodva legyen.”¹⁷

1630-ban *II. Ferdinánd* ezen pátenst részben megismételte Magyarország részére és szigorúan megparancsolta, hogy a főpostamester, a postamesterek és veredáriusok (segédpostamesterek) személye, mindennemű ingó és ingatlan vagyona minden adó, személyi és anyagi szolgáltatás alól fel legyenek mentve.

A TÖRÖK HÓDOLTSÁGI TERÜLET POSTÁJA

Az ország Buda elfoglalása után (1541) végleg három részére szakadt. Az Alföld, a Dunántúlnak a Balaton vonalától keletre eső fele a török birodalom megszállt, vagy hódoltatott területe lett, amelyen előbb a budai, temesvári, majd Eger elfoglalása után (1596) az egri, végül 1600-ban a kanizsai Vilájet szerveződött. Heves megye megszállt, Nógrád, Borsod, Abaúj és Zemplén megyék déli része adófizetésre kötelezett hódoltsági területté vált. A török birodalomban európai értelemben vett rendszeres postahálózat nem működött, a magyarországi tartományokban is a keletről hozott futárintézmény a helyi adottságokból fakadó sajátos postaszállítással keveredett.

A megszálló török közigazgatás a maga levelezését csauszokkal látta el, akik őrmesteri rangnak megfelelő altisztek voltak, futári, testőri és rendfenntartó szolgálatot láttak el. Működésüket a törökkel szövetséges erdélyi fejedelemség területén kívül a királyi ország részben is háborítatlanul végezheték, útjuk során ingyen szállást, élelmezést és postalovát kaptak. Kölcsönösségi alapon ugyanilyen ellátásban részesültek a meghódított területre, vagy Konstantinápolyba menő magyar hírvivő postások is.

---

17. *Hencz L.* 1931. 128–129.

A megszálló török hatóságok, a pasák a bécsi udvarral, a haditanáccsal csak magyarul leveleztek. *Ferhát budai pasának* a levelezését kitűnő magyar tolmács-deákok végezték; a magyar murtát (áttért) *Zkander* (Sándor) aga, a szép magyarsággal fogalmazó debreceni *Dervis Deák*. *Hüszein Cselebi* neve pedig több helyen szerepel tanúként az egri kádi (bíró) által felvett jegyzőkönyvekben (9. kép).

9. kép. A budai pasa magyar nyelvű levele
a gyöngyösi bírónak 1662.

Miskolc város vezetősége igyekezett a törököt szolgáló tolmács-írnok deákoknak kedvébe járni. A város (török nevén Miskofcse) egyre növekvő adóján kívül (1544-ben 300 frt, 1678-ban 4676 frt készpénz és 342 köböl búza szállítása Szolnokról Egerbe) az egri pasának és udvarnépének különböző ajándékokkal volt köteles és ajánlatos szolgálni. A kiadásokról vezetett számadáskönyv 1678. évi bejegyzései közt olvasható, hogy a kincstartó csau-szának, a pasa tolmács-diákjának, négy kengyelfutónak 2–3 frt-tal, valamint 1–1 gyöngyház nyelű késsel kedveskedtek. A magasabb rangú tisztségviselőknek természetesen értékesebb ajándék járt.¹⁸

18. Nyíri D. 1927. II. 5–6., 109.

A török uraságok a csauszokon kívül kezdetben az egyes falvakban küldöncöket, postásokat foglalkoztattak, akik a kereskedelmi utak mellett, bizonyos adókedvezmény ellenében látták el a török parancsok, levelek kézbesítését. A budai szandzsák 1559-es adóösszeírásában a szandzsák hat járásának 580 faluja és lakott helye közül 38 faluban még 55 küldöncpostás nevét és működési helyét olvashatni. Évtizedek múlva az elnéptelenedés következtében csökkent a küldöncpostások száma, ami arra utal, hogy ez a hírközlési forma fokozatosan elvesztette jelentőségét.¹⁹

A királyi postahálózathoz hasonló szervezett török postaállomás-rendszerről hiteles adatok nincsenek. Feltehető, hogy a török területen az említett módokon túl az egyes szandzsákok székhelyén postaállomás, lóváltóhely működhetett. Erre utal *Evlija Cselebi* híres török utazónak a magyarországi úti tapasztalatai során (1660–1666) az egri „magyar” vár leírása során tett megjegyzése, mely szerint:

„a kapu felett egy nagy bástya emelkedik, mely négy irányban Iszkander (Sándor) bástyája gyanánt folytatódik. Ezen is nagy ágyúk állnak. E bástya fölött nagy toronyóra is van, harangjának hangját egy »konoknyíró« is meghallani ...”²⁰

A törökök a postaállomást nevezték konok-nak. A magyar postaállomást érthették alatta, bár más szavuk is volt a lóváltó helyekre, a „csarda” szó, mely a magyar nyelvben csárdaként honosodott meg. Cselebi munkájának más részében is említi a postakocsin való utazását. Leírásában felismerhető a keleties túlzás:

„... Budáról ... reggel ötven válogatott fegyveres lovas vitézt és húsz szekérrel negyven gyalogos puskás vitézt adtak mellém. A magam részére két postakocsit s élelmiszereket, italokat bőségesen adtak ... Hatvanban háromszáz fegyveres vitézt vettünk magunkhoz és Hatvan mezején át postakocsikkal keleti irányba haladván Csány faluba érkezünk ...”²¹

A hódoltság utolsó évtizedeiből több eredeti török parancs vonatkozik a levelek továbbítására. Ilyen *Haszán egri pasa* 1658-ban írott parancsa:

„... Gyöngyös városától fogva Szolnok városig úton és útfélen levő falusi bírák és polgárok ez úri címeröslevelben fejetek vesztéstük alatt azt parancsolom, hogy ... valamikor a gyöngyösi bírák Szolnokba basa urunkhoz hír mondani postát küldtek, útjukba alájok mindenütt lovat adjatok vetékdés és késődelem nélkül el ne mulasszatok, mert kárba szarattok ...”²²

Az adó behajtása, sürgetése ugyancsak levél útján történt:

„Borsod vármegyének, szolgabíráinak, ispánjainak és hadnagyainak adassék falusi bírák faluról falura igen sietséggel.

19. Káldi-Nagy Gy. 1977. I. 37., 44., 50., 52., II. 53., 54.

20. Haraszti–Pethő 1960. 122.

21. Haraszti–Pethő 1960. 112.

22. Hm. Lt. XXIX. 83.

Mi az Hatalmas és Győzhetetlen császáruk vég Eger várának Tisza és Duna között való Helyek és Hadainak gondviselő ura és parancsolója tekintetes és nagyságos vitézlő vezér Ozmán pasa.

Ti megnevezett Borsod vármegyének szolgabírái, ispáni, tizedesi és hadnagyi feje-
tek, életetek és minden jószágtok vesztese alatt parancsoljuk; se éjet se napot ne várjátok,
mihelt ez parancsoló úri címeres levelünket látjátok azon mindjárt sietséggel hamarabb
jöjjetek be hozzánk, e mellett az vármegyékben levő városokra és falukra meghirdes-
sétök, hogy hatalmas császár urunk vég Eger várában az hol várják a portai szénát, fát,
császár adóját behozzátok, kurafiakért el ne hallgassátok és siketségre ne vegyétek, mert
ha elhallgassátok és ha egy hétre itt nem lesztek, az városi és falusi bírák is azon szerint
adókat be nem hozzák, az hadakat rátok külgük és feleségtök, gyermeketek el rabol-
tatjuk és mit az anyátok csöcsiből tejet csopotatok az is keserűvé fordul, azért igen igen
föl nyissátok a szömötöket, hogy meg ne bánjátok s szófogadatlanúságtokat meg ne jajgas-
sátok. Iratott vég Eger várában 16. szeptembris 1685.”²³

A postálkodás, a posta tartása nem kevés gondot okozott a városi bírák-
nak, mert az érkező és ott-tartózkodó postát élelemmel, szállással kellett ellát-
ni. Nem ritkán túlzottan is igénybe vették, ami miatt a gyöngyösiek panaszt
tettek a budai pasánál a hatvani kerület kormányzója ellen:

„Buda 1612. Hasan budai beglerbég a hatvani szandsakbéghez és kádihoz. A gyön-
gyösiek azt panaszolják, hogy új adókat vetnek ki rájuk, mohamedán katonák zaklatják
és feleszik őket, hogy diákok és postát kell tartaniuk, hogy a náluk megölt főagáért 150
gurust követelnek rajtuk. E túlkapásokat a beglerbég megtiltja és felhívja őket, hogy a vá-
rosba költözött idegeneket igyekezzenek a korábbi lakóhelyükről visszatelepíteni . . .”²⁴

Tudni kell, hogy Gyöngyös szultáni birtok volt, ahol a túlkapásokat
igyekeztek mérsékelni. Ezt tudva a falvak lakossága itt igyekezett biztonságot
és védelmet találni.

A „hírmondás” kötelező volt Miskolc városára is. Ha a kurucok rácsap-
tak az ónodi vár német őrségére, ha a városban németek szálltak be, ha erdélyi
csapatok érkeztek az Avas alá, az egri pasa szigorú rendelete értelmében
nyomban hírt kellett vinni Egerbe. A hírmondók útvonala: Hollóstető, Répás-
huta, a tárkányi barátok emlékéét őrző Barát erdő alatt elhúzódó ma is Török
útnak nevezett öszvérút, mely a Várhegy alján vezetett be Egerbe. Miskolc
város számadáskönyve 1678-ból megőrizte azok nevét, akik

„a becsületes tanácsnak esztendő által való szolgáltyokért 5–5 frt engedményt
(jutalmat) kaptak. Ezen kívül ezen becsületes embereknek egri, kassai alföldi, szendrei
rakamazi, tornai etc. újtókért comcessumok

Thilai Bálint egri, kassai 17 út után	16 frt
Miskolci Péter, Eger. Ónod Szendrő tábor 8 útért	7
Forrai János egri, szendrei 8 út után	7 frt
Jacsó András egri, rakamazi, alföldi 16 út után	15 frt
Király János egri, tábori 12 út után	11

23. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. II. fasc. I. fr. 221.

24. Fekete L. 1933. 18.

Miskolc város területén folytonosan jártak-keltek a német, magyar, török és erdélyi posták. A város kincstartója tekintet nélkül arra, hogy honnan, kitől jöttek, hová mennek, milyen megbízatással, tartozott őket élelemmel, szállással ellátni. Elvárta ezt a német, a török, az erdélyi fejedelem kölcsönöségi alapon minden várostól. Miskolc város bírái minden jövő-menő posta részére bántalmazás nélkül átvonulást biztosítottak és ugyanakkor híreket is szereztek tőlük, ha a posták nyelve megoldódott az avasi pincék hús mélyén, vagy a városi kocsmaházban.

„Die 2. Auguszt: 1678 Debrecenből jövő egy posta embernek, levelet vivén Generális Uramhoz ellátásra kiadtam . . .

. . . Die 6. Auguszt. Thorna várából a Király dézsmája felől való levelet hozó postának Bíró Uram megbízásából ellátásra kiadtam 1 itce bort . . . 15 den²⁷,

. . . Die 15. Septembris a Váradi Pasa levelét a táborra vivő, katonának gazdálkodásokra kiadtam kenyér 9. székhús 12, 4 itce bór 15 dénárjával, kitett 81 denárt . . .

. . . Die 30 Septembris Forgács Ádám Uram elől nga Erdélybe bocsátott rimaszombati két postái részere kiadtam . . .”²⁸

Az említett városi számadáskönyv igen értékes adatokat tartalmaz e kor jellegzetes postásai a „*rabposták*” működéséről. A rabposták, vagy postarabok sűrűn járták a városokat, falvakat. Mind török, mind magyar részről szokás volt, hogy a rabokat váltságdíj ellenében szabadon engedték. A szegényebb sorsú rabok a váltságdíjat előteremteni nem tudták, ezekért a többi rab vállalt kezességet, vagy hitlevelet szereztek és előre megírt kolduló levéllel igyekeztek meghatározott időre a váltságdíjukat összeszedni. Ezeket a hitlevél ellenében kolduló levéllel elbocsátott rabokat, akik vándorlásuk közben levelet, üzeneteket szállítottak valamely végház kapitányának, vagy magyar főembernek, nevezték rabpostáknak. Miskolc városa az itt átmenő „*posta teőreők rabokat*” élelemmel, szállással látta el. A városbíró háza, ahol e posták jelentek meg valóságos postaállomás volt abban az időben.

„Die 23. July 1678 Nro 2 Posta Teőreők raboknak a táborra menvén gazdálkodásra (ellátásra) kiadtam útra hat kenyér, négye per denár 12, kettei 9 pénzes, sajt 9, úti költség 48, kitesz 1. fl. 30 den. . .”²⁹

. . . Die 1. July. Nro 2 magyar raboknak gazdálkodásra kiadtam kenyér 12, bor 1 itce 15, útra kenyér 9, sajt 6, kitesz 42 den.

. . . Ugyanaz nap méltóságos generális uramhoz járó hat magyar posta raboknak kiadtam kenyér 6, bor 2 itce 15, kitesz 36 den.

. . . Pathai István és Deőri Bálint uraiméknak küldvén a magyar táborra Putnokhoz postán gazdálkodásra kiadtam az útra kenyér 12. sajt 6, úti költség 24, keőrtvély egy kosárban 84 den.³⁰

27. Nyíri D. 1926. I. 3., 56.

28. Nyíri D. 1926. I. 3., 63.

29. Nyíri D. 1926. I. 1., 36.

30. Nyíri D. 1926. I. 1., 21.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG POSTÁI A XVII. SZÁZADI SZABADSÁGMOZGALMAK IDEJÉN

A Habsburgok alkotmányellenes uralkodása, a magyar hatóságok mellőzése kiváltotta a nemesi rend, a vármegyék ellenállását. Az idegen zsoldosvezérek garázdálkodása (*Básta*, *Beldiojoso*), az ellenreformáció kiélezte felekezeti elnyomás, párosulva a gazdasági okok miatti elégedetlenséggel, megérlelték a Bocskai-, Bethlen-féle felkelések politikai és katonai feltételeit. Bár e mozgalmak a postára is kárt és szenvedést hoztak, az azt követő békekötések később elősegítették a postaszolgálat ügyét. Megyéink területe ez időben került a szepesi kamara hatáskörébe.

Bocskai István félelmetes hírví hajdúi 1604–1606 között a gyűlölt németeket elkergették tisztségeikből. A postásokat német voltak miatt kémeknek tekintették. Többek közt a kassai postamestert *Hueber Andrást* is, akinek

„a házát elvették tőle a több németek házával együtt s el kellett bujdosnia a városból kárvallásai miatt (bár később visszakapta) annyira elszegényedett, annyira való költésége sem maradt, kívül tisztességesen eltemettette volna szegény ura testét”

írta özvegye, *Csató Zsófi* 1644-ben tett végrendeletében. Hasonló sorsra jutottak a dunántúli német postások is.

A posták újjászervezése a bécsi béke (1606) után nehezen indult meg. Addig is *Mátyás főherceg* 1608. augusztus 24-én Kassán a kamara útján úgy rendelkezett, hogy:

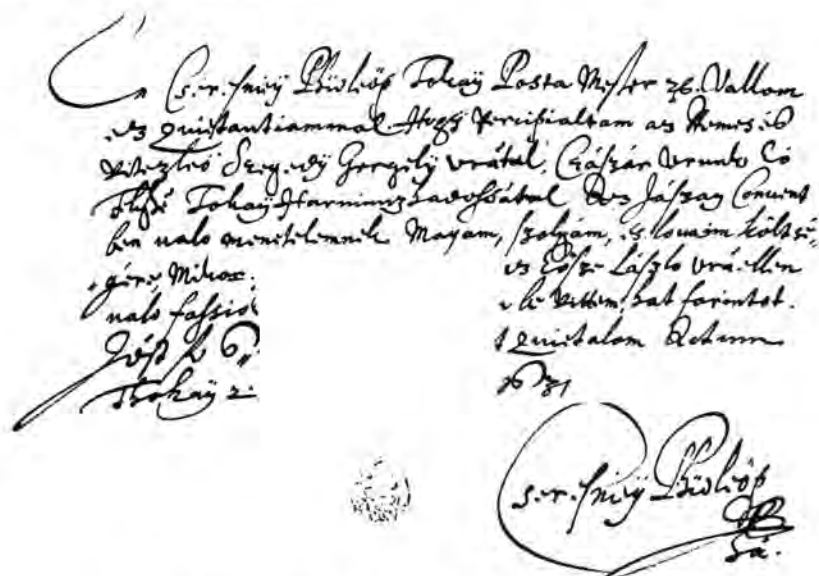
„Leveleket, mikor küldeni akarnak öfelségének Zendrőbe küldjék, onnét Filekre viszik. Filekről a több végházakba, míg a postákat helyére adatja ü fölsége.”³¹

Végül 1610-ben helyreállt a postavonal. A Tisza-vidéki postákat Siroka, Bártfa, Somos, Eperjes, Kassa, Szina, Vilmány, Tállya, Bodrogkeresztúr, Tokaj, Nyírbátor, Kálló, Vada, Majtény, Szatmár a Kassán székelő szepesi kamara alá rendelték fizetés tekintetében.

Bethlen Gábor a Nagy Fejedelem 1619-es hadjárata ismét megzavarta a posták működését, ezúttal kevesebb kár érte a postákat. A pozsonyi főpostamester *Paar*, családotul Bécsbe futott, lemondott a magyarországi posták irányításáról. *Bethlen Gábor* széles körű levelezést folytatott, mind külfölddel, mind idehaza. Leveleit sokszor maga írta és gondot fordított azok gyors továbbítására. Nem is volt megelégedve a postamesterek működésével. Pozsonyba Kassáról 6 nap alatt érkezett levele miatt „A kassai kamara tanácsosai riasszák meg a postásokat” – írja *Rákóczi Györgynek* Kassa akkori generálisának. Igénybe vette a szepesi kamara alkalmazottainak szolgálatát. Sokszor főtisztjeit kérte fel a diplomáciai levelek továbbítására. Gyakran foglalkoztat-

31. Történelmi Tár 1879. 392.

ta saját személyes postását Csakó Mihályt, szükség esetén a kassai postamestert, Christel Györgyöt küldte el fontos levéllel. Többször volt kiküldetésben a tokaji postamester Cseresneyi Fülöp is, aki ezért külön kisebb összegű költségtérítést kapott (11. kép).³²

Cs. r. f. üj. L. üj. Posta Mester 26. Vallom
 11. kép. Cseresneyi Fülöp tokaji postamester nyugtája hat forintról

11. kép. Cseresneyi Fülöp tokaji postamester nyugtája hat forintról

Bethlen Gábor az 1622-ben megkötött nikolsburgi békében az északkeleti hét vármegyét (Abaúj, Borsod, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Bereg) uralma alá vonta azon feltétel mellett, hogy a vármegyék közigazgatásilag a királyság törvényei alatt maradnak, amibe a posta működését is beleértették. Így a szepesi kamara egész területe Bethlen Gábor haláláig az erdélyi fejedelemség területe lett.

Becses emléke Tokajnak az az 1629. I. 2-án kelt fejedelmi levél, mely felmenti Tokaj városát a postaló, szekér és beszállásolás alól:

... senki kedvek és akaratjuk ellen reájuk szállani, őket pénz nélkül való gazdálkodásra, postaló és szekér adásra, ha szintén magunk dolgaiban járván Salvus Conducusuk volna valakinél is ne erőltesse, se kénszergesse, annál inkább megbántani, háborítani, károsítani... ne merészelve, mert valakik ez mi kegyelmes parancsolatunk ellen cse-

32. Kerekes Gy. 1912.

lekszenek és rajtuk ha valami esik, nem másnak hanem maguknak tulajdonítsák . . . Tokaj praesidiumunknak és udvarbíráinknak megparancsoltuk szigorúan, hogy őket az ilyen támadó ellen megoltalmazzák . . .”

Bethlen Gábor tekintélye eredményezte, hogy a soproni országgyűlésen 1622. IV. 3-án *II. Ferdinánd királlyal* törvénybe foglaltatták; a postát magyar irányítás alá helyezi, tisztségeit magyar nemesekkel törvényes úton fogja betölteni és az ügykezelés rendje a magyar lesz. Az országgyűlés 1622:26 tc. elrendelte az országos magyar postamesterség felállítását Pozsonyban, melynek első vezetője *Bornemisza István* főpostamester lett. E törvény végrehajtásaként kerültek magyar postamesterek; *Soós Gábor* Kassára, *Cseresnyei család* Tokajba, *Kincses András* Cseklészre stb.³³

Bethlen halála (1629) után a szerződés értelmében a hét vármegye viszszerül a királyi Magyarország fennhatósága alá, de nem hosszú időre, mert 1645-ben a *linzi béke* értelmében újra Erdélyhez tartozónak ismerik el *I. Rákóczi György* élete végéig. Megyéinknek Erdéllyel való ezen időleges kapcsolatát e területen épült erdélyi jellegzetességű műemlékek (templomok, kastélyok) őrzik.

Különösen élénk volt a postaforgalom a Pozsonyban székelő nádor, a kassai főkapitány, a vármegyék, Ónod és Fülek vára között 1631–1632-ben, mikor *Császár Péter* által vezetett felső-magyarországi parasztfelkelők Gönc, Szikszó, Sajószentpéter körzetében Kassa ellen készültek, hogy védelmet biztosítsanak a maguk számára a fosztogató zsoldosok ellen. Közismert, hogy a felkelést *I. Rákóczi György fejedelem*, – akitől a parasztság Bocskai- és Bethlen-féle hajdúszabadságot remélt – verette le Nyírbátornál.³⁴

A XVII. század utolsó évtizedeiben a zsoldosok garázdálkodása tovább tartott, a Habsburg-elnyomás a szerencsétlenül szervezett *Wesselényi-féle* összeesküvés megtorlásaként tovább fokozódott. A kialakult zűrzavar nem kedvezett a posta működésének.

A postarend helyreállítása érdekében a szepesi kamara 1670-ben Borsod megyéhez küldött magyar nyelvű átiratában felhívta a megyét, futárjait lássa el útlevéllal, a postákat kíméljék, mert igen sok a panasz a postát igénybe vevőkre.³⁵

A posták működését az 1670–1680-as években a végvárakból kielégítés nélkül elbocsátott katonák, bújdosó kurucok, vagy ahogy ők magukat nevezték „*Isten dicsőségéért s hazánk lelki-testi szabadságáért bújdosó és fegyvert*

33. Kamody M. 1982/a. 7., 24–25.

34. Kamody M. 1982/b. 86., 93.

35. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 144.

12. kép. Hütter Péter egri postamester
levele Borsod vármegyéhez 1696.
Kiss L. repr.

viselő Magyarország” gerillaharcai akadályozták. Vezérük *Thököly Imre* 1677 őszén a Lengyelországból kapott kétezer fős erősítéssel, a francia csapatokkal megindítja támadását az elnyomók ellen. *Thököly* felismerve a postahálózat fontosságát 1682. szeptember 12-én Kassán postapátenst ad ki, melynek hét pontja a postásokra és a postát igénybe vevőkre vonatkozik:

A postát igénybe venni csak utazási engedéllyel lehet, amit ő, a szepesi kamara, a főkapitány, vagy más erre jogosulttól kaphatnak. A postásíp hordása magánembernek nem engedélyezett.

– Megtiltja a postalovak erőszakos elvitelét, magáncélra való felhasználását.

– A helyi, vármegyei hatóságok, katonai szervek kötelesek a postának segítséget adni, őket oltalmukba venni.

– Mindenki köteles a postadíjat megfizetni, minden ló után vagy személyenként fél koronát, vagy fél császári tallért.

– Egy postamester, vagy veredárius sem tartozik 50 fontnál súlyosabb málhát, vagy csomagot vinni.

– A postásoktól elvett házakat, hozzátartozókat visszaszolgáltatja, ahol nem volt házuk, a földbirtokos és a falu jelöljön ki részére, hogy működhessenek. A postások a közterhek alól mentesülnek.

– Megtiltotta a posta működésének zavarását, késleltetését, a küldemények megsértését, felbontását. Az utak járhatóságát az illetékes szerveknek kellett biztosítani. Rendkívüli stafétákkal hacsak különös ok nem volt a postamestert nem terheli, elégnek tartja a levelek hetenként kétszeri közvetítését a rendes postamenettel (ordinária).³⁶

Thököly Imre a „kuruc király” 1682. július 29-én Szilvásújfaluban katonai rendtartást (Edicta Militaria) adott ki, melynek 20. pontja szerint az ellenséges elfogott postást vezessék elébe, akárki fogta is el. Az elfogott leveleket felbontás nélkül kezéhez küldjék, el ne szaggassák. A posták irányítását *Dobay Gábor* eperjesi postamesterre bízta évi 336 magyar forint fizetéssel. Pütkösdí királysága addig tartott, míg a török hatalma 1683-ban Bécs falai alatt meg nem tört. Postája beolvadt a régi királyi postaszervezetbe.³⁷

Pakay Benedek pozsonyi főpostamester 1699-ben Pozsonyból Szatmár-ra menet megvizsgálta a fővonal postáit és úti jelentésében arról számolt be, hogy a posták ellen napról napra több az erőszakoskodás. Sürgette a királynál a postai rendtartás újbóli kiadását, ami meg is történt, de a helyzeten nem változtatott.

II. RÁKÓCZI FERENC SZABADSÁGHARCÁNAK POSTASZERVEZETE

A Magyar Posta történetének külön dicső fejezetét képezi *II. Rákóczi Ferenc* postájának szervezete, működése, mely a fiatal fejedelem magas szintű szervezési készségét bizonyítja. A postahálózat megszervezésénél arra törekedett, hogy a posta működésének költségét az állam fizesse, azonban számított a vármegyék anyagi támogatására. Postája hadi és közigazgatási célokat szolgált, de a személy- és levélszállító intézményt magáncélra is igénybe lehetett venni. A királyi terület postájánál korszerűbb volt, sűrűbben hálózta be a befolyása alatt álló területet és szellemében, nyelvén magyar volt.

Rákóczi Ferenc postájának három fővonala volt, ebből ágaztak a fő- és mellékágak. Legforgalmasabb az északi (lőcsei) és a középső fővonal volt, amely a Rákóczi-birtokokat, városokat, várakat kötötte össze (13. kép). A postamesterek, segédpostamesterek az útvonalak mentén levő helységekben helyezkedtek el. A negyedévenként kapott fizetésükért bizonyos számú lovat, kocsit voltak kötelesek tartani. A fizetésen kívül szállítási díjban is részesültek, ez képezte mellékjövedelmüket (14. kép).

36. *Munkás L.* 1911. 200–201.

37. *Hencz L.* 1911. 145–146.

[illegible]

13. kép. II. Rákóczi Ferenc postahálózatának térképe.
Szerkesztette Kamody M., rajzolta Antalóczy L.

14. kép. Postai útleveél 1704-ből, fejedelmi aláírással.
Kiss L. fely.

Háromféle postajarat volt használatban: a fejedelmi udvarból postanapokon, szerdán és szombaton kiinduló rendes járat az *ún. ordinária*, mely levélanagyot és személyeket szállított. A sürgős leveleket a *staféták* vitték, akiket bármely időpontban indíthattak, ha a viteldíjat előre megfizették. A harmadik postaszállítás a *fejedelmi kurirok* útján történt. Hat válogatott, művelt fejedelemlhű személy látta el e ténykedést, fontos, bizalmas ügyekben, nyakukban a fejedelmi címerrel. Mind az öt hadtest mellé tábori postamestert állított, akik a seregekkel való kapcsolatot biztosították (15. kép).

A Rákóczi-szabadságharc postájának működését politikai és gazdasági helyzet függvényében négy időszakra lehet osztani:

15. kép. Bakos István postatiszt palettája
1708. Kiss L. repr.

1707. ~. 5.

16. kép. Részlet II. Rákóczi Ferenc
Instruciójából 1707. Kiss L. repr.

1. 1703 őszétől 1705 tavaszáig. Ez a mozgalom kiszélesedő szakasza, a katonai, gazdasági szervezés időszaka. A fejedelem a posták működését a városok és falvak népének közreműködésével kezdte megoldani, majd a miskolci köznemes *Szepesi Jánost* (17. kép) kinevezte főpostamesterré és rábízta a postahálózat kiépítését (1703. XI.). A meglevő királyi postahálózat magyar

17. kép. Szepesi János sírfelirata
az avasi templomban

postamesterei kevés kivétellel lelkesen csatlakoztak a mozgalomhoz, közülük többen katonai téren tevékenykedtek, mint a hatvani *Szabó Máté* és ezereskapitányi rangig vitték. A postások zömében a szegényebb nemesekből tevődtek össze, tisztségük ellátásához megfelelő anyagi alagra volt szükség, amivel nem mindig rendelkeztek, rászorultak a megyék természetbeni juttatására (szántóföld, rét, legelő a lovak számára). Mindezt a vármegyék kezdték fogva nehezen biztosították és ez ügyben a Gazdasági Tanácsnak *Bercsényi* főgenerálisnak, de magának a fejedelemnek is többször kellett a vármegyéket kötelességükre figyelmeztetni. Szepesi nem bizonyult alkalmas vezetőnek,

tisztségéből inkább hasznót kívánt húzni, az ellene felhozott kifogásokat a gazdasági helyzetre igyekezett hárítani.

2. 1705 tavaszától 1707 őszéig, ez az időszak a mozgalom delelője. A katonai sikerek mellett fokozódtak az anyagi nehézségek. Létrehozták a *Gazdasági Tanácsot*, amelynek alárendelik a posták legfőbb irányítását. 1705. január 3-án megjelenik az első átfogó főpostamesteri utasítás, melyben a fejedelem 9 pontban foglalja össze a posta feladatait, rendelkezik a posta igénybe vételével, díjszabására, a különböző postafajták menetidejére stb. Szepesi az utasítást ugyancsak 9 pontban foglalva adja tovább a postáknak. Miután a posták irányítása tovább sem javul a fejedelem vizsgálatot rendel el a posták helyzetének megvizsgálására. A lőcsei és kassai postavonal 26 postahelyén végzett egyhónapos vizsgálat eredményéből kitűnt, hogy a hiányosságokért Szepesi főpostamester nagymértékben felelős, durva, kapzsi, magatartására a postamesterek sokan panaszkodtak, mert még a fizetéseknél is megkárosították őket.

Részlet az 1707. május 15.–június 15-ig tartó vizsgálat megállapításaiából: „Megyaszai posta. Nemes Tálos Péter vallja, hogy ez idei esztendőre mind a négy hónapi fizetése hátra vagon. Szentpéteri nevű címeres curér attával és teremttével minden ok nélkül kimondhatatlan rútol moeskolta. A pénznek becstelen volta miatt posztót szolgálai számára, vasat lovai patkoltatására nem kaphat, ki miatt szolgálakat nem tarthat, lovai elbűnülnek.

Vilmányi posta. Nemes Német Jakab vallja N. N. kassai könyvkötő ezen postáruul Tokajig olyan erőszakosan ment, hogy onnan visszajövet egyik lova, ki megért volna ötven rénes ezüst tallérokat, megdöglött, a másika pedig csikáját vetette. Az nemes vármegye elöntén másfél esztendeig való szolgálatért 7 szekér szénánál, 7 kassai köből búzánál, 10 köből zabnál s talán 24 forintnál többet nem adott.

Szinai posta: Nemes Eber Antal vallja, hogy postabeli szolgálatakor az ellenség által postához készített lovai, szerszámai és egyéb eszközeiből teljesen megfosztatott, jószágában 3000 forint kárt vallott . . .

Kazai posta: Nemzetes vitézlő Boko Mihály vallja, hogy két negyedév is eltölt, míg a fizetését felvehette . . . Valamikor curér és stafféták iránt való kimutatása beadatott, némelyeket levonásba tett főpostamester uram.

Edelényi posta: Nemes Farkas Tamás vallja: . . . Szepesi János úr maga dolgaiba járván az posta lovain, hogy bizonyos levágott fa miatt hirtelen nem mehetett, úgy elverte nemes Farkas Tamást, ki maga vitte, hogy két hétig viselte kékit.”

3. 1707 őszétől 1709 elejéig a mozgalom katonai sikertelenségei, társadalmi nehézségei fokozzák a gazdasági helyzet rosszabbodását, amin diplomáciai sikerek révén kívánnak javítani. Az ónodi országgyűlés, a trónfosztás után fokozódik a vármegyék passzivitása, visszahúzódása a mozgalomtól. Rákóczi a Posta élére új vezetőt állít *Kosovics Márton* hadbiztos személyében Magyarországra nézve, míg Erdélybe és a Partiumra *Orbán Simont*. Mindkét vezetőnek új Instructiót adat ki 28–30 pontos teendőkkal (16. kép). Kosovics nagy igyekezettel fog hozzá a posták helyreállításához, pótoltatja az elmaradt já-

randóságot, fegyelmet tart és ellenőriz. Gyakran levelez Borsod, Abaúj megyékkel a posták munkájának segítése ügyében.

4. 1709 elejétől 1710 végéig tartó időszak a katonai kudarcok, a mozgalom kimerülésének időszaka. A nemesi vezetés fokozza a gazdasági nehézségeket, mely a postaszolgálatot is súlyos helyzetbe hozza. A kelet és dél irányból mindjobban terjedő pestis akadályozza a posták járását. A létszámviszonyok kedvezőtlen alakulása miatt a hadi helyzet rosszabbodik. A mozgalom a kiindulási helyére a felső-tiszavidékre húzódik vissza. A posták működése megszűnik.³⁸

A POSTÁK ÚJJÁSZERVEZÉSE A XVIII. SZÁZADBAN

A török megszállás megszűnése, majd a Rákóczi-szabadságharc lezajlása után a posták újjászervezése a Habsburg elnémetesítési politika érdekeinek megfelelően történt. A Paar családtól 1722-ben megváltott hűbéri postát *III. Károly* Bécs postai hatóságának, az udvari postabizottságnak rendelte alá. A postát kizárólagos felségjognak tekintették, korlátozták a magánszemélyek közötti szállításának a jogát, megváltoztatták a díjszabást. Ugyanakkor bővítették a posták számát, fenntartásukhoz segítséget adtak az érdekelt földesuraságokkal.

Eger felszabadulása után (1687) a felszabadító csapatok tábori postamestere, *Mandl Frigyes* lett az újrafelállított egri posta vezetője. Tisztségét 1689-ben átadta Domokos Jakab egri városhírnöknek, maga pedig Verpelét postáján telepedett le, amit aztán leszármazottjai birtokoltak tovább. *Domokos Jakabot* 1693-ban *Hütter Péter* váltotta fel, aki Borsod vármegye uraival gyakori levelezést folytatott. 1694. szeptember 9-én lótartásának biztosítását kéri:

„... Noha nem szívesen, mégis kénytelen vagyok fentcímzett uraságtoknak ezzel a méltatlan levéllel alkalmatlankodni, egyszersmind (uraságtokat) udvariasan megkeresni, hogy postalovaim fenntartására legelőben és szénában egy kis segítséget nyújtani méltóztassanak. Amely nekem nyújtott támogatást én viszonzni a nemes vármegyének soha semmiképpen el nem mulasztom, az ide a postára érkező és uraságtoknak szóló leveleknek idejében való megküldésével, ahogy remélem eddig is történt. Ezzel magamat fentcímzett uraságtok további kedvezésére és jóindulatába, uraságtokat pedig Isten oltalmába ajánlva maradok ...”³⁹

1695. január 17-én az újévi jókívánság nyilvánítása mellett megköszöni *Fodor János* nevű munkatársa útján a megyétől kapott 12 köböl zabot.⁴⁰

38. *Kamody M.* 1981/a. 11., 18., 82–83.

39. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 145.

40. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 146.

A vármegye a leveleit nem mindig az egri, hanem olykor a kassai postán adatja fel. Jellemző a vármegyére, hogy egyiknek sem fizeti ki idejében a postaköltséget és emiatt a posták sürgetik a járandóságot. Erre utal *Hörmann András* kassai postamester 1699. október 16-i levele:

„... Mivel új év közeledik, ezzel szemben az elmúlt évben is a nemes vármegye saját leveleiről semmit sem fizetett, következésként két évvel adós. Ezért címzett uramat szükségesnek véltem hivatalosan megkeresni, hogy rólam ne feledkezzék meg az új évben, és vagy pénzben, vagy ezzel egyenlő értékű szénában, zabban stb. elégítsen ki. Meghatalmazást adtam erről Linszki zászlótartó úrnak a szendrői várban, akinek címzett uraságod fizethet. Egyébként minden emberi kötelességre készségesen maradok ...”⁴¹

Postatörténeti érdekességű *Hütter Péter* egri postamester 1696. augusztus 15-i levele, melyben Borsod vármegye vezetőinek a levelek rajta (Eger postáján keresztül) történő feladását ajánlja fel: „... egyszersmind kérem, hogy a jövőben minden más helységbe küldendő levelet (előbb) mindig hozzám irányítsanak. Ezen módon nemcsak az én általam ajánlott levelek érkeznek meg (a címzetthez), hanem válasz is gyorsabban érkezik.” A szövegben kétszer előforduló „recomandirt” szó az ajánlottkénti kezelés gyakorlati megvalósítását, bevezetésének meghonosodását sejteti.⁴²

A Rákóczi-szabadságharc idején mind az egri *Hütter Péter*, mind a kassai *Hörmann András* megszakította postai szolgálatát. *Hütter* 1712-ben visszatér Egerbe, elfoglalja hivatalát, megélhetési nehézségeiről írja a megyének: „... A nemes vármegye is jól tudja, hogy sokáig fogságban voltam s minde-nemet elveszítettem, még feleségemet és gyermekeimet is ... Ha ez így tovább tart, akkor a nemes vármegyének nem leszek képes tovább szolgálni. Nincs már élő jószágom, tíz lovam van, de se szénám, se zabom ... Nem tehetek mást, mint a lovakat szélnek eresztetni, hogy mind oda vesszen ...”⁴³

A magyarországi postahálózat általános helyrehozatalára *III. Károly* több pátent bocsátott ki, de azok ellenére a posták felállítása nehezen ment. Az 1713. február 23-án kiadott pátensében elrendeli az utak, révek vármegye útján való megcsináltatását, a posták részére biztosított kiváltságok betartatását. A rendeletben emlékeztet az 1712. január 2-án kiadott szigorú rendelkezésre, mely a vármegyéknek kötelességévé tette, hogy a postaútakat, a meghibásodott és tönkrement hidakat, réveket hozzák helyre. Azoknak a postamestereknek és segédpostamestereknek, akiknek a posta helyén nincsen házuk lakást biztosítsanak, az előző pátens rendelet szerinti kiváltságokat tartásuk tiszteletben. Mivel mindezt a megyék nem hajtották végre *Paar* generális

41. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 150.

42. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 148.

43. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 157.

postamester javaslatára elrendelte, hogy a kassai postamester *Flack Viktor* minden évben látogassa meg a postákat az egész Magyarország területén a hidak és átkelőhelyek megtekintése céljából. Írja össze a tapasztalt nehézségeket és orvosolja a bajokat. A felkeresett vármegyék tisztségviselőit figyelmeztesse, hogy saját területükön a kiadott rendelkezést hajtsák végre.

Előírta a rendelkezés, hogy a folyók, átkelőhelyek révészeit kötelezzék a postajáratok, postalegények mindenki mást megelőző gyors átvitelére. Azokat, akik a postások ilyen követeléseire ellen tiltakoznak példásan meg kell büntetni. A rendelet ismételtlen kihangsúlyozta, hogy a saját házzal nem rendelkező postai tisztségviselők részére megfelelő lakásról, fizetésről és a postalovak eltartására szükségesekekről gondoskodni kell. A postásokat ért igazságtalanságokat elrendelte kivizsgálni és részükre kárpótlást adatott. A pátens melléklete a szatmári békét aláíró *Pálffy János* kerületi parancsnok megbízólevele és végrehajtási utasítása a kassai postamester számára.⁴⁴

Azt, hogy mennyire szükség volt a kiadott rendelkezések betartására és a nemesség mennyire nem vette komolyan azokat, bizonyítja *Szepesi János Rákóczi* elbocsátott főpostamesterének az esete 1723-ban. Szepesi Jánosnak Négyes faluban volt a birtoka. Birtokán levő malomhoz töltést és hidat csináltatott. Áradások alkalmával a Poroszlóról Tiszacsegén át Debrecen felé haladó postajáratot ellátó postalegények Poroszló és Bábolna között ezt a jobb állapotban levő utat használva Négyes falun mentek keresztül, felhasználva a malomhoz vezető töltést és hidat. Ezen *Szepesi* úgy feldühödött, hogy a bábolnai postalegényt, aki a veredárius fia volt – ha ki nem szabadítja magát – lelőtte volna. Ugyanazon év tavaszán a poroszlói postalegénynek vetett a malomnál cselt és a legényt doronggal leütötte. Az ügyben *Paar* generális postamester eljárást kért az uralkodótól Szepesi ellen és elégtételt a sérelmet szenvedőknek.^{44/a}

Az intézkedések hatására a posták felállítása megtörtént. A *pozserováci béke* (1718) megkötése után készült postatérkép területünkön három fontos postavonalat jelöl meg, mely a századvégig változatlanul megmaradt, csupán számozást kap (18. kép):

7. sz. Bécs–Buda–Kolozsvár postavonal; Buda–Kerepes–Aszód–Hatvan–Árokszállás–Bod–Poroszló–Bábolna–Csege–Hortobágy–Debrecen–Somló–Zilah–Kolozsvár állomásokkal.

8. sz. Bécs–Buda–Nagybányai vonal Hatvanig a 7. vonallal azonos, Hatvantól Gyöngyös–Verpelét–Eger–Daróc–Ónod–Szerencs–Tokaj–Kálló–Kisvárdá–Matoács–Szatmár–Nagybánya–Kolozsvár állomáshelyekkel.

44. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 160.

44/a. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 163.

18. kép. Postatérkép-részlet 1722-ből
Kiss L. repr.

10. sz. a régi Pozsony–Rózsahegy–Kassa vonal Kassáról Vilmány–Tálya–Tokaj–Nánás–Böszörmény–Debrecen irányban.⁴⁵

Az észak-magyarországi terület legfontosabb postahelye Tokaj volt, ahonnan a négy égtáj felé közlekedett a postajárat. A postavonalak Miskolcot elkerülték. Nem a város rebellis volta, hanem kieső fekvése, rossz megközelítése, útjai miatt.

Kik voltak postamesterek és hogyan éltek a XVIII. század derekán? *Tibolddarócon Csányi László* volt a segédpostamester, kinek vitás ügye támadt *Szepesi Márton* urasággal (Szepesi János testvére, aki 1704-ig a tokaji vár parancsnoka volt) a posta bérletével kapcsolatban. Ügyükben a vármegye a generális postamesterhez fordul.⁴⁶

1738–1742-ig országos *pestisjárvány* szedte áldozatait. Egészségügyi előírások korlátozták az utazást, amit a postások is megéreztek. A tiszacsegei postamestert és harmincadost *Bárczy Ignácot* rosszakarói feljelentették *Káro-*

45. *Hennyey V.* 1926. 128.

46. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act, Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 161.

lyi Sándor királyi biztosnál, hogy a csegei rév–Ároktő között előírt postaút-vonalat elhagyva a dúló pestisnek tette ki a posta személyzetét és a küldeményeket. Károlyi ez ügyben a vármegyéhez fordult, onnan jelentést kértek a postamestertől. Bárczy alapos ellenérvekkel kimentette magát, mégis biztonsági okokból a postaállomást a Tisza túlsó oldalára helyezték át és erős őrséggel biztosították a fertőzéstől.⁴⁷ A tett intézkedésről Haager Károly budai postaprefectust is értesítették a megyebeliek.⁴⁸

1751. november 1-ével a bécsi cs. kir. generális postadirectorium a posták, így Ónod postája számára is öt súlyfokozatú díjszabást állapított meg és felmérte az ónodi posta forgalmát Ónod–Eger és Ónod–Tokaj vonatkozásban. Ónod⁴⁹ postamestere 1740–50-es években Szilvay Albert volt (19. kép).

19. kép. Szilvay Albert ónodi postamester
magyar nyelvű feladóvévénye 1742. Kiss L. repr.

Működésének becses emléke egy kézzel írott magyar nyelvű feladóvévény 1742. január 2-ról.⁵⁰ A XVIII. század közepén a távolsági levéldíjszabás bevezetésével, amikor a levelekre a feladási postahelyet a feladónak, elmulasztása esetén a felvevő postamesternek kellett feljegyezni, honosodott meg a postai helynévbélyegző (20. kép), melyből fokozatosan a kör alakú postai keletbélyegző alakult ki. Észak-Magyarország területén elsőnek Tokaj használt fém névbélyegzőt 1752-ben.

47. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 166.

48. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 168.

49. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 174.

50. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 177.

523. Tállya Zemplén vm. (M) D₂
1752 T — ω

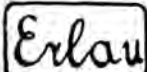
1. V TALLYA VIII. 1793
f.

2. V. 1829–1833
p.

3. IV. 1832–1847
p. f.

4. II. 1848 — ω
f.

118. Eger Heves m. (M) D₂
Agria, Erlau
U — ω

1. IX. 1779–1780
f.

2. VON ERLAU VIII. 1818
f.

3. III. 1818 — ω
f. p.

4. II. 1847 — ω
f.

20. kép. Érdekesebb bélyegzőlenyomatok

III. Károly és utódjának Mária Teréziának rendelkezéseit a postamesteri javadalmak kiegészítésére különösen a szállításra és lótartásra vonatkozóan (kaszáló az állomás közelében) az uradalmak nem hajtották végre. Mivel ez érzékenyen érintette a postamestereket, azok panaszaikkal a királynőhöz fordultak. Így tett az ónodi postamester, a keresztesi veredárius is. A panaszokat a megyével kivizsgálták és mivel osztályostársaik mulasztásáról, vagy a megye hanyagságáról volt szó, jogászi fondorlatossággal magukat kimentették és az állapot továbbra is változatlan maradt. Nem járt eredménnyel az utak, hidak, töltések rossz állapotára való panaszkodás sem, mert annak terhére a vármegye a helybeli lakosságra hárította vissza közmunkaként.⁵¹ A vármegye urainak ezen magatartása nem segítette elő a postaállomás létesítésének az ügyét.

51. Kamody M. 1982/c. 28–29.

A MISKOLCI POSTA LÉTESÍTÉSÉNEK HATÁSA A TERÜLET FEJLŐDÉSÉRE

A 18. század közepére Miskolc Észak-Magyarország egyre fontosabb gazdasági központja lett. *III. Károly és Mária Terézia* merkantilista gazdasági politikája e területen is elősegítette az ipar fejlődését, azonban azt az uralmuk érdekének messzemenő figyelembevételével tette. *Fazola Henrik* az aranykezü egri lakatosmester 1772 decemberében elvégezte az első csapolást az ómassai nagyolvasztóban. 1781-ben *II. József* szabályozta a zsidók helyzetét, biztosította részükre a szabad ipari foglalkozást, a bérelt föld használatát, és ugyancsak ez évben megkezdte működését a diósgyőri papírgyár. Az 1780-as népszámlálás során a város lakosainak a száma 13 000 volt, 2286 házaspárt, 2400 házat és 1424 borházat írtak össze.

A gazdasági fejlődéssel azonban nem tartott lépést a közlekedés, a hírközlés fejlődése. Ezen kívánt segíteni a vármegye alispánja *Vizeki Talján András*, amikor a városban mind nagyobb szerepet játszó görög kereskedők ösztönzésére 1767 nyarán előterjesztést tett a Helytartótanácsnak a miskolci posta létesítése ügyében. Az előterjesztésre *Kósa Zakariás* a postaügyek fel-

21. kép. Vizeki Talján András borsodi alispán javaslata a postavonal Miskolcon át való vezetésére 1768. Kiss L. repr.

ügyelője 1768-ban kérte a megyétől a tervezett állomások nevét és a köztük levő távolság pontos megjelölését. Az alispán válaszában nemcsak a létesítendő útvonalat; Miskolc–Forró–Kassa–Miskolc–Szerencs vagy Miskolc–Ónod és távolságait adta meg, hanem megindokolta a posta jelentőségét, fontosságát és az akkori postaellátás helyzetét (21. kép).

„A nemes urak és a kereskedők minden nyilvános vagy magánjellegű tanácskozása a vármegyének a területén Miskolcon tartatik, a nemesek legnagyobb részének itt van az állandó lakása, a vármegyei gyűléseket mindig itt tartják, itt van a Kamarai Praefectura. Ez az egyetlen vásár, ahová sok idegen összejön Lengyelországból, Erdélyből, Abaúj, Sáros, Gömör, Szepes vármegyékből és máshonnan. Üdvözölték Borsod vármegyének azt a javaslatát, hogy a postavonal elhagyva a Keresztesről Ónod felé vivő utat, Keresztesről Miskolcra jöjjön, innen pedig az egyik Gesztelyen át Szerencsre, a másik Szikszón át Forróra – írja az alispán. – Ennekutánna a levelezés nagyon meggyorsulna, mert most Ónodról Miskolcra vivő, csak erre az útra szolgáló fizetett külön járatnak egy mérföldet kell odavissza menni kétszer hetente hivatalos és magánjellegű iratokkal, ezért az ónodi postán is kezelt levelek csak másnap, sáros időben vagy áradás esetén csak a harmadik nap érkeznek Miskolcra és gyakran veszélyben is vannak.”⁵²

A levél hivatkozik „több ezerből létesített új útra, köhidakra és töltésekre” is, melyről a Helytartótanács is tud. Az utak használatára adták ki 1755-ben azt a megyei statútumot (szabályrendeletet), mely a szekerek egymásnak való kitérését 5 pontban írja elő:

„Hogyha üres szekérnek terhes szekérrel történik az úton szemközben menni, tartozik az üres szekér a terhesnek kiállni. 2. Ha pedig a terhes szekér után üres szekér, vagy kocsit talál menni, tartozik a terhes szekér addig meg állni, míg az üres szekér, vagy kocsit mellette elmegy. 3. Hogy ha pedig két kocsinak esnek egymással szemközben menni, minden convenientia (illem) azt hozván magával, hogy a 'kisebb rendű a nagyobb rendű előtt kitérjen, de 4. ha az illendőséget és emberséget nem akarván is observálni, legalább fele utat egymásnak hagyni tartozik. 5. Nem különben ha két terhes szekér találna is szemközben menni egymással, egymásnak fel utat adni tartozik.”⁵³

Íme a közlekedési rend osztályjellegű tükröző szabályozása a sárra sarat rakva készült egynyomtávú megyei utak használatára.

A levélváltások után 16 évig nem történt előrelépés a posta ügyében. Tulajdonítható ez az ónodi és keresztesi veredáriusok említett panaszának, az utak rossz állapotának és a postakocsisokkal való rossz bánásmódnak.

Az ónodi postamester már veredáriust (segédpostamestert) tartott Órássy József (22. kép) személyében, aki hetenként kétszer hozta-vitte a leveleket Miskolcra, ahol a kézbesítésről a soron következő levélszeresek gondoskodtak.⁵⁴

52. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 190.

53. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 175.

54. Szendrei J. 1911. IV. 831.

22. kép. Órássy József miskolci veredárius latin nyelvű feladóvevénye 1784.
Kiss L. repr.

A miskolci posta ügyét 1784-ben *Metz Antal* kassai postaprefektus veszi kézbe, aki az egri postát közvetlenül Miskolcra, innen Gesztelyen át Szerencsre tervezte járatni. Feltétele azonban:

„Amennyiben a felállítandó vonal nehézségei elháríthatnak, szükséges azonban – amint írja –, hogy Gesztelytől Felsőzsolcáig út, töltés erősebb hidak készíttessenek, nemcsak a postajárás meggyorsítására, hanem a kereskedelem és a királyság hasznára.”⁵⁵

Valami oknál fogva a Metz-féle javaslat sem valósult meg; Eger felől Keresztes–Ónod útvonalon járt továbbra is a posta.

1790-ben azonban felgyorsult a postaállomás előkészítése. A Helytartótanács végleges döntését a vármegyei jegyzőkönyv így rögzítette:

„A Kassa–Eger közt vezetendő postaút az utasok nagyobb kényelmére és a közérdekű levelezés elősegítésére olyan változatban lett elfogadva, hogy állomáshelyeik Hidasnémeti, Forró, Szikszó, Miskolc, Harsány, Tard. A bejárás során lerögzítették azt is, hogy összeköttetés legyen a halmaji sáncon át Szikszóról Tokajnak, végül úgy rendelkeztek, hogy a keresztesi veredáriust Tardra, az ónodit Harsányba, a szerencsit Szikszóra, a vílmányit Forróra, végül a szinait Hidasnémetibe helyezték át. Továbbá Miskolc és Vizsoly állomásokra alkalmas személyt leggyorsabban hozzon a tanács javaslatba, hogy az új járat szeptember 1-vel életbe léphessen.”⁵⁶

55. BAZm. Lt., Bm. Lt. Act. Pol. Mat. XVII. fasc. I. fr. 189.

56. BAZm. Lt., Bm. Lt. Jk. 1436/1790.

1790 júliusában *Benkovics György* kassai postaprefektus e végzés alapján javasolta az utak, hidak megjavítását, a kijelölt postahelyeken a postamesterek lakóhelyének megállapítását, a munkához szükséges feltételek előteremtését. A felállítandó új állomások megvizsgálására a megye részéről kiküldöttet kért. A vármegye a járási szolgabíró bízta meg, aki a megye igazgatási rendje szerint már tájékoztatva lett. A postamester elhelyezéséről a megyei mérnöknek a rendelkezést már kiadták.⁵⁷

A Helytartótanács megvizsgáltatta az ónodi postaállomás lóállapotát a vármegyével, bekérte a pályázók nevét: *Bay László*, *Péchy Gábor János*, *Déchy Mihály*, az akkori veredárius *Török György* került a listára, akik közül az első kettőt hozta a vármegye javaslatba.

A miskolci postaállomás (23. kép) a jelzett napon 1790. szeptember 1-én megnyílt. Vezetésével, figyelmen kívül hagyva a felterjesztést és javaslatot, *Bakos László* vigiliárum magistert (strázsamestert – ma őrmester) bízták meg, bizonyára hadi érdemei elismeréseként. A postaállomás alkalmas elhelyezéséről, működésének feltételeiről, utasítás és ígéret ellenére a vármegye idő-

23. kép. Az első miskolci postaállomás helye

57. BAZm. Lt., Bm. Lt. Jk. 1632/1790.

ben nem intézkedett. Bakos László postamester már 1791 elején a Városi Tanácshoz fordul, elutasításának tárgya abból kitűnik:

„Bakos László miskolci postamester a Három Rózsa vendégfogadót, vagy Zsámbik Tamás házat magának postaháznak általadatni és ez után földeket és rétet kihalásítani, a postalovak számára pedig különös legelőt rendeltetni kíván. A földes uraság külső appertinentiakat (tartozékokat) a folyamodónak kiszakítani nem tartozván, azt arra kötelezni nem lehet, ami pedig a lakóházat illeti, mivel mint a tekintetes Diósgyőri Domínium (uradalom) fiskálisa Dőry Ferenc úr ezen alkalmassággal jelenté, az instánsnak (kérelmezőnek) meg volna engedve, hogy a tekintetes Domínium jurisdictiója (fennhatósága) alatt levő házak közül akármelyiket magának kifoghassa (kibérelheti) ezen tekintetben a tekintetes urasághoz irányíttatik.”⁵⁸

Bakos postamester, mivel a megélhetési gondjaival nem tudott megbirkózni, hiába kapott némi fizetésemelést, állásáról lemondott. 1793-ban már *Szedliczky József* a volt ónodi postamester az utódja, aki nagyobb tapasztalattal rendelkezett és határozottabban sürgette megélhetésének biztosítását és a vármegyéhez fordult közbenjárásért:

„Miskolci postamester nagyságos Szedliczky József panaszképpen előadván, hogy a Domíniumnál ámbátor több ízben esedezett légyen is az iránt, hogy nékie elegendő fundust, hozzá tartozandó réttel, szántófölddel és legelővel egyetemben kimutatattni rendelne, mindez ideig mégis semmi választ nem nyerhetett, mely okra való nézve a felsőbb rendelkezésekhez képest a tekintetes nemes vármegye tagjai közül valakit céljának elérése végett kiküldetni kér. Járásbeli főszolgabíró úrnak ezen folyamodás oly véggel kiadatik, hogy ezen kitévelt a diósgyőri uraság tisztségével közölván azt a felsőbb helyekről érkezett rendelések betöltésére bírní igyekezzen, végbe vitt tisztí kötelességéről tudósítani elvárattatván.”⁵⁹

Az előterjesztés nem tesz említést a posta elhelyezéséről, azt a *Zsámbik-féle* ház bérletével megoldották. A posta végleges helye a mai Batthyány Lajos utca és a Kazinczy Ferenc utca sarkán levő épületben volt, melyet *Posta utcának*, de megkülönböztetésül annak felső és alsó részét Felsőposta, illetve Alsóposta utcának nevezték. Így említi *Szücs Miklós* is naplójában, mivel egyik háza a postaállomás épülete mellett volt a Felsőposta utcában.⁶⁰

Az illetékföld ügye többszöri sürgetés ellenére még 1817-ben is napirenden volt. Ekkor már a diósgyőri kamarai uradalom prefektusa, *Molnár Sándor* utasította a várost annak kiadására:

„Szedliczky József miskolci postamester úrnak többszöri kérésére és sürgetésére a felséges királyi udvari magyar kamara a postahivatalhoz köttett terheknek könnyebb elviselése tekintetéből egy sessio (teleknyi) földet és hozzá való rétet kegyesen resolválván (juttat), mivel a Diósgyőri Királyi Uradalomnak: a miskolci határában még eddig ollyas

58. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi. 1791/2656.

59. BAZm. Lt., Bm. Lt. Jk. 33/651.

60. *Szücs M.* 1982. III. 15.

földgye és rétje nincsen, melyből ezen szükségét teljesíthetné, azonban Miskolc városának birtokában a földesuraság tetszéséből és jóvoltából annyi felesleg való szántóföldek és rétek volnának, melyekből ezen kerülhetetlen szükségére egy sessió földet hozzá való réttel együtt minden sérelem és megszorítás nélkül kimutathatna; ezért Privilegizált Miskolc Várossa Magistratussának hivatalosan meghagyatik, hogy ezen egy sessió földet mind a három nyomásban 10 köblivel, a rétet pedig 12 ember vágóval számítva, jó és alkalmas helyen haladék nélkül kimutatni, az említett postamester úrnak által adni és felüle ezen prefektusi hivatal tudósítani el nem mulassza.”⁶¹

Igy kapott postaföldet és legelőt a mindenkori miskolci postamester a Csabai kapuban és Hejőcsabán évi egy arany névleges bérért 1913-ig.

A miskolci postaállomás megnyitásával kitárult az utazási és levelezési lehetőség. Az új postavonal Budáról jövet, Kerepes, Bag, Hatvan, Gyöngyös, Kápolna, Eger, Tard (ezt az állomást 1795-ben a diósgyőri uradalom ellenkezését figyelmen kívül hagyva áthelyezték Mezőkövesdre), Harsány, Miskolc, Szikszó, Forró, Hidasnémeti, Kassáig vezetett. A miskolci kereskedők Budán át összeköttetést kaptak Bécs, Zimon, Temesvár, Kassán át Pozsony, valamint Máramarossziget, Brassó, Lemberg felé. A gyorsabb levelezés, utazás tovább élénkítette a kereskedelmi forgalmat.

A miskolci postaállomás megnyitása után 1791 májusában a szomszédos Zemplén vármegye is előterjesztést tett a Helytartótanácsához, melyben gazdasági okokra hivatkozva kérte Hegyalja fontosabb helyeit *Liszka*t, *Újhelyt* és *Terebest* a postavonal-hálózathoz bekapcsolni.⁶² Liszka postaállomás vezeté-

24. kép. Gyorskocsi az 1800-as évek elejéről. Kiss L. repr.

61. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi. 251/1817

62. BAZm. Lt., Zm. Lt. 1790. LOC. 139. No. 98.

sével a vármegye hadi érdemeire, sebesülésére, eddigi jó gazdálkodására való tekintettel *Weber Andrást* javasolta megbízni,⁶³ aki a postaállomást öröklési és eladási joggal meg is kapta, azt 1808-ig birtokolta. Leánya *Sarolta Kossuth László* monoki uradalmi ügyészhez ment férjhez. Házasságukból született gyermekük *Kossuth Lajos*, aki 1848/1849-es polgári forradalom és szabadságharc vezéralakja lett.⁶⁴

Hegyalja bekapcsolásával 1794-ben módosult a postavonal útja. Az 1804-ben megjelent *Crusius-féle Postalexikon* szerint a 6. sz. útvonal Buda–Sátoraljaújhely, a 34. Szikszó–Kassa, a 35. pedig Tállya–Máramarossziget között vezetett.⁶⁵

CIV									
St.	Ort	Probit	Namen	Ort	St.	St.	St.	St.	St.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Route VI.									
			Bis Ofen f. R. I. St. 17.						18
1	R. H. Pest. Orfp.	(Kerepes (Kerepes) -							14 191
2		Bagh - - - - -							14 21
3		(Hatvan - - - - -							1 22
4	D. H. Hevess. Orfp.	Gyongyos - - - - -							14 23
5		Kapolna - - - - -							2 24
6		Erlau (Agria) - - - - -							14 27
7		Mező-Kövezd - - - - -							1 28
8	Borsod. Orfp.	Harsany - - - - -							14 29
9		Miskoltz - - - - -							1 30
10	Abaujvár. Orfp.	Szikszó - - - - -							1 31
11		Tállya - - - - -							1 32
12		Liszka - - - - -							1 33
13	Zemplén. Orfp.	Újhely (Sátoralja Új- hely) - - - - -							1 34
14		Velejte - - - - -							1 35
Route VII.									
			Bis Ofen f. R. I. St. 17.						18
1	R. H. Pesta. Orfp.	(Dunakesz - - - - -							1 19
2		(Waitzen (Vacuum) 2) } D. Ofen.							1 20
Route VIII.									
			Bis Ofen f. R. I. St. 17.						18
1	R. H. Pester Orfp.	Tettény - - - - -							1 19
2		Erschin (Ertain) - - - - -							1 20
3	Szihlweiss. Orfp.	Adony - - - - -							1 21
4		Pentele - - - - -							1 22

1) von Velejte nach Vacs 1 Post.
2) von Waitzen nach Reitsch 1 1/2 Post.

25. kép. A delizsánsz VI. számú útvonala 1802.
Kiss L. repr.

63. BAZm. Lt., Zm. Lt. 1791. LOC. 44. No. 36.

64. *Kamody M.* 1978. 66.

65. *Crusius L.* 1804. I. k. CIV.

Az útvonalon az 1750-es években rendszeresített négy lóval vontatott kilencüléses nehéz útibatár közlekedett, mely éjjel pihenőt tartott a kijelölt postaállomáson, mialatt utasai az állomás fogadójában vagy csárdákban pihentek, hogy a postakocsis kürtszavára folytathassák útjukat.

Miskolc a 6. sz. útvonal (25. kép) 9. állomásaként hetenként vasárnap délben és csütörtökön délelőtt fogadta a Bécsből Budán át érkező menetrendszerű postakocsijáratot és kedden, szombaton reggel indította vissza. Észak-Magyarország területe a kassai és kis részben a budai posta prefektúra hatáskörébe tartozott. Jelentős szerepe volt kulturális, gazdasági vonatkozásban Kassának, majd a század végén és a reformkorban Miskolcnak. 1790-es években jelent meg területünkön a Magyar Hírmondó, amelyből Kassára és Miskolcra 2–2, Rozsnyóra, Újhelybe, Eperjesre és Máramarosszigetre 3–3 példány járt. Miskolc város tanácsa a lapra közpénzen fizetett elő.

„A magyar újság, hogy közönségesse tétetessen a nemes Magistrátus előtt is – olvashatni a tanácsülés jegyzőkönyvében – megállapodott a nemes Magistrátus, hogy azon magyar újságok az bursatus pénzből, mely a nemes Magistrátus között felosztatni szokva volt a fundusból fizetődjön és azon újság a magister urakkal kívül-kívül közeltesse.”⁶⁶

A 18. század második felében már jelentős szerepet kapott Tokaj postája a város fekvése, tiszai átkelőhely volta és a sóforgalom miatt. Hegyaljának a postavonalba való bekapcsolásával Tokaj mind a négy égtáj felé jelentős forgalmat bonyolított le. Növekedett a szerepe, jelentősége Egernek, mint kulturális központnak, ahol jelentős mértékben épültek a köz- és magánépületek, a tervezett egyetem, gazdag művészeti pártolók kiváló képzőművészeket foglalkoztattak, nagy volt a posta forgalma, melyet a 18–19. század fordulóján a Sőtér család birtokolt, irányítva egyúttal a helyi sóhivatal működését is. Az egri posta életéről egy korabeli közlemény nyújt tájékoztatást;

„Tudósítás a Postán küldendő és veendő Levelek iránt. Minthogy Eö Főlsége kegyelmes rendelése szerint minden királyi tisztségek regveli 8 órától fogva 12 óráig és 2 órától fogva estvéli 6 óráig nyitva vannak s azokban ki-ki foglalatosságát végezheti. Arra való nézve; itt az Egri Posta tisztségében is minden Posta napokon úgy mint hétfőn, szerdán, csütörtökön és szombaton, azon felül említett parantsolat szerint azon kirendeltetett órák mindenkor megtartatnak. Mindazonáltal ha az ordinária rendetlenül jövend, másnap 10 óráig s ezután is ki fognak adattatni a Levelek. Ehez azonban tudni szükséges hogy

Hétfőn az Erdélyi és Lengyelországi posta három órákor délután,
Szerdán a Budaj és Bétsi Kilentz órákor regvel.

Csütörtökön ismét az Erdélyi és Lengyelországi délután 2 óra után
Szombaton megint a Budaj és Bétsi délben 12 órákor jönnek, azért is

66. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi. 23/1790.

1. Szükséges, hogy ki-kí maga Leveleit eddig elkészítvén mindenkor legalább is egy órával az Ordináriának (a rendesjárat) eljövetele előtt be adgya, hogy az akkori Expeditio (továbbítás) számára jöhessen, mert ha későbbben adgya be a Levelet minek utánna a Kartátzió (rendezés) és Protocolátio (jegyzékelés) megesett azon Ordináriátul el fog maradni.

2. Minden ember arra vigyázzon, hogy Levélét senki másnak hanem tsak a Postamesternek, avagy a postamesterének adgya kezébe minthogy pedig

3. Maga a Postamester az új Posta Stációk (állomások) rendelésében Commissarius (biztos) és más afféle Posta Prefektúrá (igazgatást) illetően dolgokban többször rája bízattatnak (amelyek többször a városból való eltávozásuk több napokra is megkívánnyák) valamint másszor, úgy akkor is csak egyedül, az asszonyoknak adassanak be a Levelek. Mert

4. Ha a gyermeknek, vagy a cselédnek adgyák kezekhez, félő, hogy gondatlanságuk végett az olyatén Levelek el tévegyenek s ily formán a feladó Személyek megkárosíthatnak.

5. Amidőn Expeditio van, minthogy annak nagy vigyázattal kelletik végbemenni és senkinek akkor jelenlenni nem szabad, azon egy óra alatt senki Levelet fel ne adjon ki ne kérjen, mert az főképpen tiltva vagy azért, hogy az által a Levelek elosztásában valamilyen hiba betsúzhasson és így a sürgős Leveleket váró könnyen megkárosodhatnék Levélének hibásan tett elosztása végett. Agria die 6. Novembris 1796.⁶⁷

1800. augusztus 23-án leégett az egri postaház és sőhivatal. *Sőtér Antal* sőtárnok-postamester kárának megvizsgálását *Almássi Pál* gróf által vezetett helytartótanácsi-kamarai vegyes bizottság végezte. A vizgálatról készített jelentésből tudjuk, hogy az épület helyreállítása 3074 frt-ba került.⁶⁸

POSTÁINK HELYZETE A REFORMKORBAN

A francia forradalom hatására felizzott forradalmi érzelmeket az udvar a magyar jakobinus mozgalom erőteljes felszámolásával, a reformtörekvések megakadályozásával igyekezett visszaszorítani. Fokozódott a rendőri megfigyelés, a sajtócenzúra, amire a posta személyzetét is igyekeztek felhasználni. A postaállomásokat előszeretettel adták megbízható főrangú személyeknek. A posta iránti bizalom megingása, a költséges napóleoni háborúk miatti többszörös postatarifa-emelés a posta forgalmának csökkenését idézte elő.

A postaállomások a 19. század elején bizonyos *kiváltságokkal rendelkeztek*; mentesek voltak a katonai beszállásolás, közmunka, vám-, híd-, révpenzék fizetése alól, ennek jeléül az uralkodó címerével voltak megjelölve. (A ma is használt hivatali címetábla.)

A postaállomások egy részét az uralkodó öröklési joggal adományozta. Az ilyen állomással a birtokosa szabadon rendelkezett. A zálogjoggal felruház-

67. Uránia 1912.

68. Hm. Lt. 1800.

zott posták vezetői részére — a felszerelés és berendezés költségének fejében — ún. *királyi érték* (pretium regale) címen 800–3000 forintnyi összeget biztosítottak az esetre, ha tőlük az állomást elvonnák. Az ilyen tulajdonos az igazgatóság tudtával és beleegyezésével átruházhatta hivatalát másra, akinek zálogjogát a kincstár szintén biztosította. Ezen állomásnak csak a jövedelme képezhetette bírói lefoglalás tárgyát. Így vette meg felsőbb jóváhagyással a miskolci postát *Szedliczky Józseftől 1794-ben Duranelli András*, Forró postáját 1826-ban *Konecsni Jánostól Johann Scheid von Beneschán kassai nyugállományú alezredes* berendezésével együtt 4000 Guldenért.⁶⁹ A forrói postát 1848. június 7-én *Trefort Ágoston* államtitkár *Farkas Istvánra* ruházta át

„de csak személyére, eladási és öröklési jog nélkül, mert az ilyen joggal ezen postaállomás a fennálló szabályok szerint eddig sem bírt, és az eddigi postamesternek az eladási engedelem csak különös kegyelemből, és az 1807. évi szabályos rendelet nyomán adatott. Egyébiránt meghagyom ezen állomásnak eddigi 2000 pFtban megállapított királyi értékét...”

— mondja a kinevezési rendelet.⁷⁰ A postáknak az ilyen értékelése még a 19. század végén is megvolt. Az utolsó öt felszámolt posta közt volt Hidasnémeti postája, amiért a kincstár 1897-ben 2500 forintot fizetett visszaváltás címén.⁷¹

Külön érdekesség *Gyöngyös* postájának esete. A város 1815 táján — Szolnok város postájához hasonlóan — megszerezte magának a posta jogát és a postai teendőket adminisztrátornak adta bérbe; 1838-ban *Hanis Imre és Hanisz Alajos bérlőknek*, 1852. december 1-től hat évre, évi 1160 forintért *Kékesy másként Hajde Jánosnak*, végül is 1867-ben újra magánszemély lett a postamester.⁷²

A reformkorban a főurak előszeretettel szereztek meg a postamesterségeket; a harácsoló *Grassalkovich Antal* herceg Kerepes, Bag, Hatvan, *Regéc-Breczenheim Ferdinánd* herceg Tállya, gróf *Serényi János* Putnok, *Pejacsevics Károly* Poroszló, báró *Radvánszky Antal* Sajókaza postáját birtokolta, adminisztrátort foglalkoztatva, míg a Bach-korszak e gyakorlatot fel nem számolta.

A posta közlekedését a 19. századbeli útviszonyok igen hátráltatták. A kormányzat az utak karbantartását, építését a vármegyékre bízta. II. József útépítési tervei ugyanúgy megfeneklettek a nemesség ellenállásán, mint egyéb haladást célzó intézkedései. A nemesség az utak építését a falvak jobbágyaira hárította, annak ellenére, hogy az utak, hidak állapota az ő érdekeit is sértette.

69. Kamody M. 1979/a. II. 1., 49.

70. Kamody M. 1979/a. II. 50.

71. Hennyey V. 1926. 205.

72. Hm. Lt. 1852.

A lemergi kereskedők 1785-ben a magyar királyi kancelláriához írott levelükben arra panaszkodtak, hogy Szihalmón a rossz út miatt egy hétig kellett időzniök, onnan Kövesdig a töltésen minden mérföldnyi út egy napba került.⁷³

Miskolc városa 1790-ben a város fő útjainak kikövezésére 61 662 Rfrt 46 krajcár költséget fordított. E nagy összeg felhasználását a városnak a posta-járatba való bekapcsolása is indokoltta tette.

Kazinczy Ferenc 1790 telén Miskolcra Kassára utazva reggel 3-kor indult, 5-kor Szikszón, este 8-kor Kassán volt, a 90 kilométeres távot a lefagyott úton 5 óra alatt tette meg. A forró-színai útszakaszcól feljegyezte:

„Isten óvja ettől a vadrácot is, szörnyű rázóadásait és lökéseit egyedül a regéczi vár elpusztult falainak meglátása türetelel velem.”⁷⁴

Nyáron sem volt különöb a helyzet. *Szabolcsi Antal* jegyezte fel, hogy nagyobb esők után Hatvan–Csány közti 15 km utat 3 nap alatt tette meg. *Szihalmón* sokszor egy hétig kellett időzni a járhatatlan út miatt, innen *Kövesdig* minden mérföldnyi út egy napig tart és az Emödön túl levő árkokat másfél napig kell kerülgetni.⁷⁵

Az osztrák kocsiposta-igazgatóság 1825-ben új, menetrendszerű gyors-kocsi-közlekedést szervezett, mely 5 utassal éjjel-nappal közlekedett Bécs–Buda között. Most már ez lett a delizsánsz, a korábbi gyorskocsi levélzállító postakocsiként, ún. mallékocsiként működött tovább heti kétszeri, később egyes viszonylatokban három-, négyszeri alkalommal. A mallékocsin az út Budától Kassáig 6 napig tartott. A kilencszemélyes kocsin a belül ülők taksája 9,36, kívül ülőknek 8,24 frt volt. Az utazó-postakocsin kívül a súlyosabb poggyászt, árut a csomagszállító társzekér vitte, mely a postakocsi előtt 12 órával előbb indult a pesti Nádor Szálló elől Kassa felé.

Bécs–Pozsony–Buda delizsánszjáraton kívül új járatok beállítására nem került sor, mert míg a személyszállítás az 1837-ben kiadott postapátens szerint Ausztriában regálé, fenntartott királyi jövedelemforrás volt, Magyarországra e jog nem terjed ki. Nálunk lehetőség volt magánvállalattal történő személyszállításra nemcsak belföldön, hanem kölcsönösségi alapon Ausztriában is.

Észak-Magyarország területén híres magánszállító volt az eperjesi *Mattheidesz Károly*, akinek vállalkozása 1837-ben Pest–Eperjes Gyorskocsi Intézet néven részvénytársaságként működött (26. kép). Gyorskocsija vasárnap és csütörtökön délben indult Pestről a reformátusok temploma mellől, ahol *Rottenbiller úr* árulta az Előfizetési-jegyet és Kassán át ment Eperjesre.

73. *Antalfy Gy.* 1943. 193.

74. *Antalfy Gy.* 1975. 265.

75. *Antalfy Gy.* 1943. 195.

26. kép. A Pest–Eperjes Gyorskocsi menetjegye 1851.
Kiss L. repr.

Egy másik járata keddi napokon Pest–Miskolc után Putnokon–Rozsnyón át Iglót érintve Lőcséig ment. A vonalnak elágazása volt Mezőkövesdről Eger felé is.⁷⁶

A posta a gyorskocsi intézetekkel versengve 1850-re növelte a postakocsik indításának gyorsaságát és csökkentette a menetidőt. Pestről Kassára már vasárnap, hétfőn, szerdán és pénteken este 7-kor indított néhány utast vivő postakocsit, melyek vasárnap, kedd, szerda és pénteken reggel érkeztek meg. A postakocsin Pesttől Hatvanig 3,15, Gyöngyösig 4,38, Miskolcig 10,24, Kassára 15,20 forintba került az út. A helyeket indulás előtt negyedórával kellett elfoglalni az útleveél felmutatásával, egyébként úgy jár az utas, mint *Podmaniczky Frigyes*, aki 1850-ben Aszódra jövet a kerepesi vámnál nem tudta felmutatni a nagy sietségben otthon hagyott útlevelet.

Az útviszonyoktól nem különböztek a szállási viszonyok. A postaállomások csak nagyobb helységeken rendelkeztek szálláslehetőséggel. Az utazók az útmenti fogadóknál szálltak meg. Ezekről a szállókról éppen nem hízelgő módon emlékeztek meg a korabeli utazók. *Kazinczy Ferenc* 1790-ben a kassai Fekete Sasról szedi le alaposan a keresztvizet a kényelmetlenségéért. *Towson angol* utazó 1793-ban Tokajról feljegyezi, hogy vendégfogadója olyan

76. *Kamody M.* 1982/d. II. 26.

rossz, hogy a sóraktár igazgatója a saját házába szállásolta be. Debrőn híres volt piszkosságáról „Szalatyí csintalan fogadója”. Viszont elismerően nyilatkoznak a *forrói csárda* kényelméről, jó kosztjáról (27. kép). Híres utasellátó hely volt az egri Angyal, meg a vár alatti Nagyliter fogadó, Miskolcon a Korona. Ez utóbbi a Pest–Eperjesi Gyorsutazási Intézet felvételi ügynöksége is, ahol 1837-ben *Lichtenstein József* árulta az úticédulákat.⁷⁷ *Petőfi*

27. kép. A forrói postaállomás és csárda (ma Kakas csárda)

Sándor 1847 májusában Füzesabonyban éjszakázik, megosztva szerény szállását egy százsz kalmárral és egy lengyel katonatiszttel.

A reformkor nemzeti törekvései a postások körében a magyar nyelv hivatalossá tételében, a német helyett magyar nyelvű kezelési okmányok, nyomtatványok (feladóvevények, tértivevény) használatában mutatkozott meg. Végül is a kormányzat engedni kényszerült; 1847-ben rendelkezés történt magyar nyelvű keletbélyegzők használatára. Belső kezelésben is a magyar nyelv volt ez időtől használatos. A kor jellegzetes dokumentuma *Zákó János* tokaji postakezelő 1846. augusztus 22-én három tanú előtt írásba foglalt esküje:

⁷⁷ *Antalfy Gy.* 1943. 225., 227., 235.

„Én Zákó János ezennel esküszöm a mindenható Istenre, s hűségemre és hitemre fogadom, hogy dicsőősegesen uralkodó felséges I. Ferdinánd ausztriai császárnak Magyar és Csehország e néven S. királyának valamint . . . legkegyelmesebb urunknak, fejedelmünknek örökön híve maradok a reám bízott tokaji posta kezelést, tisztiséget, a legfelsőbb s közhivatal szolgálatát szabály szerűleg s az utasítások értelmében . . . híven és szorgalmasan viszem, a postahivatalra bízott e legfelsőbb szolgálatot illető szerekre, nyálábokra és bár mivel terhelt levelekre az érzésheni rendelvevények szerint a leggondosabban fogok felügyelni, a közönség iránt mindenkor teljes illedelemmel viseltetni, a hivatal ügyeiben titkokat szükséges halgatagsággal meg fogom tartani, a leveleket illető feleknek feltartóztatás nélkül kezökhöz juttatom, a levelekért nagyobb váltságot mint amennyi a vitelbér lajstromba meg van szabva nem követelendek, sem valami szín alatt nem zsarolok ki, az átadandó leveleket avatlatlan személyeknek elő nem mutatom, azokat bemutatni nem engedem sem alkalmat nem nyújtandok arra, hogy egyik a másikának a levelezését kitudhassa. A posta menetét teljes szorgalommal elő mozdítandom, az ezen posta hivatalnak bevett jövedelmeiről lelkiismeretesen adandok számot s a pénzt a főpénztárba beküldendem. A legfelsőbb határozat nélkül szabad levelezést nem engedek, illy szabadságot önyügyemben sem fogok bitorlani. A nagyméltóságú Magyar Királyi Helytartótanács mint az ország posta intézet kormányzóke s a kerületi posta főtiszttség mint előljárásom iránt úgyszintén az illető postamester mint közvetlen uram iránt mindenkor tartozó tisztelettel és engedelmességgel fogok fogok viseltetni, a hozzám intézendő felsőbb rendeleteket, utasításokat s posta főtisztiségi intézkedéseket híven hajtandóm végre, minden veszélyes törekvéseket s mind azt ami a posta intézet ügyének ártalmára lehetne kellőkép kikerülendem és feljelentendem és tisztségem e kötelességének teljesítésében semmi módon nem engedem magamat gátoltatni. Végtére esküszöm, hogy semmi bármily néven nevezendő titkos társulatnak sem a hazában, sem külföldön tagja nem vagyok s magamat illy szövetségbe bevonatni nem engedem. Isten engem úgy segítsen. Tokaj 4. auguszt. 1846.

Zákó János

Tokaj cs. kir. posta kezelője

Hogy ezen eskü előttünk le tétettetett bizonyítjuk

Zsigray Antal cs. kir. postamester (Királytelek)

König Károly tokaji kir. só pénztárnok

Farkas Pál kir. só tisztí őrök”

Érdekes a harmadik oldalon levő folytatás:

„Térítvény

Melly által eskü helyett nyilvánítom, hogy semmi bár milly néven nevezendő titkos társulatnak sem a hazában sem künhonban tagja nem vagyok s ha valóban tagja lennék illy szövetségnek abból ezennel visszalépek, s arról lemondok, s magamat soha hasonló egyletbe bevonatni nem engedem.

Tokaj 4. auguszt. 846. Zákó János

tokaji cs. kir. posta kezelője”⁷⁸

Zákó „Térítvény”-e (módosítása) már a kor szellemét tükrözi. Nem kívánt esküvel fogadni olyat, amit nem szándékozott betartani. A bécsi kormány nyomására a Helytartótanács üldöztette a Kossuth által szerkesztett és

titokban terjesztett országgyűlési Tudósításokat. Nem alaptalanul marasztalták el a sátoraljaújhelyi postamestert, *Rudolf Józsefet*, mert a lap terjesztésére, szállítására vonatkozó tiltó rendeletet nem hajtatta végre. A Tudósítások kikerültek a postáról és a közönség akadálytalanul olvashatta nemcsak a városban, hanem az egész Hegyalján.

Az észak-magyarországi posták 1847-ben a kassai és a pesti postaigazgatósági kerület között oszlottak meg. A kassai kerület irányítását, vezetését a kassai posta vezetői látták el. A kerület élén Németh József főtitzt állt, beosztottai: ellenőr (helyettes): Biszaglich Ferenc; kezelő tisztt: Szent-Mihályi István; gyakornokok: Sándi János, Táborffy Lajos és Schneider Géza; levélhordók és egyszersmind szolgák: Bekk Károly és Fridrich János; postakocsihivatal kiadó: Heiszig János.

A terület postaszerveinek száma 65, a postamesterek között volt 15 főúr (báró, gróf, herceg), 15 özvegy, működött 22 kiadó és 25 fő helyettes.

Postamesterek:

Forró:	Beneschani Scheidl János postamester helyettesei: Reiter Antal
Hidasnémeti:	Drisney László postamester
Liszka:	özv. Neygl Anna postamester helyettese: Dragovics Vincze
Szikszó:	Michnay Lajos postamester
Tállya:	hg. Brezenheim Ferdinánd postamester helyettese: Steiger Antal
Tokaj:	Szerviczky György postamester postakezelő-helyettes Zákó János
Vízsolly:	Ungváry János postamester
Sátoraljaújhely:	Kovács János postamester

Levélgyűjtőhelyek (kollektúrák) voltak 10 helységben, köztük Sárospatakon: Vass Lajos, Homonnán: Bazony Ferenc.

A pesti postaigazgatóság területén

A postaszervek száma 69 volt. A postamesterek között 7 fő főúri személy, 6 fő özvegyi jogon látta el a hivatalát, működött 20 helyettes és 9 fő kiadó.

Postamesterek:

Eger:	a postamesteri állás betöltetlen kiadó: Pápai István
-------	---

Gyöngyös:	a posta tulajdonosa a Városi Tanács adminisztrátor-postakezelő Bölcskey Károly
Harsány:	a postamesteri állás betöltetlen helyettes: Hudich József
Hatvan:	a postamesteri állás betöltetlen helyettes: Löffler János
Kápolna:	özv. Mandlyné sz. Hau Franciska postamester
Mezőkövesd:	Kudlovich András postamester
Miskolc:	a postamester kinevezése folyamatban helyettes: Duronelli Lajos
Sajószentpéter:	Lezár György postamester
Putnok:	gr. Serényi János postamester kiadója: Szepessy János
Sajókazincz:	Radvánszky Antal báró postamester kiadója: Farkas Mihály
Szántó (Abaúj):	a postamesteri állás betöltetlen kiadó: Huszár Lajos ^{78/a}

AZ 1848/49-ES SZABADSÁGHARC POSTAI EMLÉKEI

Az 1848 tavaszán kivívott szabadság a posta számára is jelentős fejlődési lehetőséget nyújtott, amivel a független kormányzat igyekezett is élni. Legfontosabbnak a posta iránti bizalom megteremtését, a levéltitok szigorú betartását, a postadíjak csökkentését, a sajtóterjesztés hatásosabbá tételét és önálló bélyeg kibocsátását tartotta. Az elgondolásokból több minden nem valósulhatott meg.

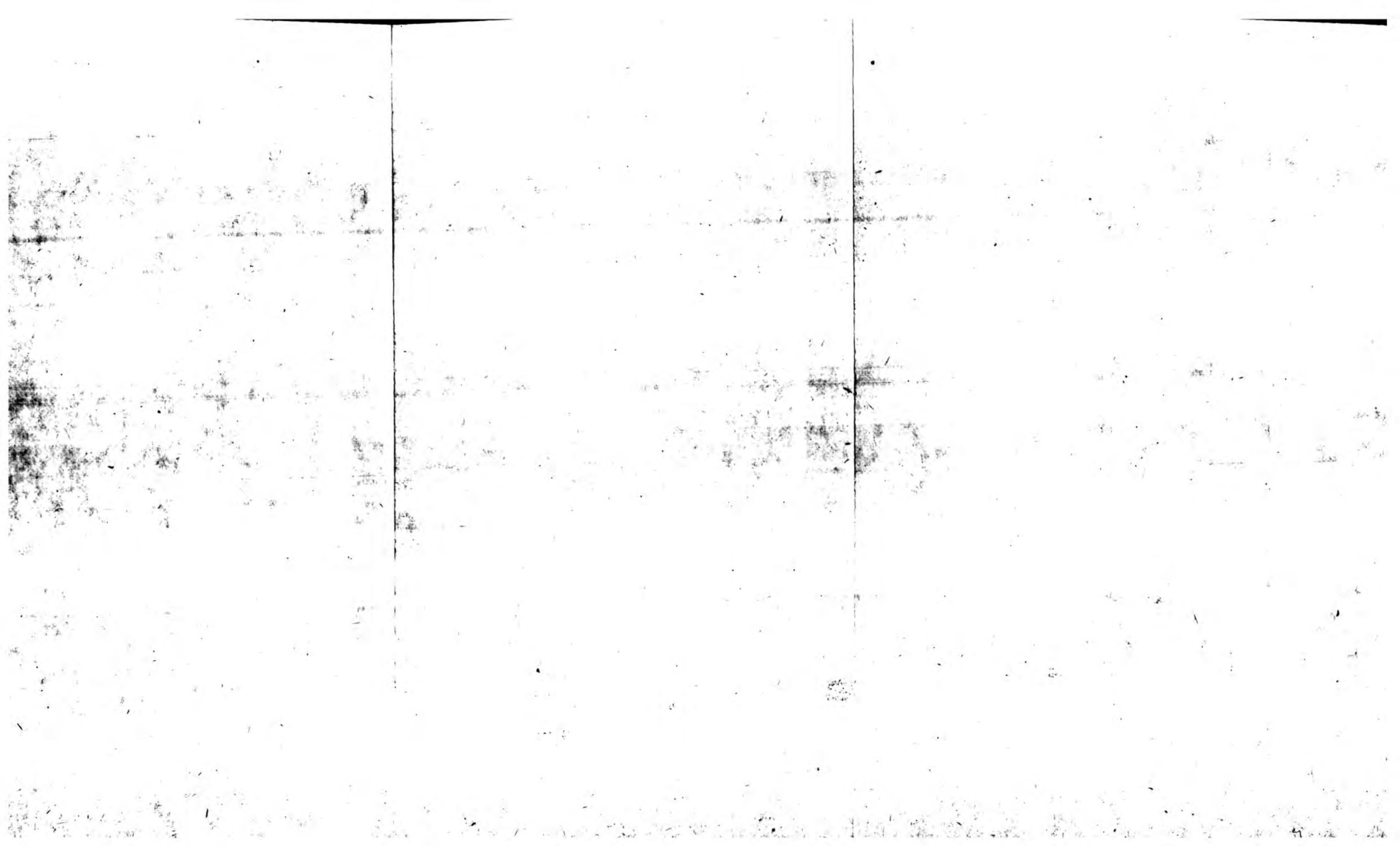
A posta magyar jellegét az állomások bejáratához kitett magyar címerrel és zászlóval dokumentálták. Ez díszlett a miskolci posta előtt is, ahonnan a postamester, *Duranelli Alajos* is bevonult a város által szervezett nemzetőr zászlóaljhoz és ott mint a 2. század parancsnoka teljesített szolgálatot. Századában több postás is nemzetőrködött.

Duranelli Alajos apjától, *Duranelli Andrástól* – akinek öntöttvas sír- emléke a miskolci Mindszenti temetőben található – vette a postát 1845-ben, jól képzett jogász, négy vármegye táblabírája, Borsod megye és Miskolc város képviselője volt.⁷⁹

78/a. Schematismus inelyti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum 1847. Buda. Res Postalís. A budai és kassai postapraefecturák személyzete.

79. *Kamody M.* 1978/b. X. 3.

1848-ban már naponta a déli órákban érkezett Miskolcra a budai postakocsi és ugyanakkor indult visszafelé is. Míg az erdélyi, máramarosi, tiszántúli részekről Kassán keresztül kapott postát hétfőn és csütörtökön. E vidékek postaanyagát Kassán át vasárnap és szerdán indította útba (28. kép).

A postaügyeket az 1848-as kormányban *Klauzál Gábor* földművelésipari és kereskedelmi miniszter, illetve megbízásából *Trefort Ágoston* államtitkár irányította. Működésének becses emléke *Farkas István* forrói postamesterré történő kinevezésének közlése 1848. június 17-én a kassai postaigazgatósággal, melyből képet kapunk a kor postai viszonyaira. A kocsiposta-szolgálat a postaforgalommal ez időben még nem volt egyesítve, ezért az új postamester külön nyilatkozatban kötelezte magát e szolgálat ellátására (29. kép):

„En alulírott, mint . . . sz. kegyes miniszteri határozat által a forrói postaállomásnak újonnan kinevezett postamestere a mai napon tiszti eskümet a kassai kir. Postaigazgatóság előtt letevéen, egyszersmind ezzel abbeli nyilatkozatomat adom, miszerint addig is, míg a szekérposta szolgálatra nézve létező kivételes viszonyok elintézve lesznek, a sze-

29. kép. Farkas István forrói postamester kinevezéséről értesítik a kassai postaigazgatóságot 1848.

kérpostai szolgálat és szállítások pontos teljesítésére a fennálló szerződés értelmében magamat kötelezem; mit is ezzel saját kezem aláírásával és pecsétemmel erősítek.
Kassán július 11-én 1848.

Felső Gellérti

Farkas István mp.

Forrói Kir. Posta Mester. ⁷⁸⁰

A Batthyány-kormányt követő Országos Honvédelmi Bizottmány 1848. november 8-án kiadott rendelkezése szerint a postaügyekre vonatkozó jelentéseket „*A postaügyek intézésével megbízott Honvédelmi Bizottmány tagjának Madarász Lászlónak*” kellett küldeni. Madarász egyidejűleg a rendőrség igazgatója volt. A posták gyakran kaptak szigorúbbnál szigorúbb rendelkezéseket Madarász aláírásával. Az egyik különösen érinti a miskolci postát; 1849. január 12-én tudatja a Debrecenben működő főpostaigazgatóság felállítását és intézkedik a postai közlekedésre is, mely szerint:

„1. A miskolci posta Ónod felé fog Debrecennel tábori levélpostaállomásokkal összekötötni, miért is meghagyatik a miskolci postának hogy

a) minden hazai hivatalos levelet ezentúl Debrecenbe küldessenek,

b) hogy az ellenségtől az ellenséghez vagy bárhová küldendő hivatalos vagy nem hivatalos, vagy bármikép gyanús levelek, vagy bármilyen proklamációs küldemények stb. lefoglaltassanak és ezen cím alatt »Madarász László honvédelmi bizottmányi tagnak« azonnal felbontatlanul Debrecenbe küldessenek.”⁸¹

A miskolci posta működéséről több esetben tesz említést naplójában *Szűcs Miklós* ügyvéd, ki 1839–1849 eseményeit naponta gondosan feljegyezte:

„1849. február 7. . . igen meglepő volt a' Dembinszky seregének városunkba érkezése. Mindjárt délután szállingóztak be huszárok, a schwarcgelb lobogók letépettek, a postáról a kétfejű sást – amit Schulzig tábornok tüzetett ki az előző napokban – még az éjjel ellopták . . .

Július 21. Már csak a kórházakban vala muszka, kivonult a' többi Harsány felé, miből a magyar sereg közelségét gyanítánk. Csakugyan meg is jelent délután egy veres siphás hadnagy a' városba és elfogott egy német tisztet s két muszka tisztet, ez utóbbiakat a mi utcánkban, midőn a postán lovakat akartak váltani. Ez esemény igen sok nép jelenlétében történt, s nagy lelkesedést okozott a népben.”⁸²

A tokaji posta is emlékezetes napokat élt át erről a főbíró 1853 nyarán tett igazolása nyújt képet:

„Járási főszolgabírónak

Bodrogkeresztúr

Alólírott Zákó János urnak megkeresésére bizonyítjuk, hogy 1849. év augusztus 24. napján, mikor a cs. kir. muszka sereg Tokajba jött és a forradalmi magyar sereggel pár órai csatározásba bocsátkozott, akkor Kistokaj városában több házat, azok között a pos-

80. *Kamody M.* 1979. II. 51.

81. *Kamody M.* 1966. 63.

82. *Szűcs M.* 1982. III. 262., 271.

tárhivatalt és annak Zákó János postakezelőjének minden nemű házi vagyonát, élelmiszert, marháit, ruhaneműjét nem csak feldúlták, hanem a szó szoros értelmében kiprédálták, elorozták, úgy annyira, hogy még egy székről a posta kezelésére, a maga és családja fentartására képtelenné vált. Bizonyítjuk továbbá, hogy ezen feldulásra okot nem szolgáltatott, miután a hivatalát a legnagyobb veszélyek között sem hagyta el, hanem azt minden viszontagságok között is pontosan teljesítette, melyről kiadjuk jelen igazolásunkat. Bevallása szerint pedig a hivatalba tartozó szerekből eszközökből 510, a háza romlása és termékeinek felemésztéséből 526, családja illetve neje javainak elorzásából 2249 frt károsodása történt.”⁸³

POSTÁINK AZ ABSZOLUTIZMUS IDŐSZAKÁBAN

A magyar szabadságharcnak a cári csapatokkal történt leveretése után a fiatal osztrák császár, *Ferenc József* hazánkat mint osztrák örökös tartományt kezeltette. Megszüntette az 1848-as törvények egy részét, új közigazgatási szervezetet létesített és az osztrák birodalmi postatörvényt a magyarországi postákra is kiterjesztette. A postamestereket, ha nem régi jogon bírták a postát, elbocsátották, helyettük német, cseh, morva származású adminisztrátorokat foglalkoztattak. Ezeket a cifra egyenruhába öltöztetett tisztviselőket nevezte a nép Bach-huszároknak.

Kommunikationen.

Ausschließung des Postadministrators Johann Jákó zu Tokaj in Ungarn.

Zahl 10267-P.

Der Postadministrator Johann Jákó zu Tokaj wird hiemit wegen verirrten Dienstvertrauens von jeder fernerer Verwendung im Postdienste ausgeschlossen.

Wien den 6. März 1852.

30. kép. Zákó János tokaji kiadó elbocsátásának közzététele a hivatalos lapban 1852. Kiss L. repr.

A nemzet az elnyomásra passzív ellenállással válaszolt, visszahúzódott a közélettől, a németek irányította intézményeket, köztük a postát is igyekezett nem igénybe venni; zugban levelezett, termelt dohányt.

A kereskedelmi tárca vezetője báró *Bruch* zseniális szervezőnek bizonyult. Néhány éves működése alatt – míg igrigyei ki nem kezdték – több kor-

83. BAZm. Lt., Zm. Lt. 1853/213.

szerű intézkedést tett, amivel előbbre vitte a posta fejlődését; a közmunkaerő rendszeres felhasználásával megkezdte a közutak helyreállítását, a levéldíjat le szállította, bevezette a bélyegek alkalmazását. Újításai a postaforgalom gyorsabb, olcsóbb és egyszerűbb lebonyolítását célozták.

A posta népszerűsége mindezek ellenére nem nőtt, hanem visszaesett. Az egyenruhába bújtatott postatisztek, postamesterek és postakocsisok nem nyerték meg a lakosság tetszését, a rendszer besúgóinak, levéltitkaik felfedőinek tartották őket, nem is minden ok nélkül. Az első postabélyeg (31. kép)

31. kép. Az első magyarországi postabélyeg 1850.

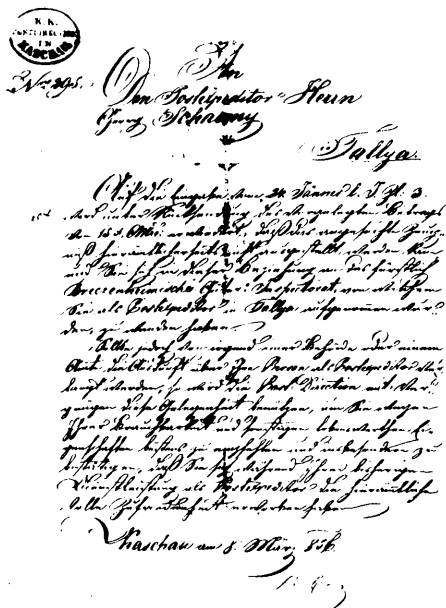
— melyen a császár címere volt — 1850. június 1-én jelent meg, használatba vétele a magyarlakta területeken igen nehezen indult a németek lakta területekhez képest. 1851-ben megjelent okmány- (illeték) bélyeg használatára vonatkozó rendelet szerint minden hivatalos kérelmet, magánügylet okmányát díjszabásszerű illetékbélyeggel kellett ellátni, amit a nép „stömpöl”-nek nevezett. Bélyegköteles volt az újság, még a postaigazgatóság levelezése is a postamesterekkel.⁸⁴

Módot találtak arra, hogy az örökös, eladhatási joggal terhelt postamestersedékeket minden ellenszolgáltatás nélkül megszüntethessenek. A postamesteri állásokat szigorú pályázati feltételek mellett hirdették meg. A feltétlen politikai megbízhatóságot iratokkal, a német nyelv ismeretét vizsga alapján kellett igazolni. Az állás elnyerését az évi fizetés mértékét meghaladó biztosíték (kaució) letételétől tették függővé. Az alkalmazottakkal postamesteri, kiadói szerződést kötöttek hathavi felmondásra.

84. Kamody M. 1983. 15–19.

A pályázati kiírások, megbízások, elbocsátások megjelentek a hivatalos lapban, mely Verordnungsblatt für Posten Eisenbahnbetrieb und Telegraphen nevet viselte. Ennek 1852. március 6-i számában volt olvasható, hogy Zákó János tokaji adminisztrátor „a szolgálati bizalom elvesztése miatt a postaszolgálat minden további alkalmazásából kizárattott.” Zákó bűne az lehetett, hogy 1851-ben benyújtotta a számlát a császárnak a kistokaji lakásának, postájának felpredálása során keletkezett károkért⁸⁵ (30. kép).

32. kép. A kassai postaigazgatóság rendelete
Tállya postaállomás elnyerése tárgyában 1856.

Az első osztrák–magyar közös bélyegnek volt egy hazai sajátossága, mely a bélyeggyűjtők érdeklődését igen felkeltette; ez a *homonnai–tokaji házi bélyegfogazás*, mely hat évvel megelőzte a két ország hivatalos bélyegfogazását. Az első hazai fogazás 1852 tavaszán bukkant fel Homonna fiókpostáján (Expedientstelle), mely felügyelet és ellenőrzés tekintetében Tokaj postájához tartozott. Homonna kiadója (expeditor) *Bazony Ferenc* akár főnöke,

85. Verordnungsblatt für Posten Eisenbahn und Telegraphen 1852. I. k. III. 6. sz. 10. 267–P.

akár a maga ötlete alapján a bélyegtömböt feltehetően varrógép kiélezett pontozó kerekével megvonalmazta, hogy a bélyegek szakíthatók lehessenek. 1852 nyarán Bazony Ferencet a tokaji postamester átvitte magához Tokajba kiadónak, *Zákó János* kiadót elbocsátották, a hivatal kézbesítési körzete a szomszédos Királytelek postájának megszüntetésével megnőtt, azonkívül Tállya felé járatí összeköttetés nyílt. Bazony átköltözésével a fogazás alkalmazása néhány hónap után Homonnán megszűnt, ugyanakkor Tokajban megkezdődött és tartott mindaddig, amíg 1854-ben Tokaj postáját új postamester *Spielenberg Gábor ügyvéd* meg nem kapta, aki a „szabálytalan” eljárást megszüntette. Ezért találni Homonnáról csak néhány, míg Tokajból több fogazott bélyegpéldányt. A kis forgalmú homonnai postafiók kezelését ideiglenesen *Paulay György* adóhivatali főnök látta el, aki a környékbeli posták pénztárkezelésének ellenőrzését is végezte, majd 1853-tól fia, *Paulay Móric* követte. *Bazony Ferencnek* Homonnáról Tokajba való áthelyezésére bizonyíték a tokaji r. k. egyházi anyakönyv bejegyzése, mely szerint a család 1851. december 2-án Homonnán született Ferenc nevű gyermeke 1854. január 22-én Tokajban halt meg. A halotti anyakönyvben az apa foglalkozása: postexpeditor = postakiadó. Ugyanez a foglalkozás van bejegyezve a homonnai születési anyakönyv 1851. december 2-i bejegyzése mellett is. A valódi homonnai, vagy tokaji fogazott bélyeg ritkaságánál fogva igen nagy értéket képvisel.⁸⁶

A postaállomások közül a nagy forgalmú miskolci postát kivéve Tállya mezőváros postája érdemel külön figyelmet, részint központi fekvése, részint a hivatal működésével kapcsolatosan fennmaradt dokumentumai miatt. Tállya a XIX. század elején már négy irányban tartott fenn menetrendszerű járatí összeköttetést heti kétszeri érkezéssel és indítással: 1. Tállya–Királytelek–Debrecen–Nagyszeben, 2. Tállya–Vizsoly–Hidasnémeti–Kassa, 3. Tállya–Szikszón át csatlakozott a miskolc–budai vonalhoz, 4. Tállya–Sátoraljaújhely.

Ezt a nagy forgalmat *Sóhalmy György* postamester látta el kezdetben mint *Breczenheim Ferdinánd* herceg, annak halála után *Karolina hercegnő* postakezelő adminisztrátora, majd mikor felsőbb engedéllyel megvásárolta a posta jogát magának, 1857-től mint postamester. Munkaviszonyát tiszti szerződésben rögzítették: kapott 3000 forint évjáradékot, 50 ft irodai átalányt, ezzel szemben köteles volt 3000 ft (évjáradékával azonos összegű) hivatali biztosítékot (kaúciót) letenni. A hivatal elnyerését vagyoni állapotának, politikai megbízhatóságát igazoló ajánlásnak a beszerzésétől tették függővé. Sóhalmi igen gondos, alapos ember volt, mert a beszerzett iratokat – az állás elnyerése után – megőrizte. De nemcsak az ilyen iratokat mentette meg, hanem a hivatal életére vonatkozó más érdekes és most már különös értékkel

86. *Kamody M.* 1982. 16.

bíró kezelési okmányokat is (hivatali levelezést, beadványmásolatot, hivatal-átadási jegyzőkönyvet, postamesteri tisztí szerződéseket az 1853–1888. közötti évekről). E dokumentumokból képet kaphatunk egy korabeli postahivatal működéséről, felszereléséről, forgalmáról, járatí összeköttetéseiről. A személyi vonatkozású iratok német nyelvűek, a kezelési okmányokban magyar nyelvű bejegyzéseket is találunk. A személyi vonatkozású okmányokon mindenütt rajta az okirati illetékbélyeg császári sasos bélyegzőlenyomattal érvénytelenítve, majd az aláírás mellett a spanyolviaszba nyomott ugyanílyen rajzú pecsét. A kor szellemének, a történelem változásának bizonyítéka az is, hogy a szép, gonddal elhelyezett pecsétlenyomatból a császári sast kivakarták.⁸⁷

A „Prothocol über Retour Briefe welche zu dem k. k. Post-Station Tállya zurück geschicken worden . . .” hosszadalmas, rosszul olvasható felírtú egérrágtá könyv 1842. januártól 1876. januárig pontos rovatszerű adatokkal „nyilvántartja azokat a leveleket, melyeket a tállyai postahivatalnak a feladók részére visszaküldtek.” E bérmentetlen leveleket a címzett nem fogadta el, a feladó sem akarta a portóköltiséget megfizetni. Előírás szerint a jegyzékbe foglalt kiváltatlan tértilevet havonta egyszer az illetékes postaigazgatóságához felküldték. A harmincnégy éven át vezetett előjegyzés mutatja a történelmi változások megnyilvánulását egy postahivatal életében: 1848 júliusáig *Steiger* nevű postaexpeditor (kiadó) havonta latin nyelvű záradékkal látta el az előjegyzést. Ekkor megszakadt az előjegyzés folyamatossága, csupán 1849. május 9-én találunk 47 darab tértilevről bejegyzést magyar nyelven. A levelezés nyelve 1849 szeptemberétől kezdve németre fordult. Luchs k. post adminisztrátor 1852. májusig szigorúan betartotta a német hivatalos nyelvre vonatkozó rendeletet. 1853. januártól 1867. februárig változtak a postakiadók, *Sóhalmi György, Karl Krizner* a havi záradékban k. k. (kaiserliche, königliche) Postamt hivatalos megjelölést használ, a kiegyezés után már a k. ung. Postamt a használatos. Csak 1870. április 10-én találunk először teljes magyar záradékot *Krizner Károly* m. kir. postakiadótól.

A másik érdekesség az 1853-ban vezetett kocsiposta feladási jegyzék (Fahrpost-Aufgabs-Protokoll) két lapja, mely egy távbeszélő havi számadás csomagolópapírként került 1946-ban – a papírinséges világban – a miskolci postaigazgatóságához, majd *dr. Kletz Andor* osztályvezető figyelmességéből megőrzőjéhez. Az okmány használatának idején minden feladott kocsipostai küldeményt a szállítási útvonalnak megfelelően az okmány rovatai megfelelő kitöltésével jegyzékbe foglaltak; rendeltetési hely, címzett, súly, érték stb.

---

87. Sóhalmy Lajos (néhai) tállyai postamester rendelkezésemre bocsátott irataiból.

Ebből tudjuk, hogy Tállyát érintette az említett négy járat, azonkívül külön járatot tartott Tállya–Tokaj között is ebben az időben.

További kutatás során előkerült az említett feladási jegyzék másik két lapja is, szabásmintának feldolgozva, ugyancsak 1853. évből. E lapok érdekessége, hogy az egyes indítások anyagát a feladási jegyzék esetenkénti lezárása mellett a járatot ellátó postakocsis átvétel gyanánt keresztet rajzolt, mellette a kiadó megjegyzése „ubernommen Gyuri” vagy máshol „ubernommen Jani”, vagyis *átvette Gyuri, Jani*.⁸⁸ Mi minden olvasható ki egy szabásmintából!

A POSTA ÉS A POSTÁSOK A KIEGYEZÉS UTÁN

Az 1848/49-es polgári forradalom és szabadságharc elbukása után megindult, majd az 1867-es kiegyezés után felgyorsult az idegen tőke beáramlása az országba. A gombamód alakuló társulások, vállalkozások hatására a gazdasági élet gyors fejlődésnek indult. A fejlődés gyorsabb áru- és személyszállítást, a hírközlés gyorsabb, korszerűbb kielégítését kívánta meg. A posta e feladatoknak igyekezett eleget tenni.

A magyar posta önállóságát 1867-ben csupán belső ügyeiben valósította meg, nem volt „közös ügy” a Monarchián belül, de a korábban megkötött nemzetközi szerződések egyetemlegesen kötötték az új magyar postaigazgatást. A belső szervezeti, kezelési változások, üzletkörbővítés terén hozott intézkedések és azok végrehajtása csakhamar felülmúlta a külföldi társintézményeket. A vidéki kisposták számát 1868–1870-ben még gazdaságosságuk ellenére is jelentősen növelték. A kezdeti nehézségeket növelte az 1873-ban bekövetkezett nagyobb mérvű gazdasági válság, mely a postaforgalom csökkenését, a postások anyagi helyzetének átmeneti súlyosbodását idézte elő.

A válságot követő gyors fellendülés időszakában a bérezést új alapokra fektették, az egyes teendőkre átalányt állapítottak meg. A vidéki postamesterek mellékfoglalkozást is űztek (tanító, biztosítási ügynök stb.), amivel jövedelmüket növelték. A városi nagyhivatalok dolgozói a növekvő forgalmat a munkaidő megnyújtásával, valamint a munkaintenzitás fokozásával tudták csak ellátni. Az üzleti élet kíméletlen hajszát követelt: a napi háromszori kézbesítés és levélszekrény-ürítés, a minden vonathoz való járatindítás és -érkezés nemcsak az altszti és szolgai személyzetet (így hívták akkor az iskolázatlan fizikai dolgozókat), hanem a tisztviselőket is kimerítette. Könnyítésként közölték a lapok, hogy: 1885. július 1-től életbe lépett a vasárnapi munkaszü-

---

88. Ugyanott.

net a postán. Ennek folytán délelőtt 8–10-ig és délután 2–4-ig tart a posta hivatalos órája. Ezen idő alatt azonban utalványt nem vesznek fel, sem ki nem fizetnek...⁸⁹

A kizsákmányolás falusi formájáról Szeghi Kiss László ír naplójában:

„Az edelényi járás közigazgatási főszolgabíróhoz érkezett felső rendelet a kívánt feltételek végrehajtása végett, mi célból Lajos fiam Edelényben is által menvén, a szendrei postai járás 1-ső Májusban csak ugyan folyamatba tetetett és Lajos fiam mint

33. kép. Bene Károly, a miskolci kincstári posta első főnöke 1870.

postakiadó Szendrőből e hivatali minőséget elkezdette; Az ő évi meghatározott fizettsége tehát megállapított pengőpénz: 60 fr. Az író szerekért áttalányban 12, Egy gyalog posta legény tartásáért fizetődik 156, Mind ezek tézsek összesen 228 fkat, pengő pénzben, de ezekből a posta legénynek havonként fizetődik 8 ftk pengőpénzben.”⁹⁰

89. Borsod–Miskolci Értesítő. Továbbiakban (BMÉ) 1885. VII. 2.
90. Kovácsy Z. 1976. 46.

A járandóságra vonatkozó pontos tájékoztatásból kitűnik, hogy a hetenként háromszor Sajószentpéterre és vissza gyalogló postalegény béréből *Szeghi Kiss Lajos* postakiadó évi 60 ft-ot „takarított” meg magának. A küldöncök ki-
zskmányolásának elfogadott módja volt ez a múlt században, sőt 1947-ig, a postamesteri hivatalok állami kezelésbe vételéig.

Miskolc a jövedelmezőbb postahelyek közé tartozott. Postamestere Duranelli Alajos sokat költött a gyakori *Pece okozta áradások* útjába eső postaház állapotának fenntartására, szakmailag is tekintélyt szerzett magának és a miskolci postának. Az 1867-es kiegyezés idején – kortársai visszaemlékezése szerint – a jó hírű miskolci postamester találkozott *Gorove Istvánnal*, az új magyar kormány földművelési, ipari és kereskedelmi miniszterével, egykori jogásztársával. Gorove ismerte barátjának szakmai hírét, tekintélyét, javaslatot kért tőle a minisztérium postaszakosztályának vezetője személyére. Legyen jó magyar, legyen jó postás az illető és bátor is az ilyen nagy feladat ellátására. Duranelli gondolkozott, majd megnevezte *Gervay Mihályt* a nagyváradi postaigazgatót, régi szakmai ismerősét. Így került Gervay Mihály a Magyar Posta élére.

Duranelli sem maradt sokáig miskolci postamester. Még 1867-ben megbízták a kassai igazgatósági kerületbeli hivatalok szakmai ellenőrzésével. Mikor ezzel végezt, a kassai kincstári hivatal gondnokává (főnökévé) nevezték ki, majd 1871-ben megbízást kapott a kassai kerület jogászfelügyelői tisztségére, amit 1887-ig töltött be (34. kép).⁹¹

Miskolc postája 1870-ben kincstári kezelésbe került. A már nagy forgalmú hivatal gondnoka az idős *Bene Károly lett*, aki előzőleg Kassa postamestere volt és miskolci kinevezése előléptetésnek számított (33. kép). Rajta kívül két postatiszt, *Kloch Pál és Manschel Vince*, három járulnok (gyakor-
nok), *Lányi Henrik, Sipos Péter és Forrai József* látta el a tisztviselői szolgálatot. Postaaltisztek: *Haba József és Virág András*. Érdekes, hogy Kloch kivételével a többiek egymást követték a miskolci főposta vezetői székében.⁹²

A gazdasági élet fejlődése a megyeszékhely postaforgalmának növekedésén túl az egyes vidéki hivatalok forgalmában is megmutatkozott. Külső szervek, gyárak sürgették a posták megnyitását. A *Rimamurányi Vasmű* igazgatósága 1878. március 1-én tartott gyűlésén meglelégedéssel állapította meg, hogy:

„az általunk kérelmezett ózdi vasgyári postaállomás megszerveztetett, oda kinevezett postamester Hütter Károly hivatalát elfoglalta, működését megkezdte ... e tény ...

91. Pm. O. szn/1867.

92. *Joanovich Gy.* 1871. 5.

Chickadee

[illegible]

Frilman
frustaj angulo!

67

Különösen azt tartotta célszerűnek, hogy:

„... a közönség a postai feladások és leadások minden nemét télen egy zárt, fűt-
hető folyosóról eszközölheti, keresnie semmit sem kell, hanem csak végig mennie a fo-
lyosón és a helyiségek feliratait megtekinteni. Hogy ez így van, érdeme a postafőnöknek,
Mauschel Vincének, aki bebizonyította, hogy érti feladatát, azt keresztül is tudja vinni,
miért is méltán megérdemli a közönség elismerését.”⁹⁴

A posta 1886-ban új üzletággal gyarapodott, megalakult a *Postatakarékpénztár* és a posta takarékpénztári közvetítő szolgálata. Ahhoz azonban, hogy a takarékosági mozgalom meginduljon, széles körű tájékoztató, propa-
gáló tevékenységet kellett kifejteni, mert bár egyes városokban a takaré- és
hitelszövetkezetek működtek, falun még nem ismerték a takarékoság módo-
zatait és gyakorlatilag a pénz kamatozó elhelyezésére lehetőség nem volt. A fa-
lusi postamesterekre hárult az a feladat, hogy a takarékoság gondolatát a la-
kosság körében gyakorlatilag megvalósítsák. E munkához segítséget adott a
miskolci főposta, melynek *Vidonyi József posta- és távirdatiszt* dolgozója a
megyei sajtón keresztül terjesztette a takarékoság gondolatát és ismertette az
eredményeket. Az ő cikkei nyomán tudjuk, hogy már a takarékszolgálat meg-
indulásának évében 29 postahivatal foglalkozott betétgyűjtéssel és a betétesek
száma 1167 fő volt. A számszerű adatokon kívül ismerteti azokat a „*takaré-
kos*” *községeket*, ahol visszafizetés nem történt; Alsó-Barcika, Borsod-Ivánka,
Borsod-Nyék, Csernely, Dédes, Edelény, Emőd, Mezőkeresztes, Rudóbánya,
Sajó-Szöged, Szendrő, Szihalom, Tiszakeszi, Tiszapalkonya. 1887-ben 42 pos-
taszervnél 1430 fő volt a betétesek száma, a betételhelyezések összege
38 867 frt, visszafizetéseké 26 135 frt.

„A megye területén megtakarítás dolgában vezérszerepet játszik:

Szendrő az ő 2315 ft 02 kr-nyi megtakarításával,

Rudóbánya megtakarítása 1832 frt 54 kr,

Ózd 1327 frt 73 kr. Alsóábrány 1121 frt 90 kr,

Borsod-Nádasd 810 frt 58 kr., Ónod 687 frt 42

Miskolc város 764 frt 58 kr, Mező-Csáth 767. frt 16 kr.

Tibold-Daróc 542 frt 91 kr, Felsőszolca 504. frt 47 kr,

Edelény 474 frt 95 kr, Sajó-Szentpéter 460 frt 47 kr,

Mezőkövesd 297 frt 88 kr, Tisza-Keszi 238 frt, végül

Tard 120 frt-t takarított meg.”⁹⁵

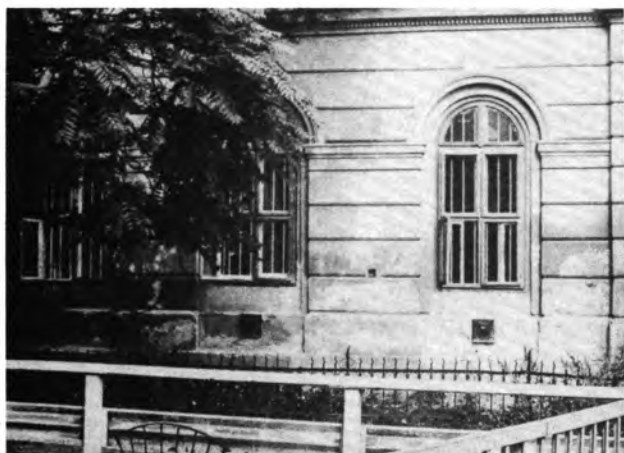
1889 szeptemberében újabb 27 posta kezdte meg takarékpénztári
szolgálatát.

Az új szolgáltatás bevezetésével a posta eddigi elhelyezése szűknek bizo-
nyult. A közvéleménynek adott hangot a helyi lap, mikor arról írt, hogy a

94. BMÉ 1881. VI. 26.

95. BMÉ 1889. 35.

35. kép. A miskolci posta a Miskolci
Takarékpénztár épületében 1881–1891-ig

posta zsúfoltsága miatt a közönséget alig tudják kiszolgálni, sok időt töltenek ácsorgással; helyesnek látnák, ha két postatisztal szaporítanák a személyzetet és még két pénzfelvévő munkahely lenne. A kassai postaigazgatóság az elhelyezés ügyében intézkedni kényszerült. *Bene Róbert* kassai postaigazgató aláírásával hirdetmény jelent meg, mely szerint . . . *a hivatal 1891. április 24-től leendő elhelyezésére alkalmas iroda és lakóhelységeket 5–10 évre bérbe kíván venni.* Felhívja a lakosságot, hogy ajánlatát március 10-ig tegye meg.⁹⁶

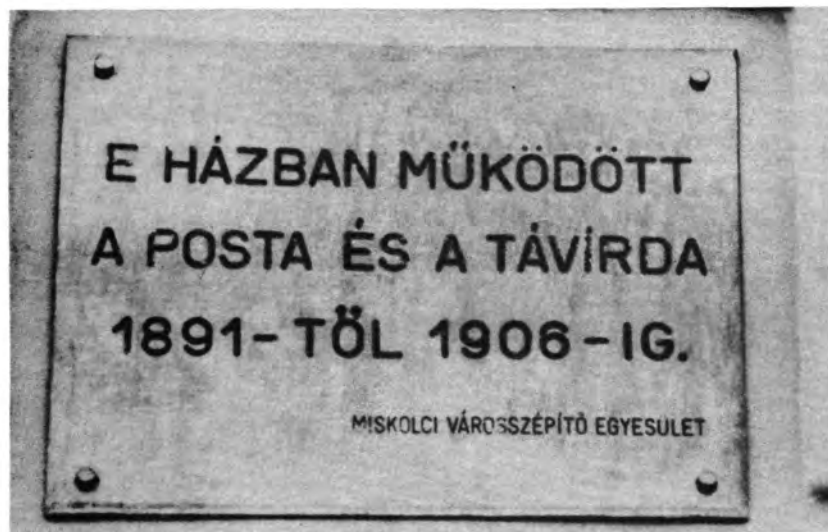
A felhívás alapján 1891. február 28-án a főposta a Színház (mai Déryné) utcába költözött *Radványi István házába* (most Dolgozók Középiskolája) (36. kép). A hivatal új elhelyezéséről, belső elrendezéséről már más hangon írnak:

„Városunk fejlettségét és előrehaladását is élénken illusztrálják azok az adatok, melyet a polgármesteri hivatal megkeresésére a posta és távirda főnöksége által összeállítottak. Ezen adatok szerint városunk posta és távirda forgalma Magyar és Erdély országban a 15. helyet foglalja el . . . . Midőn 3 évvel ezelőtt a posta és távirda hivatal egyesített és a távirda hivatal a postahivatalba költözött bele, a helyzet bizony nem volt kellemes a közönségre sem. Szűk volt az egyesített helyiség és egymás hátán volt a közönség, amiért sok elégedetlen hang emelkedett a helyi és a fővárosi sajtóban is. Korábban ki kellett volna postát telepíteni, de nem lehetett, mert egyrészt alkalmas helység nem volt, másrészt pedig szerződés kötötte a hivatal ügyeit intéző kezeket. A három évi szorongás azonban már elmúlt. A neheztelt táviró oszlopok is kidültek és a postahivatal oly helyiségben van elhelyezve, melyhez hasonló sehol e vidéken nincsen. Ezen új helység lehetőleg célszerűbb, mert a távirda feladás külön van és táviratunkat nem a zsidobongó inassereg lármája mellett kell többé megírunk, s a levelet feladó, utalványt kivevő közönséget nem löki oldalba a csomagot ki-be hordó inassereg . . . Az ajánlott levelek feladása az utalványok be- és kifizetése, továbbá a levélpostai kiadás egy világvárosra emlékeztető teremben, a csomagfeladás- és kiadás egy egészen külön helyiségben van elhelyezve . . . A kívülről igénytelennek látszó földszinti épület nem is sejteti a szép tágas, célszerű helyiségeket. A kivitel Csorba Endre építész munkája . . . ”⁹⁷

Néhány jellemző adat a főposta 1902-beli létszám-, munka- és forgalomhelyzetére: A forgalmat 8 felügyelő és főtiszt, 12 segédellenőr és segéd tiszt, 6 kezelő, 4 gyakornok, 5 vonalfelvigyázó, 27 altiszt és szolga, és 4 táviratkézbetűlő látta el. A járatí forgalmat 5 kocsí 8 lóval végezte a pályaudvar és a főposta között. A városban felszerelt 23 levélszekrényt 5 alkalommal üritették. A postán kívül 35 helyen árusítottak bélyeget és naponta ötszöri kézbesítés volt a városban. A főpostára érkezett és kézbesített levélpostai küldemények száma 2 millió kétszáznegyvenhétezer (míg Kassáé 1 millió kilencszázézer). Feladtak 69 489 utalványt 4 millió koronát meghaladó összegben, ugyanak-

96. BME 1891. II. 10.

97. Borsodmegyei Lapok. Továbbiakban BL. 1891. 14. sz.

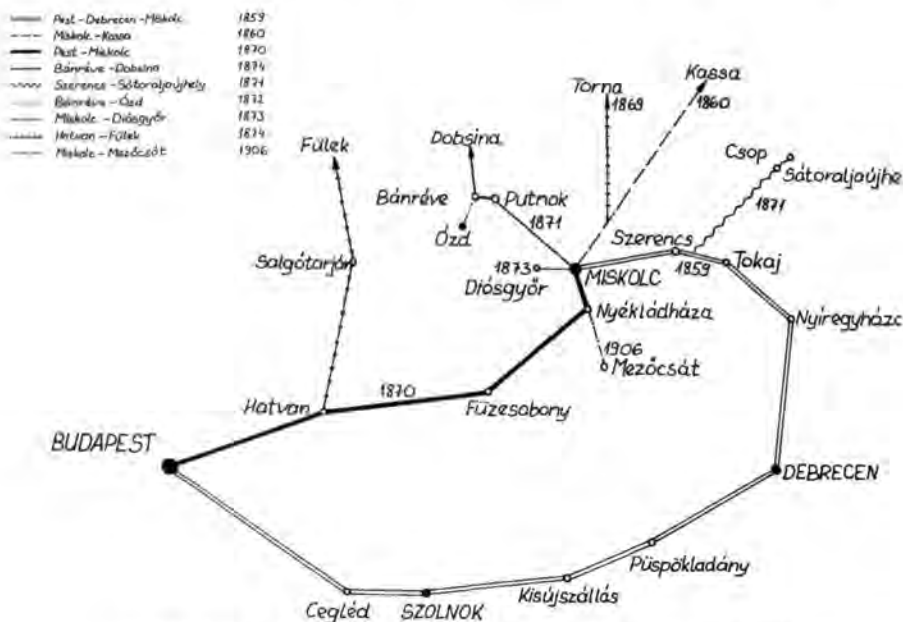

36. kép. A posta a Déryné utcai Radványi-házban és az ott elhelyezett emléktábla
Pásztor K. felv.

kor kifizettek 108 705 darab utalványt 7 millió korona értékben. 1906-ban, mikor a pályaudvari hivatal új épülete elkészült, bevezették a csomagok házhoz kézbesítését napi két alkalommal hat fogattal. A posta-takarékpénztári csekkbefizetés a főpostán 1902-ben 5 millió, kifizetés 1,7 millió. A főposta saját bevétele 238 850 koronát tett ki, ebből a távírdára 31 ezer, telefonra 27 ezer korona jutott.⁹⁸

A VASÚTI POSTASZÁLLÍTÁS KEZDETE ÉSZAK-MAGYARORSZÁGON

A vasutak építése az elmúlt század második felében hatalmas mértékben megindult. Amíg 1846-ban a magyarországi vasutak hálózata 35 km, 1860-ban 1616, 1870-ben már 3477 km hosszú volt (37. kép)⁹⁹ A kiterjedt

37. kép. A miskolc környéki vasúthálózat kialakulása 1859–1906 között
Szerkesztette: Kamody M., rajtolta: Kamarás Jenő

98. BL. 1901. III. 30.

99. Hennyey V. 1920. 163.

vasúti hálózat alkalmasnak látszott arra, hogy a posta szállítását a kiépült irányokban a korszerűtlen delizsánsz helyett a vasúti szállításra építse fel. Amint valamelyik postahelyen a vasút megkezdte működését, a szállítást rögtön vasútra helyezték. A postakocsik a mellékvonalakra szorultak. A postaanyag szállítására országunk területén már az új módszerrel mozgóposta útján történt. Az egyes postahelyeken már csoportosított levélkötegeket a mozgóposta bizonyos irányítási rendszer szerint menet közben feldolgozta, címállomáson leadta, vagy csatlakozó állomásra juttatta. Magyarországon a *mozgópostai szolgálatot* – osztrák irányítás mellett – 1863. március 1-én indították be Bécs–Pest között, teendőit osztrák postások látták el. A kiegyezés után a magyar kormány átvette a mozgóposták működtetését.

Észak-Magyarországon az első vasútvonalat az osztrák érdekeltségű *Tiszai Vaspálya Társulat* építtette Budapest–Szolnok–Debrecen viszonylatban, melyet aztán Nyíregyháza–Miskolc bekapcsolásával meghosszabbítottak. A vasútvonal megnyitásával kapcsolatosan a Társulat és Miskolc város között nagy vita volt az „indóház” elhelyezése körül. A tanács a vasút fejállomását a városhoz közel, míg a Társulat Zsolcához közel, a városon kívül kívánta elhelyezni. A Társulat érdeke győzött, az állomás a mostani helyén, a várostól több mint 2 km-re létesült. A forgalom ünnepélyes megnyitására 1859. május 24-én került sor, a feszült helyzetre való tekintettel minden különösebb ünnepség nélkül.¹⁰⁰

Miskolc város lakosságát nem elégítette ki ezen összeköttetés gyorsága, csak 3 órával volt rövidebb az utazás, mint a 182 kilométert megtevő postakocsival, azonos viteldíj mellett. A helyi sajtó a Pest–Miskolc közti közvetlen vasúti összeköttetés létesítésének indokoltságát állandó napirenden tartotta. A Tiszai Vaspálya vonalát Miskolcra Felsőzsolca–Kassa irányába 80 km hosszúságban 1860. augusztus 14-én megnyitották. Ezen a vonalrészen erősebb volt a forgalom mint a pest–miskolci szárnyon.¹⁰¹ A Tiszai Vaspálya indóháza, mely 58 kh. területen létesült, felvételi épületből, áruraktárakból, fűtőházakból és raktárakból állt. Ehhez csatlakozott a rakodó lejt és a baromállás. Az állomásra három vágány futott be, melyek fölé hosszú facsarnok épült. Napi forgalma kezdetben 2 személy és 6 tehervonatpár volt. A pályaudvar megközelítése nehézséget okozott a miskolciaknak. Az állomáshoz vezető út irgalmatlanul rossz volt, megjavításáról a város nem gondoskodott.¹⁰²

100. Kilián I. 1968. 287.

101. Miklós I. 1937. 154.

102. Komáromi J. 1964. 64.

Sok gondot okozott ez a miskolci szállító postamesternek Duronelli Erzsébetnek, aki évtizedeken keresztül végezte az állomás és a posta közötti postaszállítást (38. kép).

A közvetlen pest–miskolci összeköttetés a Magyar Államvasutak építésében 1870-ben elkészült vonalon január 8-án nyílt meg. Még az év júliusában

38. kép. A Tiszai pályaudvaron 1906-ban épült posta. Pásztor K. felv. 1985

kezdték hozzá a Miskolc–Bánréve vonal előkészítő munkálataihoz, egy évré 1871. június 13-án már át is adták a forgalomnak mint a „gömöri” vasútvonalat. A város vezetésének most sem sikerült a rossz fekvésű Tiszai pályaudvar helyett a belterülethez közelebb fekvő nagy pályaudvart építtetni, kénytelen volt egy szerényebb megállóhellyel megelégedni. Ez volt az állami vaspályafő; a Gömöri pályaudvar. Megnyitásának körülményei ismét felborzolták a kedélyeket. A város vezetősége és a Vaspálya igazgatósága közt elmérgesedett viszony még mindig tartott. Az együttműködésre jellemző volt, hogy a város a pesti lapokból értesült a megnyitásról és abból, hogy a házi ünnepélyre a városból kértek kölcsön nemzeti színű zászlókat. A vasúti üzletigazgató *Veninger* mikor Miskolcon járt ígéretet tett arra nézve, hogy az állami vaspályán épült kis állomás centrális indóházzá fog kiépíteni – írja a helyi lap –

és addig is, míg ez megtörténik, lehetővé fog tétetni az, hogy a Pestre utazók mindjárt e kis állomáson fognak felvétethetni. (Vagyis: a Gömöri pályaudvarról lehet majd Pest felé is indulni.) Az üzemeltető azonban ígérését nem váltotta be, így maradt külön vasútállomása a Tiszai és külön a Gömöri vasútnak. Annyi azonban történt, hogy két hét múlva a helyi lap a vasúti igazgatás tájékoztatása alapján részletes leírást közölt a Miskolc–Bánréve másodrendű vasút építésének költségeiről, létesítményeiről stb.¹⁰³ 1874-ben a gömöri vasútvonal tovább épült Bánréve–Fülek, valamint Bánréve–Dobsina között.

Jelentős esemény volt a „Szerencs–Sátorlajújhely vaspálya megnyitása 1871. október 26-án 9 óra 45 perckor. Az első vonat Szerencsről indult ki és az arra kiosztott meghívó-menetjegyek az újhelyből visszaindulásra 28-ig bezárólag voltak érvényben.”¹⁰⁴ A további vonalhosszabbítást Sátorlajújhely–Mihályi–Homonna között még az év novemberében adták át a forgalomnak.

1871-re Miskolc jelentős vasúti csomóponttá változott, négy irányban: Pest, Kassa, Debrecen, Bánréve felé volt forgalmas összeköttetése. A vasúti összeköttetés bővülése megnövelte a posta forgalmát olyan mértékben, hogy 1871. október 19-én bekapcsolódott a mozgóposta-szolgálatba. A Pest–Miskolc–Kassa útvonalon közlekedő, menetben 9., tértútban 10. számot kapott

39. kép. Levélköteggelző 1876. szeptember 17-i bélyegzéssel

103. BMÉ 1871. XII. 27.

104. BMÉ 1871. X. 26.

mozgópostának az útvonal mentén 62 postahivatallal volt járatí összeköttetése. Éjjel indult Pestről a felvett levélanyaggal, útközben felvette a posták anyagát és leadta az érintettekét, délelőtt érkezett Kassára. Innen délután indult vissza Pestre. Személyzetét a pesti fő-mozgóposta hivatal adta (39. kép).

A Pest–Kassa 9–10 mozgópostával az alábbi hivatalok voltak összeköttetésben:

„A pesti központi postahivatal rovatolási összeköttetése a Pest–Kassai vonal

Acsa	Habzsány	Nagy-Mihály
Aszód	Hatvan	Ónod
Alsózsolca	Heves	
Abaúj-Zsadány	Hidasnémeti	Pécel
Árok-Szállás		Poroszló
Besnyő	Igló	Rákos-keresztúr
Borsod-Nyék	Issaszegh	Szikszó
Csány	Jászfényszaru	Szerencs
Dobsina	Jáskisér	Szomolnok
Emőd	Jákóhalma	Szepes-Olaszi
Edelény	Kál-Kápolna	Szepes-Váralja
Eger	Karácsond	Sajó-Szentpéter
Eperjes	Kassa, Késmárk	Szendrő
Füzes-Abony	Ludas	Szin
Forró	Lőcse	Tisza-Lucz
Gálszécs	Maklár	Tisza-Nána
Garadna	Mező-Kövesd	Torna
Gödöllő	Mező-Keresztes	Tura
Gölniczbánya	Mező-Csáth	Ungvár
Gyöngyös	Miskolc	Vadna

Vámosgyörk

Verpelét.”¹⁰⁵

A vasúti hálózat bővülése Miskolcot jelentős kereskedelmi góccá tette. Megnövekedett az *idegenforgalma*. Még sürgetőbben vetődött fel a vasúti megállókhöz vezető út megjavítása. Az alispán a megye közgyűléséhez fordult, mely az indítványt elfogadta és 1872-re megígérte az utak megjavítását.

A rossz utaknak a bérkocsi-vállalkozó sem örült, pedig megkérte az árát a vasúthoz való fuvarozásnak, ahogyan díjszabása is elárulta; Vasúthoz bérkocsi a tiszai vaspálya főhöz és vissza 1 frt-ba, az állami pályafőhöz és vissza 50 krajcár-ba, társaskocsi személyenként az első helyre 31 kr, a másodikra 50 kr.¹⁰⁶

105. Joánovich Gy. 1871. 67–68.

106. BMÉ 1871. VII. 2.

K. K. Telegraphen-Station
Miskolc

Ich
den k. k. Telegraphen-Station

Miskolc
Der k. k. Station der k. k. Telegraphen-Station
k. k. Telegraphen-Station Miskolc
und Postal-Beauftragter, mit
dem k. k. Telegraphen-Station
für k. k. Telegraphen-Station
mit k. k. Telegraphen-Station
Miskolc am 2. Mai 1859

Josef Zappa
k. k. Telegraphen-Station
Miskolc

40. kép. Franz Zappa állomásvezető a polgármesternek bejelenti a miskolci táviróállomás megnyitását (1859) és az erre utaló emléktábla. Pásztor K. felv. 1985

A pályaudvari postaszolgálat jó ellátása érdekében a Tiszai pályaudvaron 1880. június 23-án postahivatalt létesítettek, a postamester *Szabó József* volt. Egy évre rá 1881-ben a postamesteri hivatalból kincstári hivatal lett, vezetésével *Hollik Lajos* postatisztet bízták meg, aki 16 fős létszámmal látta el a munkáját. A hivatalnak ideiglenesen a vasútállomás adott helyet, míg 1906-ban a mai pályaudvari postaépület fel nem épült. Szükség is volt a tágabb elhelyezésre, mert 1902-ben már 3 főtiszt, 4 fő segédtiszt és 28 altiszt látta el a szolgálatot.

A miskolci mozgóposta-főnökség 1889-ben az alábbi mozgópostajáratokat látta el: Miskolc–Püspökladány 11–12. sz. mp., Miskolc–Máramarosziget 33–34, Miskolc–Fülek 41–42, Felügyelt a Bánrévei 49 és Ungvári 59. mp.-ra is.

A HÍRKÖZLÉSI TECHNIKA MEGJELENÉSE, A TÁVÍRÓ

A híradástechnika fejlődése a 19. század második felében *Samuel Morse* távírójának, *Graham Bell* távbeszélőjének (1876) felfedezése, *Puskás Tivadar* és *Ferenc* távbeszélő-központjának (1881) alkalmazása révén igen felgyorsult. A rohamosan fejlődő kapitalista gazdaság mindkét hírközlési találmányt a maga szolgálatába állította.

A távíróhálózatot hazánkban a szabadságharc után az osztrákok 1850. október 1-től kezdve folyamatosan bővítették. Pest után Szolnok, Cegléd és Temesvár kapott távíró-összeköttetést Béccsel, 1853-ban már tizenegy állomás működött az ország területén. A távíróhálózat a vasútvonalak építésével egyidejűleg épült. Észak-Magyarország területén épülő Tiszai Vaspálya Társulat vonala mellett Debrecen 1855., Tokaj 1857., Miskolc 1859. május 27-én nyitotta meg távíróállomását (41. kép).

A miskolci távíróállomás megnyitását a pesti Távírófelügyelőség és a Városi Tanács közti többszöri levélváltás előzte meg. A felügyelőség miután igényét az elhelyezésre vonatkozóan a városnak bejelentette, javaslatot kért az elhelyezési lehetőségekre. A város vezetősége ideiglenes elhelyezésként az 1857-ben épült *új színház II. emeletén biztosított 3 szobát* a távíróállomás részére, amit *Kobek József* helybeli kőművessel még használható állapotba hozatott. A távíróállomás első vezetője a Bécsből ide helyezett *Franz Zappa* (40. kép), beosztottja *Robert Erdmann* gyakornok volt. Az állomás megnyitásáról Zappa még aznap, a főszolgabíró május 31-én értesítette a városi hatóságot.¹⁰⁷

107. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi 5202/859.

Zónen-Verzeichnis
zur Benutzung der Subscribenten für telegraphische Nachrichten nach der Stationen-Nummer
Miskolc.

Stationen	Zone	Stationen	Zone	Stationen	Zone	Stationen	Zone
Budapest	1	Udvard	6	Strat	7	Steinmühle	8
Győr	2	Göngg	7	Stankó	8	Tarcsa	9
Kis	3	Kölk	8	Kölk	9	Kölk	10
Kölk	4	Göngg	9	Kölk	10	Kölk	11
Kölk	5	Göngg	10	Kölk	11	Kölk	12
Kölk	6	Göngg	11	Kölk	12	Kölk	13
Kölk	7	Göngg	12	Kölk	13	Kölk	14
Kölk	8	Göngg	13	Kölk	14	Kölk	15
Kölk	9	Göngg	14	Kölk	15	Kölk	16
Kölk	10	Göngg	15	Kölk	16	Kölk	17
Kölk	11	Göngg	16	Kölk	17	Kölk	18
Kölk	12	Göngg	17	Kölk	18	Kölk	19
Kölk	13	Göngg	18	Kölk	19	Kölk	20
Kölk	14	Göngg	19	Kölk	20	Kölk	21
Kölk	15	Göngg	20	Kölk	21	Kölk	22
Kölk	16	Göngg	21	Kölk	22	Kölk	23
Kölk	17	Göngg	22	Kölk	23	Kölk	24
Kölk	18	Göngg	23	Kölk	24	Kölk	25
Kölk	19	Göngg	24	Kölk	25	Kölk	26
Kölk	20	Göngg	25	Kölk	26	Kölk	27
Kölk	21	Göngg	26	Kölk	27	Kölk	28
Kölk	22	Göngg	27	Kölk	28	Kölk	29
Kölk	23	Göngg	28	Kölk	29	Kölk	30
Kölk	24	Göngg	29	Kölk	30	Kölk	31
Kölk	25	Göngg	30	Kölk	31	Kölk	32
Kölk	26	Göngg	31	Kölk	32	Kölk	33
Kölk	27	Göngg	32	Kölk	33	Kölk	34
Kölk	28	Göngg	33	Kölk	34	Kölk	35
Kölk	29	Göngg	34	Kölk	35	Kölk	36
Kölk	30	Göngg	35	Kölk	36	Kölk	37
Kölk	31	Göngg	36	Kölk	37	Kölk	38
Kölk	32	Göngg	37	Kölk	38	Kölk	39
Kölk	33	Göngg	38	Kölk	39	Kölk	40
Kölk	34	Göngg	39	Kölk	40	Kölk	41
Kölk	35	Göngg	40	Kölk	41	Kölk	42
Kölk	36	Göngg	41	Kölk	42	Kölk	43
Kölk	37	Göngg	42	Kölk	43	Kölk	44
Kölk	38	Göngg	43	Kölk	44	Kölk	45
Kölk	39	Göngg	44	Kölk	45	Kölk	46
Kölk	40	Göngg	45	Kölk	46	Kölk	47
Kölk	41	Göngg	46	Kölk	47	Kölk	48
Kölk	42	Göngg	47	Kölk	48	Kölk	49
Kölk	43	Göngg	48	Kölk	49	Kölk	50
Kölk	44	Göngg	49	Kölk	50	Kölk	51
Kölk	45	Göngg	50	Kölk	51	Kölk	52
Kölk	46	Göngg	51	Kölk	52	Kölk	53
Kölk	47	Göngg	52	Kölk	53	Kölk	54
Kölk	48	Göngg	53	Kölk	54	Kölk	55
Kölk	49	Göngg	54	Kölk	55	Kölk	56
Kölk	50	Göngg	55	Kölk	56	Kölk	57
Kölk	51	Göngg	56	Kölk	57	Kölk	58
Kölk	52	Göngg	57	Kölk	58	Kölk	59
Kölk	53	Göngg	58	Kölk	59	Kölk	60
Kölk	54	Göngg	59	Kölk	60	Kölk	61
Kölk	55	Göngg	60	Kölk	61	Kölk	62
Kölk	56	Göngg	61	Kölk	62	Kölk	63
Kölk	57	Göngg	62	Kölk	63	Kölk	64
Kölk	58	Göngg	63	Kölk	64	Kölk	65
Kölk	59	Göngg	64	Kölk	65	Kölk	66
Kölk	60	Göngg	65	Kölk	66	Kölk	67
Kölk	61	Göngg	66	Kölk	67	Kölk	68
Kölk	62	Göngg	67	Kölk	68	Kölk	69
Kölk	63	Göngg	68	Kölk	69	Kölk	70
Kölk	64	Göngg	69	Kölk	70	Kölk	71
Kölk	65	Göngg	70	Kölk	71	Kölk	72
Kölk	66	Göngg	71	Kölk	72	Kölk	73
Kölk	67	Göngg	72	Kölk	73	Kölk	74
Kölk	68	Göngg	73	Kölk	74	Kölk	75
Kölk	69	Göngg	74	Kölk	75	Kölk	76
Kölk	70	Göngg	75	Kölk	76	Kölk	77
Kölk	71	Göngg	76	Kölk	77	Kölk	78
Kölk	72	Göngg	77	Kölk	78	Kölk	79
Kölk	73	Göngg	78	Kölk	79	Kölk	80
Kölk	74	Göngg	79	Kölk	80	Kölk	81
Kölk	75	Göngg	80	Kölk	81	Kölk	82
Kölk	76	Göngg	81	Kölk	82	Kölk	83
Kölk	77	Göngg	82	Kölk	83	Kölk	84
Kölk	78	Göngg	83	Kölk	84	Kölk	85
Kölk	79	Göngg	84	Kölk	85	Kölk	86
Kölk	80	Göngg	85	Kölk	86	Kölk	87
Kölk	81	Göngg	86	Kölk	87	Kölk	88
Kölk	82	Göngg	87	Kölk	88	Kölk	89
Kölk	83	Göngg	88	Kölk	89	Kölk	90
Kölk	84	Göngg	89	Kölk	90	Kölk	91
Kölk	85	Göngg	90	Kölk	91	Kölk	92
Kölk	86	Göngg	91	Kölk	92	Kölk	93
Kölk	87	Göngg	92	Kölk	93	Kölk	94
Kölk	88	Göngg	93	Kölk	94	Kölk	95
Kölk	89	Göngg	94	Kölk	95	Kölk	96
Kölk	90	Göngg	95	Kölk	96	Kölk	97
Kölk	91	Göngg	96	Kölk	97	Kölk	98
Kölk	92	Göngg	97	Kölk	98	Kölk	99
Kölk	93	Göngg	98	Kölk	99	Kölk	100

Miskolc, den 28. Mai 1859.

Von der k. k. Direction der Staats-Telegraphen

41. kép. A hivatalos lap közleménye a távíróállomás forgalmi kapcsolatáról (Zónajegyzék). Kiss L. repr.

„Miskolc Város Hatóságának Folyó évi május hó 27-től kezdve Miskolcon a telegráf állomás életbe léptetvén, ezen naptól kezdve a telegráfnak használata úgy hivatalos mint magán levelezésekre nézve megnyitott. Mi felől a városi hatóság általános közhírré tétele végett ezennel értesítetik. Kelt Miskolcon, május 31. 1859. Vadnay.”

Az átirat végén egy feljegyzés:

„Falragaszul használandó 5 darab hirdetmény, Lengyel.”

A város lakossága nem fogadta lelkesedéssel a „német” újdonságot, amit csak német nyelven lehetett igénybe venni. A kereskedők panaszt tettek, hogy a Búza vásáron keresztül vezetett oszlopszor zavarja őket, mások az oszlopok felállításával kapcsolatban keletkezett károk térítését követelték. Az emeleti elhelyezés sem volt a legszerencsésebb, mert októberben már *Kolossy Sándorral* köt az állomásvezető új bérleti szerződést.

A miskolci távíróállomás megnyitáskor részben már meglevő vagy egyidejűleg kialakult távíróvonalrendbe illeszkedett be, mely Pest–Cegléd–Szolnok–Karcag–Püspökladány–Kaba–Szoboszló–Debrecen–Hadház–Újfehértó–Nyíregyháza–Királytelek–Tokaj–Szerencs–Tiszalúc–Szikszó–Mis-

kolc—Forróencs—Hidasnémeti—Csány—Kassa—Eperjes—Bártfa—Dukla—Tarnov volt.¹⁰⁸

A kiegyezés után a magyar kormány 181 állami, 141 magántávíratok kezelésére felhatalmazott vasúti távíróállomást vett át. A régi alkalmazottak kötelesek voltak 3 évig szolgálatot teljesíteni, míg magyar alkalmazottakkal nem pótolták. 1869-ben a postaigazgatástól külön távírda-igazgatóságot létesítettek Debrecenben, amit 1872–1881 között Kassán működtettek. Debrecenen kívül Pesten és Temesváron működött távíró-igazgatóság az 1887-ben bekövetkezett posta és távírda üzletág egyesítésével Borsod, Abaúj, Zemplén megyék postái a debreceni, Heves megye postái a budapesti postaigazgatósághoz tartoztak.

A vasúthálózat bővülésével 1867 után épült a pályamenti távíróhálózat. Miskolcra irányult a korábbi vonalon kívül a Pest–Hatvan–Gyöngyös–Eger vonal is. 1871-ben Szerencsről Bodrogkeresztúr–Olaszliszka–Tolcsa–Patakon át Sátoraljaújhelybe, Hatvanból Apc–Szántó–Pásztó–Kisterenye–Salgótarján–Losonc felé volt már távíró-összeköttetés. A közvetlen Budapest–Miskolc vasútvonal létesítésével egyidejűleg kaptak távíró az útmenti posták, majd Miskolcra Sajószentpéter–Edelény–Barcika–Kaza–Vadna–Putnok–Bánréve–Özd.¹⁰⁹

A távíróállomásokat három csoportba osztották 1871-ben; főállomás volt Debrecenben és Kassán, mindkét helyen magas létszámú személyzettel. Tiszti állomások; Eperjes, Máramarossziget, Nagykároly, Nagyvárad, Nyíregyháza, Szatmárnémeti, Ungvár, itt az állomásvezetőn kívül 1–2 beosztott és vonalór tartott szolgálatot. Eger állomásvezető *Reisinger Ignác* 1 fő beosztottal, Gyöngyösön állomásvezető *Bankalári Domokos*, kinek felesége volt a beosztott. Miskolcon *Pathy Nagy Kálmán* állomásvezetőn kívül beosztott távírársz volt *Peckó Frigyes*, *Mádai Sándor*, *Kinka Sándor*, *Ágoston Antal* és *Karácsonyi József*, gyakornok volt Szabó József. Sátoraljaújhelyen *Dutkevitz Medárd* főnök egy beosztottal, Tokajban *Fuhrmann István* ugyancsak egymaga dolgozott (42. kép). Mellékállomások; Sárospatakon *Albrecht Mór* működött, rajta kívül a területen még harminc más helyen volt mellékállomás, ezek közül hétben az állomáskezelő maga a postamester volt.¹¹⁰ A távíróállomások személyzetét gyakran cserélték. *Bankalári Domokos* gyöngyösi főnököt 1875-ben Miskolcon foglalkoztatták, ahol egy tisztje és nyolc kezelőnője volt. 1888-ban a pozsonyi távírda vezetésével bízták meg.¹¹¹

108. *Joanovich Gy.* 1864. 76.

109. Távíró Közlöny 1870. 5. sz.

110. Távírda Évkönyv 1871. 165.

111. Távírda Rendeletek Tára 1888. II. 20.

42. kép. A tokaji postán 1859. május 2-án feladott távirat

A távírdai alkalmazásnak szigorú feltételei voltak, kezelőknél és szerződött mellékállomás-vezetőknél; kezelői vizsga, a fel nem esketett gyakorlónál; érettségi, felesketettnek tisztí vizsga, főtiszteknél főtisztí szigorlat. Mindegyiknél a magyaron kívül a német vagy horvát nyelv tudása. A 3 hónapos táviratíztí tanfolyam Budapesten, a 6 hetes távírdakezelői tanfolyam területünkön Kassán volt.¹¹² A legnagyobb nehézséget a magyar nyelvtudás okozott az idegen ajkúak számára, mikor a kiegészítés után már magyar nyelvű táviratot lehetett feladni. A hiányos nyelvtudás gyakran eredményezett értelmetlen szöveget. Az ilyen eseteket a miskolci sajtó előszeretettel nagyította fel mondván: ha magyar kenyeret eszik, tanulja meg a nyelvet. Nemegyszer kifogásolták a távirat késedelmes kézbesítését, mely az üzleti életben károkat eredményezhetett;

112. Magyar Távírda Naptár 1878–1879.

„ismét kénytelenek vagyunk megróni a helybeli távírda hivatalt – írja a lap –, miután egy Pesten 8-án 10 óra 40 perckor feladott és aznap 11 óra 40 perckor megérkezett sürgönyt a küldöncnek 10-én délután 1 órakor adta át kézbesítés végett, mely botrányos késedelemből oly félreértés származott, hogy ezen rákíró urak garázdálkodása ellen a leg-szigorúbb eljárást tanúsítsa a kereskedelmi minisztérium.”¹¹³

Néhány érdekesség a távíró helyi múltjából: 1881 őszén katonai nagy gyakorlat idején városunk vendégül látta *Ferenc Józsefet*. A megye, a város vezetői mindent elkövettek, hogy „minden nagyon szép és minden nagyon jó legyen”, mégis történt valami kellemetlenség, és éppen az állami távírdával kapcsolatosan. Az történt, hogy az uralkodónak címzett két „intim” tartalmú távíratot a távírász valamelyik szemfüles újságírónak megmutatta, aki azok tartalmát közzétette az Egyetértés című helyi lapban. Az eset miatt a távírda főnöke „kérdőre vonatott, a távírász pedig vád alá fogatott és el is ítéltetett.”¹¹⁴

Városunk távírdája az 1885-ben kiadott Adler-féle várostérkép szerint a mostani Régiposta utca elején a Pece-parton működött (a postásbölcsőde helyén). A távírónak a postával történt egyesítése után, 1888. március 5-én a távíróállomás beköltözött a postahivatal épületébe, mely a színházzal szemben a Miskolci Takarékpénztár épületének földszinti részén működött. Az átköltözés során a vezetéket tartó oszlopsort a Kazinczy és Széchenyi utcán vezették a postaig. Az oszlopsor és vezetéke igen zavarhatta a főutca lakóit, mert *Kovács Lajos* városatya a képviselőtestületi ülésen felszólalt és kifejezésre juttatta: hogy „*azok a dromedár távíróoszlopok*” ízléstelenek és életveszélyesek. A felszólaló a polgármestertől azt a felvilágosítást kapta, hogy azok csak ideiglenesen három évi időtartamra vannak felállítva.¹¹⁵ Valóban 1891-ben a posta és távírda új épületbe költözött a mai Déryné utcába.

A miskolci posta távíróforgalma évről évre nőtt. Bár már megjelent a nagy rivális, a telefon, még nem veszélyeztette a távíró forgalmát. 1902-ben Miskolc–Sátoraljaújhely között 118 km hosszon új távíróvezetéket építettek, ami a forgalmat annyira növelte, hogy elrendelték a távíró éjjel-nappali forgalmát.

A hálózat fejlődését követte a távíró fejlődése is. A Morse-távíró felváltotta a betűíró Hughes, mely 1870-től a második világháborúig használatban volt. 1930-tól tért hódított a mai géptávíró, távíróközpontok létesültek, majd 1950-től megkezdte működését a távíró-előfizetői szolgálat; a telex, valamint az országok közti közvetlen tárcsás távírókapcsolat; a gentex.

113. BMÉ 1872. VI. 13.

114. BMÉ 1872. X. 14.

115. BMÉ 1872, III. 26.

A TELEFONHÁLÓZAT KIÉPÍTÉSE

A telefon feltalálása és az Egyesült Államokban való szabadalmaztatása 1876-ban *Graham Bell* nevéhez fűződik. Ettől kezdve a hírközlési technika rohamosan fejlődött. Nagynevű tudósok tökéletesítették (Edison, Hughes), társadalmi méretű felhasználását azonban hazánkfia *Puskás Tivadar* tette lehetővé a telefonközpont gondolatának felvetésével és megvalósításával. Puskás Tivadar 1878-ban Párizsban saját vállalkozásként már központhoz csatlakozó telefonhálózatot létesített, melynek munkálataiba öccsét, *Puskás Ferencet* is bevonta. A párizsi központ sikerén felbuzdulva, abban reménykedve, hogy itthon is érdeklődés mutatkozik találmánya iránt, 1879-ben megbízta öccsét a budapesti telefonhálózat megszervezésével. Puskás Ferenc 1881 februárjában előfizetői felhívást bocsátott ki. Csakhamar arról győződött meg, hogy az állami szervek kevésbé érdeklődnek találmánya iránt, annál inkább az üzleti körök. Az 1881. május 1-i megnyitásig (e dátum a magyar telefon születésnapja) csak 25 előfizető jelentkezett. A találmány jó működésének hírére fél év múlva már a 200-at meghaladta az előfizetők száma.

Nemcsak a fővárosiak érdeklődését keltette fel a telefon, hanem a vidéki pénzvilágét is; bankok, vállalatok, uradalmak szereltettek fel „telephon”-összeköttetést 2–3 állomás összekapcsolásával. Megyénket is elérte az érdeklődés hulláma. *Jenei Soma* élelmes miskolci kereskedő (Széchenyi u. 27. sz.) üzleti hirdetésében már telefon, villamos csengők és minden e szakmába vágó munkálatok elvégzésére, kivitelezésére, sőt ide vonatkozó engedélyek kiadására is vállalkozott.¹¹⁶ A Jenei cég létesítette 1884-ben *Hercz Zsigmond* közvetlen összeköttetését a Borsod–miskolci Gőzmalom és az Iparkamara között. Putnokon *Serényi Bélának* volt öt kilométernyi közvetlen összeköttetése Pogony-pusztával „3 beszélő” bekapcsolásával. A fokozódó érdeklődést látva a kormány 1888 júliusában *Baross Gábor* miniszter előterjesztésére törvényjavaslatot készített, mely uralkodói jóváhagyással 1888. XXXI. első telefontörvényként jelent meg. E törvény a távíró, telefon és villamos jelzések létesítését az állam fenntartott jogai közé sorolta.

A miskolci közhasználatú telefonközpont és -hálózat létesítésére 1888-ban a helybeli *Wilchelm és Jenei cég* kapott engedélyt. Miután a kassai postaigazgatóság a műszaki bejárást elvégeztette a hálózat kiépítését és felszerelését gyorsan végrehajtották úgy, hogy december 15-én vasárnap át is adták a forgalomnak.¹¹⁷

116. BMÉ 1871., 72.

117. BMÉ 1889. 3.

A miskolci telefonközpontnak, mely a Széchenyi u. 52. sz. ún. *Silbiger-féle* ház udvari részében kapott elhelyezést a Borsodmegyei Lapok közleménye szerint 23 előfizetői vonala és 2 nyilvános állomása volt (43–44. kép). *Jenei Soma* minden előfizetőtől havonta 5 frt-ot szedett (Puskás Tivadar csak 3,60 frt-ot) a kezelőknek havi 20 forintnyi bért fizetett – emlékezett vissza a telefon hőskorára a már nyugdíjas Jankovics Júlia 1957-ben, aki 1898-ban került a céghez testvérével együtt telefonkezelőnek. Ekkor már 141 volt az előfizetők száma, egymást név szerint hívták a telefonos kiasszonyoktól, akik napi 12 órát töltöttek állva a kapcsolószekrény mellett fejükön a nehéz fülhallgatóval. A telefonszolgáltatás jól jövedelmezett Jeneinek, mert mikor 1896-ban azt a postának eladta, nemsokára vas- és rézbútorgyár (Hunyadi u. 57. sz.) létesítésébe társult be.

Jenei Soma a miskolci telefonhálózatának megnyitását így jelentette be:

„Van szerencsém a m. t. közönséget értesíteni, hogy helybeli távbeszélő-hálózatot vasárnap a közszolgáltatnak átadtuk és midőn azok névsorát, kiknél egyenlőre a telefon

43. kép. Az első miskolci telefonközpont helye a Silbiger-féle házban (Széchenyi út 52.)

Miskolczi telephon hálózat.

Van szerencsénk a m. t. közönséget értesíteni, hogy a helybeli távbeszélő hálózatot vasárnap a közhasználatnak átadtuk, és midőn azok névsorát, kiknél egyelőre a telephon be lett vezetve, alább közlenénk, tudatjuk, hogy a t. közönség rendelkezésére két nyilvános állomást is szerveztünk, a hol bárki csekély díj lefizetése mellett a telephont igénybe veheti.

Szolgálati idő a központban:

Márczius 1-től okt. 31-ig. Reggel 7 órától este 8-ig.) A déli órákban is.
Nov. 1-től febr. végéig. Reggel 8 órától este 7-ig)
Miskolcz, 1888. deczemb. 15.

Wilhellm és Jenei,

a miskolczi telephon hálózat tulajdonosai.

Alispáni hivatal.
Borsod misk. gőzmalom.
Dresdner szálloda.
Első magy. ált. bizt. társ. főigényöke.
Frank H.
Frank Sámuel.
M. á. v. forgalmi főnökség.
Generali bizt. társ. főigényöksége.
M. á. v. gömöri állomás.
Keresk. és iparkamara.
Korona szálloda.
Kubacska István (nyilv. állomás.)
Központ.

Lichtenstein József.
Miskolczi takarékegyelet.
Miskolczi hitelintézet.
Pest város szálloda.
Radványi István.
Robiczek Emánuel.
Terménycsarnok.
M. á. v. Tiszavidéki állomás.
Tűzoltó őrtanya.
Városháza.
Wilhellm és Jenei (nyilv. állomás.)
Wilhellm és Jenei (gömöri vasut mellett.)

44. kép. Újsághirdetés a telefonközpont megnyitásáról 1888.

be lett vezetve alább közölnénk, tudatjuk, hogy t. közönség rendelkezésére két nyilvános állomást is szerveztünk, a hol bárki csekély díj lefizetése mellett a telephont igénybe veheti.

Szolgálati idő a központban:

Márczius 1-től okt. 31-ig; Reggel 7 órától este 8-ig
Nov. 1-től febr. végéig. Reggel 7 órától este 7-ig a déli órákban is
Miskolc. 1888. december 15.

Wilhellm és Jenei

a miskolci telephon hálózat tulajdonosai

Alispáni hivatal
Borsod misk. gőzmalom
Dresdner-szálloda
Első magy. ált. bizt. társ. főü.
Frank H.

Lichtenstein József
Miskolci takarékegyelet
Miskolci hitelintézet
Pest város szálloda
Radványi István

Frank Sámuel
M.á.v. forgalmi főnökség
Generáli bizt. társ. főgyn.
Keresk. és iparkamara
M.á.v. gömöri állomás
Korona szálloda
Kubacska István
Központ

Robicsek Emánuel
Terménycsarnok
M.á.v. Tiszavidéki állomás
Városháza
Tűzoltó őrtanya
Wihellm és Jenei (nyilv. álls.)
Wihellm és Jenei (gömöri vasút
mellett)¹¹⁸

Városunk közönsége nehezen szokta meg a technikának ezt az új vívmányát. Megnyitása után egy fél hónapra gyűltek a panaszok a telefonra. Nem az ellen volt panasz, hogy nem jól beszél, sőt inkább az ellen, hogy muzsikál is. A kifeszített huzalok ugyanis a házak ablakai felett húzódtak és egy kis szellőre „olyan kiállhatatlan zizegést, brugolást, sípolást vittek véghez, hogy különösen ideges emberek azt kiállni alig képesek,” – tette szóvá az újság. – A panaszkodók azt követelték, hogy a vezetékeket – mint más városokban is – a házak tetejére helyezték át, így nem lesznek olyan közvetlen összeköttetésben a hálószoobákkal. Mert akinek ablaka előtt telefonvezeték volt, szünet nélkül éjjeli zenében részesült.

A város felterjesztéssel fordult a közmunka- és közlekedési miniszterhez és vizsgálatot kért. A minisztérium megvizsgáltatta a panaszt és megállapította, hogy a panasz jogos. A vizsgálat során kiderült az is, hogy a vállalkozók az engedélynyomtatványban foglaltak ellenére – a nagy sietség miatt – elmulasztották kikérni a háztulajdonosok előzetes beleegyezését a huzaloknak a falra erősítése céljából. A vállalkozókat utasították, hogy a Zsolcai kaputól a színházig terjedő területen levő házak tulajdonosaitól a még meg nem szerzett engedélyt utólagosan szerezzék meg. Ha ez nem sikerül (ami várható volt), kötelesek három hónap alatt a huzalokat megfelelő oszlopokra helyezni. A színházon túl a megyeházáig vonuló szakaszon pedig, amennyiben a háztulajdonosok hajlandók a vezetékeket továbbra is tűrni, a bajon „*a huzalok némi megeresztése és kaucsuk alátétek*” által lehet segíteni. Az utóbbi szakaszon így segítettek, a sűrűbb hálózatu alsó szakaszon tetőtartóra szerelték át a vezetékeket.¹²⁰

Abban az időben a telefonállomások nem voltak számmal megjelölve. Nem kis gondot jelenthetett a telefonos kisasszonyoknak megjegyezni, hogy melyik sáv melyik oszlopában található egyik-másik keresett állomás. A hívást jelző esőlemez lapocskákra papírt ragasztottak és arra írták fel az előfizetők

118. BMÉ 1888. XII. 15.

119. Borsod–Miskolci Közlöny. Továbbiakban (BMK) 1900. II. 4., V. 6.

120. BMÉ 1892. 8.

nevét. A kereskedők – az előfizetők mind nagyobb része e rétegből tevődött ki –, fokozatosan kapcsolódtak be a hálózatba. Üzleti hirdetéseiken már feltűnő helyre került a felirat: Telephon. A helyi lap igyekezett folyamatosan hírt adni az új előfizetőkről. Még 1900 elején is csak név szerint sorolja fel az új előfizetőket. Május 6-án már az új előfizetőként belépett Kultúrmérnöki hivatalnak közli a számát.¹¹⁹

Nagy változás történt a miskolci telefon életében 1900 tavaszán: április 1-vel az 1896-ban a posta által megváltott telefonhálózat – miután helyét az

45. kép. Miskolc és környéke telefonkönyv 1908-ból

új telephelyén előkészítették —, a posta Déryné utcai épületébe költözött, ezzel az állami tulajdonbavétel véglegesen megtörtént. *Manschel Vince* postafőnök az előfizetőket egyidejűleg átszámozta. Ez időben történt meg a postahivatalok átszámozása is: a főposta az 1., a pályaudvari a 2., a Király utcai (Búza téri) a 3., a Hunyad utcai (felvégi) a 4. számot kapta.

A helyi sajtó a századfordulón sokat foglalkozott a telefonnal, még az előfizetőket is igyekezett annak használatára oktatni. Kifogásolták a felesleges „hallózást”; ha tudja kit hívott, minek kérdezi „ki van ott?” Az 1900. év során a postai statisztika szerint a 150 előfizető 165 ezer helyi beszélgetést folytatott, ami napi 452 beszélgetésnek felelt meg, tehát minden előfizető napi átlagban három alkalommal vette igénybe a telefont. Az üzemzavarok gyakran előfordultak, elhárításukra öt vonalfelügyező állt rendelkezésre.¹²¹

A Budapest–Miskolc–Kassa városok közötti telefonhálózat kiépítése 1900 tavaszán közigazgatási bejárással indult meg és október 26-ára el is készült. Városunk e napon bekapcsolódott a megyén túli interurbán-forgalomba, összeköttetést kapott Pesttel, azon keresztül külfölddel.¹²²

A telefonhálózat állami kezelésbevételét a város közvéleménye reményekkel telve vette tudomásul. Arról írtak a lapok, hogy a Déryné utcán levő postaépülethez külön épületet fognak emelni a telefonközpont részére, ez azonban csak óhaj maradt. Az előfizetők száma 1902-re már 186-ra emelkedett. A forgalom növekedésére jellemző, hogy minden miskolci előfizető már naponta átlag 8,5 beszélgetést folytatott, ezzel felülmúlta Kassa napi 5, Szeged 7,7, Kolozsvár 6,8, Debrecen 7,7, Sopron 6,3 napi átlag előfizetői beszélgetését, holott Kassának 241, Szegednek 414, Győrnek 318, Sopronnak 270, Szombathelynek 200 telefon-előfizetője volt.¹²³ Az interurbán-beszélgetések száma 1902-ben 4000 volt, de lehetett volna több is, ha a központ a forgalomemelkedést bírta volna.

A Budapesttel való forgalom lebonyolítására 1904 nyarán több panasz volt, ezekre a kassai postaigazgatóság sajtón keresztül válaszolt; az interurbán beszélgetések késedelmes és nehézkes lebonyolításának oka a távbeszélő-forgalom rohamos emelkedése, amihez egy Kassa–Miskolc–Budapest vonal nem elegendő. Az igazgatóság már a minisztériumhoz fordult, ahol tervbe vették az új, 100 ezer koronát is meghaladó távbeszélő-vonalpár kiépítését. Addig is

121. BL 1904. VIII. 5.

122. BMK 1900. 85. sz.

123. BL 1904. VIII. 5.

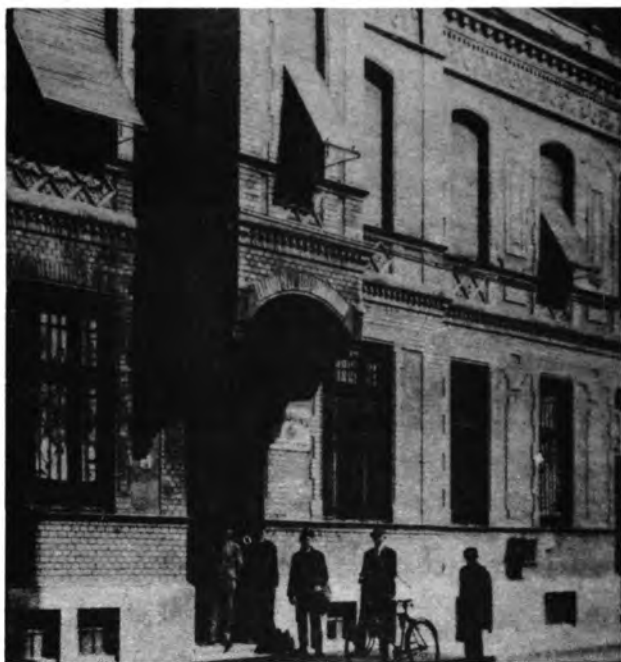
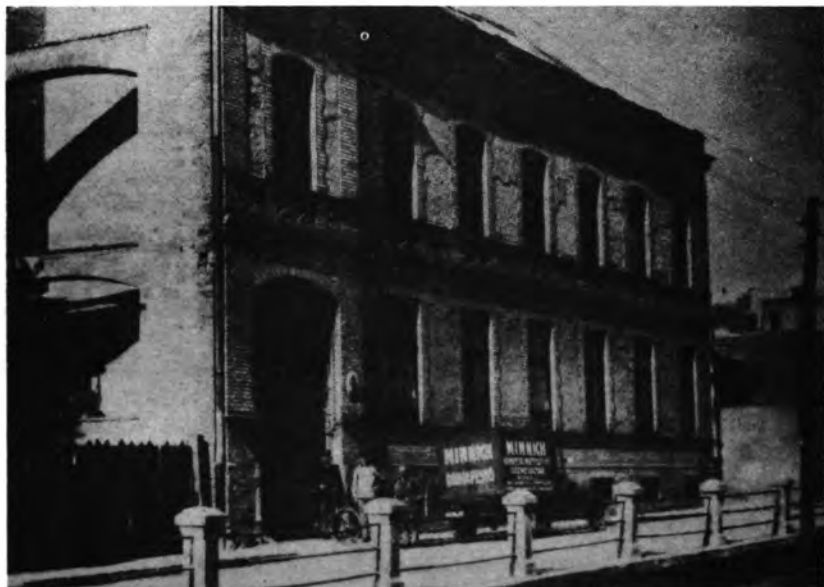
a szolgálat könnyítése céljából a kapcsoló személyzet létszámának felemelésére tett ígéretet.¹²⁴

A második közvetlen *Kassa–Miskolc–Budapest* vonal megnyitása 1905-ben csak átmenetileg segített. 1905-ben történt Miskolc becsatlakozása a Budapest–Ungvár már meglévő telefonvonalához, ezzel közvetlen kapcsolatba került Sátoraljaújhellyel és Ungvárral. Ugyancsak ez évben Szerencsen át közvetlen összeköttetést kapott Nyíregyháza–Debrecen és Nagyvárad megyeszékhellyel.¹²⁵

A telefonközpont megnyitásától 1908-ig hiteles, összesített telefonkönyvvel, névsorral nem rendelkezünk. Az ország területén más magánkézben levő hálózatok tulajdonosai adtak ki 1897-ben maguk szerkesztette névsorokat, füzetkéket, azok azonban a gyakori (félévenkénti) megjelenés miatt silány kivitelben készültek és a használattól hamar elrongyolódtak, szemétre kerültek. Egy ilyen kisméretű 21 oldalas magánkiadású évszám feltüntetése nélküli telefonnévsor jelent meg – eddigi kutatás szerint 1908-ban, a miskolci és a megyebeli telefonhálózat előfizetőiről. A névsor 438 miskolci telefonelőfizetőt sorol fel név szerint és pontos lakcímmel, feltüntetve az előfizető hívószámát. A miskolci előfizetők után felsorolja a város központjához csatlakozó környékbeli és törvényhatósági központokat. Megjelöli, hogy akik 84 korona kapcsolási díjat fizetnek, a saját központjának előfizetőin túl a névsorban feltüntetett központok előfizetőivel is díjtalanul beszélhetnek. Miskolc-hoz 35 megyebeli és 2 más megyében fekvő (Tiszadob és Szikszó) posta hálózata csatlakozott. A névsor alapján a vidéki központok forgalomkör tekintetében négy csoportba oszthatók: Az első kis létszámú csoport szűkebb körű belföldi helyközi távbeszélő-forgalomban vett részt; Alsóábrány 1, Arló 1, Borsodnádásd 2, Hódoscsépány 1 és Mezőnyárad 1 előfizetővel. A második csoport 19 postaközpontjának 107 előfizetője a belföldi helyközi forgalomban vett részt; Alsózsolca 4, Diósgyőr város 6, Edelény 8, Emőd 4, Felsőzsolca 3, Hámor 8, Mezőcsát 6, Mezőkeresztes 5, Mezőkövesd 9, Mezőnyék 2, Ónod 3, Ózd 11, Sajószentpéter 12, Sajószöged 3, Szendrő 5, Szendrőlád 1, Szikszó 12, Tibolddaróc 3, Tiszakeszi 2 előfizetővel. A helységek harmadik csoportját képezte a törvényhatósági távbeszélő-forgalomban részt vevő Ároktő 1, Borsodivánka 2, Hejőcsaba 2, Sajóvámos 1, Szentistván 1, Szihalom 2, Szirmabesenyő 1, Tiszadorogma 3 előfizetővel. Különös gazdasági érdeke fűződhetett Bánhorváti 2, Bélapátfalva 3, Dédes 3, és Szilvásvárad 4 előfizetőjének, hogy központjuk részt vett a Budapesttel való helyközi távbeszélő-forga-

124. BL 1904. VIII. 6.

125. *Szendrei J.* 1911. IV. 831.

46. kép. Kazinczy utca 12. számú ún. Munk-féle ház, ahol a posta
1906–1937 között működött

lomban. Érdekessége e magánkiadású névsorfüzetnek, hogy nem tüntet fel postaszolgálati telefonállomást (45. kép).

A nagyarányú távbeszélő-forgalom csakhamar kinőtte a Deák, ill. Déryné utcai épületet, melynek 15 évi bérleti szerződése 1905-ben lejárt. A kassai postaigazgató a helyi postafőnökkel 1905 júliusában a főposta számára az eddiginél megfelelőbb és alkalmasabb bérleményt keresett, de felfeltődött új postapalota létesítésének gondolata is, amit anyagiak miatt elvetettek.

Így került 1906-ban a főposta a Kazinczy utca 14. sz. alatti ún. *Munkfőle házba*, szintén bérleményként (46. kép).¹²⁶ Ezen épület egyik szárnya a Debreczeni utcára nyúlt át (1970-től Régiposta utca), ebben a szárnyban kerültek elhelyezésre a táviró- és távbeszélő-berendezések. A postahivatal bejárata a Kazinczy utcára nyílt, a csomagfelvétel a Régiposta utcai udvari épületben működött. A főépület és épületszárny közrezárt egy földszintes saroképületet (ebben cipésműhely és a „Fillér” mézeskalácsos volt), amely később lebontásra került és 1940-ben helyén épült fel a „Muskátlí” vendéglő.¹²⁷ E helyet a miskolciak humora Miskolc 8. postának nevezte, mert levél- és csomagkézbesítők sikeres leszámolás után megkönnyebbülésként ide tértek be, hogy a kapott borraalót az adott célra használják (47. kép).

47. kép. A miskolci új főpostaépület megnyitásának résztvevői 1937.

126. BL 1905. VII. 15.

127. *Lakatos József* Területi Tervező Iroda vezetőjének szíves közlése.

A főépület I. emeletén volt elhelyezve a távírda, alatta a földszinten a telefonközpont, melynek helyközi forgalmát 8 munkahelyen, kézikapcsolással, kezelőnők végezték csakúgy, mint a helyi forgalmat. Az előfizetők létszámáról a már rendszeresen megjelenő országos telefonkönyvek adnak tájékoztatást. Az 1916-os adatok mellett az 1948. évi előfizetői létszámot is feltüntettem: Miskolc 706 (1480), Sátoraljaújhely 193 (115), Szerencs 41 (37), Ózd 11 (98), Edelény 12 (13), Mezőkövesd 24 (66), Mezőcsát 11 (25), Tokaj 21 (25). Összehasonlításként Kassának 1916-ban 707 előfizetője volt. Eger 197 (291), Gyöngyös 251 (398) Hatvan 76 (92).

A telefonforgalom az I. világháború kitöréséig folyamatosan nőtt, újabb és újabb községeket láttak el telefonnal, nőtt az előfizetők száma. A fejlődést az I. világháború megállította, majd a Monarchia összeomlását követő román megszállók a berendezések, felszerelések nagy részét zsákmányként hazahurcolták. A két világháború között a posta igyekezett a híradástechnika fejlődésével lépést tartani.

A város fő útvonalain; a Kazinczy utcában, a Széchenyi út, Ady-híd és Tanácsház tér közötti szakaszán, az Ady Endre utcában, a Zsolcai kapuban már 1916-ban föld alatti kábelt fektettek le, mégis igen nagy számú légvezeték volt használatos. Ezek kábelbe helyezése csak a II. világháború idejére történt meg. A belvárost, más városrészeket még a felszabadulást megelőzően is keresztül-kasul szelték az igen sok vezetékét hordozó léges vonalak.

A helyközi összeköttetések és a helyi távbeszélő-állomások vonalai a postaépület fő tetőtartójára futottak be. Az 1930-as évek közepére a vezetékek száma 1000 fölé nőtt és valóságos dróthálót font a város belső útvonalai fölé. 1935-ben egy kiadós hóesés és a vele párosult szélvihar az egész tetőtartókra épült hálózatot összeszaggatta, ledöntötte. Részben ennek a nagyarányú dőlésnek, valamint a növekvő állomásszámnak volt köszönhető, hogy megkezdődött a nagyszámú légvezeték kábelbe helyezése.¹²⁷

A POSTÁS DOLGOZÓK RÉSZVÉTELE AZ 1918/19-ES FORRADALMAKBAN, AZ INTERVENCIÓ ELLENI HARC

A nagyhatalmak által kirobbantott I. világháború 1917-re mind több anyagi áldozatot kívánt a hátszágától. A háborús terhek fokozottabban nehezedtek a bérből élő kispénzű postásokra. A férfi személyzet 24%-át igénybe vette a hadiszolgálat. Pótlásukra felvett nők és gyermekek alacsony napibérért 11–12 órát dolgoztak. A front kedvezőtlen helyzete, az ellátási nehézségek elkeserítették a postásokat, akik Budapesten és nagyobb vidéki városokban

hangot is adtak elégedetlenségüknek. A budapesti távbeszélő-kezelők kétórás figyelmeztető munkabeszüntetése a vidéki dolgozókra is ösztönző hatással volt.

Mivel a postás társadalmi réteget a kari egyesületek tovább aprózták, a forradalmi érzelműek egységes szervezet létrehozását nem is remélték, a szociáldemokrata munkásság hatása alatt a Közalkalmazottak Szabad Szervezetében, annak is a baloldali forradalmi szárnyában kerestek és kaptak segítséget. 1918 őszén, mikor a háború elvesztését a miniszterelnök a parlamentben bejelentette, a három baloldali párt megalakította az új hatalmi szervet a *Nemzeti Tanácsot*. Az összeomlott Osztrák–Magyar Monarchia romjain a nemzeti ségek megvalósították visszafojtott törekvésüket, létrehozták az önálló államukat, majd szövetkezve a kis-antant-ot.

A miskolci nagyposták dolgozói a szervezett nagyüzemi, ipari dolgozók hatására elfogadták a Szociáldemokrata Párt, a szakszervezeti mozgalom törekvését és a Közalkalmazottak Szakszervezete köré tömörültek. Mivel kapcsolatuk a fővárosi postásokkal állandó volt azok hatására, ösztönzésére cselekedtek. A budapesti távírda dolgozói – a telefonközpontosok példáját követve, akik a bukott kormányservek készülő intézkedéséről tájékoztatták a Nemzeti Tanácsot – távirati felhívással fordultak a vidéki városi hatóságokhoz, katonai parancsnokságokhoz és azokat a Nemzeti Tanács nevében csatlakozásra szólították fel.

1918. október 31., délelőtt 10 óra. A miskolci Reggeli Hírlap szerkesztőségében megbeszélést tartottak a helyi szociáldemokrata és a polgári radikális párt vezetői. A megbeszélés eredményeként felkeresték *Szentpáli polgármestert* hivatalában, hogy felkérjék a helyi Nemzeti Tanács végrehajtó bizottság elnöki tisztségére, amit az készséggel el is vállalt. A tanácskozás közben érkezett a polgármesteri hivatalba a főpostáról *Schneider Emil* felügyelő, hivatalvezető-helyettes, aki átadta a kora reggeli órákban érkezett táviratokat a polgármesternek és *Chavrák László* alezredesnek a 10. pótzászlóalj jelen levő parancsnokának, miközben egy példányt a rendőrfőkapitányhoz már eljuttatott. A táviratban ez állt:

„Hivatalos távirat. A Magyar Nemzeti Tanács átvette a kormányhatalmat. Az egész budapesti helyőrség és az egész államrendőrség nagy lelkesedéssel mellé állott. Minden vidéki várost felszólítunk csatlakozzon az egyedül törvényes kormányhoz a Nemzeti Tanácshoz. A Nemzeti Tanács Végrehajtó Bizottsága. Ez a távirat kiplakáúrozandó.”¹²⁸

Miután a táviratot felolvasták *Schneider postafőnök-helyettes* bejelentette, hogy a budapesti eseményekkel összefüggésben a miskolci posta a Nem-

128. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi 30. 980/1918., vö. *Lehoczky A.* 1969. 13., vö. *Kamody M.* 1979/b. 59–60.

zeti Tanács rendelkezése alá helyezi magát és követi utasításait. A jelenlevők lelkesedéssel vették tudomásul a bejelentést és a „derék felügyelőt” megéljezték (48. kép).¹²⁹

48. kép. A budapesti Nemzeti Tanács nevében érkezett távirat, 1918. október 31.

Postai szakszempontról vizsgálva az eredeti táviratot látszik, hogy nem hivatalos szervtől ered; hiányoznak az állami távirat összes kellékei. Mindezt azzal pótolták, hogy a szöveget „Hivatalos távirat” szavakkal kezdték. A táviratnak nem volt címe, ezért a miskolci kezelő megkérdezte: kinek kell ezt kézbesíteni, mire a pesti kezelő: „... hát a katonai parságnak és a rendőrségnek, stb., de ezt a legszélesebb körben”. Mind a kérdést, mind az arra kapott választ a miskolci távirász – ki nevét és a vételi adatokat a táviratúrlapon nem jegyezte fel, mert nem tartotta hivatalos állami táviratnak – a táviratlap felső és alsó részére ferdén felragasztotta.¹³⁰

A távirat hatására Miskolc Város Nemzeti Tanácsa ugyancsak távirati úton jelentette be csatlakozását a budapesti Nemzeti Tanácshoz e szöveggel:

„Magyar Nemzeti Tanács Budapest. Ma vett táviratra jelentem, hogy a város munkássága, tisztikara, helyőrsége örömmel csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz és a helybeli végrehajtó bizottságot, katonai tanácsot megalakította. Groszman Zsigmond titkár, Szentpáli elnök.”¹³¹

Még egy intézkedés történt; Miskolc utcáin plakát jelent meg (49. kép).¹³²

129. Miskolci Napló. Továbbiakban (MN) 1918. XI. 1.

130. Lehoczky A. 1969. 17. A miskolci Nemzeti Tanács távirata.

131. BAZm. Lt., Bm. Lt. MVTi. 30. 920/1918.

132. Lehoczky A. 1969. 17. A polgári demokratikus forradalom első miskolci plakátja.

A Miskolci Nemzeti Tanács végrehajtó bizottsága november 1-én megalakult, elnöke *dr. Szentpáli István*, ügyvezető alelnök *Reisinger Ferenc*, ügyvezető titkár *Groszmann Zsigmond*, titkár *dr. Barta Jenő*. A 33 fős végrehaj-

POLGÁRTÁRSÁK!

A Magyar Nemzeti Tanács az egész országra nézve átvette a kormányhatalmat.

Budapest egész helyőrsége és államrendőrsége nagy lelkesedéssel csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz, amely felhívta városunkat is a csatlakozásra.

Megalakult Miskolczon is a Nemzeti Tanács végrehajtó bizottsága,

amelyhez csatlakozott a város egész helyőrsége és összes polgársága s a végrehajtó hatalmat a mai napon átvette.

Felszólítjuk a város hazafias és öntudatos lakosságát, hogy a fennálló rendet és a nyugalmat őrizzék meg, a Végrehajtó Bizottságot nehéz működésében támogassák, utasításaihoz és rendelkezéseihez mindenben alkalmazkodják.

Bejelentjük azt is, hogy Borsodvármegye tisztikara csatlakozott a Magyar Nemzeti Tanácshoz.

**A Magyar Nemzeti Tanács
miskolczi végrehajtó bizottsága.**

Klein, Lúdvig és Székényi 1-4. Miskolcz. 1482

49. kép. Plakát a miskolci Nemzeti Tanács megalakulásáról 1918. nov. 2.

tó bizottsági tagok közt volt Schneider Emil a főposta hivatalvezető-helyettese.¹³³ A Magyar Nemzeti Tanács megalakulásával egyidejűleg Budapesten a postás kari egyesületek képviselőiből megalakult a *Postás Tanács*, mely a polgári forradalom alatt a Posta legfőbb politikai szerve volt. Az általa kiépített bizalmi hálózat végezte a dolgozók összefogását és mozgósítását. A Kommunisták Magyarországi Pártja 1918. XI. 24-i megalakulásának hatására, annak szellemében indították be XII. 5-én a *Független Közalkalmazott* c. lapot, mely címevel is kifejezte, hogy nem követi a közalkalmazottak kormánypárti irányvonalát, hanem külön úton haladva a közalkalmazottak sorsát közösnek tartja a munkásságával. Így alakult ki a KMP közalkalmazotti frakciója XII. 12-én, melyen *Korvin Ottó* is részt vett, mint a KMP képviselője. Beszédének hatására elvileg kimondták a *postás pártszervezet* megalakulását. Az 1919. január 18-i tagsági értekezleten megválasztották a Postás Pártszervezet vezetését, melynek elnöke *Szabó György*, titkára *Robiczek Pál*, pénztárosa *Klich Ferenc* lett. Ezenkívül 10 tagú vezetőséget is választottak. 1918 novemberében a kari egyesületek egymás után jelentették be megszűnésüket és szándékukat, hogy az Országos Postás Szakszervezet megalakulásával oda csatlakozzanak. A Postás Tanács november 8-i ülésén úgy határozott, hogy átadja helyét az új országos szervezetnek, mire a bizalmi testület a szakszervezet megalakulásáig intéző bizottságot hozott létre. Ilyen előzmények után tartotta meg 1918. december 25-én délután 3 órakor alakuló gyűlését az *Országos Postás Szakszervezet* a régi képviselőház (VIII. kerület, Sándor utca) üléstermében.¹³⁴

Az Országos Postás Szakszervezet után Miskolcon is megalakult – feltehetően 1919 januárjában – a szakszervezet helyi csoportja. Tagjait a két miskolci nagyhivatal, a műszakiak és a kishivatalok dolgozói képezték. A tanács hatalom létrejötté 1919. március 21. után lázas politikai munka folyt a miskolci postások körében a különböző politikai irányzat képviselői között, végül is a közhangulat kívánságára március 24-én a főposta épületében jöttek össze nagy számban és ott elhatározták, hogy kifejezésre juttatják a személyzet hangulatát. Így született meg a határozatuk:

„A miskolci posta és távírdaalkalmazottak 1919. évi március 24-én tartott össgyűlése egyhangúlag elhatározta, hogy lelkesedéssel üdvözi a tanácsköztársaságot és a népbiztosait. Áthatva azon tudattól, hogy a közbiztonság, honvédelem, közigazgatás és főleg az ifjú tanácsköztársaság megszilárdítása és biztosítása szempontjából mily fontos szerep jut azon intézménynek, melynek szolgálatában állunk, elhatároztuk, hogy ezen

133. MN 1918. XI. 1.

134. Kamody M. 1979/c. 4–5.

Előterjesztés

A miskolci posta és táviróalkalmazottak 1919 évi márciusi-
ho. 24-én tartott üzenetileg egyhangúlag elhatározta,
hogy felhatalmazza a tanácskezelőtestet és a nyelvtanácsot.

Elhatároztuk továbbá, hogy a közbiztonság, honvédelem,
közgyógyulás és főleg az ifjú tanácskezelőtest megnevelése
és felnevelése szempontjából mely fontos ügyek jutnak az érde-
münkbe, melyek megoldásában állunk, elhatároztuk, hogy
ezen megfontolások alapján, teljes odaadással és minden
erőnkkel meg fogunk járni.

Azért elhatároztuk, hogy csak olyan kezes-
tessel vagyunk hajlandók együtt működni, akik a pos-
ta- és táviróalkalmazottak tagjai a nemzeti ügyek elvégzésére a
közvetlen feladatokat ellátó helyen kezeskedni fogják.

Ezzel meggyőződésünk, hogy a posta- és táviró-alkalmazottak
közvetlen kezeskedni fogják, hogy a posta- és táviró-alkalmazottak
közvetlen kezeskedni fogják és 2-3 tanácskezelő feladattal.

Azért meggyőződésünk, hogy kitüntetett méltóság - a tanács-
kezelőtest megnevelését - közvetlen kezeskedni fogják és
közvetlen kezeskedni fogják a tanácskezelőtestet és nyelvtanácsot.

Miskolc, 1919 márciusi ho. 24-én.

Előterjesztő: Miskolci posta és táviróalkalmazottak
tagjai: Miskolci posta és táviróalkalmazottak
tagjai: Miskolci posta és táviróalkalmazottak

A Magyar tanácskezelőtest és nyelvtanácsa Miskolc városi tanácsa.

50. kép. A miskolci postás szakszervezeti csoport előterjesztése
1919. március 24.

magasztos feladatunknak teljes odaadással és minden tudásunkkal meg fogunk felelni. Ezen cél elérésére kijelentjük, hogy csak olyan kartársakkal vagyunk hajlandók együttműködni, akik a postás szakszervezet tagjai, a szervezeten kívülálló kartársak azonnali eltávolítását illetékes helyen követelni fogjuk. Intézményünk fentjelzett fontosságáról és horderejéről fogva szükségesnek véljük, hogy a posta-távírda-távbeszélő ügy részére külön népbiztos és 2–3 tanácsadó delegáltassék. Azon meggyőződésben, hogy kitűzött célunkat – a tanácsköztársaság megszilárdítását – közös erővel és lelkesedéssel vívott küzdelmünk által el fogjuk érni testvéri szeretettel üdvözlöljük a tanácsköztársaságot és népbiztosait. Miskolcz, 1919. márczius hó 24-én. F. Tóth Kálmán elnök; Miklósi Anna jegyző h, Dely József titkár.” Címzés: Magyar tanácsköztársaság miskolci népbiztosságának. A beadvány külzetére elintézkésként írták: Intézkedést nem igényel, mert a Borsod megyei és miskolci egyesített direktóriumok megalakítása folytán tárgyalanná vált, s mert a népbiztos jellegek megszűntek. Miskolc, 1919. márczius 26. Póta a/a (50. kép).¹³⁵

Arra, hogy csak szervezett dolgozóval kívánnak együttműködni a postások, választ nem kaptak, nyilván túlzott követelésnek tartották, minthogy az is volt. A megalakult városi direktóriumba azonban tagként felvették Borkócs József postaműszaki dolgozót mint közalkalmazottat.¹³⁶ A Tanácsköztársaság alatt a Posta a Szociális Termelés Népbiztossága alá tartozott, élén a posta-vezérigazgatóval. *Robiczek Pál* személyében országos politikai biztost kapott,¹³⁷ aki kiépítette a politikai megbízotti hálózatot. Területünkön Hatvan hivatalnál *Dénes János*, Gyöngyösön *Schwarz Izidor*, Szerencsen *Rathstein Benő* működött politikai biztосként. Amikor a cseh intervenció ellenünk támadt, a kassai postaigazgatóság Miskolcra települt és kirendeltségként működött, a kirendeltséghez *Reinländer (később Rékai) Emília* biztос meg a politikai biztosi feladattal.¹³⁸ A szakszervezet körzetenként választott bizalmiokat. A kassai igazgatósági kerületben a 8. körzet Füzesabony környéke volt, bizalminak *Krisztián Fülöpöt* választották meg, a 14. körzetben Mezőkövesd környékén *Győrfi Miklóst*, a 15. Bánréve körzetében *Jaczó Gyula* volt a megválasztott szakszervezeti bizalmi.¹³⁹

Az utódállamok megalakulásával számítva a területek elcsatolására a pozsonyi postaigazgatóságot Komáromba, a kassai igazgatóság magyar személyzetét 1919. január 7-től Miskolcra telepítették, ahol igazgatósági kirendeltségként működött.¹⁴⁰ Április 27-én a csehszlovák katonai egységek átlép-

135. *Lehoczky A.* 1969. Iratjegyzék 4., 38/nb. 1919. 153–154.

136. *Lehoczky A.* 1969. 262.

137. Posta Távíró és Távbeszélő Hivatalos Lapja. Továbbiakban (PHL) 1919. június 4.

138. Postai Rendeletek Tára. Továbbiakban (PRT) 1919. 34.

139. Posta Közlöny 1919. IV. 15.

140. PRT 1919. 3.

ték a béketárgyalások során megállapított demarkációs vonalat, elfoglalták Ózdot, május 1-re Miskolc határában álltak, a *kapituláció* másnap megtörtént. Az igazgatósági kirendeltséget május 9-én Budapestre helyezték át és a Posta Központi Anyagraktára és Készülékjavító helyiségeiben működött.¹⁴¹

A hadsereg nyomában érkező cseh hatóságok olyan intézkedéseket tettek, amelyekből a megszállt terület végleges bekebelezésére lehetett következtetni. *Május 7-én* a postán megjelent a kassai csehszlovák postaigazgatóság megbízottja, hogy tárgyalást folytasson a hivatal további vezetése, illetve a postaszolgálat ellátása ügyében. A miskolci postások tiltakoztak a csehszlovák állam részére történő eskü letétele ellen, arra való hivatkozással is, hogy a város hovatartozása ügyében a béketárgyalás van hivatva dönteni. *Szerbák Géza* miskolci postafőnök a személyzet nevében kijelentette, hogy a személyzet, ha nem követelik tőle az eskü letételét, már a közönség érdekében is hajlandó a szolgálatot ellátni. A megbízott kénytelen volt a személyzet állásfoglalását tudomásul venni. Nyilatkozatot készített azzal a szövegezéssel, hogy a posta dolgozói hajlandók továbbra is szolgálatot teljesíteni, és kötelezik magukat — Miskolc állami hovatartozásának végleges eldöntéséig — a csehszlovák köztársaság ellen nem agítálnak. A megbízott azt a hivatalos állásfoglalást is kifejezte, hogy az addig itt foglalkoztatottakat továbbra nem alkalmazják, hanem egyenként írásban kérik alkalmazásukat, majd döntés történik sorsuk felől. Amikor azzal állt elő, hogy még aznap 16 csehszlovák postást osztnak be a miskolci postához, a magyar dolgozók felháborodtak és határozottan tiltakoztak felváltásuk ellen. Azt kényszerűségből tudomásul vették, hogy a csehszlovákok ellenőrzőként működnek a hivataloknál.¹⁴² A hivatal dolgozói a szakvezetés és a bizalmiak mozgósítására május 8-án reggel értekezletet tartottak, megvitatták az adott helyzetet. Arra az elhatározásra jutottak, hogy a nyilatkozatot aláírják. Két fő megtagadta a nyilatkozat aláírását. Elhatározásukat kényszerítően kívánta, hogy a hivatalnál nagy számban foglalkoztatottak a megszállt területről menekült szaktársakat, ha megtagadják a szolgálatot, a menekültek helyzetét még tovább súlyosbítanák.¹⁴³

A gazdasági helyzet a városban egyre romlott, feléledt a spekuláció, az élelmiszerek eltűntek, az aprópénz hiánya gyorsította az inflációt. A közigazgatási helyzet sem tudott konszolidálódni. A város olasz parancsnoka *Zinkone tábornok* nem győzte ellensúlyozni a csehszlovák hatósági megbízottak ellentmondásos rendelkezéseit. Lázongtak a vasgyáriak is a gyár lefoglalása ellen.

141. PHL 1919. 39.

142. MN 1919. V. 7.

143. MN 1919. V. 8.

Amikor a tervezett katonai összeírás híre elterjedt közöttük, tömegével mentek éjszakánként a Vörös Hadsereg emödi gyülekező helyére. Május 13-án megindult a postai forgalom a megszállt területekkel. Miskolc 1. posta új csehszlovák főnöke Vacláv Sirek lett. Elrendelte, hogy a meg nem szállt területre semmiféle küldemény nem adható fel; minden postai küldemény feladójának személyazonosságát igazolatni kell a csehszlovák katonai rendőrséggel. Május 17-én közzétették az új postai és táviródíjakat.¹⁴⁴

A megszállás alatti helyzetről értékes tájékoztatást adott *Kazai József*, aki abban az időben a telefonközpontban ellenőr csoportvezetőként szolgált. A csehek a telefonközpontot fontos helynek tartották: három censort helyeztek oda, hogy a beszélgetéseket lehallgassa, ellenőrizze. Az egyikükkel, aki foglalkozását tekintve órás volt, különösen jó kapcsolatot létesített és magánbeszélgetésük során elterelte a figyelmét a kezelők munkájáról. Arról is, hogy a kezelők Emöddel állandó kapcsolatot tartanak és tájékoztatják a városban levő megszállók minden mozgólódásáról, intézkedéséről, ezzel nagy szolgálatot tettek a Vörös Hadsereg támadását előkészítő parancsnokságának.

A csehszlovák postaigazgatás igyekezett mindegyik megismerkedni a megszállt területtel, ennek hagyta nyomát a csehszlovák területi biztos, aki május 18-án Aggtelek hivatalnál megjelent és azt a csehszlovák állam birtokába vette. E tényt a hivatal szemlékönyvébe a megszállók nyelvén be is jegyezte:

„1919. Csehszlovák Köztársaság. A IV. osztályú postahivatalt – táviró és távbeszélő nélkül – a Csehszlovák Köztársaság igazgatásába május 18-án délelőtt 9 órakor átvetttem. A hivatal Pelsőctől 18 kilométerre fekszik, Jósvafővel postai gyalog küldőnccel van összeköttetésben, amely Aggtelektől 5 km-re fekszik. Ezt a járatot a postamesternő saját átalányából tartja fenn. A lakosság kb. 550 lélek, mind magyar. A megállapított pénztári készlet 7,11, bélyegben 64,13 értékben. A postamesternő özv. Kada Istvánné szül. Szabó Izabella, magyar 47 éves, 5 évi szolgálati évvel, a fogadalmat nem tette le, a szlovák nyelvet nem bírja, csak németül tud. Mivel elegendő csehszlovák személyzet nem áll rendelkezésemre a postamesternőt egyelőre meghagytam, de amint pótlás lesz, a hivatalt csehszlovák hivatalvezető veszi át. 1919. május 18. Szarthy Kelemen postafőfelügyelő.”

A csehszlovákok véglegesnek tartott uralmának a Tanácsköztársaság Vörös Hadsereg május 20-án megindult *északi hadjárata* vetett véget. E harcokban részt vett a budapesti postás vörös zászlóalj három százada és – ahogy a helyi sajtó hírlul adta – a postások szállták meg először nagyszerű lendülettel és bámulatos energiával az Ávas meredek oldalát.¹⁴⁵ A munkáshatalom

144. MN 1919. V. 17.

145. Vörös Újság 1919. V. 23.

katonáinak bevonulása a felszabadított Miskolcra – az újság szerint – halkan, csendben, a legnagyobb fegyelmezettséggel vonultak be a budapesti MÁV-gépgyári munkások, a hajógyáriak csapata, a budapesti postás zászlóalj katonái *dr. Gerlei titkár* parancsnok elvtárs vezetésével, a MÉMOSZ zászlóalj és a 32. vörös vasas ezred (51. kép).¹⁴⁶ Két nap múlva az egyesített cseh–román

51. kép. Az északi-hadjárat híre a miskolci lapban

intervenciók ellentámadása zömében Onga és környékén védelemre helyezkedett postások 2. százada ellen irányult és súlyos veszteséget okozott soraikban. A támadást a diósgyőri munkások és a Landler-hadtest más alakulatai kemény harcban visszaverték és folytatták az előnyomulást. A térségben hősi halált halt postás-vasutas vöröskatonák tömegsírhajái felett *Ongán, Felsőzsolcán és Gesztelyben* a kegyelet *emlékművet* állított (52–53. kép). Ide jártak az 1950–70-es években a harcokat túlélő veteránok, özvegyeik elhelyeznek a

146. Miskolci Reggeli Hírek 1919. V. 22.

lékezés koszorúját. Itt tesznek fogadalmat minden év május utolsó vasárnapján e községek kisdobosai és úttörői, őrizve az első munkáshatalomért életüket feláldozók emlékét.¹⁴⁷

52. kép. A felsőzsolcai postás–vasutas vöröskatona emlékmű
Kamody M. felv. 1969

53. kép. Az ongai postás vöröskatona emlékmű 1974.
Kamody M. felv.

147. Kamody M. 1859. 3. sz., Kamody M. 1969. 3., 4. és 5.

POSTASZOLGÁLAT A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

A Tanácsköztársaság bukása után az uralomra jutott ellenforradalom első dolga a megtorlás volt. E téren a Posta sem volt kivétel. *Hollós államtitkár* a Tanácsköztársaság alatt a Posta vezérigazgatója volt, most rendeletben uszítja egymásra az alkalmazottait, megteremti a besúgás, rágalmazás légkörét. A rendőrség védelme alatt kiépítik az állambiztonsági megbízottak hálózatát, a kommunista vezetők elfogásáért magas jutalmat ígértek. Budapesten, Sopronban és Pécsen igazoló bizottságot állítottak fel. A budapesti bizottság javaslatára 813 kinevezett alkalmazott – az akkori létszám 53%-ának – ügyét tárgyalták a fegyelmi bizottságok. A fegyelmi elbocsátást büntető eljárás követte, még 1921–22-ben is folytak a megtorlások, aminek vége börtön, feketelista, internálás és rendőri megfigyelés. Ezt a tortúrát követte később a „*B-listázás*”, majd az 1925-ös racionalizálás, melynek során további százak váltak munkanélkülivé. Mire a helyzet konszolidálódott, hazánkat is elérte az 1929–30-as nagy világgazdasági válság. A válságból való kilábalás már összefüggött a német revanspolitikával, a fasiszmus térhódításával, mely országunkat a Berlin–Róma-tengelyhez csatolta. A postai távközlés fejlődését a háborús felkészülés szolgálatába állították.

Bár a forradalmi események színhelye Budapest és környéke volt, a megtorlás hulláma a vidéket is elérte. A kassai postaigazgatóság miskolci kirendeltségénél igazoló bizottság ugyan nem működött, a vezérigazgató rendeletére¹⁴⁸ hivatkozva igazgatói rendelet jelent meg, mely szerint;

„a kommunista korszak alatt meg nem engedhető viselkedésükkel és cselekedetükkel rossz útra tért alkalmazottakat méltó büntetésben kell részesíteni... kimutatásba kell foglalni a Tanácsköztársaság alatt felvetteket és visszavetteket, indokolva a felvétel és visszavétel okát.” Véleményt kértek ezen személyekről és azt felterjeszteni rendelték el.¹⁴⁹

Az ellenforradalom más irányban is kimutatta arcát. Erről a kortárs történész, aki a maga osztályszempontjából értékelte az eseményeket, így ír:

„Természetesen most ismét újabb egyének kerültek felszínre, akik az előbbi két rendszerváltozás példáján felbuzdulva ellenforradalmiságukat vitték túlzásba és érvényesülésüket a személyzet kegyének elnyerésében keresték. A személyzet ezek biztatására az intézet vezetőinek eltávolítását s helyükbe az előtte népszerű tisztviselő kinevezését követelte, szóval újból választani akart, mint az októberi forradalom alkalmával. A hatalmaskodás nem ismert határt. Erős antiszemitizmus ütötte fel a fejét. A lehangosabbak azok voltak, akiknek előbbi időben tanúsított magatartásuk miatt hallgatniok illett volna. Szinte hihetetlen, hogy egyszerre a forradalmárokból ellenforradalmárok lettek s mi-

148. Posta-vezérigazgatóság 17. 185/1919. rend.

149. Postaigazgató-helyettesi rendelet 15. 769/1919. IX. 19.

lyen nagy számban büszkélkedtek azzal, hogy ők is a vörösök feketelistáján voltak s a kivégzéstől csak azok bukása mentette meg őket. Érdekes, hogy e névsorról mindenki tud, de megszerezni eddig senki sem tudta.¹⁵⁰

Ilyen szellemben jelentették fel a miskolci postásszakszervezet vezetőit, akik közül *Dely József* titkárt elbocsátották és bűnvádi eljárás során elítélték, majd rendőri felügyelet alá helyezték.

A kishivatal dolgozói sem kerültek el sorsukat, ha utólag kiderült róluk, hogy szimpatizáltak, vagy együttműködtek a népi hatalommal. Példa erre Erdőtelek postamesterének özv. *Pázmányi Károlynénak* az esete, aki két engedélyezett kíségetővel látta el hivatalát. Az 1920. február 23–24-i szemléjén biztosra hat lényegtelen hibapontot jegyzett be a szemlekönyvébe. Megbízhatósága ellen kifogás nem merült fel. A hivatal 1920. május 6–8-án újabb szemlét kapott, pedig szemlét évenként egyszer szokott a biztos tartani. Okára a bejegyzésekből lehet következtetni. A tizenöt szemlepontból az 5.:

„Saját beösmérése szerint felelősségének tudatában túrta a postamester, hogy az úgynevezett tanácsköztársaság idején egy ideig a helybeli volt direktórium kiküldöttje a posta és távírda küldeményeket felülvizsgálja. Ugyancsak saját beösmérése szerint egyéni kíváncsiságának kielégítésére a postamester egyes nyitva feladott postai küldeményeket rendszeresen olvasgattott.”

A szemle eredménye; megbízhatatlan kezelés miatt a postamesternek állásától való felfüggesztése, lányának, mint kíségető munkaerőnek a kezelésből való eltiltása . . .

A Felvidék 1919. július 9-én történt végleges megszállása után létesített igazgatósági kirendeltséget¹⁵¹ 1920. november 1-én Posta és Távírda igazgatósággá minősítették át, vezetője *Rákóczy Mihály dr.* főigazgató, helyettese *Ruthényi Árpád* igazgató lett. 1923. szeptember 1-től az igazgatóság új elnevezése: Miskolci Postaigazgatóság. Az igazgatóság vezetése és az I–III. sz. ügyosztályok Miskolc 2. pályaudvari posta épületében, míg a IV. ügyosztály a Horváth u. 2. sz. alatt volt elhelyezve. A műszaki szervek munkáját a Műszaki felügyelőség fogta össze, mely a Rákóczi u. 16. alatt működött, annak I. fenntartási osztálya hely hiányában a Kazinczy u. 14. alá került. A postához tartozott a Szemere utcai MÁV üzletvezetőségen működő szikratávíró állomás és a Gömöri pályaudvari építésianyag-raktár.¹⁵²

150. *Hencz L.* 1930.

151. PHL 1919. 50. sz.

152. Telefonkönyv 1924. Abaújtorna, Bihar, Borsod, Hajdú, Szabolcs, Szatmár, Zemplén vármegyék távbeszélő-hálózata előfizetőinek betűrendes névsora. 119–147.

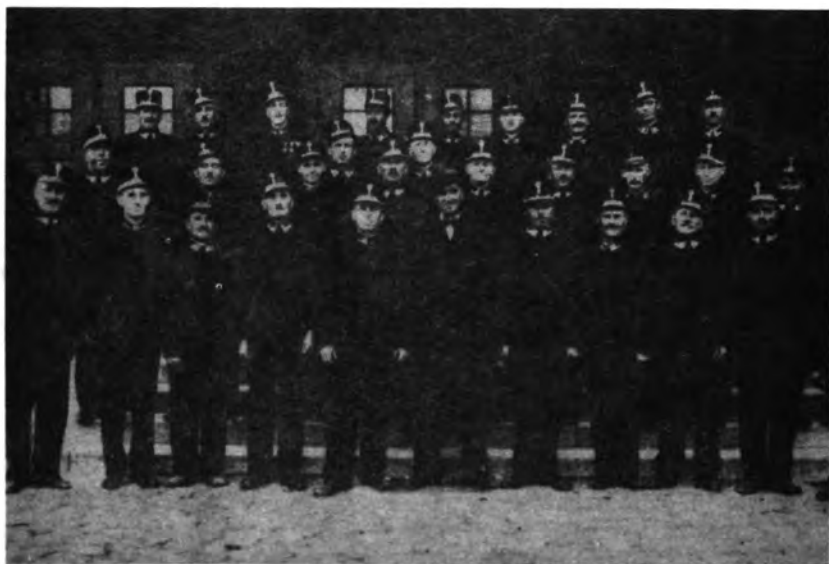
Az igazgatóságot 1924. július 1-én ismét kirendeltséggé alakították át, míg 1925. június 30-án teljesen megszüntették és területét a debreceni igazgatósághoz csatolták. 1925-ben ugyanis felállították az *Országos Takarékpénztári Bizottságot*, melynek javaslatot kellett tenni a racionalizálásra. Az OTB nemcsak a miskolci igazgatósági kirendeltséget, hanem más három postaigazgatóságot és a Posta Központi Bélyegpénztárát is megszüntette. A racionalizálás 400 fő dolgozót érintett, sok magas rangú dolgozót idő előtt nyugdíjaztak, több százat alacsonyabb besorolásba helyeztek.

A nehézségeken lassan túlélvő Magyar Posta az alkalmazottak helyzetének javításával igyekezett segíteni; új alapokra helyezték a bérezést, különböző pótlékokat adtak. Nagyobb állami támogatást kapott a *Postamesterek Nyugdíj Egyesülete*. A postai betegsegélyző intézet 1924-től az összes postai alkalmazottakra kötelező *Posta Betegbiztosító Intézetté* alakult át állami támogatás mellett. Jóléti intézmények, szanatóriumok, kórház, üdülők létesítésével, kultúrzene egyesületek létrehozásával és fenntartásával igyekeztek az alkalmazottak helyzetén javítani. Az intézmények, egyesületek fenntartásához a postaszemélyzet üzemi jutalékának 2–3%-os felajánlásával, gyűjtéssel járult hozzá.¹⁵³

Az egyes szakmai (kari) egyesületek közül a Postaaltisztek Országos Egyesülete működött vidéki vonatkozásban, így Miskolcon is. Az *Altiszti Egyesület* székháza a Kartács utcában volt, közel a nagy létszámú pályaudvari postához. Nagytermében gyakoriak voltak a kulturális rendezvények, átutazóknak, pihenni vágyóknak vendégszoba, konyha, bormérés állt rendelkezésre. Az egyesületi elnök *Czakó Gyula főfelügyelő* volt, aki az altisztek előtt nagy megbecsülést szerzett magának, ötven évi szolgálat után ment nyugdíjba. Az Altisztek Egyesülete helyi csoportjának 1923 végén dalárdája alakult *Basa László* elnökletével, művészeti vezető *Ráczy Árpád ref. kántortanító* volt. A nyilvánosság előtt 1924-ben mutatkoztak be, 32 működő tagjuk volt, huszonöt éven keresztül működtek (54. kép).

A különböző postás kari egyesületek létrehozásával a postás társadalom egységének a megbontása volt a cél; érvényesíteni az oszd meg és uralkodj elvet. Tanulva az 1895-ös postás sztrájk, a tanácsköztársasági tapasztalatokból a postások egyesületi életét a kormányzat a *Kari Egyesületek Szövetségén* keresztül igyekezett ellenőrzés alatt tartani. Erre az 1921-ben létrejött *Peyer–Bethlen-féle megegyezés*, – melyben lemondott a postások, vasutasok, közalkalmazottak és mezőgazdasági dolgozók szakszervezetbe való tö-

153. *Hennyey V.* 1926. 250–251.

54. kép. A postaaltisztek dalárdája az 1930-as években

55. kép. Miskolc 1. sz. posta távírdájának helyisége

mörítéséről – is kötelezte. Rendelet volt, hogy postai alkalmazás előtt a felvételt kérő nyilatkozatot adjon arról, miszerint; semmiféle kormányellenes baloldali pártnak, egyesületnek nem tagja, azzal kapcsolatban nem áll és fegyelmi elbocsátás terhe alatt nem is lép be. Így törte meg a kormányzat a postások gerincét és tette alázatos, fegyelmezett kiszolgálójává az ellenforradalmi rendszernek.

Alighogy a Magyar Posta a háborús nehézségekből, az inflációs bajokból kilábalt, a világgazdasági válság hatását volt kénytelen érezni. A forgalom és bevétel csökkenése mellett is gondot kellett fordítani a hírközlés fejlesztésére, amit a nemzetközi (szövetségi) kapcsolatok követelően megkívántak.

A budapesti távíró felújítása, munkahelyek bővítésén túl a vidéki távírógócokon is igyekeztek segíteni. Miskolcon a morsevételt hangjel (kopogó) útján tették lehetővé (55. kép).

Nagyobb mértékben volt indokolt a telefonhálózat országos fejlesztése; a nyugat-európai távkábelhez csatlakozóan kiépítették a budapest–bécsi, illetőleg a budapest–pozsonyi távkábelt. A budapesti telefonhálózat 1925–1929 években történt kiépítése után a központok automatizálását végezték el, melyet az Egyesült Izzó (utódja a Standard Villamossági Gyár) által létrehozott berendezéssel oldott meg; Krisztina távb.-központot 1928, Lipót 1929, Teréz 1930, József automata új központját 1932-ben helyezték üzembe, ezzel a budapesti hálózat 70 000 befogadóképességű lett. A leszerelt központok alkatrészeit vidéki CB-központok építéséhez, bővítéséhez használták fel. Budapest után vidék került sorra, ezek között is első helyen Miskolc. A miskolci előfizetők száma 1925-ben 1087, 1930-ban 1409 volt. A város telefonforgalma az ország hivatalai között 1930-ban az 5. volt (Gyöngyös 272 előfizetőjével a 18., Eger 256-tal a 20.) Az iparvidék hírközlésének fokozott fejlesztését katonai érdekek is sürgették. Most már halaszthatatlanná vált egy külön postaépület felállítása, mely a Kazinczy utca 16. sz. alatt ünnepélyesen 1937-ben átadásra is került. Az előmunkálatok befejezése után 1939. május 17-én este helyezték üzembe az új svéd Ericcson gyártmányú automata telefonközpontot, mely 1300 külvonalú és 700 ikerpáros állomás kezdeti kiépítésével készült. A szerelők pontos munkáját dicsérte, hogy megnyitáskor az összes állomás bekapcsolása fél órán belül megtörtént. Egyidejűleg vették használatba az új helyközi központi berendezéseket is. Másnap, május 18-án helyezték üzembe a nyolc munkahelyre kiépített távíró koncentrációs váltót. Az új központi berendezések csakhamar nagy teherpróbának voltak kitéve. A felvidék visszacsatolásával itt vonult át a Budapest–Kassa–Munkács–Ungvár telefonforgalma.¹⁵⁴

154. Vigh József nyugdíjas visszaemlékezése.

A második világháború előtt 1939. május 1-ével Borsod-Abaúj-Zemplén és részben Heves megyék területén a müncheni egyezmény alapján Kassán magyar postaigazgatóságot létesítettek, mely öt év múlva 1944. december 18-án megszüntette működését. A kassai posták magyar személyzete Miskolcra költözött.

A két világháború közti időre esik a postai típusházak építésének a kisérlése. Postai mérnökök lakással összefüggő hivatali épülettípust kezdtek tervezni; területünkön Atkáron (1935) és Hidasnémetiben (1921) valósították meg tervüket. Az 1929-es gazdasági válság idején épült állami közmunkaként Lillafüred és annak postaépülete (56. kép), Galyatető (1930), Kékestető (1933), Mátrafüred (1938), Mátraháza (1935–36) kapott üdülőhelyi postát. Sárospatak középhivatal korszerű emeletes postaháza 1939-ben készült el.

56. kép. A lillafüredi posta épülete. Kiss L. felv. 1981

Ezen időre esik a magyarországi rádiózás beindulása is, mely a lakihegyi adóberendezés 1925. december 1-én történt üzembe helyezésével vette kezdetét. Lakihegy rádióadója kis teljesítménye miatt az ország túlnyomó részét nem sugározhatta be. Miskolc és környéke a budapesti adást a költséges többcsöves készülékkel tudta csak venni, az olcsóbb detektoros készülékkel már

nem. Hiába merült fel 1931-ben az igény közvetítőállomás felállítására, a Posta csak 1932-ben tudta azt kielégíteni. A felállított miskolci adó antennateljesítménye 1,25 kW, hatótávolsága a domborzati viszonyoktól függően 50–80 km volt. A miskolci posta által nyilvántartott rádió-előfizetők száma 1932 szeptemberében 3065 volt, és az havonta 50–60 előfizetővel emelkedett. Decemberben a közvetítőállomás kísérleti üzembe helyezésével már 3359 előfizető hallgatta az adást. Jelentős esemény volt a város életében az 1933. február 19-i miskolci Magyar Est, mint az első miskolci rádióközvetítés a zeneiskolából, amelyről a Rádióélet meleg hangú dicsérő cikket közölt Élet az Ávas alján címmel. A közel féléves kísérleti adás után az adó hivatalos megnyitására 1933. május 28-án került sor. Az első miskolci közvetítőállomás két antennatornyát szibériai vörösfenyő gerendából ácsolták, betonoszlopokkal erősítették a mélyen leépített aljzathoz. A két antenna közötti vezeték csatlakozott az állomásépületben levő adóberendezéshez. A rádió folyamatos működését a háborús események zavarták meg. Kezdetben csak a berepülések, bombázások idejére állt le az adás, 1944. december 1-én végleg megszűnt a műsorsugárzás. A Sajó-híd felrobbantása után a németek felrobbantották a két adótornyot és az adót. A tornyok csomjain és alapzatuk szomorú emlékeként ma is állnak. Az első adó néhány alkatrésze a Postamúzeumba került.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ PUSZTÍTÁSA, A FELSZABADULÁS ÉS AZ ÚJJÁÉPÍTÉS

A szovjet hadsereg ellentámadásainak következtében 1944 őszén megindult hazánk felszabadítása a német-nyilas uralom alól. A kivonuló németek magukkal vitték az ország értékeit, amit nem vihettek magukkal, azt igyekeztek megsemmisíteni. A lakosság, üzemek dolgozói a maguk módján az értékek megmentésére törekedtek. 1944. december első felében a miskolci igazgatóság területe felszabadult a német megszállás alól és a szovjet hadsereg segítségével hozzáfogott a károk helyreállításához és a hírközlés beindításához.

Bevezetésül egy olyan eseményt kell megemlítenem, amelyről a hazai történetírás nem tett említést. A német megszállást követő napokban 1944. március 25. körül nagyarányú katonai behívások történtek. A budapesti és más vidéki nagyobb postaszervektől, híradástechnikai üzemektől, cégektől sokan vonultunk be Gyöngyösre a 101. híradó ezredhez. Nem tudtuk mi az elgondolás felső szinten, mert ilyen nagy létszámú híradószervezetet – egy egész ezredet – még nem állítottak ki. A hadsereg-parancsnokság mellett is legfeljebb híradószázadok, vagy speciális műszaki egységek működtek. Néhány

napon belül elleptük az egész Mátrát, Mátra-alját; az ezredparancsnokság Zách János ezredparancsnokkal az élen Mátraházán, a két zászlóaljparancsnokság Mátrafüreden, a századok (központos, géptávíráshoz, rádiós, könnyű- és nehézvezetékes építőszázadok) Abasár, Domoszló, Markáz, Visonta, Nagyréde, Halmajugra községekbe szállásoltak be becslésem szerint 7–800 fővel. A kihelyezés célja: szakmai gyakorlatozás. Be is drótozták, kábeleztek az egész Mátra alját a híradókatonák, miközben a Sár-hegyről hallgattuk Miskolc bombázását és a felszabadítók – akkor még ellenség – már a Kárpátok vonalán túljutottak. Mi volt ez a nagyméretű híradókatonai összefogás? Most már tudjuk, amit akkor csak sejtettünk. A mozgósítottak 90%-a postai és egyéb műszerész, műszaki, szerelő, rádiós, vonalfelvigyázó, hálózatépítő, távírdamunkás, akik az ország híradástechnikai gárdáját képviselték, ezek mentését célozta az intézkedés. Megmenteni a 2. hadsereg 200 ezres vesztesége után akit lehet. Ez az állapot a románok augusztus végi átállásáig történt, amikor aztán az egységeket a hazai földön visszavonuló 2. hadsereg egyes alakulataihoz csatolták, ha azok a fokozatos visszavonulás során magukat fel nem osztallták. Így menekült meg a hírszolgálat fiatalok személyi állománya.

Menteni kellett az ország műszaki állományát, felszerelését, ahol lehetett. A visszavonuló németek amit nem tudtak leszerelni, azt a kedvük szerint felrobbantották. Amikor a diósgyőri gyárak leszerelését és elszállítását elrendelték, a gyári dolgozók a fontosabb, nélkülözhetőbb alkatrészeket eldugták, biztonságba helyezték. Hasonlóan cselekedtek a miskolci postások is. A távbeszélő-központ tartalék alkatrészeit ládába csomagolták és a szomszédos Debrecenyi utca 3. sz. alá *Murai* nevű asztalos házának pincéjébe, műhelyébe forgács alá dugták. Mikor ez a rejtékhely megtelt, *Hudák István* tetemvári pincéjébe hordták át a legnagyobb óvatossággal. Az értékmentést két távírdamunkás *Ducsai István* és *Horkai István* végezte, akik nem is tudták mit rejtenek a ládák. A ládázást a távbeszélő-központ műszerészei: *Vigh József*, *Szarka György*, *Nagy Béla*, *Simon Gyula* végezték. Erről tudott az épületben lakó postafőnök, *dr. Csikesz Lajos*, aki gondoskodott az épület német parancsnoka figyelmének az eltereléséről, igyekezett tőle információkat szerezni és fiával az ugyancsak postás *Csikesz Lászlóval* az anyagmentést fedezni.

A németek elmenetelük előtt aláaknázták a gépterem rendezőjének a bordázatát, három méter hosszan két sorban negyedkilós paxit-tölteteket helyeztek el. Ha ez felrobban, megsemmisül az egész helyközi távbeszélő-központ, a helyi központ és maga az épület. A helyközi központ kábeleinél a robbanóanyagot gyűrűszerűen kötegelve helyezték el. A harmadik aláaknázott hely a pincében levő kábelistoly volt. Az aláaknázás befejezése után a német parancsnok a hivatallévezetőt és a műszerészeket figyelmeztette, hogy ki

ne merészeljék venni a robbanógyutacsokat, mert igen szigorúan megtorolja, mint szabotázscelekményt. Figyelmeztetés ellenére Vigh József a gépterem bordázatán levő robbanótöltetet hatástalanná tette, ezzel megakadályozta a telefonközpont felrobbantását. Ugyanígy cselekedett *id. Lévy Gyula* a kábelistolynál a pincében. Itt is elmaradt a robbanás. Egyedül az interközpont kábelét szakította el a robbanás kb. 10 cm hosszúságban, ahol nagyobb kár nem keletkezett, inkább a kábelek pótlása okozott nagyobb munkát.

A németek a város elhagyásakor postai berendezést nem vittek el, mert nem volt kezük ügyében mozdítható berendezés, megelégedtek a berendezések aláaknázásával. Ellenben a légoltalmi központ két 100-as kapacitású helyi távbeszélő-központot leszerelték és magukkal vitték. Menekülésük során a Sajó-parti rádióadó antennáját és berendezését sikerült felrobbantaniok. Így menekült meg a miskolci telefonközpont és a főposta épülete, megmentették a postás dolgozók, szép példát mutatva a bátorságból és helytállásból.¹⁵⁴

A postaszervek közül legjobban a hatvani posták szenvedtek súlyosabb háborús kárt. A pályaudvari postát még a kora őszi bombázások során érte légibomba-találat és az állomásépülettel együtt a posta épülete is nagyrészt romhalmaz lett, egy raktárépületben végzett valami pályaudvari közvetítő munkát még a felszabadulás utáni években is. Hatvan 1944. november 25-én szabadult fel. A visszavonuló német egység a postahivatal távírdáját és központját felrobbantotta. A robbanás ereje olyan nagymérvű volt, hogy az emeletes postaháznak földszintjéről az égre lehetett tekinteni. Nem volt a robbanás helyén emelet, sem padlás, sem tető. Az emeleti homlokzat főtéri frontján is hatalmas rés tátongott... A távkábel-erősítőállomás műszaki berendezéseit fejszével verték szét.¹⁵⁵

Décember 3-án esős vasárnapra és kora reggeli harangzúgásra ébredt Miskolc városa. A harangzúgás a felszabadító szovjet hadsereget köszöntötte, mely Hejőcsaba és Alsózsolca irányából vonult a városba. Még aznap megjelent a város orosz katonai parancsnokának 1. számú parancsa, melyben a normális élet és rend fenntartását jelölte meg fő feladatnak. A szovjet katonák sorbajárták a középületeket, meggyőződni arról, hogy nincsenek-e aláaknázva. Az átvizsgált épületeket megjelölték. Így került a főposta épületének a falára a felirat, amelyet még évek múlva is olvashattunk, amit, mint a felszabadulás jelmondatát, nem feledünk el soha: „V kvartale min net.szl. Kucserov” (Az épületben akna nincs, Kucserov főhadnagy.).

Az örökké emlékeztető nap után a posta orosz parancsnokot kapott *Repin* kapitány személyében. A hivatalvezetővel üzentetett a dolgozóknak,

---

155. *Darabos István* nyugdíjas visszaemlékezése.

jöjjenek munkába, jöjjenek romot takarítani. December 5-én gyűlést tartott, amelyen az élet beindítására ösztönözte a postásokat. Nem kellett sok ösztönzés, aki csak tehette és akadályoztatva nem volt, jött és hozzáfogott a romok, szemét eltakarításához. A munkát a forgalom részéről *dr. Csikesz Lajos* hivatalvezető, a műszakiaknál *Vigh József* irányította. December 7–9. között visszaszállították az elrejtett berendezéseket és megkezdték visszaszerelésüket.

A szovjet városparancsnokság kívánságára december 10-re üzembe helyeztek egy LB 25-ös központot. Ide kötötték be a szovjet városparancsnokságon kívül többek között a pályaudvarokat, a polgári hatóságokat, a MÁV Igazgatóságot. Két-három hét múlva annyira jutottak a helyreállítással, hogy száz állomást befogadó telefonközpontot tudtak üzembe helyezni, ahová már magánelőfizetőket, üzleteket is bekapcsoltak. A bekapcsolásért szedett tarifális díjakból fedezték az alkalmazottak fizetését, mert más bevétel nem akadt. 1945. január 5-én újra működött az automata telefonközpont. A helyreállításban részt vett *Nagy Béla, Simon Gyula, Szarka György, Sári Lajos és Sass Pál* műszerészek. A forgalom dolgozói is kitettek magukért. A legszorgalmasabbak *Kovács Mihály, Simon Gábor* kézbesítők, *Kovács Júlia, Harsányi Ilona, Krajczér Margit* és a két *Kerényi*-nővér volt, mint telefonkezelők. A férfiakat, amikor a postai munkával végeztek, hírközlési anyagok összegyűjtésére, a városi hálózat helyrehozására, nőket a kábelekhez szükséges papírszigetelések sodrására vették igénybe.

Fontos katonai és gazdasági érdek volt a távolsági vonalak, kábelek helyreállítása. Ehhez igen nagy segítséget adtak a szovjet parancsnokok. Ha kellett gépkocsival, ha kellett tüzelővel, élelmiszerral segítették a dolgozókat. A Miskolc–Debrecen távkábel helyrehozásához a Sajó áthidalására a szovjetek adtak folyamkábelt. Volt eset, mikor a román légierők egységének parancsnoka adott gépkocsit. Az első légvezetékét Miskolc és a debreceni kormány között januárban építették ki a Tiszán és árterületén keresztül Ároktő és Tiszacsege között, igen nagy fáradtsággal, de büszkéek voltak rá, mert ez is az élet gyorsabb lüktetését jelentette.

Még dúltak a harcok Budapesten, amikor a miskolciak a szovjet híradóegységek segítségével távkábel-összeköttetést teremtettek Egerig, Hatvanig, később Aszódig, majd Rákosrendezőig, egy másik irányba Rakamazon át Nyíregyházig.

December végéig több környező hivatal adott életjelt magáról. Központi intézkedés hiányában a felvett levélanyagot öntevékenyen stafétaszerűen a postai zárlatokat hivataltól hivatalig küldve Miskolc 2. postához juttatták. Volt postamester, aki személyesen – gyalog vagy kerékpáron – hozta be a napi felvett postaanyagát. Több hivatalnak hiányzott azonban a gazdája, s akadtak bátortalanok, akik felsőbb utasításra vártak, ami bizony késett.

A debreceni kormány kereskedelmi és közlekedési minisztere 1945. január 5-én kelt rendelete alapján létrehozta a Miskolci Postaigazgatósági Kirendeltséget, mely a kassai igazgatósági dolgozókkal, *dr. Lénárt Jánossal, Potornyai Edével, dr. Kuszy Elemérrel, dr. Margitfalvy Györggyel, dr. Adamovics Jánossal és Csáki Lajossal* meg is kezdte működését. Az igazgatóság első ténykedése a személyzeti helyzet felmérése, a forgalom beindítása és a szállítás megszervezése volt. A nyugatról, keletről hazaérkezőket jelentkezés után munkahelyhez juttatták, igyekeztek szociális helyzetükön segíteni. Nagy sikernek könyvelték el a Miskolc–Sátoraljaújhely közt működő mozgóposta beindulását.¹⁵⁶

Az igazgatóság létrejöttével még határozottabban indult el a távközlési hálózat helyreállítása. E téren kiemelkedő szakember volt *Tuza Árpád* műszaki főfelügyelő még az orosz híradók szemében is. Tuza bácsi még ungvári építésvezetőként megakadályozta az ungvári postahivatal és telefonközpont felrobbantását, Miskolcon pedig a műszaki újjáépítés motorja lett. Ötletére körlevelet küldtek ki az összes forgalmi és műszaki szervekhez a területre. Ebben adatokat kértek a megmaradt, használható berendezésekre, hírközlési anyagokra vonatkozóan. A jelentések, ha hónapos késéssel is, még Csehszlovákia területéről is érkeztek. Még ennek is hasznát vették; áttekintést kaptak a hálózat helyzetéről.

Nagyobb gond volt a falusi kisposták beindítása. Ha a postamester nem is hagyta el a faluját összeköttetés hiányában (vasúti, gépkocsi- és telefon-), küldeményeket nem vett fel, nem is kapott kézbesítésre. A gond megoldására néhány lelkes postás vállalkozott. Ilyen volt *Dévényi Lajos* Miskolc 2. posta segédellenőre és *Lutter Imre* Eger 2. posta vezetője. Dévényi névre szóló megbízást nyert,¹⁵⁷ hogy a kassai postaigazgatóság volt területéhez tartozó postahivatalok megnyitása érdekében Borsod-Abaúj-Zemplén, Gömör, Heves és Szabolcs megyék területén szervező munkát végezzen. E megbízásnak – melyet dr. Csikesz Lajos írt alá – az volt az érdekessége, hogy a volt kassai postaigazgatóság iratbélyegzőjével látták el úgy, hogy a bélyegzőlenyomat Kassa feliratát tintával Miskolcra javították. Ez volt az egyedüli hivatali eszköz, ami a kassai magyar postaigazgatóságtól megmaradt. Dévényi Lajos szervezői tevékenységét Miskolc–Hidasnémeti közt, majd Szerencs felé gyalogosan vagy alkalmi katonai jármű segítségével faluról falura járva végezte. Távolabbi hivatalok felkeresésére – hiába volt felhatalmazása – közlekedési eszközök hiányában nem volt lehetősége. A hivatalok megnyitásával egyidejűleg szervezte a posta-

156. *Kamody M.* 1978/c. 26–28.

157. *Dévényi Lajos* nyugdíjas visszaemlékezése.

küldemények szállítását, de mozgósított a szakszervezetbe való belépés érdekében is. Munkájának eredményeképpen az igazgatóságnak ez a területe tömörült a vidékiek közül elsőként a Postások Szakszervezetébe.

Egerben a forgalom megindítását Lutter Imre azon előrelátása tette lehetővé, hogy mint Eger 2. posta főnöke megmentette a hivatal nagy összegű értékcikk-készletét és a forgalmat az egri főpostán is ezek segítségével indították be. Lutter Imre közreműködött a környező hivatalok munkájának segítésében, a járatí összeállítások megteremtésében és a szakszervezeti mozgalom beindításában.¹⁵⁸ Rajtuk kívül még mások segítettek a postahálózat beindítását. Munkájuk nyomán lassan visszatért az élet. Visszatértek azok a hivatalok vezetői is, akik a nyilas és német propaganda hatására, vagy erőszakoskodásra elhagyták a szolgálati helyüket. Mivel a hivatalok nagy része a postások magántulajdonában volt, azok használható állapotba hozása a tulajdonosnak érdekében állt. Mire kitavaszkodott a postahálózat is megkezdte működését.

A MOZGALMI ÉLET MEGINDULÁSA

A felszabadult országészben már 1944. decemberben megindult a társadalmi-politikai élet, mely az Ideiglenes Nemzetgyűlés és Kormány létrehozása után még nagyobb lendületet kapott. A nagy létszámú postaszerveknél a helyi (városi) pártszervek hatásos támogatásával megindult a postások körében a pártszervezés.

A postás dolgozók többségükben, a korábban említett okok miatt, nem vettek részt a politikai, munkásmozgalmi életben. Most a pártokhoz való csatlakozásuk, pártállásuk megválasztása különösebb politikai, elvi megfontolás nélkül, szubjektív megítélés vagy befolyásolás alapján történt. Általános elv volt, hogy mindenkinek kell politizálni, színt vallani. Megindult a párttagtoborzás. Egyesek baráti kapcsolatok alapján tömörültek, mások anyagi vagy érvényesülési előnyök reményében csoportosultak. Kevés volt az olyan, akit mozgalmi múltja vagy öntudata késztetett következetes elvi állásfoglalásra.

Miskolcon a kommunista párt szervezői *Dénes Piroška* postakiadó, *Kovács Mihály*, *Rohály Lajos*, *Kódor György* kézbesítők voltak. Velük szemben bizonyos tartózkodás nyilvánult meg. Bár tetszett a Magyar Kommunista Párt határozott kiállása a földosztás, a reakció elleni harc során, mégis bizo-

---

158. Lutter Imre nyugdíjas visszaemlékezése.

nyos előítélettel voltak vele szemben. E párt alapszervezete alakult meg elsőnek a postán.

Legtöbb tagot a Független Kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt gyűjtötte. Mivel a főposta főnökét, aki kezdetben az igazgatóság vezetője is volt, a kisgazdapárt szervezte be, a hivatal dolgozóinak nagy része – iránta való ragaszkodásból – a kisgazdapártba tömörült. E párt postai szervezője *Nagy Lajos* közkedvelt kézbesítő volt, sok postást tudott fellépésével, gazdag szókincsével maga mellé állítani.

A szociáldemokrata párt szervezését *Dévényi Lajos*, *Telek István* és *Tasnádi Sándor* tisztviselők végezték. Nagy segítséget jelentett számukra a párt helyi szervezete, valamint az a körülmény, hogy a tagtoborzáshoz anyagiakat is tudtak nyújtani a lerongyolódott postásoknak. Abban az időben a szociáldemokraták hozzájutottak a svéd hadsereg használt, szürke színű egyenruhájához és tagjaik számára 1–1 télikabátot vagy öltönyt tudtak juttatni. Ez olyan előny volt a pártszervezésnél, hogy sokan otthagyták a korábbi pártjukat és átpártoltak hozzájuk.

A Nemzeti Parasztpárt tagjai zömmel Miskolc 2. dolgozói köréből kerültek ki, nagyrészt kétlaki falusi személyek voltak. A hivatalvezető, *Kun György*, korábban is tartott fenn némi kapcsolatot a népies írók csoportjával, maga is tollforgató volt. Hivatali beosztásánál fogva tevékeny szervezési munkát fejtett ki munkatársai között. Amikor a hivataltól elkerült, párthívei a többi – főleg a kommunista és szociáldemokrata – párthoz csatlakoztak.

A Polgári Demokrata Pártnak alig volt néhány tagja, az is hamar más pártba állt, szervezőjére nem is emlékeznek.

A terület más hivatalainál, főleg a városokban, járási székhelyeken a kommunista párt szervei alakultak ki, de a falusi postások kötöttségüknél fogva a kisgazdapárt soraiban voltak találhatók.

A budapesti Nemzeti Bizottság 1945. február 8-án a Magyar Posta újjászervezésének irányításával a postások Tanácsköztársaság alatti első szakszervezetének kipróbált aktíváját *Pápai Lászlót* bízta meg. Ezzel egyidejűleg adott megbízást *Pápai Lászlónak*, *Básta Rezsőnek* és *Dedics Imrének* a Postások Szakszervezete megalakítására. Az ő feladatuk lett a postásság évtizedeken keresztül kialakított társadalmi megosztottságát lerombolni és a postásokat egységes szervezetbe tömöríteni. A Tanácsköztársaság leverése után a postás dolgozók a rendszer egyik legjobban sakkban tartott, szoros pórázra fogott alkalmazottai voltak. A postások társadalmi rétegét az úgynevezett kari egyesületek bontották meg, mintegy határt húzva az iskolai végzettségek és beosztások között. Külön országos egyesülete és újságja volt: a jogász-mérnök tisztviselőknek, a számvevőségi tisztviselőknek, az üzemi tisztviselőknek, a tiszt-

viselőnek, a postaaltiszteknek, valamint a postamestereknek és alkalmazottaiknak. Ezen egyesületeket a Postás Kari Egyesületek Szövetsége, annak kormányzat által kijelölt elnöke fogta össze. A kari egyesületeknek nem voltak vidéki csoportjai, egyedül az altiszti egyesület rendelkezett külön központi székházzal és az ország tíz helyén csoportszékházzal. Miskolcon Kartács u. 1. sz. alatt.

A Postások Szakszervezetének megalakítása, működtetése terén a fiatalabb korosztályba tartozó – 20–30 év közötti – műszaki, üzemi tisztviselők, altisztek fejtettek ki aktívabb tevékenységet. E korosztály könnyebben túltette magát a korábbi kari egyesületi kötöttségen és bátor kezdeményezője volt az újnak, a fejlődésnek. Az iskolázottságon és az erre épülő beosztásokon alapuló megkülönböztetések később is kísértettek, felszámolásukhoz magasabb politikai fejlettség volt szükséges. Az egyes szakmai csoportok között kialakult rivalizálás serkentően hatott az aktivitásra. Ez a versengés a helyi szakszervezeti szervek megalakulásával új szintet kapott. A versengés során a legaktívabbaknak az üzemi dolgozók (négy középiskolás) bizonyultak. Hangadójuk *Dévényi Lajos*, február 10-én önkéntes vállalkozóként Pestre utazott. Erről így ír visszaemlékezésében:

„Elindultam futárként, hogy életjelt vigyek a miskolci dolgozókról, a romos anyagok, távbeszélő-készülékek, vezetékek, berendezések újjáépítéséről. Az utat szovjet katonai tehergépkocsin tettem meg. Február 11-én Pesten voltam, Buda 13-án szabadult fel. Nagy harci zaj fogadott. Az éjszakai ágyúzás miatt hosszú volt kívánni a reggelt. Felkerestem Pápai Lászlót, Pamlényi Pált és tájékoztattam őket a miskolci helyzetről, szervezésről, majd átvettem a munka viteléhez adott irányelveket, feladatokat, jelentkezési lapokat és tagsági könyveket.”

Hírek jöttek arról, hogy Debrecenben a dolgok már normálisan mennek, hiszen ott működött a kormány és a szakszervezet is erős. Ennek kitapasztalására Miskolc 1. posta főpénztárosa *Koska Zoltán*, a forgalmi tiszt kar képviselője másodmagával vállalkozott. Visszaemlékezése szerint márciusban felkereste dr. *Vitál Zoltán* miniszteri titkárt, a postaügyek irányítóját és tájékoztatta a miskolci helyzetről. Arra az érdeklődésükre, hogy miként működjenek tovább, Vitál Zoltántól általános elveket kapott: „fogjatok hozzá a postaforgalom megszervezéséhez az adott lehetőségek közepette és demokratikus felfogásban.” Engedélyt adott, hogy a személyzet bérét, míg felsőbb rendelkezés nem érkezik, a csekkbefizetésekből fedezzék.¹⁵⁹

Az egriek a debreceni postászsakszervezet titkárával *Györfi Imrével* vették fel telefonon a kapcsolatot, majd az egri csoport elnöke személyesen ment

159. *Koska Zoltán* nyugdíjas visszaemlékezése.

Debrecenbe tagsági könyv és nyilvántartó űrlapért, tapasztalatcsere céljából.¹⁶⁰ Az egri alapszervezet megalakulása 1945. január 8-án, a miskolci postásoké 1945. május 23-án történt, mindkét helyen lelkes hangulatban.

A szakszervezeti mozgalom kezdetén veszélyes törekvés volt főleg vidéken, az önálló területi elven, sőt pártelven alapuló szervezkedés. Ennek a törekvésnek állított gátat az MKP vezetőségének felhívása a kerületi titkároknak és városi pártszervezet vezetőinek.¹⁶¹ Ebben állást foglaltak az egységes szakszervezeti mozgalom mellett. Ennek előfeltétele, hogy a vidéken megalakult szakszervezeti csoportok csatlakozzanak az országos szövetséghez. Feladat egységes szakszervezeti mozgalmat létesíteni a Szakszervezeti Tanács vezetése alatt. Ez az irányelv módosíttatta az egri szakszervezeti alapszerv vezetőségének felfogását, akik a szegedi postás alapszervvel együtt „függetlenséget” kívántak megvalósíttatni. A felhívással egyidejűleg jelent meg *Kossa Istvánnak*, a Szaktanács (Magyar Szakszervezetek Országos Központja) titkárának körlevele a Szaktanács megalakulásáról és ebben utal arra, hogy a Posta alkalmazottai rangra és beosztásra való tekintet nélkül egy szakszervezetbe tömörüljenek.¹⁶²

A felhívás és a körlevél hatását két fontos állami rendelkezés fokozta: rendelet a közalkalmazottak igazoló bizottság elé állításáról és a munkásellenőrzésről. Az első rendelet szerint minden közalkalmazott bizottság előtt köteles igazolni a háború előtti és alatti magatartását, mert csak ennek megtörténtével állítható közalkalmazottként munkába. Akit nem igazoltak állásából elmozdították. A miskolci postások a IX. számú I. B. elé kerültek, ennek tagja volt a postások részéről *Tóth Gyula* szakaltiszt. A miskolci kerület postásait kevés kivétellel igazolták. Az igazoltak hivatali esküt tettek. A másik rendelet alapján a postán minden 50–100 fő után három tagú üzemi bizottságot kell választani, melynek feladata és joga a hivatali munka menetét ellenőrizni, a munkafegyelmet biztosítani stb. A rendelkezés szerint egyedül Miskolc 1. hivatalnál alakult üzemi bizottság, ahova a kis létszámú műszaki szervek is tartoztak. Amikor a műszaki szervek 1945. augusztus 1-től különváltak a forgalomtól és megalakult a Postaműszaki Igazgatóság, az üzemi bizottság csupán műszaki termelő területen tevékenykedett, titkára Csáki László volt mindaddig, míg Sopronba kerületi titkárnak el nem vitték.

Az igazgatósági kerület Borsod és Heves megyei hivatalai közül kincstári hivatalok voltak:

---

160. *Szander Jenő* nyugdíjas visszaemlékezése.

161. Szakszervezet Központi Levéltára, Budapest, 1945–1948. 4/26.

162. Szakszervezet Központi Levéltára, Budapest, 1945–1948. 10/cd.

	tiszti és üzemi tisztvís.	altiszti létszám
Miskolc 1.	95	72
Miskolc 2.	18	38
Sátorajújhely	23	26
Szerencs	13	24
Eger 1.	27	46
Gyöngyös	28	35
Hatvan	16	18
Összesen:	220	259 fő létszámmal.

A forgalmi postaszerveknél a szakszervezeti tagszervezést igazgatóság-szerte a helyi szakszervezeti szervek vezetőségének megválasztása követte, ami nem mindenütt történt meg heves viták nélkül. A legnépesebb szakszervezeti csoport, ahová az igazgatósági személyzet is tartozott a miskolci volt. Itt a titkári funkciót *Neukum József* főtiszt önjelöltként kívánta megválasztása útján megszerezni, de a többség elnöknek *Koska Zoltánt*, titkárnak *Dévényi Lajost* választotta meg. Neukum ezután összeköttetései révén a hivatalvezetést igyekezett magának megszerezni. *Dr. Csikesz Lajos* igazgatót alaptalan vádakkal internáltatta. A szakszervezeti vezetőség a városi KMP-titkárság segítségével a vádaktól mentesítette és szabadon engedték, de az igazgatóság ideiglenes és Miskolc 1. állandó vezetői megbízásáról le kellett mondania. Ekkor került az igazgatósági kirendeltség élére *dr. Kovácsy Pál*, a hivatal vezetése közel egy évig betöltetlen maradt, míg 1946-ban a miskolci postásszakszervezet első, 1919-es rehabilitált titkára *Dely József* megbízatást nem kapott a vezetésre.

Egerben az összegyűlt postásság egyöntetűen *Alaxay Gergely* kézbesítőt választotta meg elnöknek, *Sander Jenőt* titkárnak. Vezetőségi tagok *Lutter Imre*, *Sumi János* és *Rózsahegy Alajos* lettek. Néhány heti szervezőmunka után a szakszervezeti csoport a vidékiekkel együtt 368 tagot számlált.

Gyöngyösön a hivatal újjáépítésében és a szakszervezeti mozgalom létrehozásában *Kelecsényi Lajos* hivatalvezetőn kívül *Pataki József*, *Gyürkis Sándor*, *Neiser Irén*, *Dobos Károly*, *Dobos Ferenc* tisztségviselők, Gyurcsó Sándor, Szakács István, Darók Károly kézbesítők vettek részt, ők lettek az első vezetők is.

A hatvani csoportot *Vass Lajos*, *Parádi László*, *Darabos István* tisztségviselők, *Rónaszéki Gábor*, *Horváth István*, *Papp Gábor* és *Lacik János* hozták létre. Az igazgatósági kerület harmadik megyéje a csonka Abaúj, 1953-ig Szikszó székhellyel önálló megyeként működött. A kis létszámú postás dolgozókat *Lipusz András* postakiadó szervezte csoporttá, melyben aktív szerepet ját-

szott *Lévay János* vonalfelvigyázó, aki később a műszaki szervek MDP alaptitkára lett. Zemplén megyében Sátoraljaújhelyen alakult postás szakszervezeti csoport elsőnek, ezt követte Szerencs csoportja. Az első helyen *Pirigyi Bertalan*, *Bodrogi Albert* kézbesítők, *Homlokos Emil* és *Dani Erzsébet* tisztviselők voltak a megalakítói, majd az első vezetőségi tagjai, a másik helyen Deák István tiszt volt a titkár, aki egyúttal a szerencsi szakmaközi bizottság titkári teendőit is ellátta.

A Postások Szakszervezetének első Központi Vezetősége 1945. július 8-án alakult, majd mikor augusztus 17–19-én tartott országos postás értekezleten állást foglaltak a szakszervezeti egység mellett, szeptember 5-én véglegessé vált a központi vezetőség. A szakszervezeti egység jelentőségére mutatott rá *Kossa István* a Szaktanács főtítkára a postások szakszervezeti lapjának a *Posta Közlöny*-nek az 1. számában augusztus közepén, ebben leszögezte: . . .

„csak a Szakszervezeti Tanácsban tömörült munkásszervezeteket ismerjük el . . . ezeken belül egyik párt sem építhet ki frakciót . . . aki megkísérli a szabad szakszervezetek közül a dolgozók bármelyik rétegét szervezni, az a demokráciáért harcolni akaró szervezett munkásság erejét csökkenti.”

A szakmai helyzet stabilizálódását jelezte a Magyar Posta hivatalos lapjának a *Postai Rendelet*ek Tárának a megjelenése. A lap július 9-én megjelent első száma közölte az új vezérigazgató *Udvarhelyi Ödön* kinevezését, azt a tényt, hogy augusztus 1-től Miskolcon külön postaműszaki igazgatóság létesült, ennek vezetésével *Tamás Ferenc* postaműszaki tanácsost bízták meg. Tamás meg sem kezdte működését, mikor egy hónap múlva a szegedi műszaki

57. kép. Dévényi Lajos területi titkári megbízása 1945.

igazgatóság vezetésével bízták meg. *Utódja Zimányi János* pm. tanácsos szeptember 10-vel indította meg a műszaki igazgatóság munkáját.

A Postások Országos Szabad Szakszervezetének első küldött közgyűlését 1946. január 18-án tartották Budapesten. Az igazgatósági kerületet nyolc választmányi tag képviselte: *Dévényi Lajos*, *Varga István*, *Dénes Piroska* Miskolcra, *Lipusz András* Szikszóról, *Sander Jenő* Egerből, *Kincses István* Szerencséről és *Bodrogi Albert* Sátoraljaújhelyből. A közgyűlésen *Varga Istvánt* KV-tagnak, *Dévényi Lajost* kerületi titkárnak választották meg (57. kép). A közgyűléssel lezárult egy fejlődési szakasz, melyet a szervezethez való megteremtése, a postások sorainak rendezése és az erőviszonyok kialakulása jellemezett (58. kép).¹⁶³

58. kép. A miskolci postások 1946. május 1-i felvonulása

A postás dolgozók társadalmi tevékenységét a folyamatosan kiépített két munkáspárt, – majd azok 1948-ban történt egyesülése Magyar Dolgozók Pártjába – alapszervezetei, valamint a szakszervezeti bizottságok, a vidékieket összefogó járási csoportok irányították. E munkára a lelkesedés, a szocializmus építésében vetett bizalom volt a jellemző. A fejlődés részletes bemutatása, a fejlődéssel járó kudarcok, tévedések elemzése nem képezi e munka tárgyát, azt elvégezte maga a történelem, a történészek, hiszen a postások társadalmi-gazdasági tevékenysége része az országunk fejlődésének.

163. *Kamody M.* 1978/c. II. r. kiadatlan kézirat.

POSTAI SZERVEK A SZOCIALISTA FEJLŐDÉS SZOLGÁLATÁBAN

A postaintézmény fejlődését részben a gazdasági, társadalmi igények, részben a technika fejlődése szabta meg. Ez a szocialista típusú postára még jobban jellemző. A cél; a közönség gyors, pontos és megbízható kiszolgálása olyan mértékben vagy még jobban, mint ahogy a kapitalista rendszer kiszolgált. Ehhez megfelelő formát kellett kialakítani. A régít mindenben kritika alá vették, új utakat, formát kerestek, a régít csak azért, hogy régi elvetették, miközben a tartalom háttérbe szorult. A szocialista jellegű posta létrehozására nem volt kialakult séma, azt tévedések, melléfogások során a magyar postásoknak kellett tapasztalatok alapján a hazai lehetőségek és igények figyelembevételével kialakítani. A miskolci igazgatóság a szocialista rendszer szülötte, ilyen tekintetben kísérleti alany volt.

Az igazgatósági kirendeltséget 1947. január 1-től végleges területi igazgatósággá minősítették át, amiből – mint említettem – kivált a műszak és külön igazgatóságot képezett. Az igazgatóság vezetését *dr. Szabó Elemérre*, a kirendeltség korábbi vezetőjére bízták, aki *Kovácsy Pált* követte e funkcióban. Alig két évre rá 1948 decemberében jobb irányítás, létszám- és bérigazgatás érdekében a forgalmi és műszaki igazgatóságot egyesítették. 1949. február 28-án takarékosági okokra hivatkozva megszüntették a miskolci igazgatóságot és területét (Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Heves és Nógrád megyét) az amúgy is nagy területű debreceni igazgatósághoz (Hajdú, Szabolcs, Szatmár) csatolták.¹⁶⁴ Az át nem gondolt, rosszul „sugallt” újítás lehetetlenné tette a borsodi iparvidék épülő üzemei postaműszaki igényei kielégítését. Mielőtt a teljes csőd bekövetkezett volna másfél év múlva, 1950 szeptemberében az igazgatóságot visszaállították.

A korábban Miskolcra Debrecenbe áthelyezett igazgatósági dolgozók újabb mozgatástól tartva nem vállalkoztak a visszatérésre. Az új igazgatóság irányító dolgozóinak nagy részét a végrehajtó szolgálatból kiemelt fiatal, kellő tapasztalattal nem rendelkező, hiányos szakmai felkészültségű dolgozó képezte, aki vállalta, hogy munka mellett a szükséges szakmai ismereteket megszerzi. 1950–1960 között harminc-féle forgalmi tanfolyamon 2900, míg tizenhárom-féle műszaki tanfolyamon 1133 fő vett részt. Az átlagos életkor a forgalmi ágazatban nőknél 38, a férfiaknál 40 év, a műszaki ágazatban nőknél 31, férfiaknál 35 év volt 1960-ban.

---

164. PRT 1949. 11. sz., 7904–205. 881/6. Főo.

Más változás is történt 1949-ben; az igazgatóság megszüntetésével egyidejűleg felügyeleti körzeteket létesítettek Egerben (vezetője *dr. Simon Péter*), Miskolc I. (*dr. Szabó Elemér*), Miskolc II. (*dr. Kuszy Elemér*), Sátoraljaújhely (*Szaszák József*) és Hatvanban (*dr. Róde László*) vezetésével. A felügyelőségek szűk létszámú személyzetükkel bért számfejtettek a felügyelőség hivatalainak, hivatali szemlét tartottak.¹⁶⁵ Alig működtek egy évig, megszüntették őket és helyettük az igazgatóság visszaállításával egyidejűleg nyolc helyen – kísérleti jelleggel körzeti hivatalokat állítottak fel. A szervezést nyomon követte a szakszervezeti szervezet változása is. Minden körzeti hivatal székhelyén helyi szakszervezeti csoport működött, mely a terület dolgozóit összefogta.

Körzeti hivatalok az igazgatóság területén 1950 szept.-től:

hivatal	körzeti hiv.-vezető	postabiztos
Eger I.	Csőregi Ilona	dr. Baranyai Károly
Miskolc I.	Koska Zoltán	dr. Kuszy Elemér
Ózd I.	Darvas Lajos	dr. Benyó Béla
Balassagyarmat	Pártos Ferenc	dr. Nánási Sándor
Gyöngyös	Gonda György	dr. Simon Péter
Mezőkövesd	Kovács István	dr. Klamarszik Gyula
Salgótarján	Németh Jenő	dr. Szakál László
Szerencs	Szaszák Bertalan	dr. Mike Béla

A visszaállított igazgatóság vezetésével *Zsuga Miklós* segédellenőrt bízta meg, helyettese *dr. Lénárt János* tanácsos lett.¹⁶⁶

Szervezeti változások történtek a műszaki végrehajtó szolgálatban is; az igazgatóság területén öt postaműszaki hivatal létesült: Hatvanban (vezetője *Gyapai Miklós*), Sátoraljaújhelyen (vezetője *Ágoston András*), Egerben, ennek irányítója *Lőcsey Lajos* lett. Miskolcon két hivatal is létesült, az I. számúra *Vári Miklós*, a II. számúra *Salamon Ferenc* kapott vezetői megbízást.¹⁶⁷

A körzeti hivatalok és a postaműszaki hivatalok létesítése lehetővé tette, hogy az igazgatóság hatáskörének egy részét az új szerveknek leadják, ezzel csökkentették az iratforgalmat és növelték az alsóbb vezetők egyéni felelősségét. A műszaki hivatalok irányítását az igazgatóság vezetőjének műszaki helyettese (főmérnök) látta el.

Igazgatósági területi jelleggel létesült 1951 áprilisában a Hálózatépítő Vállalat, vezetője *Fejes Béla*, helyettes *Vári László*, főkönyvelő *Serédi Péter* lett. Ez az új szerv annyira önálló volt, hogy más postaműszaki szervekkel váltott táviratokért, telefonbeszélgetésért a postaforgalomnak költséget térített.

165. PRT 1949. 12.

166. PRT 1950. 49., 7904/A/61–2/1950. 2. C.

167. PRT 1949. 52.

A Posta szervezettségi változásának felső fokát jelentette az 1952. január 12-én létrehozott Postaügyi Minisztérium *Katona Antal* miniszter irányítása alatt. Ez az önállóság nem soká tartott, mert az 1953. évi VI. tc. a külön Postaügyi Minisztériumot megszüntette és a Postát a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium IV. Postafőosztályaként bekebelezte. Vezetője továbbra is *Katona Antal* maradt, mint miniszterhelyettes.¹⁶⁸ Az új beilleszkedés változást hozott a közép-szervek szervezetében is. *Zsuga Miklós* miután a tiszti tanfolyamot elvégezte – az igazgatóság vezetésével *Fehér Istvánt*, a terv- és ügyviteli osztály vezetőjét bízták meg – a Postafőosztály tervgazdasági osztályának vezetője lett (59. kép).

A Magyar Posta életében nagy jelentőségű volt az 1950–51-ben bevezetett új üzletág a sajtóterjesztés, melyet a többi szocialista országok postai tapasztalata alapján vett át és alkalmazta hazai viszonyokra. Az új szolgáltatás munkát adott a gazdasági áttállás miatt lecsökkent forgalmú Postának, a dolgozóknban új gazdasági szemléletet honosított meg, kiterjesztette a posta kézbesítői tevékenységét a legkisebb lakóhelyekre is és korszerűsítésre készítette a postai szállító szolgálatot. A legnagyobb eredmény az ország lakossága sajtó-olvasottságának fokozatos emelkedése. Néhány Borsod megyére vonatkozó adat:

A napilap-előfizetők aránya a megye lakosságához 1950-ben 13,4%, 1981-ben 56%. Egy lakosra eső hírlapdíj 1950-ben 1 Ft 28 f volt, 1981-ben 24 Ft. Az Észak-Magyarország napilap átlag megjelenése 1951-ben 17 ezer, 1981-ben 87 ezer, 1985-ben 97 ezer, időnként elérte a 100 ezer napi példányt is.

A nyilvántartott előfizetők száma:

	Észak-Magyarország	Nők Lapja	Szabad Föld
1950	14 000	2 000	2 860
1981	79 650	60 000	25 508
1985	87 709	57 400	27 495

(Az összehasonlítás alapja a februári előfizetők száma.)

Az 1954-es szervezési változásokkal megszűntek a körzeti hivatalok. Feladatukat részben a két megyei hivatal; Miskolc 1. és Eger 1. vette át. A bér-számfejtést az igazgatósági gazdasági hivatalhoz szervezték, a többi feladatot a létszámilag és forgalmával megerősödött tíz IV. osztályú és tizenhárom V–VI. osztályú hivatalnak adták le. A forgalmi szervezési változásokat a műszakiak követték. A műszaki hivatalok helyett a két megye székhelyén Megyei Táv-

168. PRT 1953. 10.

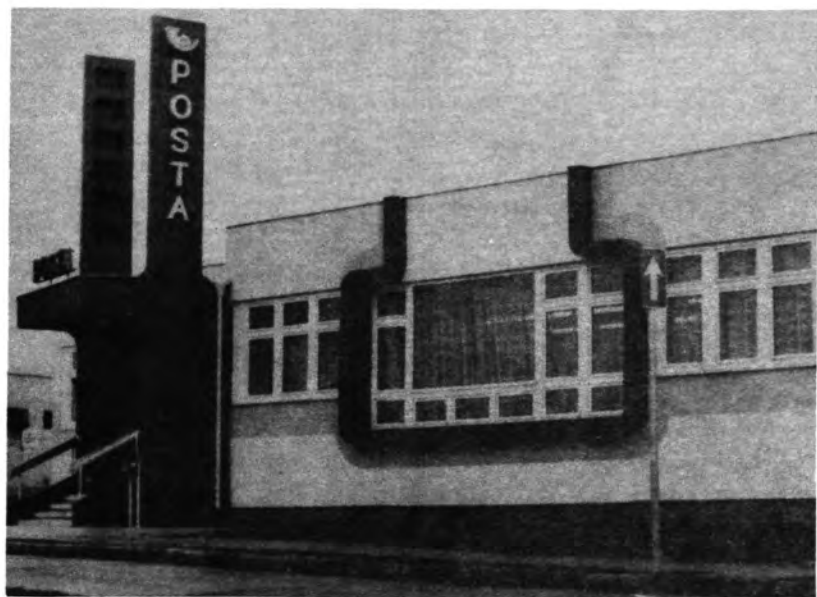

Gyöngyös 2.

Miskolc 10.

Bélapátfalva

Muhi

59. kép. Új postai létesítmények, kisposták

közlési Üzem, Miskolcon Városi Távközlési Üzem, Hálózatépítő Üzem, Magas-építési Üzem létesült a nevükre utaló feladatokkal. A Városi Távközlési Üzem-ből vált külön 1981 szeptemberében a Javitó- és Szerelő Üzem, mely négy év múlva már százat meghaladó létszámmal dolgozott.

A szervezés során Nógrád megye területét a Budapest–Vidéki Postaigazgatósághoz csatolták. A megmaradt két megyében a forgalmi és műszaki területen dolgozók száma az 1950-es 2254 létszámhoz képest 1960-ra 3468, 1985-re 6832 főre nőtt. A forgalmi és postaszervek száma:

	posta- hivatal	fiók- posta	külterületi kezelő	műszaki szerv
1950	261	76	108	5
1960	299	124	210	5
1985	353	101	41	7

Észak-Magyarország területén a nagyarányú ipari fejlesztés következtében két új szocialista város létesült; Kazincbarcika és Leninváros. Leninváros 1953-ban nyitotta meg postáját egy felvonulási épületben. Fejlődése olyan rohamos volt, hogy a szűk létszámhelyzet nem tette lehetővé létszámának állandó növelését. Emiatt tíz év alatt három hivatalvezető hagyta ott a Postát, nem is számítva a beosztottakat. 1980-ban új korszerű postaépületet kapott a város. Kazincbarcika 1. sz. postája 1976-ban jutott modern, tágas postaépületet, ezzel megszűnt széttagoltsága. Ma már négy posta áll a város lakosságának rendelkezésére. Új postaépületet kapott Miskolc 10., Mezőkövesd, Ózd 2., Hatvan 2., azonkívül száznál több hivatal került felújításra és ugyanennyire tehető a típuspostaházak száma. Új épületet kapott Egerben a Megyei Távközlési Üzem és Telefonközpont, Miskolcon felépült az Oktatási Központ és Szálló, valamint a Javitó-szerelő Üzem bázisa.

A felszabadulás után a miskolci főposta forgalmának enyhítésére a Kilián-lakótelepen épült modern postaházban (Miskolc 10.) kézbesítőhivatal létesült, mely a város nyugati részén végzi a levél- és hírlapkézbesítést. Az üzletek forgalmát a városi felvevőhivatalok vonják magukhoz; Miskolc 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11., 13., 14., 20. és 24. számúak. A peremközségek postái; Egyetemváros: Miskolc 15., Görömböly 16., Lillafüred 17., Pereces 18., Miskolctapolca 19., számozással működnek. Külön postája van Szirmának. 1983-ban bekapcsolódott az avasi posta is a lakosság ellátásába, ott létesült Miskolc 23. számmal a harmadik kézbesítőhivatal, mely végzi az egernyi lélekszámú avasi városrész, Hejőcsaba, Görömböly és Miskolctapolca levélpостai kézbesítését, sajtótermékekkel árusítás és kézbesítés útján való ellátását. Ebben az épületben kapott helyet egy modern telefonközpont is.

A Posta megnövekedett levélforgalma a feldolgozási technika tökéletesítését kívánta meg, mely végül is az automata levélfeldolgozás útján valósult meg 1978. szeptember 1-ével. Ennek előfeltételei; az irányítási számrendszer bevezetése (1973. jan. 1.) az irányítási górendszer kialakítása és a fővonali postavonatok beállítása (1973. június 3.), végül a levélcímzés megváltoztatása (1978. július 1.) voltak. A miskolci postaigazgatóság területén Hatvan székhellyel alakult ki a 3. sz. irányítási góc, mely tíz irányítási területre oszlik: Hatvan környéke 30., Salgótarján 31., Gyöngyös 32., Eger 33., Mezőkövesd 34., Miskolc 35., Ózd 36., Kazincbarcika 37., Encs 38., Szerencs 39. számmal.

A postavonat területünkre Budapestről Hatvanba 2, Füzesabonyba 1, Miskolcra 2 mozgópostakocsit hoz. Innen csatlakozik Ózd (36. sz. mozgópostával) és Szerencs felé (35. sz. mp.-val). Szerencsről Sárospatak és Sátoraljaujhely felé postai gépkocsijarat szállítja a postaanyagot. A hatvani góc területén 39 postai és 56 Volán-gépkocsijarat teríti és gyűjti össze a küldeményeket. Gyöngyös és Mátra-alja postaanyag-ellátását Budapestről közvetlen Volán-járat végzi.

A postai szállítás ellátására fejlesztették ki 1965-ben a miskolci Gépjárműszállítási Üzemet, mely a góc területén kilenc telephellyel rendelkezik, ma 31 személy- és 462 tehergépkocsit üzemeltet. Elődje az igazgatósági postagárás volt, mely 1950-ben tizenegy gépkocsival rendelkezett, ebből három a forgalom és nyolc pedig a műszakiak használatában volt. A vonalfelügyázók és táviratkézbésítők tizenhat motorkerékpárt használtak. A lófogatú postaszállítás és csomagkézbésítés Miskolcon 1955-ben megszűnt, azt öt gépkocsi váltotta fel. Ugyanekkor tért át a gépkocsi kézbesítésre Eger és Hatvan is. Még 1960-ban is csak három személygépkocsi, huszonegy forgalmi és tizen-négy műszaki célú gépkocsi volt postai használatban.¹⁶⁹

1966. december 1-én a postaigazgatóság mellett külön Területi Tervező Iroda létesült tizenhét fővel *Lakatos József* irányítása alatt azzal a céllal, hogy az tehermentesítse a budapesti Posta Tervező Iroda hírközlési hálózat tervezési munkáját. Az iroda annyira sikeresen oldotta meg a ráháruló feladatokat, hogy 1980 óta önállóan végzi munkáját, mely már a komplex távközlési tervek készítését (körzetkábelezést) is felöleli. Az iroda sokirányú munkáját húsz év után is ugyanaz a vezető tartja kézben. Létszáma 1985. április 1-től száz fő, ebből tizenkettő mérnöki és üzemmérnöki képesítéssel rendelkezik.

A postaigazgatóság szervezetében bekövetkezett változások a szakmai, de még a mozgalmi szerveknél is személyváltozást idéztek elő. Előfordult szer-

---

169. *Tamás Tibor* Posta Szállítási Üzem Miskolc, vezetőjének szíves közlése.

vezésen kívüli változás is; 1962-ben dr. Fehér Istvánt, az igazgatóság vezetőjét Budapestre helyezték, helyettesítésére a Posta-vezérigazgatóság hírlapügyszó-
tály vezetőjét Toplak Ferencet küldték le fél évre. Majd az év végén Pécsről
Andrássy Aladár igazgatóhelyettes foglalta el az előtte teljesen ismeretlen
észak-magyarországi igazgatósági kerület igazgatói székét, amit 1972-ben tör-
tént nyugdíjazásáig töltött be. Az 1965-ben nyugdíjba vonult dr. Szabó Ele-
mér igazgatóhelyettes utódja Koczka Antal gyöngyösi hivatalvezető lett And-
rássy Aladár nyugdíjazásáig, mikor is átvette az igazgatóság vezetését. Ez idő-
től a forgalmi helyettesi feladatokat Dudás Elemér, a műszakit 1976-ban be-
következett haláláig Albert László látta el, majd Gricser Péterné folytatta.
A főkönyvelőiből kialakított gazdasági helyettes munkakört 1981-ig dr. Szé-
csi Margit, azt követően dr. Stark Lászlóné látja el.

Nem kis gondot okozott az 1960–70-es években a műszaki végrehajtó
szolgálat irányítása a gyakori személyzetváltozás miatt. Főleg a Szállítási
Üzem és a Magasépítési Üzem vezetése körül voltak nehézségek, ahol irányí-
tásra temett szakembereket nehéz volt találni.

A szakszervezetben 1946–1950-ig négy kerületi titkár váltotta egymást,
1950–54 közt Szegedről származó területi titkárok; Zödi Imre és Aradi Sán-
dor működtek, majd területbeliek léptek nyomukba; Horváth Kálmán 1954–
62, Nyitrai Lajos 1962–64, Kiss Ernő 1964–75, őt ismét Horváth Kálmán
követte 1975–80-ig, utódja Kiss József lett. Hasonlóan több változás volt az
MDP-titkárok személyében is az MSZMP megalakulásáig, 1960-ban pártbizott-
ság létesült, titkára 1983-ig dr. Esztergályos László volt, utódja Olexa Józsefné.

A miskolci postaigazgatóság bár a legfiatalabb területi postaszerv haté-
konysági és gazdaságossági mutatóival az elmúlt időkben bizonyította, hogy
képes a ráháruló feladatok elvégzésére. A több alkalommal kiérdemelt Kiváló
Igazgatóság cím azt igazolta, hogy az irányítás dolgozói felfejlődtek a felada-
tokhoz. Az igazgatóság dolgozóinak száma az 1950. évi 76-ról 1954-re 162-re,
1960-ra 163-ra, 1984-re 248 főre emelkedett. Az 1965. és az 1975. évi átszer-
vezés az igazgatósági törzs létszámának és az osztályok számának emelkedését
eredményezte. Az 1981-ben beindult nagyfokú átszervezés az igazgatósági irá-
nyítástól különválasztotta a kiegészítő részlegeket és új szervezeti egységet
hozott létre Gazdasági Nyilvántartó és Elszámloló Iroda elnevezéssel. Az igaz-
gatósági törzs létszámát 211 főben állapította meg. Az osztályok számát 16-
ról 12-re csökkentette.¹⁷⁰

Jelentős változás történt a Magyar Posta életében mikor 1983. július 1-
vel kivált a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium szervezetéből és a Minisz-

170. Kuszy Ilona a Postaigazgatóság csoportvezetőjének szíves közlése.

tertanács irányítása alá tartozó országos hatáskörű szerv lett, melynek élére *Tóth Illés* államtitkár a Magyar Posta elnöke került. Az új szervezet hivatva lesz eleget tenni azoknak az elvárásoknak, amelyek az átszervezés adta lehetőségekből adódnak.

A gazdasági élet és a közönség részéről sürgetően jelentkezett Miskolcon és a terület nagyobb városaiban a telefonhálózat bővítése. Hol volt már az az időszak mikor a miskolci kézbesítők egy-egy telefon-előfizető gyűjtéséért 5 Ft jutalmat kaptak. Miskolc bővülésével a telefonigényeket a Posta nem tudta kielégíteni. Az alkalmazott félmegoldások nem vezettek sikerre. Az igazgatóság a hálózat és a központok bővítésére hosszú évek során az igényének a töredékét sem kapta meg. A száz lakosra eső beszélőhelyek száma 23,46 volt még 1984-ben is. A várakozók száma 1983-ra kilencezerre nőtt, bár új központot létesítettek Miskolc 10. épületében, konténerközpontot a város több helyén, szükség volt az avasi központ sürgős üzembe helyezésére, mely 1983 őszén meg is történt. Ez az új központ tízezer állomás befogadására volt képes. Egyidejűleg felmerül igényként a távhívási lehetőség bővítése is, ennek műszaki feltételei nem készültek el. A feladatot a Városi Távközlési Üzem gazdasági munkaközössége igyekezett 5400 állomás terven felüli bekapcsolásával segíteni úgy, hogy az így telefonhoz jutók lemondtak a távhívás reggel 7-től este 6-ig való igénybevételéről. Az igények további kielégítését az építés alatt álló új belvárosi telefonközpont üzembe helyezése fogja elősegíteni.¹⁷¹

1956 nyarán új hírközlési eszköz a televízióvétel kísérletezése indult meg Miskolcon. Budapesten már üzemelt az első adó, melynek sugárzását a Kékesi adó útján Heves megye egyes részein is tudták venni.

Néhány lelkes postás és vasutas a Közlekedéstudományi Egyesület Borsod Megyei Szervezetén belül televíziós szaksoportot hozott létre. Szorgalmas elméleti felkészülés után, melyhez a Posta Kísérleti Intézete is segítséget nyújtott, sok térerő mérést végeztek, amelyek alapján javasolták, hogy a berendezést az Avas tetején állítsák fel, ahonnan megfelelő rálátás van Budapest irányába és a szükséges energia közelről biztosítható. A kezdeményezést a város vezetése felkarolta, két típuskocsit bocsátott az adó- és vevőberendezések részére, amit a Jekkel-féle szőlőben állítottak fel. Az adó- és vevőantennát táviróoszlopokból állították össze ügyes kezű postások. A Posta Budapest–Kékestető–Tokaj–Miskolc Avas nyomvonalon modulációs utat biztosított, amit még műszakilag felerősítettek. Így indult meg az országban Budapest és Pécs után harmadiknak a 9. csatornán a tv-adási kísérlet, amit már a miskol-

---

171. *Kiss László* Miskolc Városi Távközlési Üzem vezetőjének szíves közlése.

Tokaj

Emőd

Kékes

60–62. kép. Televízióadók

ciak is tudtak venni. Az állomást hivatalosan 1959 november 11-én adták át. Amikor a leégett favázás kilátó helyett felépült az új kilátó, a televízióállomás odaköltözött és az 1963. augusztus 20-i ünnepélyes toronyavatás után megkezdte sugárzását. 1971-ben telepítésre került a Siemens-gyártmányú mikro-hullámú közvetítőberendezés, valamint az URH-adás is beindult. Az adó antennarendszerét 1983-ban a Beloiannis Híradástechnikai Gyár újjáépítette. Behangolása, a torony tatarozása közel féléves bosszúsággal járt, mire újra élvezhetővé vált a vétel.¹⁷² Az első vételkísérletek szervezője 1956-tól *Tasi István* a szakcsoport tagja volt, a rádió- és tv-adó vezetője *Molnár Zoltán*, majd *Bacsinszky Tibor*. A miskolci tv-nézők számának rohamos emelkedésére néhány adat:

	Miskolcon	Borsodban	Hevesben	Összesen
1958-ban	12	59	143	202
1959 végén	324	572	656	1 228
1960 végén	1 465	2 328	1 612	3 940
1984. VI. végén	56 569	201 009	92 929	294 738

Összehasonlításképpen; a postaigazgatóság által nyilvántartott rádió-előfizetők száma 1979-ben, – amikor utoljára kellett nyilvántartási díjat fizetni a rádiókészülékek után – Borsodban 158 054, Hevesben 78 034, összesen 236 080.

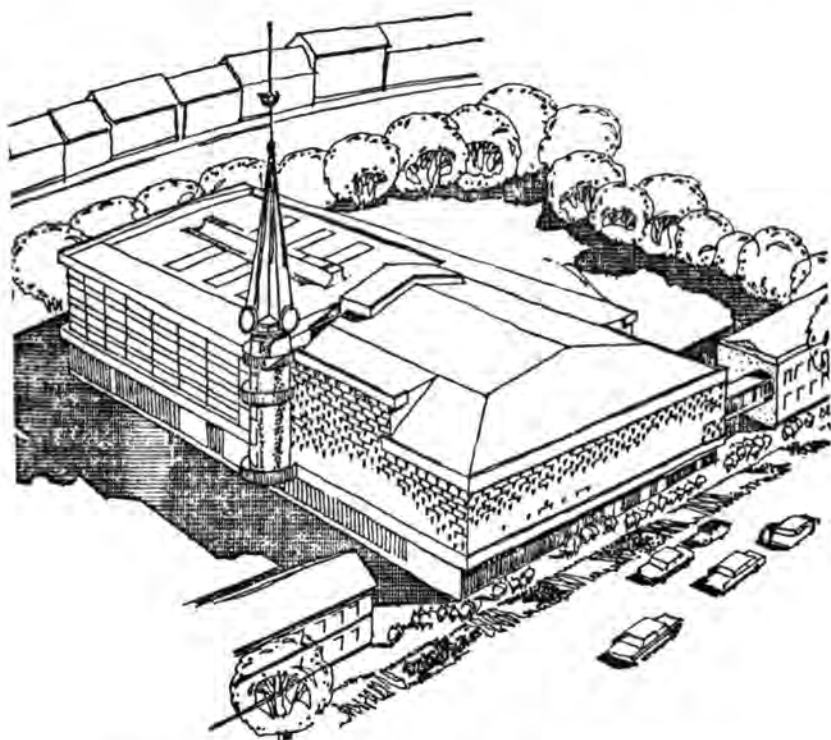
Az ország legmagasabb pontján Kékestetőn 1953-ban kezdték el a műsorszórást. A hírközlés iránti igények növekedése, a második tv-műsor adóhálózatának megteremtése után azonban az épületek szűknek bizonyultak, a torony rekonstrukcióra szorult. Az új 176 m magas tv- és rádiótornyot 1981. november 27-én helyezték üzembe, így lehetővé vált Ózdtól Szentestig a tv I-es műsorának jó vétele és az URH-sugárzott három rádióprogram hallgatása. Az észak-magyarországi hírközlés fontos része a tokaji Kopasz-hegyen működő rádió- és tv-adó, mely 1960. augusztus 20-án került átadásra (60–62. kép). Ahogy az igények a rádiózás, tévénézés kiterjesztése iránt nőttek, úgy fejlesztették az adókat; 1965-ben új tv I-es adót kapott, 1974-ben a tv II. adóját és 1973-ban az URH-adót. A sugárzást az 1961-ben épült 94 méter magas adó végzi, kiterjesztett adáskörzetében az Alföld, Hegyalja, Nyírség felé, sőt még a határon túl is jó vételt biztosít. Az egyes árnyékolt területek jobb vételi lehetőségét az ózdi. miskolctapolcai, sátoraljaújhelyi, hollóházi, kazincbarcikai, rudabányai, borsodnádasdi, lillafüred-hámori átjátszóadók biztosítják. A területi rádiózás, televíziózás irányítását az 1978-ban felállított Posta Rádió- és Televízió Műszaki Igazgatóság emódi felügyelősége végzi, ahol 1962 óta ugyancsak adóállomás működik.

172. *Tasi István* nyugdíjas visszaemlékezése.

Az észak-magyarországi hírközlés történetének végéhez érkeztem, az események már a mában folytatódnak. A fejlődés üteme az utóbbi évtizedekben a modern technika révén felgyorsult (63–65. kép).

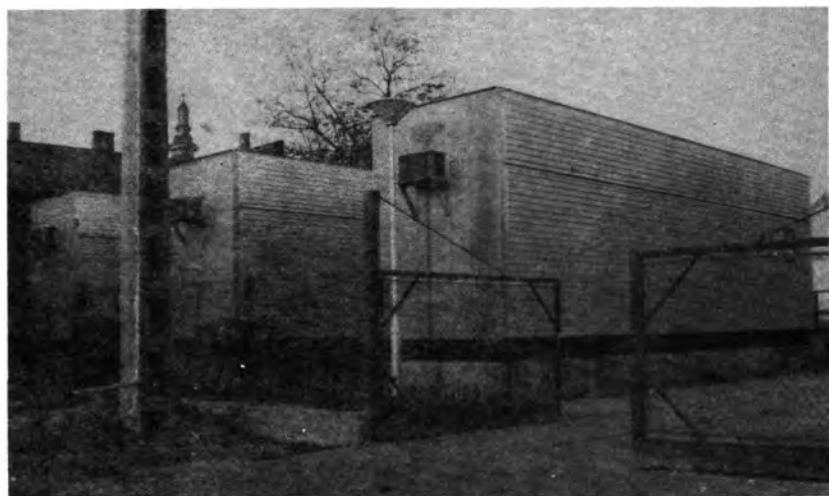
Az ember miközben e fejlődéssel igyekszik lépést tartani, maga is átalakul, igényesebb lesz. Alakulnak, fejlődnek a Magyar Posta iránt támasztott társadalmi, technikai igények is, új szolgáltatások jelentkeznek, mások háttérbe szorulnak. Az általános feladat; a közönség alapvető igényének gyors, pontos és megbízható kiszolgálása ugyanaz marad, ami volt századokon át (65. kép).

Az észak-magyarországi postaigazgatósági kerület postásainak erre való törekvését kívántam munkámban bemutatni.

63. kép. Az épülő belvárosi távközlési objektum Miskolcon. Makett.
Pásztor K. felv. 1985.

64. kép. Konténerközpontok a Régiposta utcában. Pásztor K. felv.

65. kép. A miskolci postaigazgatóság épülete. Kiss L. felv. 1983.

FÜGGELÉK

POSTASZERVEK FELSOROLÁSA

Tájékoztató:

1. A postaszervek osztályjelölésétől eltekintettem.
2. A posta-takarékpénztári közvetítőszolgáltatnak csak kezdeti éveire utaltam, 1890-től valamennyi postaszerv végezte e szolgálatot.
3. A kis forgalmú posták telefonnal való ellátása zömmel 1905–1910 közt történt. Jellemzőnek az 1914. és az 1948-as előfizetői állományt tartottam.
4. A gyakori személyi változás miatt a vezetők nevét csak kivételesen említettem.

A rövidítések jelentése:

Mny. vagy Umny.	= megnyitás, újra megnyitás időpontja
Takp.	= posta-takarékpénztári közvetítőszolgálat kezdete
Táv.	= távírószolgálat kezdete
Táv.b.	= távbeszélő-összeköttetést kapott
Előfsz.	= távbeszélő-előfizetők száma
Tört.	= a postaszerv történetére vonatkozó adatok
?	= bizonytalan, megközelítő adat

Abasár Mny. 1886. Takp. 1889. szeptember 1. Távb. 1914, Előfsz. 1914: 5, 1948: 10.
Abaujker Mny. 1950: ?. *Abaujszántó* Mny. 1857, Táv. 1881, Tört. Működése 1669-től kimutatható, amikor II. Ferdinánd főpostamestere Pakay Benedek jegyzékbe foglalja, mint Pozsony–Szatmár postavonalon levő postahelyet, 1890–1896 között kincstári hivatal, 1910-ben vasúti távirót kapott. Előfsz. 1914: 22, 1948: 26. *Abaujvár* Mny. 1877.
Adács Mny. 1885. október 1. Távb. 1910, Előfsz. 1914 és 1948: 2. *Aggtelek* Mny. 1886, Távb. 1925. aug. 1. Tört. 1919. május 18-án Szarhóry Kelemen cseh-szlovák postabiztos a Csehszlovák Köztársaság igazgatás alá vételét a hivatal szemlékönyvébe bejegyezte.
Alacska Mny. 1947: ?. *Aldebrő* Mny. 1885, Távb. 1910, Előfsz. 1914 és 1948: 2. *Alsóberecki* Mny. 1887. Előfsz. 1948: 2, Umny. 1954. február 1. *Alsódobsza* Mny. 1953. november 1., Umny. 1956. december 7. *Alsóvadász* Mny. 1884. *Alsózsolca* Mny. 1869.
Andornaktálya Mny. 1870, Távb. 1936, Előfsz. 1948: 5. *Apc* Mny. 1867. szeptember 5. Táv. 1894. május 10. Távb. 1908, Előfsz. 1914 és 1948: 10. Tört. Megnyitása egybeesett az Északi Vaspálya megnyitásával, majd ideiglenesen szünetelt, Umny. 1872. július 17.
Arló Mny. 1886. *Arnót* Mny. 1950. május 15. *Aszaló* Mny. 1880. február 5. Előfsz. 1914: 4. *Atkár* Mny. 1905–1910 között, Távb. 1910, Előfsz. 1914: 3, 1948: 2. *Ároktő* Mny. 1885, Távb. 1890. *Átány* Mny. 1718 körül a Buda–Hatvan–Poroszló–Csege–Debrecen–Kolozsvár postavonal 6. állomásaként, majd 1752-ben az állomást áthelyezték Boconádra, illetve onnan is tovább Tarnabodra. Umny. 1882, Távb. 1914, Előfsz. 1914: 1, 1948: 2. *Baktakék* (korábban Abauj Bakta) Mny. 1880. október 17. Takp. 1889. szeptember 1. *Balaton* Mny. 1930 közén, Távb. 1938, Előfsz. 1948: 2. *Bánhorváti* Mny. 1884. április 2. Távb. 1909, Takp. 1887, Előfsz. 1914: 2. *Bánréve* Mny. 1872, Előfsz. 1914: 5, 1948: 7. *Bátor* (korábban Heves-Bátor) Mny. 1882, Takp. 1889. szeptember 1. *Bekecs* Mny. 1958. október 3. *Bekölce* Mny. 1947: ?. *Berzék* Mny. 1882, Takp. 1889. szeptember 1. *Besenyőtelek* Mny. 1868, Távb. 1910, Előfsz. 1914: 2, 1948: 3. *Bélapát*

falva Mny. 1867-ben Apátfalva néven a vasútvonal megnyitásával egyidejűleg. Előfsz. 1914: 7, 1948: 8. Tört. 1703-ban a Rákóczi-szabadságharc alatt a középső fővonal egyik elágazásaként itt segédpostamester működött, aki Daróc–Ónod–Szerencsen át tartott összeköttetést Tokaj postaállomással. *Boconád* Mny. 1885, Előfsz. 1914: 2, Tört. 1752-ben Átányról a postaállomást ide helyezték át, rövid működése után pedig Tarnabódra. *Bodony* Mny. 1910. *Bodrogfalom* (korábban Luka) Mny. 1930. *Bodrogkeresztúr* Mny. 1868, Előfsz. 1948: 10, Tört. 1567-ben a Pozsony–Kassa postavonal Szatmárig történt meghosszabbításakor kezdte meg működését. Működésére 1606-ból is van adat. 1610-ben a Szepesti Kamarától kapta a fizetését, ez látta el ellenőrzését is. *Bodrogolaszi* Mny. 1883, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1933. *Bodrogszegi 1.* (Bodrogkisfalud) Mny. 1933. *Bodrogszegi 2.* (Szegi) Mny. 1929: ?, Távb. 1931. *Bódvarákó* Mny. 1962. *Bódvaszilás* Mny. 1873, Távb. 1893. *Bogács* Mny. 1882, Takp. 1887, Előfsz. 1914: 7, 1948: 6. *Boldog* Mny. 1880. *Boldogkőújfalú* Mny. 1982. október 1. *Boldogkőváralfa* (korábban Bodókő Váralfa) Mny. 1882, Távb. 1910, a vasúthoz csatlakozva Előfsz. 1914: 4, 1948: 3. *Boldva* Mny. 1885, Előfsz. 1948: 4, *Borsodbóta* Mny. 1936. *Borsodgeszt* Mny. 1946: ?. *Borsodivánka* Mny. 1881, Takp. 1886. *Borsodnádasd 1.* (falú) Mny. ?, fiókpostából hivatalállá minősítve 1937. szeptember 1. *Borsodnádasd 2.* (Lemezgyár). Korábban Nádasd. Mny. 1867, Előfsz. 1914: 3, 1949: 8. *Borsodszentgyörgy* Mny. 1963. *Borsodszirák* Mny. 1951: ?, Távb. 1956. január 27. *Bőcs* Mny. 1934. *Bükkaranyos* Mny. 1939. június 1. *Bükkábrány* (korábban Alsóábrány) Mny. 1871, Takp. 1886, első évi takarékbetét-állománya 1121 frt, a legtakarékosabb községek közé tartozott a megyében, Előfsz. 1914: 1, 1948: 5. *Bükkzentkereszt* (korábban Újhuta) Mny. 1910, Előfsz. 1948: 19, *Bükkszék* Mny. 1940. *Bükkzsérc* Mny. 1952. *Cigánd* (korábban Nagy-Cigánd) Mny. 1883. *Csány* Mny. 1865, Előfsz. 1914: 6, 1948: 10. *Cserépfalu* Mny. 1948. *Cserépváralfa* Mny. 1964. *Csernely* Mny. 1882, Takp. 1886-ban „Takarékos község”. *Csobaj* Mny. 1912. *Csobád* Mny. 1871. *Csokvaomány* Mny. 1958. *Dámóc* Mny. 1948. *Demjén* Mny. 1946. *Detek* Mny. 1952. *Detk* Mny. 1940-es évek elején. *Dédestapolcsány* (korábban Dédes) Mny. 1871, Takp. 1886. *Domaháza* Mny. 1952. *Domoszló* Mny. 1882, Távb. 1910, Előfsz. 1944: 4, 1948: 5. *Dormánd* Mny. 1925. október 16-án, Távb. 1927. május 14. Előfsz. 1948: 1. *Dubicsány* Mny. 1954. *Ecséd* Mny. 1885. június 16., Távb. 1905. november 4., Előfsz. 1914: 7, 1948: 5. *Edelény* Mny. 1863, Távb. 1876 mint alállomás, egyesítve a postával 1887-ben, Takp. 1886. évi betétállománya 474 frt, Távb. 1900 körül, Előfsz. 1914: 22, 1948: 13, Tört. 1566-ban a császári hadsereg Szendrőt I. Miksa részére elfoglalja, itt tábori postát létesít. I. Rákóczi György többször keltezi innen leveleit, 1657-ben innen irányította Szendrő ostromát. Rákóczi Ferenc szabadságharca alatt fontos postahely, segédpostamestere Farkas Tamás. *Edelény–Abod* Mny. 1937. október 1. *Edelény–Finke* Mny. 1958. *Eger 1.* Mny. 1687, Távb. 1862, egyesítve 1887, Távb. 1891. január 21., Előfsz. 1914: 198, 1948: 291, Tört. a tanulmányban. *Eger 2.* Mny. 1906. *Eger 3.* Mny. 1939. *Eger 4.–Felnémet* Mny. 1900, 1914: 2, 1948: 6. *Eger 5.* (Csebokszári lakótelep), Mny. 1976. január 1. *Egerbakta* (korábban Bakta) Mny. 1882, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1910 táján, Előfsz. 1914 és 1948: 2. *Egerbocs* Mny. 1948. *Egercsehi* (korábban Heves-Csehi) Mny. 1885, Takp. 1889. szeptember 1., Előfsz. 1914: 4, 1948: 3. *Egercsehi–Kőszénbányatelep* Mny. 1946. *Egerfarmos* Mny. 1893, Előfsz. 1914: 2. *Egerlövő* Mny. 1928. *Egerszalók* Mny. 1920, Távb. 1946, Tört. 1345-ben itt élt Thomas „folyó” I. Lajos király szolgálatában álló familiárus. *Egerszólát* (korábban Szóláth) Mny. 1882, Takp. 1889. szeptember 1., Előfsz. 1948: 1. *Emőd* Mny. 1869, Takp. 1886, Távb. 1900 körül, Előfsz. 1908: 4, 1914: 9, 1948: 7, Tört. Rákóczi-szabadságharc alatt 1703-tól a

középső postavonal egyik ága Egerből jövet Emődöt érintve Ónod, Tiszalúc irányában áthaladva a Tiszán Nagykaló, Nyírbátor érintésével csatlakozott az erdélyi fő postavonalhoz. 1707-ben Emőd segédpostamestere 6 lovat volt köteles a fejedelem számára készenlétben tartani. *Encs* (korábban Forró-Encs) Mny. 1860–1863 között. Táv. 1880-ban önálló távíróállomás a Pest–Kassa–Tarnov fővonal 17. állomása, Távb. 1905–1910 között, 1914: 9, 1948: 21. *Erdőbénye* Mny. 1870, Előfsz. 1914: 3, 1948: 5. *Erdőhorvát* Mny. 1885, Távb. 1965. május 3. *Erdőkövesd* Mny. 1974. *Erdőtelek* Mny. 1872, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 8, 1948: 4. *Erk* Mny. 1885, Takp. 1889. szeptember 1. *Fancsal* Mny. 1980. június 1. *Fáj* Mny. 1953. okt. 1. *Fedémes* Mny. 1954. február 5. *Feldebrő* Mny. 1882, Előfsz. 1914: 3, 1948: 4. *Felsődobsza* Mny. 1885. *Felsőgagy* Mny. 1885, Távb. 1948. *Felsőkelecsény* Mny. 1974. *Felsőnyárád* Mny. 1877. *Felsőtárkány* Mny. 1887, majd Umny. 1895. Előfsz. 1914: 3, 1948: 2. *Felsőtelekes* Mny. 1974. *Felsővadász* Mny. 1871, Takp. 1886. Első takarékkönyv nyilvántartása ez időből a Postamúzeum értékes dokumentuma. *Felsőzsolca* Mny. 1884, Takp. 1886, Távb. 1900, Előfsz. 1914: 3, 1948: 2. *Főny* Mny. 1898. december 3. *Forró* Mny. 1790. szeptember 1., Tört. Első postamestere a vilmányi veredárius Németh Mátvás. Postája Kassa város gazdasági épületében (a mai Kakas csárda) működött, ahol jó hírű vendégfogadó is volt. *Fülökércs* Mny. 1956. január 4. *Füzesabony* Mny. 1853, Táv. 1893, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 13, 1948: 15, Tört. 1852-ben Abony néven működött, heti háromszori lovaspostájára volt Gyöngyössel. *Füzesabony* fiókposta Mny. 1958. *Füzér* Mny. 1962. *Füzérkomlós* Mny. 1920 ? *Füzéradvány* Mny. 1946 ? *Gadna* Mny. 1951. *Gagybátor* Mny. 1956. *Gagyvendégi* Mny. 1866. *Galyatető* Mny. 1930-as években a menedékházban, távbeszélő-kapcsolattal. *Garadna* Mny. 1871. *Gelej* Mny. 1886. *Gesztely* Mny. 1868, Tört. 1749-ben a VII. számú postáját mentén Ónod–Szerencs közt működött 1790-i megszüntetéséig. Határában a Hernád partján 1919. május 23-án huszonegy postás vöröskatonát végeztek ki. *Gibárt* (ma Encs–Gibárt) Mny. 1855. *Girincs* Mny. 1883. *Golop* Mny. 1951. *Gönc* Mny. 1868, Táv. 1898. március 12., Távb. 1900, Előfsz. 1914: 7. *Göncruszka* Mny. 1884, Takp. 1889. szeptember 1. *Gyöngyös I.* Mny. 1679, Táv. 1865, egyesítve 1887, Távb. 1900, Előfsz. 1900: 60, 1912: 212, 1914: 251, 1930: 272, 1948: 398. Felállítását a Helytartótanács 1679. szeptember 28-án rendelte el a Buda–Kassa postavonal megnyitásakor Buttler János várparancsnoknak. Rákóczi-szabadságharc alatt fontos postahely, postamestere Klampfer Lőrinc elmenekül Rákóczi csapatai elől, 1704–1710-ig Kántor István a postamester, aki 8 lovat volt köteles tartani a postatovábbítás céljából. 1814–1876-ig a Városi Tanács kezelésében működött, amely bérlet-expeditort (kiadót) tartott. Éves számadásai értékes adatokat tartalmaznak a 19. század postájáról. *Gyöngyös 2.* Mny. 1954 ? *Gyöngyöshalász* Mny. 1883, Távb. 1908, Előfsz. 1914: 3. *Gyöngyösoroszi* Mny. 1938. *Gyöngyöspata* Mny. 1879. augusztus 10-én, Előfsz. 1914: 4, 1948: 6. *Gyöngyössolymos* Mny. 1938, Előfsz. 1948: 3. *Gyöngyöstarján* Mny. 1887. Umny. 1910, Előfsz. 1914: 4, 1948: 6. *Györgytarló* Mny. 1951. *Halmaj* Mny. 1883, Táv. 1925. *Halmajugra* Mny. 1951. *Hangács* Mny. 1882, Takp. 1887. *Hangony* Mny. 1883, Takp. 1889. szeptember 1. *Harsány* Mny. 1790. szeptember 1., Tört. Megnyitója az Ónodról odahelyezett Orássy István veredárius. *Hatvan I.* Mny. 1690-es évek közepén, postamestere Szabó Máté, Táv. 1865, egyesítve 1891, Távb. 1906 körül, Előfsz. 1914: 76, 1948: 92, Tört. Rákóczi postahálózatának középső és déli fővonala érintette, fontos postahely, 1715-ben Pozsony–Kassa–Tokaj–Erdély vonal felállításával egy vonalrész Tokajból elágazva Szerencsen át Eger–Gyöngyös–Hatvan útvonalon tartott Budának. 1749-ben a tíz levélpostáját közül kettő is érintette Hatvant. A reformkorban Grassalkovich Antal herceg a posta tulajdonosa.

1954-ben a hivatal lovas kézbesítője napi 23 km-t megtéve hat lakóhelyet érintve kézbesített. *Hatvan* 2. Mny. 1870 ?, majd kirendeltség. 1953-tól önálló hivatal. *Hatvan* 3. Mny. 1950 ? *Hatvan–Kerekharaszt* Mny. 1951. *Háromhuta* Mny. 1959, Távb. 1960. *Hejce* Mny. 1890. *Hejőbába* Mny. 1889. szeptember 1. *Hejőkeresztúr* Mny. 1935. október 19-én. *Hejőkürt* Mny. 1973. *Hejőpapi* Mny. 1934. *Hejőszalonta* Mny. 1957. *Herceggút* Mny. 1949. július 1. *Heréd* Mny. 1885, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1925, Előfsz. 1948: 1. *Hernádcéce* Mny. 1950 ?. *Hernádkak* Mny. 1952. aug. 1., Távb. 1954. *Hernádkércs* Mny. 1880, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1905. *Hernádnémeti* Mny. 1885. *Hernádszentandrás* Mny. 1953. *Hernádszurdok* Mny. 1952. *Hernádvécse* Mny. 1886, Takp. 1889. szeptember 1. *Heves* Mny. 1852. június 1., Táv. 1882. október 9., Távb. 1906, Előfsz. 1914: 20, 1948: 34, Tört. Megnyitáskor Kápolnával hetenként négyszeri gyalogküldönc-összeköttetése volt. *Hevesaranyos* Mny. 1951. *Hevesvezekény* Mny. 1957. *Hét* Mny. 1973. január 2. *Hidasnémeti* Mny. 1790. szeptember 1., Táv. 1860-as évek elején, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 6, 1948: 7, Tört. Megnyitója a szinai veredárius volt, akit a Kassa–Miskolc postavonal létesítése előtt Hidasnémetibe helyeztek át. 1820–1897-ig a Drisnyei-család birtokolta, tőle váltotta meg a kincstár 1897-ben 2500 forint „királyi érték”-ért. *Hídvégárdó* Mny. 1885. *Hollóháza* Mny. 1884. *Homrogd* Mny. 1871, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 4. *Hort* Mny. 1883. június 11-én, Távb. 1912, Előfsz. 1914: 4, 1948: 3. *Igrici* Mny. 1952. *Ináncs* Mny. 1951. *Istenmezeje* (korábban Bükkszenterzsébet) Mny. 1930, Távb. 1933. *Ivád* Mny. 1940, Távb. 1948. *Izsófalva* 1. (korábban Disznóshorvát) Mny. 1928, Táv. 1931. *Izsófalva* 2. (Rudolftelep) Mny. 1950. *Izsófalva* 3. (Ormosbánya) Mny. 1925. *Járdánháza* Mny. 1949. *Jósvafő* Mny. 1879. *Karácsond* Mny. 1870. *Karcsa* Mny. 1946. *Karos* Mny. 1950. *Kazincbarcika* 1. Mny. 1952. október 5-én Kazincbarcika 3. sz. postaként, majd Kazincbarcika 1. számmal 1953. november 2.–1978. január 6-ig ideiglenes épületben felvevő- és kézbesítőpostaként működött. Részlegei a végleges elhelyezésükig a város különböző helyein működtek: a távíró- és távbeszélő-munkahelyek a Liget u. 1. sz. alatt, kézbesítő- és hírlaposztály az Építők u. 11. sz. alatt. Az ideiglenes épület lebontása után az addig ott működő részlegek a MÁV-állomás raktárépületébe költöztek, a felvételi szolgálat, főpénztár és a géptávíró 1968-ban megszüntetett 5. sz. hivatal kibővített helyére került. A szétszórtságnak az új postaépület átadása vetett véget 1978. január 16-án. Gépkocsiszállításra (gyűjtő- és kézbesítőjárat) 1958-ban tért át. *Kazincbarcika* 2. Mny. 1952-ben a BVK lakótelepén, 1953-ig saját távbeszélő-központtal működött. 1965-ben a BVK MÁVAÜT megálló épületében kap új elhelyezést. *Kazincbarcika* 3. (Alsó-, Felső-Barcika községek eredeti postája) Mny. az 1850-es évek végén. 1853-ban áthelyezték Sajószentpéterre. Umny. 1883-ban Barcika néven, Takp. 1886, Távb. 1925 ?, Előfsz. 1948: 8. Az iparvasút épületét, ahol működött 1925-ben lebontották és beköltöztették Sajókazinc, Széchenyi u. 84. sz. alá, hivatal céljára épült új épületbe. 1946-ban Alsó-, Felső-Barcika és Sajókazinc egyesül Kazincbarcika név alatt. A nagyarányú építkezés miatt a forgalom emelkedése kinőtte az épületet, hiába bővítették. Amikor 1952-ben megnyílt a Kb. 2. számú posta és az ideiglenes postaépületben az 1. sz. posta; a 3. számot kapja (1953. november 2.). Véglegesen helyére a Babits Mihály u. 2. szám alatti postaépületbe 1976. július 2-én költözött. *Kazincbarcika* 4. sz. Mny. 1954-ben Berente községben, melyet az évben Kazincbarcika városhoz csatoltak. Kezdetben a PVC-gyár felvonulási baraképületében nyert elhelyezést, amit biztonság hiánya miatt hamarosan lebontottak. Helyette épített új hivatali helyiséget és lakást az Olefin-üzem terjeszkedése miatt igénybevétték és a hivatalt a December 12. utca 11. sz. alá költöztették. *Kazincbarcika* 5. Mny. 1959. december 5-én Lenin u. 7. sz. alatt felvevőhivatalként mű-

ködött 1968-ig. Újranyitották 1984. április 3-án a kertvárosi Akácfa u. 44. sz. alatt. *Kács* Mny. 1934. *Kál* Mny. 1869, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 7, 1948: 13. *Kápolna* Mny. 1760, Távb. 1888. november 14., Távb. 1910, Előfsz. 1914: 6, Tört. 1790-től a Buda–Sátoraljaújhely 6. számú fővonal fontos állomása 1852-től Heves postával heti négyszeri gyalogküldönc, Egerrel hét alkalommal (szerda kivételével) kariol-kocsival, szerdán lovaspostával tartott összeköttetést. *Károlyfalva* Mny. 1951. június 1. *Kázmárk* Mny. 1940. *Kelemér* Mny. 1884. *Kenézlő* Mny. 1940. *Kerecsend* Mny. 1882. *Kesznyéten* Mny. 1938. *Kékéd* Mny. 1873, Takp. 1889. szeptember 1. *Kékestető-Szanatórium* Mny. 1933. *Királd* Mny. 1938, Távb. 1939. október 15. *Kisfüzes* Mny. 1953. december 1. *Kisgyőr* Mny. 1939. július 1., Távb. 1953. *Kiskinizs* Mny. 1946. *Kisköre* Mny. 1885. *Kisnána* Mny. 1940 ? *Kistokaj* Mny. 1952. november 30. *Komjáti* Mny. 1961. *Komlóska* Mny. 1982. december 1. *Kompolt* Mny. 1926. *Kondó* Mny. 1950. *Korlát* Mny. 1946. *Kovácsvágás* Mny. 1950. augusztus 16. *Kömlő* Mny. 1872, Előfsz. 1914: 2, 1948: 3. *Köröm* Mny. 1966. *Krasznokvajda* Mny. 1887, Takp. 1889. szeptember 1., Előfsz. 1914: 4, 1948: 3. *Kupa* Mny. 1924. *Kurtyán* Mny. 1954. május 17. *Lak* Mny. 1886, Takp. 1889. szeptember 1. *Lácacséke* Mny. 1920 ? *Legyesbénye* Mny. 1885, Előfsz. 1914: 3. *Leninváros 1.* (korábban Tiszszederkény) Mny. 1953 a TVK egy felvonulási épületében, többször költözött, míg 1980-ban új, modern postaépületet kapott. *Leninváros 2.* Mny. 1954. július 1. a Tiszapalkonya Erőmű körzetében. *Leninváros 5.* (Tiszapalkonya) Mny. 1882, Előfsz. 1914: 3. *Lőrinci 1.* Mny. 1880. augusztus 16., Távb. 1911. július 22., Előfsz. 1914: 3, 1948: 4. *Lőrinci 2.* (Mátravidéki Erőmű) Mny. 1948. *Lőrinci 3.* (Petőfi-bányatelep) Mny. 1948. *Lőrinci 4.* (Selyp) Mny. 1891. július 1., Távb. 1897. szeptember 14., Távb. 1911, Előfsz. 1914: 3, 1948: 4. *Ludas* Mny. 1871. január 15., Távb. 1894. november 21., Távb. 1911. december 28., Előfsz. 1914 és 1948: 3. *Makkoshotyka* Mny. 1959. szeptember 15. *Maklár* Mny. 1871. *Markaz* Mny. 1928. *Martonyi* Mny. 1973. október 1. *Mád* Mny. 1868, Távb. 1888, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 5, 1948: 10. *Mályi* Mny. 1939. augusztus 1., Távb. 1948. *Mályinka* Mny. 1976. január 2. *Mátraballa* Mny. 1886, Takp. 1889. szeptember 1. *Mátradereske* Mny. 1954. *Mátrafüred* Mny. 1939, előtte idényhivatalként működött májustól szeptemberig. *Mátraháza* Mny. 1935–36, idényhivatalként a Posta üdülőjének épületében. Előfsz. 1948: 12. *Mátraszentimre* Mny. 1935. *Megyaszó* Mny. 1872 ?, Előfsz. 1948: 2, Tört. A Rákóczi-szabadságharc középső postavonala Losonc–Rimaszombat–Putnok–Sajókaza–Edelény–Megyaszon haladt át Tokaj felé. 1703-ban Tálos Péter a veredáriusa. *Mezőcsát* Mny. 1861, Távb. 1888. január 10., Takp. 1886, az első évi betétállománya 763 frt, Távb. 1903, Előfsz. 1914: 15, 1948: 25. *Mezőkeresztes* Mny. az 1750-es években, Takp. 1886, Távb. 1894, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 7, 1948: 14, Tört. 1760-as években veredáriusa Csepregi János. Az állomást 1790-ben áthelyezték Tardra. *Mezőkeresztes–Csincse* Mny. 1956. február 6. *Mezőkövesd 1.* Mny. 1790, Távb. 1868, Takp. 1886-ban az első évi betétállománya 279 frt volt, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 24, 1948: 66, Tört. 1707-ben Rákóczi segédpostamestert foglalkoztatott itt hat lóval. 1855-ben Mezőkövesdtől Szentesisig mellékvonal vezetett. Egy másik mellékvonal Egertől Mezőkövesden át Kápolnára szállított postaanyagot. Nevezetes postás családok 1840–1872 közt a Kudlovics- és a Tarbay-család. *Mezőkövesd 2.* Mny. 1950. *Mezőnagymihály* Mny. 1909 ? *Mezőnyárád* Mny. 1898. december 5., Előfsz. 1914: 6, 1948: 3. *Mezőszemere* Mny. 1910 körül, Előfsz. 1914: 1. *Mezőtárkány* Mny. 1886, Távb. 1908. *Mezőzombor* Mny. 1891. *Méra* Mny. 1885. *Mikófalva* Mny. 1948. *Mikóháza* Mny. 1884, Takp. 1889. szeptember 1. *Miskolc 1.* lsd. a tanulmányt, Takp. 1886, Előfsz. 1914: 691, 1948: 1480. *Miskolc 2.* Mny. 1880. június 23. postamesteri hivatalként, 1881-ben átminősítve kincs-

tári hivatallá. *Miskolc* 3. Mny. 1891. Miskolc–Búza tér néven. *Miskolc* 4. Mny. 1891. (Miskolc–Felvég) Táv. 1891, Tört. A Hunyad u. 8. szám alól 1893. április 22-én áthelyezve a Széchenyi úti Pátriaházba. *Miskolc* 5. Mny. 1934, 1973-ban a Győri kapu 61. alá költözött, Tört. 1916-ban Miskolc 5. számmal a Honvéd Barakkórházban működött. *Miskolc* 6. Mny. 1925 körül a Csabai kapuban, 1967-ben a Kassai u. 94. alá költözött. *Miskolc* 7. Mny. 1925. június 30. mint ügynökség, hivatallá átmínősítve 1938. január 1. *Miskolc* 8. (Hejőcsaba) Mny. 1884, Takp. 1887, Tört. 1908-ban 2 állomással részt vett a megyei törvényhatósági távbeszélő-forgalomban, 1914: 3 előfizetője volt. 1985. május 3-án áthelyezve Csaba vezér u. 51. sz. alá. *Miskolc* 9. (Újdiósgyőr) Mny. 1933., 1935. március 26. 1978-ban a Marx Károly utcai helyiségből átköltözött Herceg Ferenc u. 1. sz. alá. *Miskolc* 10. (Diósgyőr gyártelep) Mny. 1888. június 16-án. 1975 augusztusában Kiss tábornok u. 30. alá költözött. *Miskolc* 11. (Miskolc-Diósgyőr) Mny. 1870. *Miskolc* 13. (Ady E. u. 20.) Mny. 1959. április 6. áthelyezve 1966. november 1. *Miskolc* 14. (Csabai kapu 23.) Mny. 1960. május 2. *Miskolc* 15. (Egyetemváros) Mny. 1952–53 ? *Miskolc* 16. (Görömböly) Mny. 1950-es évek közepén. *Miskolc* 17. (Lillafüred) Mny. 1929. Előfsz. 1948: 10. *Miskolc* 18. (Miskolc-Pereces) Mny. 1936. január 27. *Miskolc* 19. (Miskolc-tapolca) Mny. 1950-es évek elején, korábban időszaki hivatal, Előfsz. 1948: 21, Tört. 1940-ben automata törpeközpontot helyeztek itt üzembe, mely 1944-ben bombatalálat következtében megsemmisült. 1945-től megnyitásáig a nyári időszakokban kirendelt személyzettel működött. *Miskolc* 20. (Miskolc-Diósgyőr) Mny. 1872, Táv. 1892, Takp. 1886-tól. 1889-ben a jó betétgyűjtésért 20 frt jutalomban részesült, Tört. 1975 előtt Miskolc 10. számozással, azt követően Miskolc 20 jelöléssel működik. *Miskolc* 23. Mny. 1982. december 6-án, kézbesítő hivatal. Épült: 420 millió Ft beruházással 2000 m² alapterületen, munkáját 130 dolgozóval kezdte (22 fő levél-, és 33 fő hírlapkézbesítő). *Miskolc* 24. Mny. 1980. Testvérvárosok u.-ban. *Miskolc-Szirma* Mny. 1933. *Monok* Mny. 1868, Táv. 1888. november 24. *Mónosbél* Mny. 1953. május 13., Távb. 1953 végén. *Múcsony* Mny. 1886, Takp. 1889. szeptember 1-én. *Muhi* Mny. 1948. május 1., Távb. 1950. május 1. *Nagybarca* Mny. 1948. *Nagycsécs* Mny. 1948. május 1. *Nagyfüged* Mny. 1882. december 11-én, Táv. 1913. január 8. *Nagykinizs* Mny. 1927. *Nagykökényes* Mny. 1943. *Nagyréde* Mny. 1884. december 16., Távb. 1909. január 21, Előfsz. 1914: 4, 1948: 3. *Nagyrosvágy* Mny. 1911. Kisrosvágy név alatt, 1937-ben egyesítve Nagyrosvágygyal, Távb. 1939. február 24. *Nagyút* Mny. 1942. *Nagyvisnyó* Mny. 1910-ben a pályaudvaron. *Nekézseny* Mny. 1963. november 1. *Nemesbik* Mny. 1910, Előfsz. 1914: 1. *Négyes* Mny. 1886, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1954. *Noszvaj* Mny. 1952. szeptember 27., Távb. 1954 végén. *Novaj* Mny. 1954. október 1. korábban 1936-tól működött, Távb. 1939, Előfsz. 1948: 1. *Novajdrány* Mny. 1890, Távb. 1890. *Nyékkládháza* Mny. 1870, Táv. 1895. augusztus 28., Takp. 1886-ban „Takarékos község”, Előfsz. 1914: 4, 1948: 8. *Nyékkládháza-Fiókposta* Mny. 1954. október 1. *Olaszlizska* (korábban Lizska) Mny. 1873, Tört. Működése 1793-tól kezdve kimutatható. Első postamestere Weber András Kossuth Lajos anyai nagypapja, aki 1808-ig birtokolta, majd eladta az Ungváry-családnak. *Ónd* Mny. 1939. július 1. *Onga* Mny. 1882. *Ostoros* Mny. 1947, Távb. 1950. *Oszlár* Mny. 1953. *Ónod* Mny. 1715, Takp. 1886, az első évi betétállománya 687 frt, Előfsz. 1914 és 1948: 4, Tört. A Rákóczi-szabadságharc alatt jelentős postaállomás, mely 5, majd 8 ló tartására volt kötelezve. 1715-ben Buda–Eger–Tokaj közti postavonal fontos állomása. 1749-ben a VIII. sz. postáját hatodik állomása. 1742–1751 közt postamestere Szilvásy Albert még latin nyelven állít ki feladóvényét. *Ónod*–Tokaj és *Ónod*–Eger járat postai díjszabását 1751-ben külön császári pátenst állapította meg. Az 1760-

as években az ónodi posta hetenként kétszer hozta és vitte a leveleket Miskolcra és vissza, később segédpostamestert tartott Miskolcon, aki levélszedéssel (-gyűjtéssel) foglalkozott. 1784-ben segédpostamestere Órássy István, akit a miskolci postaállomás megnyitásakor 1790-ben Harsányba helyeztek át. Ez időtől kezdve jelentősége csökkent. 1820–1850 közt postája nem működött, 1862-ben kiadáság, majd postahivatal. *Ózd 1.* Mny. 1870-ben Várkony városrészben. 1878-ban a Rimamurányi Vasmű igazgatóságának kérésére a postát a Vasmű területére helyezték át. Táv. 1882, egyesítve 1888. június 21., Táv. 1906, *Előfsz.* 1914: 11, 1948: 98, Takp. 1886, Bővebbet; Lakóhelyünk *Ózd c.* kiadvány 1982. 7. sz.-ban a Postai-hírközlési adatok *Ózd* történetéhez c. cikkből. *Ózd 2.* Mny. 1960. december 16. Az 1940-es évektől kezdve Gyűjtő városrészben működött, mint felvevőhivatal, majd 1960-tól pályaudvari hivatal, mely a város kézbesítőszolgálatát is ellátja. *Ózd 3.* (Sajóvárkony) Mny. 1940-es években. *Ózd 4.* (Bánszállás) Mny. 1949 ? *Ózd 6.* A volt Gyűjtő városrészi posta, ma a Vörös Hadsereg útja 10. sz. alatt működik. *Ózd 7.* Mny. 1970-ben az Árpád vezér úton. *Ózd 8.* (Farkaslyuk-bányatelep) Mny. 1954. május 10-én. *Ózd 9.* (Hódoscsépány) Mny. 1908. január 25-én. *Ózd 10.* (Somsálybánya) Mny. 1952. *Ózd-Center* Mny. 1953 ? *Ózd-Szentisimon* Mny. 1938. november 1. *Ózd-Uraj* Mny. 1949. *Parasznya* Mny. 1928. *Parád* Mny. 1860, Táv. 1906, *Előfsz.* 1914 és 1948: 11. *Parád-gyógyfürdő* Mny. 1882, Táv. 1893. Működését mint időszaki hivatal kezdte meg. *Parádsasvár* Mny. 1952, Táv. 1954. áprilisban. *Pácín* Mny. 1869. *Pálháza* Mny. 1885, Takp. 1889. szeptember 1. *Pere* Mny. 1966. *Perkupa* Mny. 1926. *Pély* Mny. 1881. *Pétervársára* Mny. 1852, Táv. 1890, Táv. 1906, *Előfsz.* 1914: 6, 1948: 15, Tört. 1550–1552-ig Pozsony–Eger közt működő postáját érintette. *Poroszló* Mny. 1852, Táv. 1906, *Előfsz.* 1914: 10, 1948: 7. *Prügy* Mny. 1954. *Pusztafalu* Mny. 1980. június 1. *Putnok* Mny. 1834, Táv. 1872, a postával egyesítve, Táv. 1903, *Előfsz.* 1914: 20, 1948: 34, Tört. A Rákóczi-szabadságharc alatt a közép-ső fővonal egyik szárnya érintette, postamesteri állomásként működött. *Radostyán* Mny. 1975. *Ragály* Mny. 1877, Táv. 1893, Táv. 1909, *Előfsz.* 1914: 5, 1948: 4. *Rakaca* Mny. 1882, Takp. 1887. *Rakacaszend* Mny. 1954. június 12. *Rásonysápherencs* (korábbi helye Léh, melynek postája 1883-ban nyílt meg) Mny. 1972. március 1., *Előfsz.* 1948: 2. *Rátka* Mny. 1950 ? *Recsk* Mny. 1887, *Előfsz.* 1914: 4, 1948: 13. *Répáshuta* Mny. 1951. október 20., Táv. 1952. Az 1920-as évektől a községi nyilvános állomása Bükk-szentkereszthez csatlakozott, ahonnan másnapként kapott postát. *Révleányvár* Mny. 1940, Táv. 1959. *Ricse* Mny. 1921. július 21., Táv. 1925. *Rózsaszentmárton* Mny. 1930. *Rudabánya* (korábban Rudó-bánya) Mny. 1883, Takp. 1886, *Előfsz.* 1914: 4. *Rudabányaácska* Mny. 1951. szeptember 1., Táv. ugyanakkor. *Sajóbadony* Mny. 1948. január 5., Táv. 1949. október 26. *Sajóecseg* Mny. 1897. *Sajóhidvég* Mny. 1940. *Sajókaza* Mny. 1887, Táv. 1887, *Előfsz.* 1914: 4, 1948: 5, Tört. 1705-ben a községet két fővonal is érintette, ezért Rákóczi itt segédpostamestert működtetett. *Sajókápolna* Mny. 1949. *Sajókeresztúr* Mny. 1950, Táv. 1950. *Sajólad* Mny. 1934. *Sajónémeti* Mny. 1939. szeptember 1. *Sajópálfala* Mny. 1978. október 1. *Sajóörös* Mny. 1952, Táv. 1954. *Sajópetri* Mny. 1979. március 1. *Sajópüspöki* Mny. 1964 ? *Sajószentpéter* Mny. 1853. május 1. a sajókazinci postaállomás idehelyezésével. Táv. 1882, Takp. 1886, az első évi betétállománya 460 frt, Táv. 1906, *Előf.* 1914: 18, 1948: 41, Tört. A Rákóczi-szabadságharc kezdetén négy ló és szekér tartására volt kötelezve. 1852-ban Szendrővel heti háromszori gyalogküldöncjárt kötötte össze. *Sajószöged* Mny. 1873, Táv. 1899. december 6., Takp. 1886, *Előfsz.* 1914: 4. *Sajóvámos* Mny. 1873, Takp. 1889. szeptember 1., *Előfsz.* 1914: 1. *Sajóvelezd* Mny. 1927. *Sarud* Mny.

1. V. MISKOLCZ VII. 1818 f.
2. III. 1818—1843 f.
3. V. 1833—1844 p. f.
4. MISKOLCZ III. 1844—1847 f.

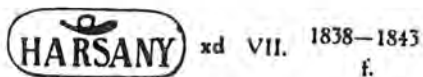
Ujhely
1791 T — ω

1. III. 1819—1839 f. p.
2. III. 1839 — ω f.

1760 T — ω

1. V TALLYA VIII. 1793 f.

1. V. 1783—1830 f.
2. V. CASCHAU III. 1817—1828 f.
3. V. KASCHAU IV. 1825—1831 f.
4. III. 1831—1843 f. p.

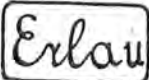
1. V. TOKAI IV. 1754—1831 f. p.

2. V. TOKAI VI. 1789—1790 f.

3. IV. 1831—1847 f. p.

4. V. ? — ω f.

1. IX. 1779—1780 f.

2. VON ERLAU VIII. 1818 f.

1. VIII. 1825—1831 f.
2. * SZIKSZO V. 1838 f.
3. SZIKSZÓ IV. 1842 — ω f.
4. II. 1848 — ω f.

1. VI. 1819 f.

2. IV. 1819—1839 f. k.

1. } III. 1821 — ω f., p.
2. }

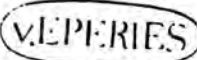

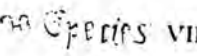
1. VII. 1818—1829 f. p.

2. VI. 1837—1844 f.

3. KE SMARK IV. 1838—1844 f.

3. SCHEMNITZ V. 1819—1834 p. f.

1. v. Eperies VIII. 1783—1792 f.
2. * VI. 1786 f.

3. * VII. 1789 f.

4. v EPERIES V. 1789—1830 f.

5. v. EPERIES VII. 1818—1820 f.

6. v EPERIES VIII. 1821 f.

7. EPERIES IX. 1830—1831 f.

9. III. 1832—1848 f.

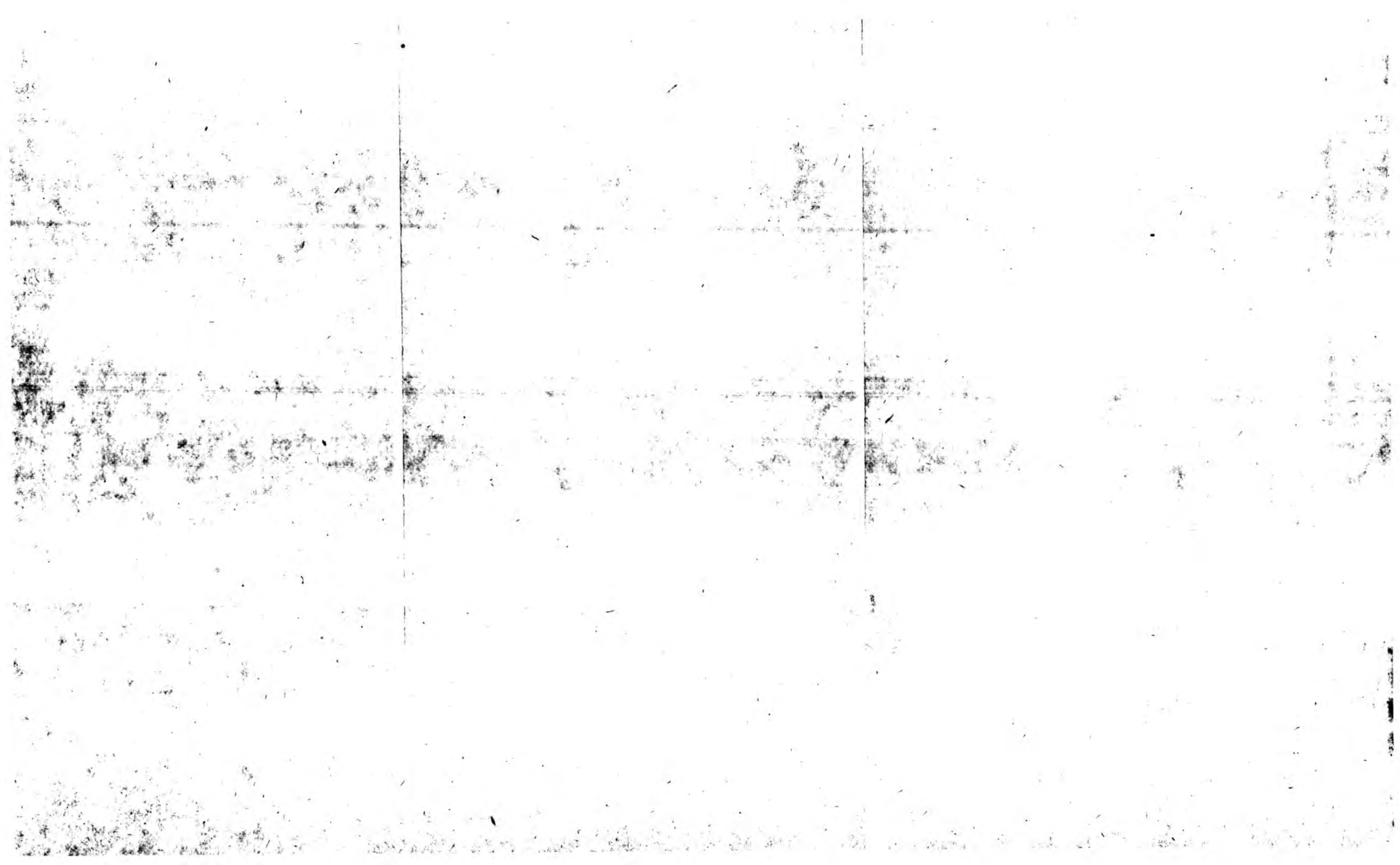
1. IV. 1820—1843 f. p.

1. SCHEMNIZ VII. 1790—1792 f.

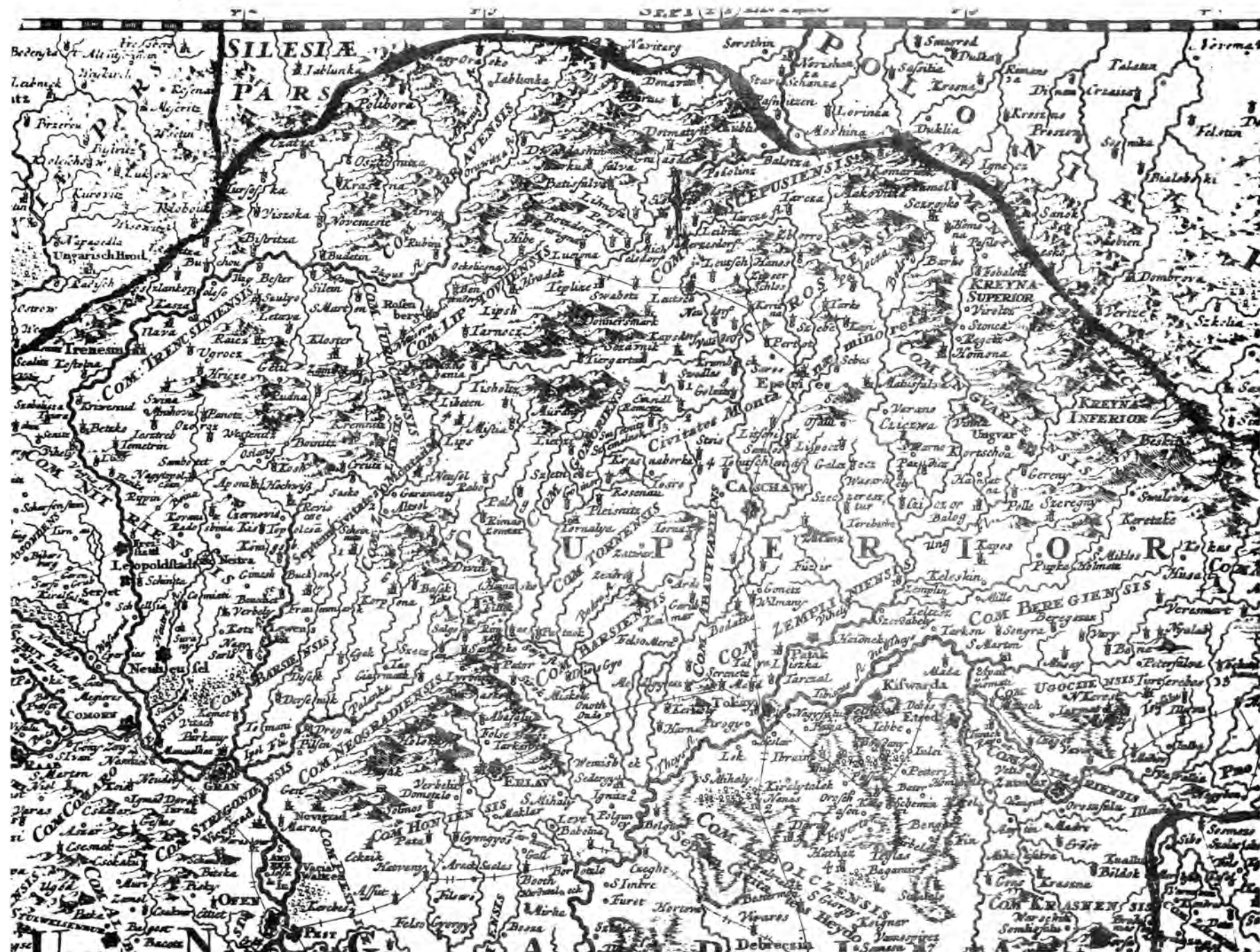
2. V. 1808—1839 f. p.

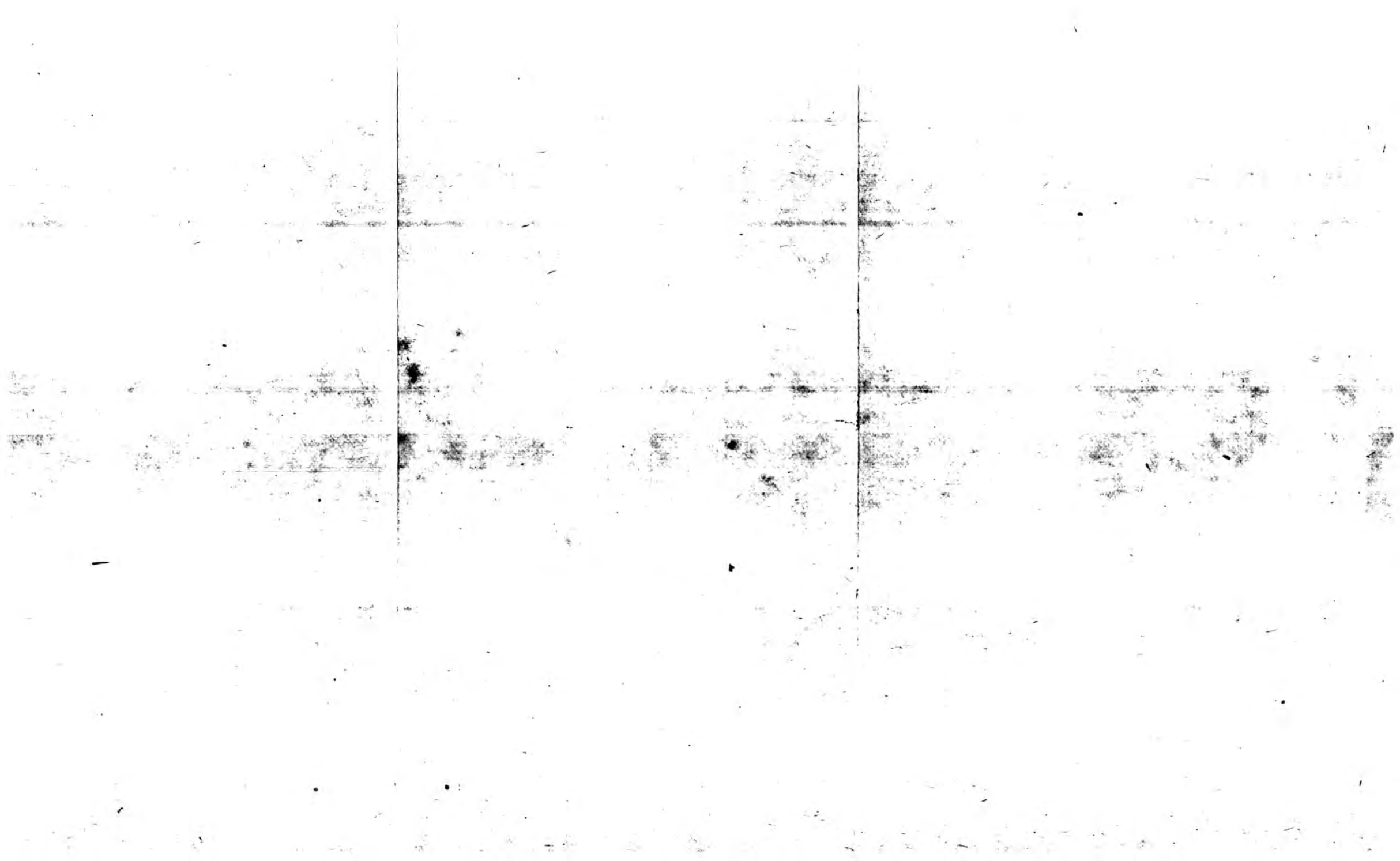
1885, Takp. 1889. szeptember 1., Előfsz. 1914: 3. *Sály* Mny. 1896, Előfsz. 1914 és 1948: 4. *Sárospatak* (korábban 1887-ig Sáros Nagy Patak) Mny. 1817-ben mint levélszedőség, 1856-tól kiadáság (fiókposta), 1880. július 13-tól hivatal. Táv. 1868, magánkezelésű mellékállomás 1887-ben történt egyesítésig, Távb. 1910, Előfsz. 1914: 28, 1948: 48, Tört. 1553-ban Buda–Erdély között Kassán keresztül Nagyszebennek Taxis Mátyás főpostamester 25 állomással működő postavonalat állított fel, mely Sárospatakot is érintette. E vonal 1566-ig működött. *Sárospatak–Dorkó* (korábban Dorkó) Mny. 1955. június 1. *Sáta* Mny. 1892, Előf. 1914: 2, 1948: 7. *Sátoralfajújhely* Mny. 1790. szeptember 1., Táv. 1867, egyesítve 1887, Távb. 1900, Előfsz. 1914: 196, 1948: 115, Tört. 1897-ben kincstári kezelésbe került. 1831-ben a Zempléni Kaszinó részére hét magyar, hét német, és egy latin nyelvű újságot kézbesített a posta. *Selyeb* Mny. 1884, Takp. 1889. szeptember 1. *Serényfalva* Mny. 1950 ? *Sirok* Mny. 1884, Előfsz. 1914 és 1948: 3. *Szajla* Mny. 1949, Távb. 1957. *Szakáld* Mny. 1951, Távb. 1956. március 1. *Szalaszend* Mny. 1950 ? *Szalonna* Mny. 1887, Takp. 1889. szeptember 1., Táv. 1925. *Szarvaskő* Mny. 1930. *Szemere* Mny. 1881, Előfsz. 1914: 2. *Szendró* Mny. 1853. május 1., Táv. 1892, Takp. 1886, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 7, Tört. Megnyitásával egyidejűleg Sajókazinc postaállomást Sajószentpéterre helyezték át. Heti háromszori gyalogküldőncjáratí összeköttetése volt Sajószentpéterrel. *Szendrőlád* Mny. 1886, Takp. 1887. *Szentistván* Mny. 1887, Takp. 1889. szeptember 1. *Szerencs* Mny. 1749-ben Buda–Tokaj postavonal egyik állomásként. 1790. szeptember 1-től Miskolc megnyitásával a Buda–Kassa vonal elkerülte Szerencset, postamesterét Szikszóra helyezték. Újra kiadáságként nyílt meg 1861-ben. Táv. 1861, egyesítve 1888. április 1., Távb. 1900, Előfsz. 1914: 41, 1948: 43, Tört. A Rákóczi-szabadságharc postahálózatának északi és középső fővonalát érintette, postamesteri hely volt. 1711 novemberéből Pozsony–Kassa–Tokaj vonal Szerencsen át Eger–Gyöngyös–Hatvan–Buda felé kapott elágazást. Kincstári kezelésbe 1900-ban került. *Széphalom* Mny. 1951. július 1., Távb. 1953. *Szihalom* Mny. 1870, Takp. 1886. *Szikszó* Mny. 1790, Táv. 1860, egyesítve 1896, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 21, 1948: 57. Működése 1703–1710 között is kimutatható. *Szilvásvárad* (korábban Szilvás) Mny. 1868, Távb. 1910, Előfsz. 1914: 6, 1948: 8. *Szin* Mny. 1868, Táv. 1925, Előfsz. 1948: 4. *Szirmabesenyő* Mny. 1887, Takp. 1889. szeptember 1., Előfsz. 1914: 3. *Szomolya* Mny. 1936. *Szögliget* Mny. 1946. *Szőlősdárdó* Mny. 1910. *Szuhakálló* Mny. 1886, Takp. 1889. *Szuhogy* Mny. 1953. *Szücsi* Mny. 1926, Előfsz. 1948: 2. *Taktabáj* Mny. 1970. *Taktaharkány* Mny. 1883. *Taktakenéz* Mny. 1931. *Taktaszada* Mny. 1884. *Tarcal* Mny. 1867, Előfsz. 1914: 5, 1948: 7, Tört. Kálmán király 1100 körül itt tartott zsinaton törvényileg szabályozta a futókövetek működését. *Tard* Mny. 1790 végén a mezőkeresztesi veredárus idehelyezésével, 1794-ben a járat átrendezésével a postaállomás megszűnt. Újra az 1860-as években nyitották meg. Takp. 1887. Az első évi betétállománya 120 frt. Előfsz. 1914: 1, 1948: 2. *Tardona* Mny. 1972. *Tarnabód* Mny. 1752, miután Boconádról a postaállomást ide áthelyezték. 1762-ben megszüntetve, majd ismeretlen időben újra megnyitva. 1830-ból ismert a kerek formájú császári sasos névbélyegzője. *Tarnalelesz* Mny. 1954. *Tarnaméra* Mny. 1872, Előfsz. 1914: 4, 1948: 5. *Tarnaörs* Mny. 1882, Előfsz. 1948: 4, 1954-ben lovas kézbesítője napi 43 km-es úton 95 lakott helyet érintve kézbesített. *Tarnaszentmária* Mny. 1951. *Tarnaszentmiklós* Mny. 1885, Előfsz. 1914: 1, 1948: 3. *Tarnaszádány* Mny. 1887, Előfsz. 1914: 2, 1948: 1. *Tállya* Mny. 1715–1720 között, Táv. 1881, egyesítve 1888. április 1-én. 1910-ben vasúti távirót kapott, Távb. 1905-ben, Előfsz. 1914: 6, 1948: 9, Tört. Működése a 16. század végéről kimutatható. 1610-ben fizetését a Szepesi Kamarától kapja, mely az ellenőrzését is végezte. 1790-től elosztóállo-

más négy irányú postájárral. Rákóczi-szabadságharc alatt fontos postahely, postamestere Ágoston Kristóf. A felosztott Rákóczi-birtokokon a Trautzon, majd Breckenheim herceg szerez postajogot, akitől 1856-ban a Sólalm-család vásárolja meg és három generáción keresztül birtokolja. Postai névbélyegzőt 1793-tól használ. *Telkibánya* Mny. 1884. *Tenk* Mny. 1951. *Terpes-Szajla* Mny. 1910 ? egyesítve 1984. *Tibolddaróc* Mny. 1720 körül a VII. sz. postavonalon Eger–Ónod közti állomáson. Az útvonalváltás során 1760-ban megszűnik, újranyitották 1882-ben. Takp. 1886. Az első betétállománya 542 frt, Távb. 1905, Előfsz. 1914: 3, Tört. Rákóczi Ferenc postahálózatának középső vonalán fektült, rajta át vezetett Apátfalváról Tokaj felé a postavonal. 1882–1976-ig a Pandula-család kezelésében volt. *Tiszabábolna* Mny. 1949. *Tiszacsermely* (korábban József-major) Mny. 1941, Távb. 1942. *Tiszadorogma* Mny. 1905 körül, Távb. 1910. *Tiszakarád* Mny. 1930. *Tiszakeszi* Mny. 1882, Takp. 1886. Az első évi betétállománya 238 frt, Előfsz. 1914: 2. *Tiszaladány* Mny. 1911. *Tiszalúc* Mny. 1863, Táv. 1863 a Pest–Kassa–Tarnov vonal 14. távíróállomása, egyesítve 1897, Távb. 1910, Előfsz. 1914: 6, 1948: 8. *Tiszánána* Mny. 1870, Előfsz. 1914: 5. *Tiszatardos* Mny. 1951. *Tiszatarján* Mny. 1885, Takp. 1889. szeptember 1. *Tiszavalk* Mny. 1950. *Tófalu* Mny. 1974. *Tokaj* Mny. 1567, Táv. 1857, Takp. 1886, Távb. 1905, Előfsz. 1916: 21, 1948: 25, Bővebben a tanulmányban. *Tolcsa* Mny. 1868, Táv. 1881. április 1., Távb. 1905, Előfsz. 1914: 8. *Tomor* Mny. 1950. *Tornanádaska* Mny. 1941. *Tornaszentjakab* Mny. 1953. *Tornyosnémeti* Mny. 1949. április 2. *Újesanólos* (korábban Zemplén-Csanólos) Mny. 1885, Takp. 1889. *Újharangod* Mny. 1960. november 3., Távb. 1960. november 21. *Újlőrincfalva* Mny. 1961, Távb. 1958. *Uppony* Mny. 1962. *Vadna* Mny. 1868. *Vajdácska* Mny. 1887. *Varbó* Mny. 1959. *Vatta* Mny. 1930, Távb. 1937. szeptember 15. *Vámosgyörk* Mny. 1869. december 4., Távb. 1900. december 20., Előfsz. 1914: 7, 1948: 4. *Vámosújfalu* Mny. 1947. *Váraszó* Mny. 1950, Távb. 1956. január 4. *Verpelét* Mny. 1867, Távb. 1906, Előfsz. 1914: 7, 1948: 14. *Vécs* Mny. 1950. február 1., Távb. 1951. május 10. *Vilmány* Mny. 1567. a Kassa–Szatmár postavonalon. Távb. 1905, Előfsz. 1914: 7, Takp. 1889. szeptember 1., Tört. Földrajzi fekvésénél fogva fontos postahely volt. 1610-ben a Bocskai-felkelés után II. Mátyás a Szepesi Kamara alá rendeli ellenőrzés és fizetés tekintetében. 1703–1710 közt jelentős kuruc postaállomás, postamestere Németh Jakab. 1790-től az új postavonal nem érinti, szerepét Vizsoly veszi át. 1887-ben ismét megnyílt. *Vilyvitány* Mny. 1951. *Visonta 1.* (község) Mny. 1945. *Visonta 2.* (Erőmű) Mny. 1967. szeptember 1. *Viss* Mny. 1950. *Víznek* Mny. 1885. április 16, Távb. 1912, Előfsz. 1914: 1, *Vizsoly* Mny. 1790, Tört. Miskolc–Kassa közt fontos postaállomás volt, 1910-ben vasúti távírórt kap. 1812–1891-ig az Ungváry-család birtokolta. *Zagyvaszántó* Mny. 1930. *Zalkod* Mny. 1925. *Zaránk* Mny. 1935. *Zádorfalva* Mny. 1933. *Zemplénagárd* Mny. 1883, Takp. 1889. szeptember 1., Távb. 1925. február, Előfsz. 1948: 3. *Zsujta* Mny. 1950.

Postatérkép 1802 (részlet)

IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK

Rövidítések jegyzéke

- AO = Anjou-kori okmánytár. Codex diplom. Hungaricus Andegavensis. Szerk.: Nagy Imre, Tasnádi Nagy Gyula. I–VII. Budapest. 188–1920. (Mon. Hung. Hist. Dipl.)
BAZm.Lt., Bm.Lt = Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Borsod megyei Levéltár
BAZm.Lt., Bm.Lt. Jk. = Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Borsod megyei Levéltár, megyei jegyzőkönyvek.
BAZm.Lt., Bm.Lt. MVTi = Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Borsod megyei Levéltár, Miskolc Város Tanácsa iratai.
BAZm.Lt., Zm.Lt. = Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Zemplén megyei Levéltár
Hm Lt. = Heves megyei Levéltár Eger, Gyöngyös város Levéltára
Pm. O. = Postamúzeum Okmánytára
TP. lex. L. Crusius = Topographisches Postlexicon 1804. Wien.

IRODALOM

- Antalfy Gyula*, 1943. A honi utazás krónikája. Budapest
Antalfy Gyula, 1975. Így utaztunk hajdanában. Budapest
Borovszky Sámuel, 1910. Heves Vármegye Monográfiája. Budapest
Fekete Lajos, 1933. Gyöngyös város levéltárának török iratai. Levéltári Közlemények, 1932–33., 30.
Hencz Lajos, 1930. A Magyar Posta története és érdekes munkásai. Budapest
Hencz Lajos, 1931. A Posta Táviró és Távbeszélő története. Budapest
Hennyey Vilmos, 1926. A Magyar Posta Története. Budapest
Haraszi-Pethő, 1960. Útikalandok a régi Magyarországon, Évlíja Cselebi útleírása Magyarországról (1660–1666). Karácson Imre fordítása 103–126.
Joanovich György, 1864. Postkalender. Buda
Joanovich György, 1871. Postászati Évkönyv 1872. évre. Pest
Káldi-Nagy György, 1977. A budai szandzsák 1559. évi összeírása. Pest megyei Levéltár.
Kerekes György, 1912. Kassa város gazdálkodásának viszonyai a XVII. században. Budapest
Kilián István, 1968. Szűcs Sámuel naplója. HOM Évkönyv, VII. 267–297.
Komáromi József, 1964. A Miskolci Tiszai pályaudvarról 1859-ben készült litográfia. HOM Közlemények, VI.
Kovássy Zoltán, 1976. Borsod megye képe egy 19. századi napló tükrében. HOM Közlemények, 15.
Kamody Miklós, 1959. Adatok a postás vöröskatonák történetéhez. Szocialista Posta 3.
Kamody Miklós, 1966. Adatok Észak-Magyarország postáinak történetéhez. Borsodi Szemle, 4. 63–69.

- Kamody Miklós*, 1969. Postások a Tanácsköztársaságért. Posta 3., 4., 5.
- Kamody Miklós*, 1978/a. Kossuth Lajos kapcsolata az olaszliszkai postával. Posta 2.
- Kamody Miklós*, 1978/b. Epizódok a miskolci posta történetéből. Észak-Magyarország, X. 3.
- Kamody Miklós*, 1978/c. A postások szakszervezeti mozgalma Borsod megyében I. 1944–1948. Budapest (II–III. kiadatalan)
- Kamody Miklós*, 1979/a. Forró mezőváros postaviszonyai a XIX. században. Borsodi Levéltári Évkönyv, II. 43–51.
- Kamody Miklós*, 1979/b. Hogyan csatlakozott Miskolc városa és Borsod megye a Nemzeti Tanácshoz. Posta 2. sz. 59–61.
- Kamody Miklós*, 1979/c. Emlékezés az első postásszakszervezetre. Postás dolgozó 2.
- Kamody Miklós*, 1981/a. A Rákóczi-szabadságharc postája. Vaja. Folia Rákócziana, 6.
- Kamody Miklós*, 1981/b. Kitől származott a homonnai–tokaji átütéses fogazás. Filatéliai Szemle, 7–8. sz.
- Kamody Miklós*, 1982/a. Bornemisza István Magyarország főpostamestere. Posta 7.
- Kamody Miklós*, 1982/b. Emlékezés a felső-tiszavidéki parasztfelkelésre. Borsodi Szemle, 3. 78–94.
- Kamody Miklós*, 1982/c. A (mező)keresztesi fiókposta nehézségei. 1767. Posta, 9.
- Kamody Miklós*, 1982/d. Delizsánsz és társai. Észak-Magyarország, X. 3.
- Kamody Miklós*, 1983. A bélyeges bérmentesítés kezdete Magyarországon. Philatelica I. 15–19.
- Lederer Emma* (szerk.), 1964. Szöveggyűjtemény Magyarország történetének tanulmányozásához I. c. Budapest
- Lehoczky Alfréd*, 1969. A Magyar Tanácsköztársaság története Borsodban és Miskolcon. Miskolc
- Leszih Andor*, 1927. Miskolc város számadáskönyvei 1678–1679. Történeti és Régészeti Közlemények, 1926. 1–1. 17–26., I. 3. 56–67., 1927. II. 4. 77–84., II. 5–6. 108–115.
- Miklós Imre*, 1937. A magyar vasutasság oknyomozó története. Budapest
- Mónus Ferenc*, 1929. A debreceni „mészáros posták” története. Debrecen
- Munkás László*, 1911. A királyi magyar posta története 1528–1715. Budapest
- Nyáry Albert*, 1867. Az esztergomi érsekség és egri püspökség számadási könyvei a XV–XVI. századból. Századok, I. 378–384.
- Nyáry Albert*, 1870. A modenai Hippolyt-kódexek. Századok, III. 661., 667., V. 288., 355., VII. 1. 73.
- Sugár István*, 1982. Az egri vár hadipostája a XVI. században. Hadtörténelmi Közlemények, 2. 200–230.
- Szendrei János*, 1911. Miskolc város története és egyetemes helyirata. IV., Budapest
- Szűcs Miklós* naplója 1839–1849. Sajtó alá rendezte és a tanulmányt írta *Kilián István*. Documentatio Borsodiensis, III. 15.
- Zolnai László*, 1979. Kincses Magyarország 377., 378. Budapest

SUMMARY

HISTORY OF TELECOMMUNICATION IN NORTHERN HUNGARY

Present study is dealing with history of telecommunication in counties Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén located in northern part of Hungary. Under telecommunication the classical postal service, telegraphy, telephone, wireless and television are interpreted. In regard of competence on post-office administration the Northhungarian territory was divided into Pest- and Kassa-administrative districts, since 1950 it is attached solely to Miskolc post-office administration. Telecommunication can be traced back almost to thousand years in the past on the area of this administration, however from establishing point of view it is still rather young.

Horseback-type communication of nomadic peoples in the East was brought and introduced by our forebears founding this country.

In the age of kings of the Arpad-dynasty bringing news was performed by running couriers (*cursores legatos*) – with old Hungarian expression "rivers" – to burden of population. These couriers had to be provided with board and lodging as well as horse – as public charges – by the villages located alongside the route. Population was relieved of these burdens by virtue of Decretum of King László I., then around 1100 at a counsel held at Tarcsl in Zemplén-county it was provided by statute that all losses caused by couriers had to be reimbursed. The bailiffs uniting and directing the works of couriers were important personalities of the Royal Court. Couriers for kings of the Anjou-dynasty were members of lesser nobility living alongside the routes and practised this job by occupation to certain advantages. Diósgyőr-castle developed into second Royal residence in the age of Anjou-kings.

The farm-waggon produced at Kocs-village is connected with King Matthias I. and as the fastest vehicle of the age was in service between Buda and Vienna pulling up six stations (1485–1490).

Butchers, traders at Szeged and Debrecen were characteristic couriers of this age being employed for forwarding letters while driving herds of cattle to the western districts (as they were called: butcher-post). In 1512, 1538 the squires advanced their activity by granting privileges to them; forwarding of letters was permitted to them even during the Turkish occupation of Hungary.

After defeat at Mohács in 1526 determining the fate of the country for a long time the country was divided into three parts: separated Transylvania, territory under Turkish occupation as well as the royal Hungary under rule of Ferdinánd I. Postal routes of Vienna–Pozsony (1527), Vienna–Óbuda (1540) developed by members of Taxis family were connected to the Taxis-type postal network already in operation since beginning of the 16th century. As a consequence to pushing on of conquering Turks the post-route established between Vienna–Pozsony–Eger in 1550 was abolished, instead of it a new route was organized and opened between Vienna–Pozsony–Rózsahely–Kassa (1558) conducting it through Tokaj up to Szatmár in 1567.

Regular postal service was brought into action on territory under Turkish occupation. Also in the Hungarian districts the courier-institution brought from the East was in use mixed with the local things given. More forms of correspondence was applied. Official and confidential letters were forwarded by own "tsaus" s. Messengers living in each village were forced to perform forwarding letters for administration on occupied territories. In order to urging of fulfilment on performances and taxes letters were forwarded increasingly often by means of judges of towns and villages. It was characteristic of the era that the prison — he was called the "post-prison" — collecting the ransom by begging, was applied to forward messages. Their frequent service is authentically recorded in book of accounts of Miskolc town (registered in 1678–1679): whom, when, what sort of provision in kind, food, drink was served out at public charge.

In the study survey is offered about postal events during the liberty movements in 17th century. Military operations of wars of liberation lead by Bocskai István, Bethlen Gábor, Thököly Imre touched also this territory, advance of their troops to Upper Northern Hungary took place through Tokaj. On their way the stations of royal network were touched. Postmasters of German origin escaped from before Bocskai's heyducks (foot-soldier in the army of Bocskai in the 17th cent. wars of liberation), the network came disabled, restoration was carried out after Vienna — peace (1606).

Bethlen Gábor disturbed less the operation of royal post, quite to the contrary, he made use of it, himself, while also the Transylvanian post was in action on royal territory. By virtue of statute issued by Bethlen Gábor in 1622 the Hungarian character of the post was ensured, however because of influence of Vienna Court, ravages of mercenaries it could be less and less respected. As a result of increasing suppression as a reprisal of complot of Wesselényi (1670) the Hungarian Post became all the more dependent (1690).

Liberation movement of Thököly Imre made use of the royal postal-network, even a post-letters-patent with seven clauses was issued at Kassa in 1682 and to the head of post Dobay Gábor, postmaster at Eperjes was nominated. Reign of Turks was broken under walls of Vienna, their postal institution merged with the royal post-administration.

Chapter 5 of the study is devoted to representation of postal organization in war of liberation of Rákóczi. The characteristic aspects, achievements and shortcomings of the movement's post is emphasized. Past of the post is divided into four sections drawing attention to the postal events describing each section. Rákóczi's first postmaster was Szepesi János with residence in Miskolc, his grave can be found in crypt of Ávas-church. Then the prince replaced him and nominated two leaders to the post: Kosovics Márton, postdirector for heading the posts on Hungarian districts, and Orbán Simon to the head of posts in Transylvania and Partium. Extremely rich document-material about activity of Kosovics Márton (from August 1707) survived making possible the documentation of working of post organization.

After elimination of Turkish reign and the war of liberation of Rákóczi Károly III. saw firmly after reorganization of posts. From among his several regulations the letters-patent issued in 1713 is presented by the author. As a result of royal decrees a country route-map was produced indicating three main routes on territory of Northern Hungary: Vienna–Buda–Kolozsvár, Vienna–Buda–Nagybánya and last the former route of Vienna–Pozsony–Rózsáhegy–Kassa–Tokaj–Debrecen.

Until last decade of the 18th century Miskolc was kept out of the postal routes. Tokaj and Ónod were two most important places of this district. Postal routes were led to four directions from Tokaj, while Ónod served as postoffice for Miskolc. Working documents of this post is often mentioned in present study.

The privileges and necessary conditions (maintenance of roads, bridges, ferries) in order to perform the duties ordained in decrees were not assured by local authorities and landowners. For this end the postmasters at Ónod and Keresztes appealed to the monarch, but without success.

In last third of the century under pressure of trading interests the sub-prefect of Borsod county submitted a request to the council of governor-general and applied for establishment of a post-station in Miskolc. The correspondence was cut short, since the higher organ would not find the condition for operation of the post ensured. As a result of renewed correspondence in 1784 Bakos István opened the new post on September 1st 1790. Very soon it became apparent that conditions for proper operation were not ensured yet, placing of the station was provisional, so the postmaster resigned. A hired land of suitable size was given to his heir from the country for 1 gold coin nominal rent (1817).

The new route was led from Pest to Miskolc through Hatvan–Gyöngyös–Kápolna–Eger–Mezőkövesd–Hársány and from Miskolc to Kassa through Szikszó–Forró–Hidasnémeti.

In 1791 also Zemplén county urges on putting the important places intouch with the postal route. In the suggestion Weber András was proposed for postmaster at Olaszliszka. Weber's daughter was married by Kossuth László, manorial attorney at Monok and from their marriage Kossuth Lajos, the leading figure of the Revolution 1848/1849 was born.

Another post with heavy traffic in the district was in Eger, where the post was directed by Sőtér Antal and his family in the years 1790–1810. In 1796 he issued a public information that can be considered a valuable description of the age.

In first half of the 19th century aristocratic persons showed preference for obtaining post-station in seat of their domain with right of inheritance where clerks were employed.

The study deals with the poor road conditions of the age making the journey by post – chaise slow and uncomfortable. Privileged persons charged the population of villages with the maintenance of roads, however they were unable to carry out this job. Board and lodging for travellers was often criticized. Reports of famous persons' experiences of voyage are mentioned in the study.

It was characteristic to the era that income produced by cartage was not collected (regale) to the monarch, thus haulage-companies and private hauliers were permitted to function. The Pest–Eperjes Mail-Coach-Company was rivalry against the post in this area.

Hungarian was accepted for official language at the post in the reform period (1844). Cancelling stamps of Hungarian language were made, official oath was taken in Hungarian as it is documented in an oath-protocoll of post office at Tokaj.

The Revolution 1848/1849 emphasized the Hungarian character of the post mostly in outward appearance. In consequence of turn taken the planned great changes could not be realized.

After suppression of the revolution 1848/49 Hungary was managed as permanent Austrian province, the regulations for post of Austrian Empire had to be applied. Because of passive opposition the nation at first refused to utilize the post turned strange, even if

useful and up-to-date measures were introduced, as postage-stamp (June 1st 1850). The first Austrian – Hungarian postage-stamp had home – perforated species as well, they appeared in spring 1852 at Homonna for the first time, and were already continuously used at Tokaj in the summer and withdrawn in 1854. With thorough investigation the author revealed that these species had been made by the postmaster, Bazonyi Ferenc transferred from Homonna to Tokaj, being six years ahead of the national professional stamp-perforation. On the basis of documents come to light the study deals in detail with the past, personal situation of post office at Tállya.

After the compromise of 1867 the post tried to keep abreast of accelerated development and it resulted in increased overstrain of employees. The large offices – among others that of Miskolc, too – were attached to the treasury and the staff numbers were inflated. In 1886 the postal saving-bank's intermediate service was introduced. In consequence of rapid increase on turnover and expansion on postal branches (telegraphy, telephone) the Miskolc post office was given in new rented properties in 1881, 1891.

In northern Hungary the railway mail-service commenced on route of Tisza Railway Company in 1859. In the same time the mail – coach was still in function. Related to siting of the railway station differences arose between the Company and town management, resulting in building the station outside the town. Owing to opening the railway lines Miskolc–Kassa (1860), Budapest–Miskolc (1870) and further junction lines a separate post office was given to Miskolc railway station serving as travelling post office's manager in 1880.

As new means of telecommunication, the telegraphy office was opened in 1857 at Tokaj and in 1859 at Miskolc, where for first head Franz Zappa was appointed. The first telegraph offices in this district were connected to main route Pest–Debrecen–Tokaj–Miskolc–Kassa–Eperjes–Dukla. Wide-spread application was made possible by development after the compromise of 1867.

Network of telephones was established – like in other districts of the country – due to private initiative. The town telephone exchange of public interest with 23 subscribers was opened by Jenei Soma Company on 15th December 1888. Numbering of stations was begun in 1900 the first private published telephone directory containing 438 subscribers of the town and the county was issued in 1908. This time 35 communities were furnished with post-central.

Local events of revolution succeeding the dissolution of Austro-Hungarian Monarchy may be interest for the reader. The postal relations of intervention following the Hungarian Soviet Republic puts true face about events of Czech – occupation, start of northern campaign, combats of postal soldiers of the Hungarian Red Army of 1919.

Grave economic situation (1921–1926) succeeding the collapse of Hungarian Soviet Republic combined with economy cut of the new system touched the postal employees on a sore spot. Post office administration for Miskolc district created in 1919 was abolished, a great number of workers were dismissed for reasons of reorganization. Technical development endeavoured to follow, though in small extent, the requirements. After development of telecommunication system in Budapest an automatic telephone exchange in separate building was erected in Miskolc (1939).

In the end of World War II. the most important task was to save the technical equipment, units from the fascist destruction. It succeeded in Miskolc, but did not in a lot of other towns. After liberation the reconstruction started by means of Soviet mili-

tary corps. January 1945 the new Miskolc post office administration was established and the posts began operation.

The State of new kind organized the society on new basis. Leaders of trade union and party organizations gave an impulse to social, economic development, solutions. While making effort to elaborate the socialist post, they passed severe judgement on everything come from the past, new forms were sought, whilst the sense fell into the back – ground. The errors committed had to be corrected on basis of experiences collected. Owing to austerity reasons the post administration was dissolved in February 1949, then re-established in September 1950. Foundation of district and technical offices resulted in complete change in the situation, in course of which a part of official duties were taken over by new organs. Establishment of self-dependent companies would not come up to expectation. All the more successful turned out the national service of newspaper distribution, the favouring effect of which could not be estimated from cultural point of view from the beginning.

Traffic of post offices of counties and districts was increased by large-scale economical development. New traffic and technical organs were founded, post service improved on the area. Perfection of letter-sorting were made possible by means of zip-code system adopted in 1973 and modification of addressing (1978). Forwarding of consignments is performed with post trains combined with mail vans.

Supplementary and ancillary activities are carried out by District Planning Office (1966). Vehicle Transport Plant (195) and Repair-Installation Plant (1981).

Television broadcasting started in Miskolc and district in 1959. Beside TV-broadcasting stations (repeater) of Kékes (1953), Emőd (1962), Miskolc-Avas (1959) the suitable reception is ensured with eight other repeater stations.

GESCHICHTE DER NACHRICHTENÜBERMITTLUNG IN NORD-UNGARN

Die Studie beschäftigt sich mit der Geschichte der Nachrichtenübermittlung im Komitat Heves und Borsod-Abaúj-Zemplén. Unter Nachrichtenübermittlung wird der klassische Postdienst, der Telegraph, das Fernsprechnet, das Radio und die Fernsehübertragung ausgelegt.

In Hinsicht der Kompetenz an Postverwaltung hat sich das Gebiet Nord-Ungarns zwischen den Kassaer und Pester Postdirektionsbezirken geteilt, doch gehört es seit 1950 ausschliesslich der Miskolc Postdirektion. Auf dem Gebiet der Direktion kann die Nachrichtenübertragung bis auf tausend Jahren zurückgeführt werden.

Unsere Staatsgründer-Vorfahren haben die von östlichen Nomadenvölkern angewandte Reiter-Nachrichtenübertragung mit sich gebracht und eingeführt.

In der Arpadenzeit wurde der Botengang von laufenden Kurieren (cursores legatos), mit altem ungarischen Ausdruck, durch „Flüsse“, auf Lasten der Bevölkerung verwirklicht. Ihre Verpflegung mit Kost und Pferden, die Unterkunft, als öffentliche Last, wurde auf die Dörfer dem Wege entlang abgewälzt. Von der durch die Kuriere verursachte Lasten wurde die Bevölkerung kraft Decretum von László I. befreit, dann um 1100 hat das in Tarcál, Komitat Zemplén gebrachte Gesetz vorgeschrieben, für die durch die laufenden Boten verursachten Schaden aufzukommen. Die Arbeit der laufenden Kuriere zusammenhaltende und leitende Gespane waren wichtige Persönlichkeiten des Königshofes.

fes. Die Boten der Könige zur Zeit der Anjous waren Kleinadeligen, die dem Wege entlang wohnten und den Botengang um gewisser Vorteile willen berufsmässig ausübten. In dieser Zeit entfaltete sich Burg Diósgyőr zum zweiten Herrschersitz.

Mit dem Namen Matthias I. ist die erste im Dorf Kocs hergestellte Kutsche verbunden, die als schnellstes Verkehrsmittel der Zeit zwischen Buda und Wien sechs Stationen anfahrend verkehrte (1485–1490).

Karakteristische Kuriere dieser Zeit sind die Szegeder und Debreziener Metzger und Handelsleute zu betrachten, die gelegentlich des Kuhherdetreibens nach westlichen Städte für Beförderung von Briefen angestellt wurden (sog. Metzgerpost). Ihre Tätigkeit wurde von Herrschaften zwischen 1512 u. 1538 durch Sonderrechte begünstigt, sogar durften sie die Briefbeförderung auch im Laufe der Türkenherrschaft betreiben.

Nach Niederlage bei Mohács (1526), die das Schicksal des Landes für eine längere Zeit entschieden hatte, zerfiel das Land in drei Teile: autonomes Siebenbürgen, das von den Türken besetzte Gebiet, sowie der königliche Ungarn unter der Macht von Ferdinand I., der dem am westlichen Landesgebiet vom Anfang der 1500 Jahren funktionierenden Taxische Postnetz die auch von Familie Taxis zustande gebrachten Postlinien Wien–Pressburg (1527), Wien–Óbuda (1540) angeschlossen hatte. Durch den Vorstoss der Türken wurde die in 1550 gegründete Postlinie Wien–Pressburg–Erlau aufgehoben, dafür eine neue Linie organisiert, Wien–Pressburg–Rózsashegy–Kaschau (1558), die 1567 durch Tokaj bis zu Szatmár geführt und dem öffentlichen Verkehr übergeben wurde.

Auf dem besetzten Gebiet haben die Türken einen ständigen Postdienst betrieben. Auch in den ungarischen Ländern war die von Osten eingeführte Kurier-Institution in Gebrauch, die sich mit den örtlichen Gegebenheiten gemischt hat. Briefwechsel von verschiedener Art wurde angewandt. Öffizielle, vertrauliche Korrespondenz wurde durch eigenen Kurier „Tschaus“ verrichtet. Korrespondenz für die Verwaltung auf dem eroberten Gebiet wurde durch die im Dorf wohnenden Boten durchgeführt, doch wegen der schlechten Behandlung verminderte sich deren Zahl stufenweise. Rege Briefbeförderung durch Richter von Dörfern und Städten war bezeichnend um Erfüllung von Dienstleistungen und Steuern zu betreiben. Für die Korrespondenz mit den Türken war es charakteristisch, dass ein Nachdruck mit schwerer Drohung in ungarischer Sprache gegeben wurde um die Erfüllung so schnell wie möglich zu entrichten. Weiterhin war es für die Zeit charakteristisch, dass der das Lösegeld bettelnde Sträfling (sog. Sträfling–Post oder Post–Sträfling) zur Beförderung von Briefen und Nachrichten benutzt wurde. Ihre Tätigkeit ist durch Eintragungen in Abrechnungsbuch von Stadt Miskolc aus Jahren 1678–1679 zu dokumentieren: wann, wem und was wurde auf Lasten der Stadt befördert.

Die Studie übersieht die Postereignisse während der Freiheitsbewegungen im XVII. Jahrhundert. Durch die Kriegereignisse der Freiheitsbewegungen von István Bocskai, Gábor Bethlen, Imre Thököly wurde auch dieses Gebiet berührt, ihre Truppen marschierten durch Tokaj nach Oberungarn. Postmeister deutscher Abstammung sind sich vor den Heiducken Bocskais geflüchtet, das Netz hat gestockt und konnte nur nach Wiener-Frieden (1606) wieder in Ordnung gebracht werden. Gábor Bethlen störte kaum die Tätigkeit der königlichen Post, sogar nahm er die selbst in Anspruch, während die transylvanische Post auf königlichem Gebiet funktionierte, 1622 hat Gábor Bethlen das ungarische Gepräge für die Post gesetzlich versichert, wegen des Einflusses der Wiener Hofkammer sowie Treibens von Söldlingen konnte dies doch nicht eingehalten werden. Durch die zunehmende Unterdrückung nach der Wesselenyschen Verschwörung (1670) wurde die ungarische Post umso mehr in eine abhängige Lage gebracht (1690).

Die Freiheitsbewegung von Imre Thököly hat das königliche Postnetz benutzt, sogar 1682 in Kaschau eine aus sieben Punkten bestehenden Postgewaltsbrief erlassen und Gábor Dobay, Postmeister von Eperjes an die Spitze der Post gestellt. 1683 vor den Mauern Wien wurde die Herrschaft der Türken gebrochen, ihre Post in die königliche Postorganisation einverleibt.

Den sechsten Abschnitt hat der Verfasser der Vorführung des Postapparates in Laufe des Rakoczi-Freiheitskampfes gewidmet. Die charakteristischen Züge, Ergebnisse und Unvollkommenheit der Post der Bewegung werden hervorgehoben. Die Vergangenheit dieser Postgeschichte wird auf vier Phasen geteilt, hingewiesen auf die jeweiligen bezeichnenden Ereignisse. Rakoczi's erster Oberpostmeister war der Miskolcer Szepesi János, sein Grab befindet sich in der Gruft der Avas Kirche. Der Fürst hat ihn abgelöst und an seiner Statt zwei Amtsvorsteher, Márton Kosovics für Postdirektor an die Spitze der Post auf ungarischem Gebiet, sowie Simon Orbán an die von Siebenbürgen und Partium ernannt. Besonders reiches Aktenmaterial hat sich über die ab August 1707 ausgeübte Tätigkeit von Marton Kosovics erhalten, das die Dokumentierung der Funktion des Postapparates ermöglicht hat.

Nach Liquidierung der türkischen Herrschaft und der Niederlage des Rakoczi-Freiheitskampfes hat Karl III. die Reorganisation der Post entschieden in Hand genommen. Aus mehreren zur Verfügung stehenden Verordnungen wird der in 1713 erlassene Gewaltsbrief vorgeführt. durch die königlichen Verordnungen angeregt wurde in 1718 eine Landesfahrtenkarte veröffentlicht, die auf dem Gebiet Nord-Ungarns drei Hauptlinien: Linie Wien–Buda–Klausenburg, Linie Wien–Buda–Nagybánya, sowie die frühere Linie Wien–Pressburg–Rózsashegy–Kaschau–Tokaj–Debrecen angibt.

Bis Ende des XVIII. Jahrhunderts wurde Miskolc durch die Postlinien nicht berührt. Die wichtigsten Orte des Gebiets waren Tokaj und Onod. In vier Richtungen führten die Postlinien von Tokaj her, die Onoder Post war auch für Miskolc zuständig. Über die Tätigkeit, Dokumente dieser Post wird in der Studie vorgebracht.

Die für die Post zugesagten Sonderrechte, für das Versehen des Dienstes notwendigen Voraussetzungen, wie Instandhaltung der Strassen, Brücken und Fahren, haben die örtlichen Behörden, die Grundbesitzer nicht gesichert. Darüber wendten die Postmeister von Onod und Keresztes sich mit Beschwerde am Monarch, jedoch nicht mit vielem Erfolg.

Im letzten Drittel des Jahrhunderts (1767) unter Druck der Handelsinteressen hat das Komitat Borsod vermittelt des Vizegespanns dem Statthalterrat eine Vorlage erbracht und um die Zustimmung angesucht eine Poststation in Miskolc aufzustellen. Die Korrespondenz hörte dorch auf, da die obersten Organe die für die Funktion der Post notwendigen Voraussetzungen nicht für gesichert erachteten. Als Folge der in 1784 wieder eingeleiteten Korrespondenz hat István Bakos am 1. September 1790 die Post eröffnet. Bald stellte es sich jedoch heraus, dass die Voraussetzungen noch immer nicht gesichert sind, die Aufstellung war bloss einstweilig, folgendessen hat der Postmeister sein Amt abgelegt. Die neue Linie führte von Pest auf der Route Hatvan–Gyöngyös–Kápolna–Eger–Mezőkövesd–Hársány nach Miskolc, dann von hier durch Szikszó–Forró–Hidasnémeti nach Kaschau.

In 1791 auch Komitat Zemplén dringt darauf die wichtigeren Orte von Hegyalja (Tokajer Weingegend) in die Route einzuschalten. In der Vorlage wurde vorgeschlagen András Weber als Postmeister für Olaszliszka zu betrauen. László Kossuth, Herrschaftsanwalt in Monok nahm die Tochter von András Weber zur Frau und von dieser Ehe wurde Lajos Kossuth, die Hauptgestalt der Revolution 1848/49 geboren.

Eine andere Post von regem Verkehr auf dem Gebiet war Erlau, wo zwischen 1790 und 1810 Antal Sötér und seine Familie die Post leitete. Von ihm in 1796 herausgegebene Informationstafel ist als wertvolles Zeitbild zu betrachten.

Innerster Hälfte des 19. Jahrhunderts haben hochadelige Personen die Poststationen am Sitz ihres Gutshofes mit Erbschaftsrecht vorzugsweise erworben und Administratoren angestellt.

Die Studie beschäftigt sich mit den schlechten Strassenzuständen der Zeit, wodurch die Fahrt mit der Diligence langsam und unbequem war. Die bevorrechteten Personen haben die Instandhaltung der Strassen auf die Bevölkerung der Dörfer abgewälzt, die doch nicht imstande war dies durchzuführen. Die Verpflegung und Übernachtung für die Fahrgäste liess noch sehr viel zu wünschen übrig. Reiseberichte von bekannten Persönlichkeiten werden in der Studie erwähnt.

Für die Zeit war es charakteristisch, dass die aus Beförderung stammenden Einkommen nicht dem Monarch einflossen (regale), weshalb Beförderungsinstitutionen, Frachtfuhrleute ihr Gewerbe betrieben durften. Auf unserem Gebiet hat die Eilwagen-Anstalt Pest-Eperjes der Post starke Konkurrenz gemacht.

Die ungarische Sprache wurde auch an der Post in der Reformzeit (1844) eingeführt. Poststempel von ungarischer Sprache wurde verfertigt, der Amtseid auf ungarisch abgelegt, wie es durch Eidsprotokoll der Ausgabestelle Tokaj bestätigt wird.

Die Bürgerrevolution 1848/49 hat die Eigenart der ungarischen Post vorwiegend in Äusserlichkeiten hervorgehoben. Zuzufolge der eingetroffenen Wende bestand keine Möglichkeit die geplanten Änderungen vollzuführen.

Nach Niederlage des Freiheitskrieges wurde Ungarn bis 1867 als Kronland Österreichs verwaltet, die Post funktionierte im Sinne der Gesetzbestimmungen des Kaiserreiches. Durch passiven Widerstand nahm die Nation anfänglich Abstand die fremd gewordene Post in Anspruch zu nehmen, selbst wenn solche nützliche und zeithafte Massnahmen eingeführt wurden als die Briefmarke (1. juni 1850). Die erste österreich-ungarische Briefmarke hatte auch ein selbst erzeugtes, perforiertes Exemplar, das in Frühling 1852 in Homonna erschien, dann war in Tokaj bis 1854 fortdauernd gebräuchlich, als dann eingestellt wurde. Im Laufe von vielseitiger Nachforschung hat der Verfasser aufgedeckt, dass diese Exemplare von Ferenc Bazony, Postausgeber hergestellt, und dadurch der heimischen Briefmarkenperforierung sechs Jahre vorangegangen wurde. Aufgrund der zum Vorschein gekommenen Dokumente befasst sich die Studie eingehend mit der Vergangenheit, Personallage der Post in Tallya.

Nach der Ausgleich von 1867 hat die Post sich bemüht mit der beschleunigten kapitalistischen Entwicklung Schritt zu halten, die die gesteigerte Beanspruchung der Arbeitskraft mit sich brachte. Die Grossämter, u. a. das Miskolcer Amt wurden in schatzamtliche Verwaltung genommen, die Zahl der Kleinämter vermehrte sich. In 1886 wurde die Sparkassendienstleistung eingeführt. Infolge der raschen Umsatzsteigerung und Erweiterung an Geschäftszweigen (Telegraph, Ferngespräch) wurde die Miskolcer Post in 1881 und 1891 in neuem Mietobjekt untergebracht.

Die Eisenbahnbeförderung wurde in Nord-Ungarn auf der Linie Theisser Eisenbahngesellschaft in 1859 eröffnet. Gleichzeitig war noch die Postkutsche in Betrieb. Bezüglich der Anordnung des Bahnhofes kam es zwischen der Gesellschaft und der Stadtobergkeiten zu Gegensätzen, die die Anordnung des Bahnhofes ausserhalb der Stadt zur Folge hatte. Durch die Eröffnung der Linien: Miskolc-Kaschau (1860), Budapest-Miskolc (1870) und anderer Nebenlinien hat der Bahnhof in Miskolc ein separates Postamt erhalten, das in 1880 bereits als Vorstand für die Postambulanz tätig war.

Die Telegraphenstation, als neues Mittel für Nachrichtenverkehr, wurde in Tokaj 1857, in Miskolc 1859 eröffnet. Die ersten Telegraphenstationen auf diesem Gebiet wurden der Hauptlinie Miskolc–Kaschau–Eperjes–Dukla angeschlossen. Verbreitung wurde durch die technische Entwicklung nach der Ausgleich von 1867 ermöglicht.

Das Fernsprechnetz ist wie anderswo im Lande durch Privatinitiative angeregt gegründet worden. Fa. Soma Jenei in Miskolc hat die erste gemeinnützliche Telefonzentrale mit 23 Abonnenten am 15. Dezember 1888 eröffnet. Die Numerierung der Anschlüsse fing in 1900 an, das erste Telefonbuch für Miskolc und das Komitat stammt aus 1908 und fasst 438 Abonnente um. Im Komitat verfügten bereits 35 Ortschaften über Postzentrale.

Die örtlichen Ereignisse der Bürgerrevolution nach der Auflösung der Österreich-Ungarischer Monarchie sind von Interesse für den Leser. Die Vorfälle während der Intervention nach dem Fall der Bürgerrevolution verschaffen wahrhaftiges Bild über die Geschehnisse der Tschechischen Besetzung, den Beginn des Feldzuges nach Norden, die Kämpfe der Post-Rotarmisten.

Die schwere Wirtschaftslage (1921–1926) nach dem Fall der Räterepublik, in Verbindung mit den Sparmassnahmen des neuen Systems haben die Postbeamten peinlich berührt, viele von ihnen wurden aus Grunde von Rationalisierung entlassen. Die technische Entwicklung hat sich bemüht die Bedürfnisse gewissermasse zu verfolgen. Nach der Entwicklung an Fernmeldewesen der Hauptstadt wurde eine automatische Telefonzentrale in eigenem Gebäude in Miskolc eröffnet (1939).

Am Ende des zweiten Weltkrieges war es die wichtigste Aufgabe die technischen Einrichtungen von Zerstörung durch die Faschisten zu bergen. Dies ist in Miskolc gut ausgefallen, in vielen grossen Städten doch nicht. Nach der Befreiung hat der Wiederaufbau mit Hilfe der Sowjetarmee begonnen. In januar 1945 wurde die Postdirektion Miskolc errichtet und die Post in Betrieb gesetzt.

Der neue Staat hat die Gesellschaft auf eine völlig neue Grundlage basierend organisiert. Die zustandekomende Gewerkschaft und Parteiorgane haben der technischen und wirtschaftlichen Entwicklung einen Schwung gegeben. Während man sich bemühte die sozialistische Post auszubilden, alles „alte“ wurde unter Kritik gezogen, wodurch das Wesensgehalt in den Hintergrund gedrängt wurde. Die durch diese Entwicklung entstandenen Fehlgriffe musste auf Grund der durch die Praxis geschafften Erfahrungen richtiggestellt werden. Aus Sparsamkeitsgründen wurde die Direktion in Februar 1949 aufgelassen, dann in September 1950 retabiliert. Die Aufstellung von Bezirk- u. Technischen Ämter hatte grundlegenden Veränderungen erbracht, wodurch die neue Organe einen Teil des Kompetenzbereiches übernahmen. Die Errichtung von selbstständigen Betrieben hat sich nicht bewährt. Umso mehr jedoch die Zentralisierung der Zeitungsverbreitung, deren günstige Wirkung in kultureller Hinsicht von Anfang an geschätzt werden konnte.

Die grossangelegte wirtschaftliche Entwicklung hat den Verkehr der Postämter erhöht. Neue Verkehr- u. Technische Organe sind entstanden, die Versorgung des Gebietes hat sich verbessert. Vervollständigung an Briefaufbereitung wurde durch das in 1973 eingeführte Postleitzahlssystem, Leitzentralsystem (1973) und Veränderung der Adressierung (1978) ermöglicht.

Die Ergänzungs- u. Wartungstätigkeit wird durch das Bezirksplanungsbüro (seit 1966), Beförderungsbetrieb (1950) und Reparaturbetrieb (1981) ausgeführt.

Ab 1959 wurde die Fernsehendung für Miskolc und Umgebung in Gang gesetzt. Zur Zeit wird der optimale Fernsehempfang durch mehrere Relaisstationen (Kékes – 1953), (Emőd – 1962), (Miskolc – 1956), (Tokaj – 1960) und acht Mikrowellenrelais ermöglicht.

TARTALOM

Előszó	5
Bevezetés	6
Cursorok, „folyók” hírszolgálat a középkorban	8
A Habsburg-posta megjelenése Magyarországon	14
A török hódoltsági terület postája	20
Észak-Magyarország postái a XVII. századi szabadságmozgalmak idején ...	26
II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának postaszervezete	30
A posták újjászervezése a XVIII. században	35
A miskolci posta létesítésének hatása a terület fejlődésére	41
Postáink helyzete a reformkorban	49
Az 1848/49-es szabadságharc postai emlékei	56
Postáink az abszolutizmus időszakában	59
A posta és a postások a kiegyezés után	64
A vasúti postaszállítás kezdete Észak-Magyarországon	72
A hírközlési technika megjelenése, a távíró	78
A telefonhálózat kiépítése	83
A postás dolgozók részvétele az 1918/19-es forradalmakban, az interven- ció elleni harc	92
Postaszolgálat a két világháború között	103
A második világháború pusztítása, a felszabadulás és az újjáépítés	109
A mozgalmi élet megindulása	114
Postai szervek a szocialista fejlődés szolgálatában	121

A SOROZATBAN EDDIG MEGJELENT MŰVEK

1. DOBOSY LÁSZLÓ: Várak, várhelyek és őrhelyek Ózd környékén (1975) (elfogyott)
2. BENKŐ SÁMUEL: Miskolc történeti-orvosi helyrajza – 1782. Sajtó alá rendezte Szabadfalvi József, fordította M. Kiss Júlia (1976)
3. BAKÓ FERENC: Bükki barlanglakások (1977)
4. KATONA IMRE: Miskolci kőedénygyárak (1977)
5. VASS TIBOR: Jelbeszéd az ózdi finomhengerműben (1977)
6. PETERCSÁK TIVADAR: Hegyköz (1978)
7. VERES LÁSZLÓ: A Bükk hegység üveghutái (1978)
8. LAJOS ÁRPÁD: Nemések és partiak. Szuhaftön (1979)
9. SZABADFALVI JÓZSEF: Festett asztalosmunkák Megyaszóról (1980)
10. SZILÁGYI MIKLÓS: A Hernád halászata (1980)
11. FELD ISTVÁN–JUAN CABELLO: A füzéri vár (1980) (elfogyott)
12. VIGA GYULA: Népi kecsketartás Magyarországon (1981)
13. VÉGVÁRI LAJOS: Imreh Zsigmond (1981)
14. SZUHAY PÉTER: A Szendrő környéki falvak paraszti gazdálkodása a kapitalizmus időszakában (1982)
15. PALÁDI-KOVÁCS ATTILA: A barkóság és népe (1983)
16. DÉNES GYÖRGY: A Bódvaszilasi-medence 700 éves története (1984)
17. PETERCSÁK TIVADAR: Népi szarvasmarhatartás a Zempléni Hegyközben (1983)
18. DOBRİK ISTVÁN: Mokry Mészáros Dezső (1881–1970) (1984)
19. DOBOSY LÁSZLÓ: Gömörszőlős, egy gömori falu néprajzi monográfiája (1984)
20. NAGY KÁROLY: Somsálybánya története (megjelenés alatt)
21. DOBROSSY ISTVÁN: A miskolci vendégfogadók és a vendéglátás története 1745–1945 (1985)

ELŐKÉSZÜLETBEN:

EWA KRASINSKA–RYSZARD KANTOR: Derenk–Istvánmajor egy lengyel telepítésű falu Északkelet-Magyarországon

BODÓ SÁNDOR: A bodrogi közeli pásztorkodás

FÜGEDI MÁRTA: A matyó fiatalság élete

WOLF MÁRIA: Elpusztult középkori települések Abaúj vármegyében

FERENCZI IMRE: Magyar néphagyományok Kárpátalján

VIGA GYULA: Migráció és árucsera a Bükkvidéken

A kiadványok utánvétellel megrendelhetők a Herman Ottó Múzeum gazdasági osztályán. Ügyintéző: Veres Ferencné. Cím: 3529 Miskolc, Felszabadítók útja 28. Miskolc, Pf. 4.

BORSOD-ABAU-ZEMPLEN MEGYEI
MŰZEUMI IGAZGATÓSÁG

